

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KENTSEL MEKAN İÇERİSİNDE YER ALAN YEŞİL ALANLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ;
İSTANBUL – ÜMRANİYE ÖRNEĞİ**

**İ.G. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Şehir Plancısı Süleyman KARALI
(502961620)**

101492

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 11 Haziran 2001

Tezin Savunulduğu Tarih : 28 Haziran 2001

Tez Danışmanı: Prof.Dr. A.Sema KUBAT

Diğer Jüri Üyeleri

Prof.Dr. Handan TÜRKOĞLU (İ.T.Ü)

Prof.Dr. Zekai GÖRGÜLÜ (Y.T.Ü)

HAZİRAN 2001

Sema Kubat
Handan
Zekai

ÖNSÖZ

Ülkemizde köylerden kentlere doğru yaşanan göç olgusu kentsel hizmetlerin dağıtımındaki zorlukları da beraberinde getirmiştir. Benim bu tezde irdelemeye çalıştığım bu hizmetlerden sadece bir tanesi olan ve kentlerin solunum alanlarını meydana getiren yeşil alanlardır. Bu çalışmamda; yeşil alanlarla ilgili olarak yasalarımızda öngörülen standartların Ümraniye ilçesindeki planlarda ne ölçüde sağlanabildiği ve planlanan yeşil alanların mevcutta ne kadarının yapılabildiğine ilişkin tespitler yapılmış ve KENTSEL YEŞİL ALAN SİSTEMİNİN uygulamaya ne ölçüde yansıdığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Tezimin biçimsel ve içerik olarak zenginleşmesinde değerli düşünceleriyle yönlendiren, yakın ilgi ve desteğini gördüğüm danışmanım Sayın Prof.Dr. A.Sema KUBAT'a, benden maddi manevi desteklerini esirgemeyen sevgili aileme, her zaman yanımda olan ve bu çalışmama önemli katkılar sunan sevgili Hülya'ya, ayrıca ilgi ve yardımlarını gördüğüm arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi, şükranlarımı arz ederim.

Haziran, 2001

Süleyman Karalı

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	v
ŞEKİL LİSTESİ	viii
ÖZET	x
SUMMARY	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Amaç	2
1.2. Çalışmada İzlenecek Olan Yol ve Yöntem	3
2. KENTSEL AÇIK VE YEŞİL MEKANLAR	4
2.1. Kentsel Mekan Kavramı	4
2.1.1. Kamusal Mekanlar	7
2.1.2. Özel Mekanlar	8
2.2. Açık ve Yeşil Alanlar	9
2.2.1. Açık Alanlar Kavramı	9
2.2.2. Açık Alanların Sınıflandırılması	11
2.2.3. Yeşil Alan Kavramı	16
2.2.4. Yeşil Alanların Sınıflandırılması	18
3. KENTSEL YEŞİL MEKAN HİYERARŞİSİ	22
3.1. Kentsel Yeşil Alanlar	22
3.1.1. Bina Düzeyinde Yeşil	22
3.1.2. İlköğretim Ünitesi Düzeyinde	25
3.1.2.1. Çocuk Bahçeleri	26
3.1.2.2. Toplu Konut Bahçeleri	33
3.1.3. Mahalle Ünitesi Düzeyinde Yeşil	34
3.1.3.1. Mahalle Parkları	34
3.1.3.2. Spor Alanları	36
3.1.3.3. Meydanlar	38
3.1.4. Kent Ünitesi Düzeyinde Yeşil	41
3.1.4.1. Şehir Parkları	41
3.1.4.2. Hayvanat Bahçeleri	43
3.1.4.3. Botanik Bahçeleri	45
3.1.4.4. Kent İçi Yollar, Refüjler, Yaya Yolları	46
3.1.4.5. Mezarlıklar	49
3.2. Doğal Yeşil Alanlar	50
3.2.1. Bölge Parkları	50
3.2.2. Milli Parklar	51
4. ARAŞTIRMA ALANI: ÜMRANIYE İLÇESİ	54

4.1. Çalışma Alanının Özellikleri	55
4.1.1. Fiziki Çevre Analizi	55
4.1.1.1. Türkiye Ve Bölge İçindeki Yeri	55
4.1.1.2. Ulaşım	57
4.1.1.3. Tarihsel Gelişim	58
4.1.2. Doğal Çevre Analizi	61
4.1.3. İdari Yapı Ve Demografik Veriler	71
4.1.3.1. İdari Yapı	71
4.1.3.2. Demografik Yapı	73
4.2. Yeşil Sistemin Değerlendirilmesi	76
4.2.1. İstanbul'daki Yeşil Alanlar Ve Yeşil Alan Kararları	77
4.2.2. Ümraniye İlçesi Kapsamındaki Planlar Ve Plan Mozaïği	80
4.2.3. Ümraniye'nin Mevcut Arazi Kullanım Durumu	83
4.2.4. Ümraniye Planlarındaki Yeşil Alan Durumu	85
4.2.5. Ümraniye'nin Mevcut Yeşil Alanları	112
4.2.6. İmar Mevzuatınca Öngörülen Durum Ve Yeşil Alan Açığı	138
4.2.6. Karşılaştırmalı Analiz	142
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	154
KAYNAKLAR	161
EKLER	166
ÖZGEÇMİŞ	187

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 2.1.	Kentsel mekan kademelenmesi.....	8
Tablo 3.1.	Değişik yaş kümelerine göre yeşil alan gereksinimleri ve gerektirdiği donatılar.....	23
Tablo 3.2.	Yerleşme birimlerinde yer alması gerekli spor donatımları.....	37
Tablo 3.3.	Spor ve oyun alanları için belirlenen ölçütler.....	38
Tablo 3.4.	Kent içi yeşil alan kabulleri.....	41
Tablo 4.1.	Göztepe Meteoroloji İstasyonunda toplanan iklim bilgileri.....	68
Tablo 4.2.	Ümraniye ilçesinin mahalleler ve köyler itibari ile alanları.....	71
Tablo 4.3.	Yıllara göre Türkiye ve İstanbul nüfus değerleri.....	73
Tablo 4.4.	İstanbul ve Ümraniye'nin nüfus gelişimi.....	74
Tablo 4.5.	Ümraniye ilçesinin mahalleler ve köyler itibari ile 1997 ve 2000 yılı kesin olmayan geçici nüfusları.....	74
Tablo 4.6.	Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğüne bağlı şeflikler ve bu şeflikler bağlı yeşil alan büyüklükleri.....	78
Tablo 4.7.	Ümraniye İlçesi plan listesi.....	80
Tablo 4.8.	Atatürk Mahallesiindeki planlanan yeşil alanlar.....	87
Tablo 4.9.	Atatürk Mahallesiindeki İmar Planı ve bu plan içindeki yeşil alan oranı.....	87
Tablo 4.10.	İstiklal Mahallesiindeki planlanan yeşil alanlar.....	89
Tablo 4.11.	İstiklal Mahallesiindeki İmar Planı ve bu plan içindeki yeşil alan oranı.....	89
Tablo 4.12.	Namık Kemal Mahallesiindeki planlanan yeşil alanlar.....	91
Tablo 4.13.	Namık Kemal Mahallesiindeki İmar Planı ve bu plan içindeki yeşil alan oranı.....	91
Tablo 4.14.	Mustafa Kemal Mahallesiindeki planlanan yeşil alanlar.....	93
Tablo 4.15.	Mustafa Kemal Mahallesiindeki İmar Planı ve bu plan içindeki yeşil alan oranı.....	93
Tablo 4.16.	Atakent Mahallesiindeki planlanan yeşil alanlar.....	95
Tablo 4.17.	Atakent Mahallesiindeki İmar Planı ve bu plan içindeki yeşil alan oranı.....	95
Tablo 4.18.	Çakmak Mahallesiindeki planlanan yeşil alanlar.....	97
Tablo 4.19.	Çakmak Mahallesiindeki İmar Planı ve bu plan içindeki yeşil alan oranı.....	97
Tablo 4.20.	İnkılap Mahallesiindeki planlanan yeşil alanlar.....	99
Tablo 4.21.	İnkılap Mahallesiindeki İmar Planı ve bu plan içindeki yeşil alan oranı.....	99
Tablo 4.22.	Kazım Karabekir Mahallesiindeki planlanan yeşil alanlar.....	100
Tablo 4.23.	Kazım Karabekir Mahallesiindeki İmar Planı ve bu plan içindeki yeşil alan oranı.....	100
Tablo 4.24.	Aşağı Dudullu Mahallesiindeki planlanan yeşil alanlar.....	102

Tablo 4.25.	Aşağı Dudullu Mahallesiindeki İmar Planı ve bu plan içindeki yeşil alan oranı.....	102
Tablo 4.26.	Yukarı Dudullu Mahallesiindeki planlanan yeşil alanlar.....	105
Tablo 4.27.	Yukarı Dudullu Mahallesiindeki İmar Planı ve bu plan içindeki yeşil alan oranı.....	105
Tablo 4.28.	İhlamurkuyu Mahallesiindeki planlanan yeşil alanlar.....	107
Tablo 4.29.	İhlamurkuyu Mahallesiindeki İmar Planı ve bu plan içindeki yeşil alan oranı.....	107
Tablo 4.30.	Esenşehir Mahallesiindeki planlanan yeşil alanlar.....	109
Tablo 4.31.	Esenşehir Mahallesiindeki İmar Planı ve bu plan içindeki yeşil alan oranı.....	109
Tablo 4.32.	Yeniçamlıca Mahallesiindeki planlanan yeşil alanlar.....	111
Tablo 4.33.	Yeniçamlıca Mahallesiindeki İmar Planı ve bu plan içindeki yeşil alan oranı.....	111
Tablo 4.34.	Atatürk Mahallesiindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.	113
Tablo 4.35.	İstiklal Mahallesiindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı..	115
Tablo 4.36.	Namık Kemal Mahallesiindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.....	118
Tablo 4.37.	Mustafa Kemal Mahallesiindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.....	118
Tablo 4.38.	Atakent Mahallesiindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.	120
Tablo 4.39.	Çakmak Mahallesiindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı	122
Tablo 4.40.	İnkılap Mahallesiindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı	125
Tablo 4.41.	İnkılap Mahallesiindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.	127
Tablo 4.42.	Hekimbaşı Mahallesiindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.....	127
Tablo 4.43.	Aşağı Dudullu Mahallesiindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.....	129
Tablo 4.44.	Yukarı Dudullu Mahallesiindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.....	132
Tablo 4.45.	İhlamurkuyu Mahallesiindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.....	132
Tablo 4.46.	Esenşehir Mahallesiindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.....	134
Tablo 4.47.	Yeni Çamlıca Mahallesiindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.....	137
Tablo 4.48.	Planlanan aktif ve pasif yeşil alanların mahallelere göre dağılımı...	143
Tablo 4.49.	Planlanan aktif ve pasif yeşil alanların mahalle ve ilçe bütünü içindeki alansal ve yüzde dağılımı.....	144
Tablo 4.50.	Mevcut aktif ve pasif yeşil alanların mahallelere göre dağılımı.....	147
Tablo 4.51.	Mevcut aktif ve pasif yeşil alanların mahalle ve ilçe bütünü içindeki yüzde dağılımı.....	147
Tablo 4.52.	Mevcut aktif ve pasif yeşil alanların mahalle ve ilçe bütünü içindeki alansal ve yüzde dağılımı.....	148
Tablo 4.53.	Mevcut aktif ve pasif yeşil alanların mahalle yüzölçümü içindeki alansal ve yüzde dağılımı.....	150
Tablo 4.54.	Mahalleler bazında standartlara göre gerekli olan yeşil alan miktarı	152
Tablo 4.55.	Ümraniye ilçesinin yeşil alanlar bakımından planlanan, mevcut ve standartlara göre olması gereken alansal büyüklükleri, yeşil alan eksiği ve kişi başına düşen yeşil alan dağılımı.....	153

Tablo C.1. Btytkşehir Belediyesine Bağlı Olan Yeşil Alanlar Listesi.....	184
---	------------

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 3.1	:Bina düzeyinde yeşil.....	24
Şekil 3.2	:İlköğretim ünitesi düzeyinde yeşil.....	25
Şekil 3.3	:Çocuk oyun alanı (0-7 yaş grubu).....	30
Şekil 3.4	:Çocuk oyun alanı (8-15 yaş grubu).....	32
Şekil 3.5	:Çocuk oyun alanlarından genel bir görünüm.....	33
Şekil 3.6	:Toplu konut bahçesi Ataşehir örneği.....	34
Şekil 3.7	:Mahalle Parkı örneği.....	35
Şekil 3.8	:Spor tesislerine ilişkin ölçütlere örnek.....	37
Şekil 3.9	:Bakırköy ve Sultanahmet meydanlardan genel bir görünüş.....	40
Şekil 3.10	:Bayrampaşa Şehir Parkı projesi.....	42
Şekil 3.11	:San Diego Hayvanat Bahçesi genel görünümü.....	44
Şekil 3.12	:Botanik Bahçesi örneği.....	46
Şekil 3.13	:Kent içi refüjlerine ilişkin örnek.....	46
Şekil 3.14	:Yayalaştırılmış mekan örneği.....	48
Şekil 4.1	:Araştırma alanının ülke ve bölge içindeki yeri.....	56
Şekil 4.2	:Araştırma alanının metropoliten kent bütünü içindeki konumu.....	57
Şekil 4.3	:Araştırma alanının İstanbul ulaşım ağı içindeki yeri.....	58
Şekil 4.4	:İstanbul ve araştırma alanının tarihsel gelişim süreci.....	59
Şekil 4.5	:Ümraniye ve çevre yerleşmelerin tarihi analizi.....	60
Şekil 4.6	:Bölgenin Jeolojik haritası.....	64
Şekil 4.7	:Ortalama yağış, buharlaşma ve bağıl nem grafiği.....	70
Şekil 4.8	:Rüzgar analizi.....	70
Şekil 4.9	:Ümraniye Belediyesi idari bölünüş haritası.....	72
Şekil 4.10	:1/50000 ölçekli İstanbul Nazım Planı.....	79
Şekil 4.11	:Ümraniye İlçesi plan mozaigi.....	81
Şekil 4.12	:Ümraniye İlçesinde yürürlükte bulunan planlar bütünü.....	82
Şekil 4.13	:Atatürk mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı.....	86
Şekil 4.14	:İstiklal mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı.....	88
Şekil 4.15	:Namık Kemal mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı.....	90
Şekil 4.16	:Mustafa Kemal mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı...	92
Şekil 4.17	:Atakent mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı.....	94
Şekil 4.18	:Çakmak mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı.....	96
Şekil 4.19	:İnkılap mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı.....	98
Şekil 4.20	:Kazım Karabekir mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı.	101
Şekil 4.21	:Aşağı Dudullu mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı.....	103
Şekil 4.22	:Yukarı Dudullu mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı....	104
Şekil 4.23	:İhlamurkuyu mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı.....	106
Şekil 4.24	:Esenşehir mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı.....	108
Şekil 4.25	:Yeni Çamlıca mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı.....	110
Şekil 4.26	:Mahallelere göre plandaki aktif yeşil alanların ilçe bütünü içindeki dağılımı.....	112

Şekil 4.27 :Aktif ve pasif yeşil alanların Atatürk mahallesindeki dağılımı.....	114
Şekil 4.28 :Aktif ve pasif yeşil alanların İstiklal mahallesindeki dağılımı.....	116
Şekil 4.29 :Aktif ve pasif yeşil alanların Namık Kemal mahallesindeki dağı. ..	117
Şekil 4.30 :Aktif ve pasif yeşil alanların Mustafa Kemal mahallesindeki dağılımı.....	119
Şekil 4.31 :Aktif ve pasif yeşil alanların Atakent mahallesindeki dağılımı.....	121
Şekil 4.32 :Aktif ve pasif yeşil alanların Çakmak mahallesindeki dağılımı.....	123
Şekil 4.33 :Aktif ve pasif yeşil alanların İnkılap mahallesindeki dağılımı.....	124
Şekil 4.34 :Aktif ve pasif yeşil alanların Kazım Karabekir mahallesindeki dağılımı.....	126
Şekil 4.35 :Aktif ve pasif yeşil alanların Hekimbaşı mahallesindeki dağılımı..	128
Şekil 4.36 :Aktif ve pasif yeşil alanların Aşağı Dudullu mahallesindeki dağılımı.....	130
Şekil 4.37 :Aktif ve pasif yeşil alanların Yukarı Dudullu mahallesindeki dağılımı.....	131
Şekil 4.38 :Aktif ve pasif yeşil alanların İhlamurkuyu mahallesindeki dağılımı	133
Şekil 4.39 :Aktif ve pasif yeşil alanların Esenşehir mahallesindeki dağılımı....	135
Şekil 4.40 :Mahallelere göre mevcut aktif yeşil alanların ilçe bütünü içindeki dağılımı.....	137
Şekil 4.41 :1997 yılı nüfusuna göre aktif yeşil alan eksisinin mahallelere göre dağılımı.....	141
Şekil 4.42 :2000 yılı nüfusuna göre aktif yeşil alan eksisinin mahallelere göre dağılımı.....	141
Şekil 4.43 : Planlardaki yeşil alanların ilçe bütünü içindeki oransal dağılımı...	145
Şekil 4.44 : Mevcut yeşil alanların ilçe bütünü içindeki oransal dağılımı.....	149
Şekil A.1 :Mevcut aktif ve pasif yeşil alanların ilçe bütünü içindeki dağılımı	167
Şekil B.1 :Atatürk Mahallesi Hava Fotoğrafı.....	169
Şekil B.2 :İstiklal Mahallesi Hava Fotoğrafı.....	170
Şekil B.3 :Namık Kemal Mahallesi Hava Fotoğrafı.....	171
Şekil B.4 :Mustafa Kemal Mahallesi Hava Fotoğrafı.....	172
Şekil B.5 :Atakent Mahallesi Hava Fotoğrafı.....	173
Şekil B.6 :Çakmak Mahallesi Hava Fotoğrafı.....	174
Şekil B.7 :İnkılap Mahallesi Hava Fotoğrafı.....	175
Şekil B.8 :Kazım Karabekir Mahallesi Hava Fotoğrafı.....	176
Şekil B.9 :Hekimbaşı Mahallesi Hava Fotoğrafı.....	177
Şekil B.10 :Aşağı Dudullu Mahallesi Hava Fotoğrafı.....	178
Şekil B.11 :Yukarı Dudullu Mahallesi Hava Fotoğrafı	179
Şekil B.12 :İhlamurkuyu Dudullu Mahallesi Hava Fotoğrafı	180
Şekil B.13 :Esenşehir Mahallesi Hava Fotoğrafı.....	181
Şekil B.14 :Yeni Çamlıca Mahallesi Hava Fotoğrafı.....	182

KENTSEL MEKAN İÇERİSİNDE YER ALAN YEŞİL SİSTEMİN DEĞERLENDİRİLMESİ, İSTANBUL - ÜMRANİYE ÖRNEĞİ

ÖZET

İnsanlar toplu halde yaşamaya başladıklarından beri çevreleri ile karşılıklı etkileşim içinde bulunarak yerleşim birimleri kurmuşlardır. Bu süreç içinde toplumsal ilişkilerin en gelişmiş düzeyde olduğu yerleşim merkezleri olarak da kentleri oluşturmuşlardır. Kent mekanı içerisinde daha sağlıklı yaşanabilir çevreler yaratmak, hem fiziksel hem de ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak için her dönemde doğa ile bütünleşmek yeşil ile iç içe olmak istemişlerdir. Bu isteğin gerçekleşmesi, kentsel mekan bütününde yer alan yeşil alan sisteminin sağlanabilmesi ve bu sistemin kent yaşamına sunularak kentlinin bu olanaklardan faydalanması ile sağlanabilir.

Kent içerisindeki yapılanmış ve yapılanmamış alanların dağılımına bakıldığında, bu durumun yapılanmamış alanların aleyhine geliştiği gözlenmektedir. Bu durum kentteki toplumsal yaşam ve yaşam kalitesinin bozulmasına neden olmaktadır. Bundan dolayı da kentlerimizde kamusal açık mekanların oluşturulması gereksinimi ortaya çıkmıştır.

Kamusal mekanlar, toplu yaşamın oynandığı bir sahnedir. Önemli insan ihtiyaçları ve istekleri kamusal mekanlarda şekillendirilir ve savunulur. Bunlar yapılanmış ve yapılanmamış kamusal mekanın bütününi oluşturmaktadır. Bu bütün içerisinde de önemli bir yeri oluşturan açık ve yeşil alanlardır.

Açık ve yeşil alanlar, planlama disiplinleri ve planlamalar yönünden değişik anlam taşımakta, farklı tiplere ve işlevlere göre sınıflandırılmaktadır. Açık ve yeşil alanlar kentleşme, endüstrileşme, yoğunluk artışı sonucunda doğadan kopmakta, doğayı bozmakta olan insanın doğaya yakınlaşmasını, onu korumasını, kullanmasını sağlayan alanlar olarak tanımlanmaktadır. Bunlardan açık alanlar; hem tarım, orman, fundalık, göl vb. gibi belirli bir arazi kullanım özelliğine sahip hem de park, bahçe, meydan vb. gibi belirli işlevlere cevap veren kent içindeki veya dışındaki inşa edilmemiş boş alanlardır. İnsanın yaşantısını sürdürüşü üzerinde yapı yapılmış kapalı mekanların dışında kalan, ya doğal olarak bırakılmış ya da tarım ve konut dışı dinlenme amaçlarına ayrılmış kent parçası olarak da tanımlanmaktadır. Yeşil alanlar ise; başta kentin içinde bulunan, kısmen de yakın çevresindeki büyükçe boyutlar gösteren rekreasyon ormanları ve mesire yerleri, çeşitli karakterdeki park ormanları, milli parklar, büyük küçük ağaç topluluklarının oluşturduğu korular ve şehir parkları olmak üzere bünyelerinde münferit, küme ve gruplar veya sıralar halinde ağaçları ve süs çalılarına kadar boy boy ağaççıklar, çiçek bahçeleri, çim alanları ve bunlarla uyumlu bulunması gerekli yol, oyun yerleri, havuzlar vs. gibi yapay tesisleri içeren alanlardır. Kent ve kasabalarda insanların dinlenmesine, gezmesine, çocukların oynamasına ayrılan ve bu yerlerin başka kullanıcılarca işgal edilmesini engellemek

amacıyla kent yönetimlerince düzenlenen gezinti yolu, ağaçlı yol gibi ortak kullanım alanları olarak tanımlamak da mümkündür. Kentsel mekan içerisindeki yeşil alanları ise bir sistematik çerçevesinde değerlendirmek gerekir. Yeşil alan sistematigi, bina düzeyindeki yeşil alanlardan kent ünitesi düzeyindeki yeşil alanlara kadar kentsel, bölge parklarından milli parklara kadarda doğal yeşil alanlar olarak sınıflandırılabilirler.

Yapılmış olan bu çalışmanın amacı; kentsel mekan içerisindeki yeşil alan sistematiginin değerlendirilmesi olmaktadır. Kentsel yeşil alan sistematiginin değerlendirilmesi amacıyla, örnek bölge olarak seçilen Ümraniye ilçesinde yeşil alanların tespiti ve değerlendirilmesi yoluyla saptanmaya çalışılmıştır.

Yapılan bu çalışma altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, giriş, amaç ve kapsam açıklanmıştır. İkinci bölümde, kentsel mekan, kentsel mekan içerisinde yer alan yapılmış ve yapılmamış mekanlar ile özel ve kamusal mekanlar tanımlanarak kentsel mekan içerisindeki açık ve yeşil alanlar incelenmiştir.

Kentsel mekan, kentlerde toplu yaşam sonucu ortak yada kişisel gereksinimlerin karşılandığı, toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel yapısına bağlı olarak, zaman içinde farklılaşan mekanlardır. Kentsel mekanlar, yapılmış ve yapılmamış kentsel mekanların bütünü olmaktadır. Yapılmış mekanlar, doğal çevre ve beşeri çevrenin elemanları arasındaki ilişkiden oluşmuş olan mekanlardır. Yapılmamış mekanlar, insanın yaşantısını sürdürdüğü, üzerinde yapı yapılmış kapalı mekanların dışında kalan, ya doğal durumda bırakılmış ya da tarımsal ve konut dışı dinlenme amaçlarına ayrılmış olan mekanlardır. Yapılmamış mekanlar, mülkiyet esasına göre, özel ve kamusal mekanlar olarak iki gruba ayrılmaktadır. Kamusal mekanlar, toplumun kullanımına açık olan mekanlardır. Bunlar bölgeler-meydanlar, alışveriş mekanları, geçiş alanları ve düzenlenmiş alanlardır. Özel mekanlar, özel mülkiyet üzerinde yer alan ve denetimli olarak kullanılan alanlardır.

Kentsel mekanlardan açık ve yeşil alanlar; kentleşme, endüstrileşme, yoğunluk artışı sonucunda doğadan kopmakta, doğayı bozmakta olan insanın doğaya yaklaşmasını, onu korumasını, kullanmasını sağlayan alanlardır.

Üçüncü bölümde, kentsel mekan içerisinde yer alan yeşil alan sistemine yer verilip, yeşil alan sistemi içerisinde en alt ölçekten en üst ölçeğe kadar kentsel ve doğal yeşil alanlar ayrı ayrı ele alınarak ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Kentsel yeşil mekan sistemi, yeşil dokunun yada kent dokusunun egemen karakter taşıma özelliğine göre kent içerisindeki yeşil alanlar ve doğal yeşil alanlar olmak üzere iki ana başlık altında sınıflanmaktadır.

İnsan toplulukları yaş, kültür, meslek, sosyal ve ekonomik durumları gibi yeşil alan gereksinimleri yönünden de farklılıklar göstermektedirler. Bu çeşit gereksinimlere cevap vermek her yerde aynı tip bir bahçenin veya parkın tesisiyle olanaksızdır. Bu nedenle çeşitli insan gruplarının değişik yeşil alan gereksinimleri kentsel yeşil alanların doğmasına neden olmuştur. Kentsel yeşil alan, etki alanlarına ve işlevlerine göre; bina düzeyinde, ilköğretim ünitesi düzeyinde, mahalle ünitesi düzeyinde ve kent ünitesi düzeyinde olmak üzere dört gruba ayrılmaktadır.

Doğal yeşil alanlar, kentlerde ve kent çevresinde doğal yaşam için rekreatif, peyzaj, koruma ve hidrolojik işlevleri içerirler ve üstlenirler. Bu kapsamda doğal yeşil alanlar kapsamında; bölge parkları ve milli parklar yer almaktadır.

Dördüncü bölümde, çalışma alanı olarak seçilen Ümraniye ilçesinin fiziksel, doğal çevre analizi ve sosyo demografik yapısıyla ilgili açıklamalar yapılmış ve yeşil alan sisteminin değerlendirilmesine yönelik yapılan çalışma sonuçları açıklanmıştır.

İstanbul metropoliten alanı içinde Anadolu yakasında yer alan Ümraniye'nin, kuzeyinde Beykoz, kuzeydoğusunda Çekmeköy, doğusunda Sarıgazi, güneyinde Maltepe ve Kadıköy, batısında Üsküdar ilçeleri bulunmaktadır. 14 mahalle ve 3 köyden oluşan Ümraniye ilçesi yüzölçümü bakımından, İstanbul topraklarının % 2.72'sini oluşturmaktadır. Ümraniye İlçesi ülkesel ve bölgesel karayolu bağlantıları olan Anadolu Otoyolu ile Altunizade-Şile Devlet Karayolu üzerinde bulunmaktadır. Ümraniye İlçesinin 1997 yılı nüfusu 397.359 kişi iken 2000 yılı kesin olmayan geçici nüfus değerlerine göre ilçesinin nüfusu 445.514'dür.

İlçenin planlanan, mevcut ve imar mevzuatınca öngörülen yeşil alan büyüklüklerini incelemek amacıyla gerekli olan tespit çalışmaları yapılmıştır. Mevcut ve planlanan yeşil alanlar arasındaki büyüklük ve işlevsel ilişkiler tespit edilerek bunların standartlar bakımından öngörülen büyüklüklerle olan ilişkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaca yönelik olarak ilçede planlanmış olan yeşil alanlar ile mevcutta bulunan yeşil alanların mahalleler bazında yerleri ve büyüklükleri tespit edilmiştir. Yapılmış olan bu tespitlerle yeşil alanların ne ölçüde planlandığı ve planlanan bu alanların ne kadarının yapılabildiğinin belirlenmesi, buna bağlı olarak da ilçenin yeşil alan eksikliğinin belirlenmesine çalışılmıştır.

Sonuç ve öneriler bölümünde, dördüncü bölümde yer alan tespitlerle ilgili sonuçlar karşılıklı olarak değerlendirilmiştir. Yapılmış olan bu değerlendirmelere bakılınca; planlanan aktif yeşil alanlarda standartların sağlanamadığı ayrıca planlanan yeşil alanlarında çeşitli nedenlerden dolayı sadece 448.268 m²'lik (Bu büyüklük planlanan yeşil alanların %13,55'ini kapsamaktadır) kısmının gerçekleşmiş olması büyüklükler bakımından planlanan ve mevcut aktif yeşil alanların standartlar bazında sağlanamadığını ortaya koymaktadır.

Ümraniye'deki planlanan ve mevcut aktif yeşil alan düzenlemeleri işlevsel bakımdan incelendiğinde; parklar, çocuk oyun alanları ve spor alanlarından oluşan fonksiyonlardan söz etmek mümkündür. Ayrıca çocuk bahçesi, yeşil alan, oyun alanı, bölge parkı gibi tanımlanan fonksiyonların da imar planlarında planlandığı görülmektedir. Planlanan ve mevcut yeşil alan fonksiyonlarına bakıldığında bir yeşil alan sistematığı kurgusunun bulunmadığı görülmektedir.

İlçe geneline bakıldığında yeşil alanlarla ilgili olarak en önemli eksikliklerin; Bayındırlık ve İskan Bakanlığının yönetmelikler kapsamında belirlemiş olduğu yeşil alan standardının imar planlarında sağlanamaması, standartları sağlamamasına rağmen planlanan yeşil alanların çok azının uygulamaya geçirilmiş olması, planlanan ve mevcut yeşil alanlarda kentsel yeşil alan sisteminin olması, planlanan ve mevcut yeşil alanlarda kentsel yeşil alan sisteminin olmadığı görülmektedir.

Sonuç olarak kentsel yeşil alanlar, insanların boş zamanlarını değerlendirdikleri, ihtiyaç duydukları yeşil alan aktivitelerini gerçekleştirdikleri alanlardır. Bu nedenden dolayı Kentsel yeşil alan sisteminin ve yeşil alan standardının her ölçekteki imar planlarında sağlanması ve planlanan yeşil alanların uygulama noktasında önceliklerinin belirlenerek hayata geçirilmesi gereklidir. Çözüm önerileri olarak;

Yasal Boyutta;

3194 sayılı imar kanununda gerekli değişiklikler yapılarak planlarda kentsel yeşil alan sisteminin oluşturulmasına ilişkin lejandlar ve standart değerler getirilmeli,

İmar planlarında 18. Madde uygulamalarına gidilerek bedelsiz yeşil alanlar elde edilebilir. Bu uygulama kapsamında %35 oranında olan Düzenleme Ortaklık Payı standartların sağlanabilmesi açısından yükseltilebilir,

Yeşil alanlarla ilgili olarak Belediyelerce özel bir fon kurularak emlak vergilerinden belli bir oranda bu fon para aktarımının sağlanması ve bu fonun başka amaçlar için kullanımını engelleyecek yeni hukuki düzenlemeler getirilerek planlanan yeşil alanların kamu eline geçmesi kolaylaştırılmalı,

Planlama Boyutunda;

Yeşil alan planlamasının kent ölçeğinden başlayıp bölge, yakın çevre, ilçe ve mahalle ölçeğine kadar indirgenerek yeşil alan sisteminin kurulmalıdır,

Planlarda ayrılacak olan yeşil alanların mülkiyeti hazine, orman, belediye gibi resmi kurumlara ait olan arazilerde planlanmasının yanı sıra erişme mesafeleri de dikkate alınarak gerekli yerlerde kamulaştırma yöntemi ile elde edilebilecek alanlar planlanmalı,

İmar planlarında parsellerin kendi bünyelerinde oluşturabilecekleri yeşil alanların elde edilmesine olanak sağlayacak yapılanma koşulları sağlanmalı,

Planı bulunup henüz yapılaşması tamamlanmamış alanlarda gerekli yeşil alan büyüklükleri standartlara göre hesaplanarak yer seçimleri yapılmalı ve bu doğrultuda imar planları revize edilmeli,

İmar planlarında yeşil alan olarak planlanan yerlerde yapılaşmaya kesinlikle müsaade edilmemesi ve bu doğrultuda plan değişikliklerine gidilerek yeşil alanların azaltılmaması,

Yönetimsel Boyutta;

Uygulayıcı konumunda bulunan yerel yönetimlerin ekonomik ve yönetsel zorluklardan kurtarılabilmesi için kent gelirlerinden yerel yönetimlere aktarılacak vergi gelirlerinin artırılması, seçim ile göreve gelen yerel yönetimlerin vesayet altından kurtarılarak daha demokratik bir yapıya kavuşturulması ve halkın yönetsel faaliyetlere katılımını sağlayacak gerekli yasal düzenlemelerin yapılması,

Uygulama Boyutunda;

İmar planları ile getirilmesi düşünülen nüfus büyüklüğünün ihtiyacı olan yeşil alanlar standartlar bazında mutlaka sağlanmalı,

3194 sayılı imar kanununun 13. Maddesinin iptal edilmiş olması da göz önünde bulundurularak Belediyelerin beş yıllık imar programlarını hazırlamaları ve bu doğrultuda gerekli kamulaştırmaları yapmaları donatı alanlarının dolayısıyla yeşil alanların bir program dahilinde kamu eline geçmesini sağlayacaktır,

Belediyelerce yapılan yeşil alan düzenlemelerinde, yörenin sosyal yapısı da dikkate alınarak gerekli düzenlemeler yapılmalı,

Pasif yeşil alanların aktif kullanıma açılmasını sağlayacak düzenlemeler yapılarak yeni aktif yeşil alanlar elde edilmeli ve mevcut yeşil alanların kullanım yoğunluğunu arttırmak için revizyon çalışmaları yapılmalı,

Bütün bunların sağlanabilmesi için, kanun yapıcılara, yerel yöneticilere ve şehir plancılara büyük görevler düşmektedir.

EVALUATION OF GREEN SYSTEM EXISTING IN URBAN RESIDENCE; İSTANBUL – ÜMRANIYE SAMPLE

SUMMARY

Human beings conducted their residential areas by communicating with each other since they have been living together. During this process they have set up urban areas where they have a developed communication styles. They liked to live with green though to create more healthy environment and to prevent their physical and mental needs. This need can be provided by increasing parks.

When we look at the proportion of constructed and unconstructed areas, we examine that this situation is not good for unconstructed areas. This causes some damages on the quality of social life. For this reason in urban areas it is a need to set public open areas.

Public areas is a stage of social life play. Important human needs area shaped in public areas. This includes constructed and unconstructed areas. In this whole parks are one of the most important areas among public areas.

Open and green areas are classified with its functions. Open areas are places that have definite characteristics of land use like agriculture, forest and hilly areas on one hand and on the other hand they are unconstructed places in or out of the city which respond the need of park, garden and, the open places function.

Green areas are places in or near the city which involves recreation forest, promenade areas park, forest, national parks that have the necessary, harmonious artificial foundations like roads, game places etc.

The study of examining Ümraniye District which is for evaluating the green area systematic in the urban area, is consist of six chapter. In the first chapter introduction, purpose and extension is explained. In second chapter, constructed and unconstructed public and private areas. Which are inside the urban area, are defined and the open and green places inside the urban area are examined.

Urban spaces are spaces where common or individual needs are provided in the social life. They are a whole of constructed and unconstructed public areas. Constructed areas are set of natural and social relations. Unconstructed areas are left as naturally or for agriculture and separated for recreational purposes. Unconstructed areas are divided into 2 according their property; private and public areas. There are four groups in this areas; regions-squares, shopping areas, transactional areas and regulated areas systematic of urban green areas contain green which in urban space and natural green areas.

In third chapter; green area systematics which take part in the urban area examined and the urban and natural green areas are studied within the green area systematic in lower and upper scale, different needs of green areas by the human groups caused arising of urban green areas.

In fourth chapter, physical, natural environment analyses and social demographic formations of Ümraniye district and the results of the studies of green area evaluation is explained.

Taking part in Anatolian side of the İstanbul Metropolitan area the district has Beykoz in the north, Çekmeköy in north-east, Sarıgazi in east, Maltepe and Kadıköy in south, Üsküdar and Kadıköy in west consists of 14 quarter and 3 villages – percentage of area size of the district within İstanbul is % 27

Ümraniye district is found on the Anatolia express way and Altunizade – Şile public way which are national and regional highway connections. The population, however 397.359 person in the year 1997, due to indefinite results of population counting of year 2000, 445.514 person.

As to examine the present and the planned size of the green area due to the body of the current law, investigations of these areas are discovered, due to these discoveries try to determine in which grade green areas are planned, realized. And finally we try to put forward the need of green area of the district.

It is tried to determine if the existing and planned green areas are appropriate for the sizes which are settled by the standards. For this reason, the sizes of the existing and planned green areas in the district are determined on the base of neighborhood. In this way, it is tried to determine the lack of green areas in the district.

Looking at the planned and existing active green areas in Ümraniye from the functional view, functions consist of parks, children's playgrounds and sports areas are located. Functions like children's playgrounds, green areas, game fields, region parks are planned in the master plans.

Looking at the at the planned and existing green area functions, nonexistence of the systematic assembling of green area can be seen.

Looking at the broad of the district, the most important absence is that green area standards cannot be provided in the master plans, and lack of the urban green area system in the planned and existing green areas.

Solutions suggested are;

At the legal extent:

- Legends and standard values shall be brought, related to formation of urban green area system
- 18.paragraph can be put into practice in the master plans and free green areas can be obtained
- Obtaining of the planned green areas by the public sector shall be facilitated

At the planning extent:

- Green area system shall be established by green area planning starting from the city scale and reducing to the region, nearby surroundings, districts and neighborhood.

- Green areas shall be planned on the areas of government institutions like treasury, forest, municipality that has proprietorships. Areas that will be obtained by the expropriation shall be planned.
- Construction shall be permitted in the places which have green areas in their master plans.

At the administrative extent:

- In order to save local authorities from the economic and administrative difficulties, incomes transferring from the city incomes to the local authorities shall be increased. Necessary legal regulations shall be made that will enable the public to participate in the administrative activities.

At the application extent:

- The green area necessity of the population size which will be brought shall be provided by the master plans on the basis of standards.
- Necessary expropriations shall be made and equipment areas and green areas shall be owned by the public.
- Regulations of green area made by the municipalities shall be according to the region's structure.
- New active green areas shall be gained by making regulations that will enable the usage of the passive green areas to be used actively.

1. GİRİŞ

İnsanlar toplu halde yaşamaya başladıklarından beri çevreleri ile karşılıklı etkileşim içerisinde bulunarak yerleşim birimleri kurmuşlardır. Bu süreç içerisinde toplumsal ilişkilerin en gelişmiş düzeyde olduğu yerleşim merkezleri olarak kentleri oluşturmuşlardır.

Sanayileşme kentleşmenin hızını arttırmıştır. Yerleşim birimlerinin kurulması ve mevcut konutlarda nüfusun artması ile kentleşme kendini göstermiştir. Bu dönem içerisinde ortaya çıkan sağlıksız gelişmeyi engellemek için kent planlamasına önem vermeye başlanmıştır. Bu olumsuz ve sağlıksız yaşam koşullarını çözümüyle çalışmalarının temelinde kentsel mekanda açık alanlara daha fazla ihtiyaç olduğu kanısı oluşmuştur.

Kentlerde yer alan ve insanlar için psikolojik ve fizyolojik önem taşıyan kentsel açık alanların tarihi, yerleşim birimlerinin tarihi kadar eskidir. Geçmişten günümüze toplumların yaşam biçimine, kültürüne göre parklar ve yeşil alanlar fonksiyonel farklılıklar göstermişlerdir.

İnsanlar daha güzel kentler daha sağlıklı yaşanabilir çevreler yaratmak hem fiziksel hem de ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak için her dönemde doğayla bütünleşmek, yeşille iç içe olmak istemişlerdir. Bu isteğin gerçekleşmesi şehrsel mekan içerisinde yer alan açık alanlardan faydalanılarak sağlanabilir. Açık alanlar çeşitli alan kullanımını kapsar. Yeryüzü doğal veya kültürel bir peyzaj kaynağıdır. Doğal peyzajlar doğal yaşam alanlarını, ırmakları, körfezleri, gölleri, okyanusları, tepeleri, dağları, vadileri, kayalıkları, çölleri ve değişik bileşenleri içerir. İnsan yapısı peyzajlar rezervuarlar, av sahaları, çiftlikler, meyve bahçeleri, parklar, saraylar, bahçeler, golf sahaları, mezarlıklar ve benzeri alanları içerir.

Ülkemizde giderek artan düzensiz ve yoğun kentleşme hareketleri sonucu insana dönük mekanların kaybolması aşırı nüfus artışı toplumsal yaşamı ve konutlardaki yaşam kalitesini bozmaktadır. Bunun neticesinde de özellikle büyük kentlerimizde açık mekanlar yaratmaya gereksinim doğmaktadır.

Açık – yeşil alanlarla ilgili politikalar, gelişmiş batı sistemleri örnek alınarak oluşturulmasına karşın günümüzde çeşitli nedenlerden dolayı hedeflenen yerini bulamamıştır. Bunun sebebi olarak da; uygulanamayan yasal planlama süreçleri, bilinçsizlik, spekülasyonlar, çeşitli nedenlerden dolayı uymayan planlama modelleri gibi olgular sayılabilir. Planlama sistemi ülkemizdeki kentsel gelişmenin odağına yerleştirilmediği sürece kamusal kullanıma ait açık alanlarla ilgili sorunlar çözümsüzlüğünü devam ettirecektir.

Toplumlar özellikle günümüz toplumları durağan değildir. Kültürel, ekonomik, sosyal, politik, coğrafi, teknolojik oluşumlar toplumları sürekli bir değişime itmektedir. Toplumun değerlerini, anlayışlarını ve buradan doğan ihtiyaçları, belli kriterlere bağlı olarak kamu tarafından belirlenen standartlarca sağlanmalıdır.

1.1. Amaç

Ülkemizde giderek artan düzensiz ve yoğun kentleşme hareketleri sonucu plansız olarak gelişen kentlerde açık mekanlar giderek kaybolmaktadır. İnsanların çevre ve yaşam kalitesini arttırmak için kentsel açık ve yeşil alanlar belli standart dahilinde oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu çalışmalar kapsamında da çevremizde birçok açık mekan düzenlemesi yapılmaktadır.

Bu çalışmanın ana amacı; kentsel açık ve yeşil alan kullanımlarının ve kentsel yeşil alan sisteminin değerlendirilmesi, imar planlarında standartlar doğrultusunda planlanması gereken yeşil alanların ne ölçüde yapılan planlarla sağlanabildiği, planlarla getirilen yeşil alanların uygulamaya ne ölçüde geçirilebildiği, planlanan ve mevcut yeşil alanlarda kentsel yeşil alan sisteminin uygulanabilirliğinin irdelenmesidir.

Tez 5 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, giriş, amaç, çalışmada izlenecek olan yol ve yöntem, ikinci bölümde, kentsel mekan, kentsel mekan içerisinde yer alan yapılanmış, yapılanmamış, özel ve kamusal mekanlar ile açık ve yeşil alanlarla ilgili kavramsal tanımlar ve sınıflandırmalar yer almaktadır.

Üçüncü bölümde, kentsel mekan içinde yer alan yeşil alan sistematigi incelenmiş olup, yeşil alan sistematigini oluşturan alt başlıkların açıklamalarına yer verilmektedir.

Dördüncü bölümde, çalışma alanı olarak seçilen Ümraniye ilçesinin fiziksel, doğal çevre analizi ve sosyo demografik yapısıyla ilgili açıklamalar yapılmış ve yeşil alan

sisteminin değerlendirilmesine yönelik yapılan çalışma sonuçları açıklanmıştır. Sonuç bölümünde, genel değerlendirmelere yer verilmiştir.

1.2. Çalışmada İzlenecek Olan Yol ve Yöntem

Teorik bölümün oluşturulması için şehircilik, mimarlık, peyzaj mimarlığı, tarih, sosyoloji, felsefe gibi bilimlerle ilgili kaynaklardan literatür çalışması yapılacak bunun yanı sıra ülkemizde ve yurt dışında yayınlanan süreli yayınlar ve dergilerden ayrıca makale ve seminerlerden yararlanılacaktır. Çalışma kapsamında tez içinde yer alan her bölümün birbirini desteklemesi, bir bölümde ele alınan konu ve kavramlar diğer bölümlerde yer alacak konu ve kavramlarla ilintili olarak açıklanmaya çalışılacaktır.

Teorik bölümden sonra çalışmanın örneklem bölümünde yazılı kaynaklar yanında yapılan gözlemler planlar ve haritalarla desteklenecektir. Yapılan alışma bilgisayar destekli grafiklerle desteklenecek ve çalışmanın amacına yönelik açıklayıcı ve bilgilendirici veriler tablo, harita ve plan paftaları ile verilecektir.

2. KENTSEL AÇIK VE YEŞİL MEKANLAR

2.1. Kentsel Mekan Kavramı

Kentlerde toplu yaşam sonucu ortak yada kişisel gereksinimlerin karşılandığı, toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel yapısına bağlı olarak, zaman içinde farklılaşan mekanlara kentsel mekanlar denilir. Özyayın ve diğ. (1989)

Kentsel mekanlar yapıların cepheleri, meydanlar, sokaklar, yollar, parklar, tekil yada grup olarak tarihsel yapılar ile ayrını kazanırlar. Özellikle de tarihsel yapı ve anıtlar kentsel mekanlarda tek düzeligi ortadan kaldırarak yapılarıdır (Bakan, 1987). Tarih, Mimarlık ve kentleşme kültürünün dinamizmi kenti ölümsüz kılmakta, geçmişe saygılı olarak oluşturulan kentsel mekanlar kentleri tarihe mal etmekte ve kişiliklerini oluşturmaktadır (Aydın, 1992).

Kentsel mekan estetik kriterler için içine katılmaksızın kentlerde ve diğer yerleşim birimlerinde binalar arasında kalan her tip mekan olarak tanımlanmaktadır. Kentsel mekan, çeşitli cephelerle geometrik olarak sınırlandırılmış alanlardır ve mekanı algılamamızı kolaylaştıran temel özellik geometrik kurgusunu açık ve net olarak algılayabilmemizdir. Bu kaliteleri bulduğumuz dış mekan kentsel mekandır (Krier, 1979).

Kentsel mekanlar sadece renkli-desenli döşeme kaplamaları, çeşmeler-havuzlar, merdivenler, rampalar, kent mobilyası ve armatürlerinden oluşmazlar. Mekanları oluşturan yalnızca duvarlar, çitler, ağaçlar-çalılar değildir; en az bunlar çeşitli işlevler üstlenerek bu bütünde yer alan yapılar da mekanı biçimlendirir, oluştururlar. Doğaldır ki, bu yapıların, giriş-çıkış yerleri ve kotları, işlevsel ilişki ve bağlantıları ile yarattıkları etkinlik ve yoğunluk kadar, yine bu yapıların renk, tekstür ve malzemeleri ile –en önemlisi- ayrıntıda tüm ölçü ve oranları, içinde yer aldıkları ya da çevreledikleri kentsel mekanı biçimlendirir, oluşturur, yoğunluk ve işlev kazandırır ve onu karakterize ederler. Bilse ve diğ. (1989)

Kentsel mekanların belirli sosyal işlevlere ve estetik değerlere hizmet vermesinin yanında belirli bir karaktere sahip olması ve belli bir kimliğinin olması gereklidir.

Kentsel mekan öz anlamı ile, kentin binalarla tanımlanan fakat binaların dışında kalan bölümleridir (Özerdim, 1986). Ashiara kentsel mekanı, yerleşim birimleri arasında kalan tüm alanlar olarak tanımlamakta ve kentsel mekanın tavan düzleminin gökyüzü olması sebebiyle bu mekanı “çatısız mimari” olarak tanımlamaktadır (Ashiara, 1981).

Kentsel mekanlar kapalılık hissi uyandırmalıdır. Boyut ve donatım gibi nitelikleri ile gerçekleşecek olan eylem ve etkinliklere uygunluk göstermelidir.

Trancik, kentsel mekanların özelliklerini üç ana grupta toplamıştır:

- a. Üç boyutlu iskelet : Kentsel mekanın sınırlarını, kapalılık derecesini ve mekansal duvarın karakterini belirler. Geçirgenlik, açıklıklar veya yüzeysel süsler tıpkı düşey kütlenin yatay mekanla ilişkisi gibi kentsel mekanın karakterinin belirlenmesinde etkili olur.
- b. İki boyutlu doku : Yer düzleminin kompozisyonu, malzeme ve dokusu, kentsel mekana çok değişik etkiler vermede yardımcı olur.
- c. Mekan içindeki objeler : Heykel, su, ağaç gibi objeler mekanda daha akılda kalıcı mekanı organize edici bir rol oynarlar. Tarih boyunca başarılı sayılan kentsel mekanlar, bu üç

organizasyonel kavramın zengin kombinasyonlarından meydana gelmiştir. Ancak tüm bunların yanında, kentsel mekan karakterini veren insan faktörüdür (Trancik, 1986).

Kentli, zaman boyutunda bu mekanda yaşamını ve eylemlerini sürdürerek algılama yapmaktadır. Davranışlar mekanı biçimlendirdiği gibi her davranış amaç ve fiziksel çevrede kişinin davranışını biçimlendirmektir. Dolayısıyla niteliğine bağlı olarak da kentsel mekan, yaşamı zenginleştirici, kentsel kararlara katılımı uyarıcı yada kentliyi sınırlayıcı ve yaşamı fakirleştirici rol oynamaktadır. Çıracı ve diğ. (1989) Kentlinin ortak yaşamı paylaştığı bu mekanda insanın çeşitli istek ve gereksinimlerinin bir sentezi niteliğini taşıması gerekmektedir. Bu biçimi oluşturan binalar, sokaklar, meydanlar, yeşil alanlar yapılanmış ve yapılanmamış alanlar bütünüdür (Çubuk, 1989).

Yapılanmış ve yapılanmamış mekanlar bir bütün halinde kentsel mekan oluşturmaktadır.

Bir kentin formunun ve dokusunun oluşumu, farklı kuvvetlerin etkileşiminin bir sonucudur. Şehirlerde tıpkı bireyler gibidir. Her birinin kendine özgü bir fizyonomisi ve karakteri, yaratıcı güçlerinden kaynaklanan farklı doku ve formları vardır. Kentin dokusunu ve formunu meydana getiren öğeler doğal çevreden, beşeri çevreden ve insan eliyle yapılanmış çevreden kaynaklanan öğeler olarak özetlenebilir. Doğal çevre, beşeri çevre ve yapılanmış çevre sürekli olarak ilişki halindedir. Doğal çevre ve beşeri çevrenin elemanları arasındaki ilişkiler yapılanmış mekanı oluşturur (Yeang, 1992). Yapılanmış mekanlar, kentsel mekan tanımlanırken mekansal sürekliliğin sağlanması içinde yapılanmamış mekanlar ile bir mozaik oluşturmaktadır.

Yapılanmış mekanlar, kentsel mekan tanımlanırken mekansal sürekliliğin sağlanması içinde yapılanmamış mekanlar ile bir mozaik oluşturmaktadır. Lynch'in kent imajında da kentsel mekanın algıya yönelik tasarımında, kentin, kentsel mekanda dolaşırken zihinsel görüntüsünün okunabilir ve akılda kalıcı olmasıyla birlikte, yapılanmış mekanlarla, yapılanmamış mekanların bütünlük içinde kimlik kazanması gerekliliği vurgulanmaktadır (Lynch, 1960).

Yapılanmış mekanlar çağlar boyu insanlığın sosyal ve kültürel gelişimine paralel özellikler göstermişler ve bu gelişimi yansıtmışlardır. Yapılanmış mekanların oluşması, biçimlenmesi bu gelişimden etkilenir. Çağlar boyu belli bir kurala bağlı olarak biçimlenebildikleri gibi kendiliklerinden bir oluşumda sergileyebilirler. Genel olarak yerleşmelerin kurulmasıyla paralellik gösteren yapılaşmamış mekanlar ilk oluşumlarında, toplumun gelişmişlik düzeyine ekonomik ve kültürel yapısına yönetim etkinliğine yani uygarlık düzeyine paralel olarak gereksinimlerini karşılayan dolu ve boş alanlar meydana getirir. Barınma, ulaşım, dinlenme gibi gereksinimlerin karşılanmasına olanak sağlayan bu fonksiyon alanları ile kentsel donatılar bir bütün halinde kentsel mekanı oluştururlar (Gül, 1989).

Kentlerin yerleşme dokusunu oluşturan yapılaşmış ve yapılaşmamış alanlar kentsel mekanı oluştururlar. Genelde kentsel mekan insan yaşamıyla ilgili dört ana işlevin (barınma-çalışma-eğlenme/dinlenme ve ulaşım) eylemlerinin geçtiği mekanlar bütünüdür.

Kentsel mekanlar esas olarak ve mülkiyet esasına göre ikiye ayrılırlar.

1. Özel mekanlar
2. Kamusal mekanlar (Tablo 2.1) (Çubuk, 1989).

2.1.1. Kamusal Mekanlar

Kentsel yada kentsel olmayan, kamunun kullanımına açık tüm mekanlar kamusal mekandır. Açık veya kapalı, kendiliğinden oluşmuş ya da kurulmuş, denetim altında olup olmaması bu durumu değiştirmez. Parklar, meydanlar, sokaklar, plazalar, atriumlar, açık kapalı pazarlar, yaya yolları, oyun alanları, okul bahçeleri, kent içi büyük alışveriş merkezleri, kıyı şeritleri, özel veya kamu iyeliği altında olsalar da kamusal mekandırlar. Carr ve diğ. (1992)

Kamusal mekanlar, toplumun kullanımına açık olan kentsel açık mekanlar şeklinde belirlenirler. Kamusal mekanlarda sorumluluk kamuya aittir, denetim yasal yaptırımlarla sağlanmaktadır (Çubuk, 1989).

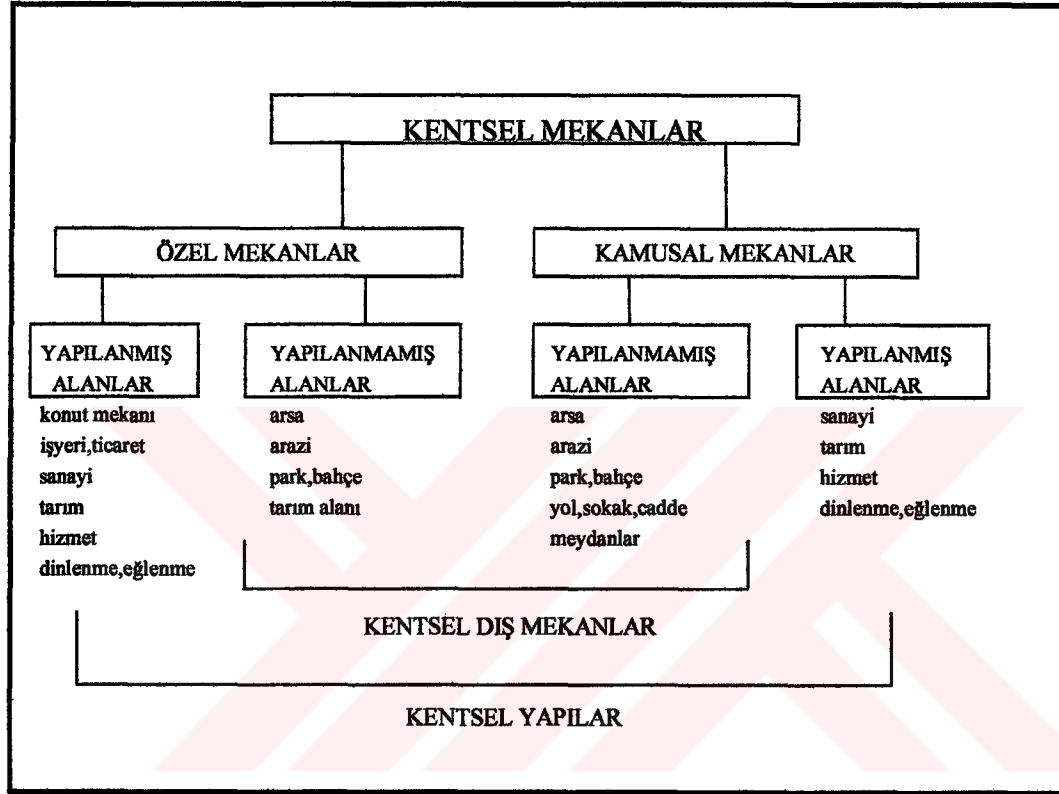
Kamusal mekan tanımlanırken kamu alanı kavramından farklılığını belirtmek gereklidir. Kamu alanı üç boyutlu insan ve insan eylemleri faktörü katılmadan toplum için düzenlenmiş yada kendiliğinden oluşmuş, genel bir anlamı anlatmaktadır. Kamusal mekanda aynı amaç olmasına karşın, insan eylemleri faktörünün oluşturduğu çok boyutluluk içerisinde, ortak mülkiyete sahip ve ortak kullanıcılara ayrılmış daha özel bir alan tanımlanmaktadır. Çubuk ve diğ. (1978)

Toplumun dolaştığı, gereksinimlerini karşıladığı alışveriş mekanları ve çarşılarından, üzerinde hareket ettiği yaya yolları ve geçit mekanlarından, yolların kesişim odaklarından ve meydanlardan kamusal mekanlar meydana gelmektedir. Bu alanlar, genelde açık kent mekanları olup, özel konumlarına göre yarı açık veya tamamen kapalı görünümüne alabilmektedir. Kentlinin ortak mekanları olan kamu mekanları, kullanıcılarının yoğunluğu ile doğru orantılı olarak önem kazanmakta, başka bir deyişle kullanıcılarına sunduğu olanakların zenginliği düzeyinde toplumu çekmektedir. Merkezi kent mekanlarında yer alan kamu mekanları, kentsel dinamizmin en yoğun alanları olarak her dönemde kentlerin en değerli ve ilginç prestij alanları olmuştur (Gündüz, 1989).

Kamu mekanları, toplu yaşamın tüm etkinliklerinin süre geldiği her türlü kentlinin yararına açık, kent strüktürü içinde yer alan mekanlardır (Konuk, 1989).

Kamu mekanlarında tüm beşeri eylemler (sosyal-kültürel-ticari-dini-eğitim-spor vb.) yer alırlar. Dolayısıyla kamu mekanı çok boyutludur. Kamu mekanı bir biçimdir. Burada hem biçimin mantığı, hem de içeriğinin kendiliğinden oluşmuş boşluklarken, işlev kazanmaları, yerleşmelerin sosyo-kültürel yapılarının gelişimi ve değişimiyle olmuştur (Süngü, 1998).

Tablo 2.1 :Kentsel Mekan Kademelenmesi. (Çubuk, 1989)

2.1.2. Özel Mekanlar

Özel mekanlar, özel mülkiyet üzerinde yer alır ve denetimli olarak kullanılırlar. Özaydın ve diğ. (1989)

Yapılanmış nitelikteki özel mekanlar olarak konut, işyeri, tarım, hizmet, sanayi yapılarını sayabiliriz. Yapılanmamış nitelikteki özel mekanlar konut bahçeleri, tarımsal alanlar, askeri alanlar, sosyal ve sportif kulüpler ve özel işyeri çevreleridir (Pamay, 1978).

Özel mekanlar; kullanıcısı, kişiler , mülk sahibi olan ticarete ayrılan kentsel mekan şeklinde belirlenirler. Özel mekanın sorumlusu kullanıcının kendisidir. Denetim ise yasal ve fiziki önlemlerle yapılır (Çubuk, 1989).

Bu mekanların kullanım ve işlev açısından birbirleriyle geçişleri de dikkate alınırsa, bir tampon bölge söz konusu olur ki bunlarda yarı özel ve yarı kamusal mekanlar olarak adlandırılırlar. Özaydın, ve diğ. (1989)

2.2. Açık ve Yeşil Alanlar

Açık ve yeşil alan kavramı, planlama disiplinleri ve planlamalar yönünden değişik anlam taşımakta farklı tiplere ve işlevlere göre sınıflandırılmaktadır. Açık ve yeşil alanlar kentleşme, endüstrileşme, yoğunluk artışı sonucunda doğadan kopmakta, doğayı bozmakta olan insanın doğaya yakınlaşmasını, onu korumasını, kullanmasını sağlayan alanlar olarak tanımlanmaktadır.

Bir sistem anlatışı içinde oluşturulan açık ve yeşil alanlar kentin kitle ve boşluk bağıntılarını sadece çevrenin doğal ve kültür özelliklerine başlamakla kalmayarak, organik gelişmesine ve dolayısıyla yapı kontrolüne ve yapı yoğunluğuna da yön verirler. Bu nedenle açık ve yeşil alanları, yapı adalarına tahsis edilecek gelişmiş güzel yerler olarak kabul etmek tamamen hatalıdır. Şahin ve diğ. (1998)

Açık alanlar, özellikle yeşil alanlar, yoğun kent ve kasabalar için, insanların nefes alıp verdikleri organları olarak kabul edilirler (Pamay, 1978).

Açık ve yeşil alanlar sınırlı da olsa kent-doğa ilişkisini yeniden kurmak, sürdürmek , geliştirmek amacına yöneliktir.

Planlama çerçevesinde, açık alanların geliştirilmesi, boş zamanları değerlendirme olanakları yönünden olduğu kadar, çeşitli kirlenme ve rahatsız edici iklimsel etmenlerin notralize edilmesiyle, düzensiz kent gelişimini önleme açısından da zorunludur. Bunun için her şeyden önce açık alan ve yeşil alan kavramlarını açıklamak gerekir. Şahin ve diğ. (1998)

2.2.1. Açık Alanlar Kavramı

Kent bilimci R.Keleş açık alanı, insanın yaşantısını sürdürüşü üzerinde yapı yapılmış kapalı mekanların dışında kalan, ya doğal olarak bırakılmış yada tarım ve konut dışı dinlenme amaçlarına ayrılmış kent parçası olarak tanımlamaktadır (Keleş, 1998).

Açık alan; hem tarım, orman, fundalık, göl vb. gibi belirli bir arazi kullanım özelliğine sahip hem de park, bahçe, meydan vb. gibi belirli işlevlere cevap veren kent içindeki veya dışındaki inşa edilmemiş boş alanlar olarak da tanımlanabilir. (Yıldızcı, 1982)

Açık alanlar, kent içi ve kırsal karakterdeki yerleşmelerde, insanların veya toplumun çeşitli rekreatif ihtiyaçları için yararlandıkları, çoğunlukla yeşil elemanların yer aldığı küçük-büyük yüzeyler ve boşluklardır. Kent içinde, park ve bahçeler, oyun ve spor alanları, meydanlar, yol ve caddeler vb. kırsal yerlerde, kültür alanları, ormanlar, göller vb. yoğun şehir ve kasaba halkının doğa ile olan ilişkilerini devam ettirmeye yarayan doğal ve kültürel alanlardır (Pamay, 1978).

Açık alanlar, şehirlerin monoton geometrik yapılarını bunların kuruluşunu hafifletmede; onlara canlılık vermede yapı kitlelerinin yumuşak birer anlam kazanmasında; bu kriterlerin birbirine organik bağlanmasında önemli fonksiyonlara sahiptir. Bu alanların yapı kitleleri üzerindeki olumlu etkilerini tam yerine getirebilmeleri, kendilerinin de ağaçlı yollar, bina yeşillikleri, küçük açık alanlar ve yeşil kuşaklarla birbirlerine organik ve entegre bir şekilde bağlanmalarına bağlıdır (Pamay, 1978).

Şehir içindeki sıkışık araç trafiği, toplu ve dağınık açık alanlar sayesinde ferahlık kazanmaktadır. Açık alanlar şehir insanının, taşıt araçlarının çıkardığı eksoz gazı ve gürültüsünden yer yer uzak kalmasını sağlar (Pamay, 1978).

Bir şehrin estetik ve mimari formunun güçlü bir elemanı olan açık alan, ekolojik olarak önemli olmanın yanı sıra, eğitim bakımından da önemli rol oynar. Açık alanlar, sosyal kaynaşmayı sağladığı, toplumsal gelişmeyi kötürüklediği, ekonomik amaç ve aktiviteleri desteklediği için önemlidir (Barber, 1998).

Açık alanlar, her şeyden önce bir kentin fiziksel dengesini sağlar. Örneğin bunlar kentlerde ikamet, ticaret, endüstri, gibi farklı karakteri olan kısımlar arasında, karşılıklı olumsuz etkilerin ve uyuşmazlıkların giderilmesinde tampon sahalar olarak büyük ödevler yüklenirler.

Açık alanlar taşıt trafiğini ikamet ve rekreasyon sahalarından ayırarak yayalar için trafik güvenliğini artırır, ayrıca şehir içi ve şehir dışı sirkülasyonunda kolaylık sağlar (Yıldızcı, 1982).

Şehir içi açık alanlar, şehir halkı ve insanının günlük ve haftalık rekreasyon ihtiyaçlarını karşılarken şehir dışı açık alanlar ise daha uzun süreli rekreasyon olanakları için elverişli özelliklere ve fonksiyonlara sahiptir. İster aktif (şehir içi parkları, kırsal alanlar, tarlalar, parklar, bahçeler) ister pasif (özel veya askeri

kullanımına açık olmayan alanlar) olsun hijyenik özellikleri yönünden insan sağlığı açısından büyük önem taşırlar (Gürpınar, 1990).

Açık alanlardan beklenen fonksiyonları elde edebilmek isabetli bir yer seçimi ile mümkündür. İnsanların yerleşme noktaları, insan sayısı, yaş grupları, doğal çevre koşulları ve morfolojik özellikler açık alanlardan beklenen fonksiyonları elde etmede etkileyici faktörlerdir (Öztan, 1965).

Açık alanlar halkın kullanımı ile değer kazanır. Bu alanlar halkın davranışsal biçimi ve değişiminden etkilenebilir ve küçük ölçekli değişiklikler gösterebilir (Francis, 1987).

Açık alanların algılanması kullanıcı gruplarına göre farklılık gösterir. Açık alanların tercih sebepleri sosyo-ekonomik gruplara, çocuklara, ailelere ve planlılara göre farklılık gösterir. Örneğin, açık alanlarda manzara ve görünüm planı tarafından en önemli unsur olarak kabul edilirken, kullanıcılar tarafından pek önemsenmeyebilir (Francis, 1987).

Açık alan tanımı genellikle yeşil alan kavramı ile karıştırılmakta, bazen de birbirinin yerine de kullanılmaktadır. Bunu nedeni açık alanların ve yeşil alanların çoğunlukla benzer öğeleri içermeleri ve benzer işlev görmeleridir. Buradan yeşil alan tanımlamasına girersek bu yakınlığı daha belirgin olarak görebiliriz (Karataş, 1995).

2.2.2. Açık Alanların Sınıflandırılması

Kentlerde açık alanların sınıflandırılması, bu alanların çeşitli özellikleri göz önüne alınarak değişik şekillerde yapılabilir.

Genel Ve Özel Alanlar Olarak Sınıflandırılması;

A- Genel Alanlar

Topluma ait alanlar olup, gene toplumun tümünün yararlanmasına açık alanlar olarak hizmet görürler.

- 1- Su yüzeyleri ve kıyıları (deniz, göl, gölet, akarsu, havuz)
- 2- Ormanlar (işletme, park ve av ormanları)
- 3- Korular (koruluklar, şehir ormanı veya korulukları)
- 4- Parklar (şehir, kasaba, semt ve mahalle parkları)
- 5- Çayırliklar, yeşil yamaçlar, manzara seyir noktaları

- 6- Genel bahçeler (botanik bahçeleri, arboretum, hayvanat bahçeleri, gazino ve restaurant bahçeleri)
- 7- Mezarlıklar
- 8- Sergi parkları ve lunaparklar
- 9- Meydanlar
- 10- Çocuk oyun bahçeleri
- 11- Spor alanları
- 12- Okul bahçeleri, okul oyun ve spor alanları
- 13- Yeşil kuşaklar ve perdeler
- 14- Hastane, tarihi saray ve müze bahçeleri
- 15- Hava alanları, uçak, otobüs, terminal alanları
- 16- Açık hava tiyatroları, konser yerleri, arenalar
- 17- Taşıt park yerleri (otoparklar)

B- Özel Alanlar

Bu alanlar, toplumun tümünün yararlanamadığı, sadece özel kişi ve kuruluşların yararlandığı özel açık alanlardır.

- 1- Mesken bahçeleri (ev, köşk, yalı, yazlık)
- 2- Özel koruluklar (özel avlanma alanları)
- 3- Tarımsal kültür alanları (meyve, sebze, çiçek bahçeleri ve fidanlıklar)
- 4- Kulüp ve benzeri kuruluşlara ait bahçeler
- 5- Koloni bahçeleri (fabrika, toplu iş yerleri, kışla bahçeleri) (Pamay, 1978).

Doğal Ve İşlenmiş Çevre Olarak Sınıflandırılması;

A- Doğal Alanlar

1. Ormanlar
2. Göller
3. Ulusal Parklar

B- İşlenmiş Çevreler

1. Kent dokusundaki işlevsel amaçlı alanlar

- yollar
- meydanlar
- otoparklar

2. Kent dokusunda işlevsel olmanın yanı sıra estetik ve rekreasyon amaçlı açık alanlar

- Topluma açık alanlar (Pasif alanlar, Aktif alanlar)
- Topluma yarı açık alanlar
- Daireler, işyerleri ve çevrelerine ait bahçeler
- Tarihi bina, mabet ve çevrelerine ait bahçeler
- Hastane ve kütüphanelerine ait bahçeler
- Okul bahçeleri
- Spor kulüplerine ait bahçeler

3. Özel açık alanlar

- Ev bahçeleri
- Tarımsal alanlar

Kullanışlarına Göre Sınıflandırılması;

A- Kullanım amacına göre;

- Hijyenik
- Dekoratif yeşil

B- Kullanıcının serbestlik derecesine göre;

- Toplumun kullandığı genel serbest alanlar
- Toplumun kullandığı özel serbest alanlar
- Özel şahısların kullandığı, toplumun yararlanamadığı özel serbest alanlar

C- Alanın kullanım özelliğine göre;

- Jeofiziksel (arazi, su, vejetasyon) sahalar

- Büyük açık alanlar (resmi sahalar, mezarlıklar, rezerv sahaları, parklar, golf sahaları, hava ve helikopter sahaları)
- Tarım arazileri
- Sirkülasyon sahaları
- Küçük açık alanlar (çarşı, büyük meydanlar, küçük meydanlar, ikamet sahaları)
- Yardımcı sahalar (bina girişleri, dekoratif yeşil sahalar)
- Çeşitli sahalar (otoparklar, bakış noktaları, görsel doğal estetik alanlar) (Gürpınar, 1990).

Açık alanları kültürel ve doğal açık alanlar olarak ele alan bir sınıflandırma şöyledir:

A- Kültürel Açık Alanlar

- 1- Kent dokusundaki işlevsel amaçlı açık alanlar;
 - Yollar
 - Meydanlar
 - Otoparklar
- 2- Kent dokusunda işlevsel olmanın yanında rekreatif amaçlı açık alanlar;
 - Topluma açık alanlar (göller, kıyılar, ormanlar, parklar, fuar alanları, botanik bahçeleri, lunapark vb.)
 - Topluma yarı açık alanlar (okul bahçeleri, özel spor klüpleri)
 - Özel açık alanlar (ev bahçeleri, tarımsal alanlar)

B- Doğal Açık Alanlar;

- Ormanlar
- Göller (Yıldızcı, 1994).

Şehirsel gelişme hiyerarşisi içinde, farklı ölçeklerdeki açık alanlar şu şekilde gruplandırılabilir.

A- Sokak düzeyinde açık alanlar;

- Bina aralarında kalan alanlar

- Sokaklar, meydanlar, küçük oyun sahaları

B- Küçük nüfuslu yerleşmelerde;

- İlkokul ünitesinde okul oyun alanları, küçük park (4 ha'dan az)
- Semt ünitelerinde (belediye alanlarında) parklar, oyun yerleri (4 ha)

C- Şehir ünitesinde;

- Parklar (40-400 ha)
- Golf sahaları
- Koruma altındaki doğal alanlar
- Göller ve ırmaklar

D- Bölgede;

- metropoliten alanda
 - . park (400 ha.dan büyük)
 - . su toplama havzaları
 - . geniş koruma alanları (ormanlar)
 - . çiftlikler
- Megapolis'te;
 - . kıyı şeritleri (okyanus, deniz, akarsu)
 - . dağlık araziler, yayalar, ovalar (Tankut, 1979).

Açık alanlarla ilgili genel bir sınıflamada şöyledir.

A- Düzenlenmiş yaya alanları;

- Parklar ve rekreasyon alanları
- Açık spor alanları
- Çocuk bahçeleri
- Tarihsel bahçeler
- Hayvanat bahçeleri, fuar, lunapark, piknik alanları.

B- Alışveriş alanları;

- Çarşı, ticaret ve iş merkezleri
- Pazar yerleri

C- Geçiş alanları;

- Yollar
- Otopark alanları

D- Bölgeler;

- Meydanlar
- Açık hava, müze ve tiyatroları
- Mezarlıklar
- Akarsu, göl, deniz kıyıları.

E- Diğer kentsel alanlar;

- Bahçeler, konut bahçeleri
- Boş alanlar
- Yapılanma sürecinde olan alanlar (Bakan, 1987).

2.2.3. Yeşil Alan Kavramı

Yeşil alan, başta kentin kısmen içinde bulunan fakat daha ziyade yakın çevresindeki büyükçe boyutlar gösteren rekreasyon ormanları ve mesire yerleri, çeşitli karakterdeki park ormanları, milli parklar, büyük küçük ağaç topluluklarının oluşturduğu korular ve şehir parkları olmak üzere bünyelerinde münferit, küme ve gruplar veya sıralar halinde ağaçları ve süs çalılarına kadar boy boy ağaççıklar, çiçek bahçelerini, çim alanlarını ve bunlarla uyumlu bulunması gerekli yol, oyun yerleri, havuzlar vs. gibi yapay tesisleri içeren çeşitli tiplerdeki bahçe alanlarının tümü yeşil alan kavramına girer. Yeşil alanlar bu nitelikleriyle kent insanlarını doğaya yaklaştıran en önemli çevre objelerindendir. Doğanın en büyük ve görkemli bitki varlıklarından ağaçlar ve bunların oluşturduğu topluluklar bilhassa orman ise, yeşil alanların en önemli ve çevre sağlığı açısından en etkili unsuru oluştururlar.

Yeşil alan kent içi ve kent çevresinde olan, koruma (toplum sağlığı), rekreasyon, peyzaj, hidroloji gibi işlevler gören, orman, koru, park alanları, refüjler, mezarlıklar, bahçeler, gibi canlı (ağaç, ağaççık, çalı, yer örtücü, çayır ve çimenlik) ve cansız

(yollar, havuzlar, oturma elemanları) öğelerden oluşan alanlardır (Pamay, 1978).

Yeşil alanlar, kent ve kasabalarda insanların dinlenmesine, gezmesine, çocukların oynamasına ayrılan ve bu yerlerin başka kullanıcılarca işgal edilmesini engellemek amacıyla kent yönetimlerince düzenlenen gezinti yolu, ağaçlı yol gibi ortak kullanım alanları olarak tanımlamak da mümkündür (Keleş, 1998).

Yerleşmelerin fiziki planlamalarında barınma, çalışma, hizmetler ve ulaşım dışında kalan alanlara yeşil veya boş zamanları değerlendirme bölgeleri denmektedir. Bu alanların varlığı yalnız fonksiyon bölgeleri dışında değil içinde de söz konusudur. Yapılar arasında kalan ulaşım güzergahları üzerinde yer alan en küçük yeşil eleman olan ağaçtan, ormana kadar yeşil örtü ile ilgili her doğa elemanı bu tanım içine girmektedir. Bu bölgenin yerleşmeler ve insanlar üzerinde dinlenme, sağlık, koruyucu ve estetik yönlerden, olumlu katkısı büyüktür. Özellikle endüstri devriminden bu yana yoğunlaşan çevre sorunları artan kentler için bu bölgenin önemini iyice hissettirmektedir. Yeşil alan, kentler için bir solunum görevi yapan uzuvlardır (Çetiner, 1979).

Özellikle şehirleşmiş alanlarda yeşil, solunum organı vazifesi gördüğünden büyük önem kazanmaktadır. İnsanların yeşil sahalara ihtiyacı, bu sahaların psikolojik ve ruhlarına olumlu etkileri çeşitli gözlem ve araştırmalarla ortaya konmuştur. Yeşil, yerleşmelerin doğal özelliklerini daha çok ortaya çıkarır, organik gelişmesine, yapı kontrolüne dolayısıyla yapı yoğunluğuna yön verir (Çetiner, 1991).

Yerleşmelerin oluşmasında belirleyici ve bağlayıcı olan imar kanununda yeşil alanlar, toplumun yararlanması için ayrılan oyun bahçesi, çocuk bahçesi, dinlenme, gezinti, piknik, eğlence ve kıyı alanları toplamıdır. Metropol ölçeğindeki fuar, botanik ve hayvanat bahçeleri ile bölgesel parklar bu alanlar kapsamında kalmaktadır şeklinde tanımlanmış olup sosyal ve kültürel altyapı alanları başlığı altında bulunmaktadır (Şakar, 1996).

Gelişen teknoloji ile gürültü, hava kirliliği, dinlenme ortamının bulunmayışı ve psikolojik denge bozukluğunun etkisiyle sağlığımız tehlikeye girmektedir. Yeşil alanlar, günümüzdeki taşlaşmış kentlerin mikrokliması üzerinde yaptığı olumsuz etkiler yanında, havayı iyileştirme, tozları filtre etme ve gürültüyü azaltma gibi işlevleriyle insanın doğal yaşama koşullarını geri getirmektedir (Çetiner, 1982). Yeşil alanlar, estetik değerleriyle de insan psikolojisinde olumlu etkiler yapmaktadır.

Yeşil alanlar, yeşil kuşak ve perdeler halinde gürültüyü absorbe eder, dağıtır ve keserler. Şehre ve şehir halkına ışık ve temiz hava sağlanmasında önemli rol oynarlar (Gürpınar, 1990). Ayrıca erozyona karşı önleyici görev gördüklerinden yerleşmeler için de büyük önem taşımaktadırlar. Şahin ve Barış (1998)

2.2.4. Yeşil Alanların Sınıflandırılması

A- Yeşil alanların genel olarak sınıflandırılması;

1. Yerleşme içi yeşil alanlar;

- Ev bahçeleri
- Çocuk bahçeleri
- Oyun yerleri
- Mahalle parkı
- Spor alanları
- Şehir parkı
- Fidanlıklar
- Mezarlıklar
- Çeşitli işlev alanları arasında kalan boşluklar

2. Yerleşme dışı yeşil alanlar;

- Piknik alanları
- Mesire yerleri
- Koruluklar
- Nebatat bahçeleri
- Hayvanat bahçeleri
- Ormanlar
- Bölgesel parklar
- Golf,dağcılık, okçuluk gibi spor alanları

B- Yeşil alanların değişik kullanışlara göre sınıflandırılması;

1- Dinlenme alanları;

a- Büyük ağaçlıklar;

- Fidanlıklar
- Korular
- Mezarlıklar
- Ormanlar

b- Parklar;

- Mahalle parkları
- Şehir parkları
- Bölgesel parklar
- Milli parklar

2- Spor alanları;

- Stadyumlar
- Antreman sahaları
- Açık ve kapalı spor alanları
- Su sporları
- Yüzme havuzu
- Voleybol tesisleri
- Kapalı salon
- Basketbol tesisleri
- Tenis sahaları
- Atletizm alanı
- Okçuluk
- Atış poligonu
- Dağcılık
- Golf
- At yarışı sahaları vb.

3- Oyun yerleri;

- 0-3 yaş arasındaki çocuklara kum havuzları
- 3-6 yaş arasındaki çocuk oyun yerleri
- 7-12 yaş arasındaki çocuklara aletli oyun yerleri
- 13-18 ve 18-24 yaş arasındaki öğrenciler için spor alanları (basketbol, voleybol, atletizm alanları, koşu pisti vb.)

C- Gördüğü fonksiyonlar yönünden sınıflandırılması;

1- Aktif Alanlar;

- Toza, dumana, sise ve gürültüye karşı koruyucu, erozyona karşı önleyici görev görürler.

2- Pasif Alanlar;

- Estetik amacıyla süs elemanı olarak kullanılan yeşil elemanlardır (Çetiner, 1991).

D- Kentsel ve doğal yeşil alanlar olarak sınıflandırılması;

1- Kentsel yeşil alanlar;

a-Bina düzeyinde yeşil

b-İlköğretim ünitesi düzeyinde yeşil

- Çocuk bahçeleri
- Toplu konut yeşil alanları

c-Mahalle ünitesi düzeyinde yeşil

- Mahalle parkları
- Spor alanları
- Meydanlar

d-Kent ünitesi düzeyinde yeşil

- Şehir parkları
- Hayvanat bahçeleri
- Botanik bahçeleri

- Kent içi yollar, refüjler ve yaya yolları
 - Mezarlıklar
- 2- Doğal yeşil alanlar;
- Bölge parkları
 - Milli parklar (Yıldızcı, 1982).

Bir sonraki bölümde kentsel ve doğal yeşil alan sınıflandırılması daha detaylı olarak incelenmiştir.

3. KENTSEL YEŞİL MEKAN HİYERARŞİSİ

Kentsel yeşil mekan hiyerarşisi, yeşil dokunun yada kent dokusunun egemen karakter taşıma özelliğine göre kent içerisindeki yeşil alanlar ve doğal yeşil alanlar olmak üzere iki ana başlık altında incelenebilir (Yıldızcı, 1982).

3.1 Kentsel Yeşil Alanlar

Yerleşmeler geliştikçe ve nüfus yoğunluğu arttıkça ekolojik düzen değişmekte, işlevsel alanlar ile doğa arasındaki denge de bozulmaktadır. Bu nedenden dolayı kentsel alan içindeki yeşil mekanların önemi çok büyük olmaktadır. Bakan ve Konuk (1987)

İnsan toplulukları yaş, kültür, meslek, sosyal ve ekonomik durumları gibi yeşil alan gereksinimleri yönünden de farklılıklar göstermektedirler. Bu çeşit gereksinimlere cevap vermek her yerde aynı tip bir bahçenin veya parkın tesisiyle olanaksızdır. Bu nedenle çeşitli insan gruplarının değişik yeşil alan gereksinimleri kentlerde çeşitli tipte yeşil alanların doğmasına neden olmuştur (Tablo 3.1). Kentsel yeşil alan tipleri, etki alanlarına ve işlevlerine göre; bina düzeyinde, ilköğretim ünitesi düzeyinde, mahalle ünitesi düzeyinde ve kent ünitesi düzeyinde olmak üzere dört grupta açıklanabilir (Yıldızcı, 1982).

3.1.1. Bina Düzeyinde Yeşil

İnsanoğlu temel yaşama ihtiyaçlarını karşılayabildiği andan itibaren fiziksel çevresiyle olan ilişkilerin düzenlenmesinde pek çok düşünsel yaklaşım geliştirilmiştir. İnsanlar daha sağlıklı, daha yaşanabilir çevreler oluşturmak, hem fiziksel hem de ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak için her dönemde doğayla bütünleşmek, yeşille iç içe olmak istemişlerdir (Bütüner, 1993).

Kent nüfusunun çeşitli nedenlerle artması sonucunda sosyo-ekonomik ve kültürel düzeylere göre oluşturulan bina düzeyindeki yeşil alanlarda yer alan fonksiyon ve donatıların yeterli miktarlarda olması; kişilerin rekreatif isteklerini gerçekleştirebilme ve kent ekolojisi açısından aranan niteliklerdir (Erdem, 1994).

Tablo 3.1 :Değişik yaş kümelerine göre yeşil alan gereksinimleri ve gerektirdiği donatılar (Yıldızca, 1982).

YAŞ	GEREKİNNİMLER	DONATIM ve NİTELİKLERİ	GEREKLİ ALAN	KONUTA UZAKLIĞI
0v2	*Sessizlik *Koruma *Güneşlenme *Kum, taş, toprak, tahta, yapıtlar, çiçekler, su gibi doğada bulunan ilkel gereçler arasında ayarım yapma.	*Amenin çabukça ulaşabileceği, gözaltında bulundurabileceği sessiz alanlar. *Bütisel perdeleme *Gerekliğinde sığınabileceği kapalı bir yer *Kum havuzları, nemli kum model masası, ağaç kütükleri su havuzları *Çürme surları, köpeklerin geçmesinne engel olacak alçak pernaklık *Kum havuzları *Salıncak, kızak, dönme dolap, tahtaravallı *Üzerinden atlanabilen alçak duvarlar *İçinde yürünebilen derin olmayan su havuzları *Çeşmeler *Sivri ucu bulunmayan kayalar (1m dolayında) *Tahta silahlar, merdiven *Düşmelere karşı kum zemin üzerinde yatay, eğimli ya da dik duran ağaç kütükleri *Toprakten içi boş oyuncaklar *Değişik büyüklükte bütisel perdeler, çiçekler *Alçak kapılar *Büyüklük için çürme yeri Anaokulları için: *Yükarıda sıralanan donatım *Motorlu ulaşım yolu ile kesilmeyen yaya yolları.	*En çok 10 anne ve 10 çocuk için *30 - 60 m² *Konut başına 1m² (%50 oyun havuzları %50 gazı yolları ve çürme yerleri)	30m dolayında
3v6	*Değişik eğelerin birbirleriyle karışlaştırılması sonucunda düşündüme alışkanlığının uyanması. *Bedeni ve fikir gelişmeleri *Gözdeim ve koruma altında bulunma *Ruhsal duygusal gelişimine uygun bir ortam Aşağıdaki nitelikte gereçler ve düzenler bulmak: *Sağlam ve tahliyesiz gereçler (Genellikle tahtadan) *Çocuğun geniş düşünce gücü ile gerçek ya da gerçek dışı kullanışlara olarak vermesiasısından ilgi çekici *Çocuğun adale gelişmesine yardımcı oyuncaklar ve oyun düzenlerine uygun yerler	*Kum havuzları *Salıncak, kızak, dönme dolap, tahtaravallı *Üzerinden atlanabilen alçak duvarlar *İçinde yürünebilen derin olmayan su havuzları *Çeşmeler *Sivri ucu bulunmayan kayalar (1m dolayında) *Tahta silahlar, merdiven *Düşmelere karşı kum zemin üzerinde yatay, eğimli ya da dik duran ağaç kütükleri *Toprakten içi boş oyuncaklar *Değişik büyüklükte bütisel perdeler, çiçekler *Alçak kapılar *Büyüklük için çürme yeri Anaokulları için: *Yükarıda sıralanan donatım *Motorlu ulaşım yolu ile kesilmeyen yaya yolları.	Öğrenci Başına *3m² bahçe *1m² açık hava dersliği *1m² eğitim bahçesi *4m² dikili alan (Toplam 9m²)	30-70m arasında
7v11	*Ulaş alanının genişletilmesi *Fizik ve düşünme yeteneklerinin genişletilmesi *Kişisel yapıcı çalışmalar *Konut ve komşuluk çapında günlük yaşantısının gerektirdiği çalışmalara katılma	*Okul *Top oyunları için yerler *Spor alanları *Bütü dikişimi yerler, küçük ağaçlık ve çimenlikler *Güneşi ve gölgeli yer *Mahalle Bahçeleri *Top oynama yerleri *Paten ve bisiklet düzlükleri *Bilye, üçtaş, dokuztaş, vb. oyun yerleri *İp atlama yerleri *Hazi oyuncaklar *Su, taş, tahta, kum *Bu gibi yerler %50 boş bırakılmalı, %50 düzenli oyun alanları olarak (voleybol, futbol, vb.) düzenlenmelidir. *Spor yapıldığı gözöndüne alınarak temiz havaya önem verilmelidir. *Derinliği az su havuzları *Göze güzel görünen bütisel ortam *Büyük park ve birsomaklı yaş kümesi için Roberson oyunu diye adlandırılan gövayelik, askerlik, masal kahramanı olma gibi oyunlarına sık sık katılmayı kolaylaştırıcı başlangıç alanları ya da yollar	*Öğrenci başına 4m² yeşil çevre *Konut başına 4m² yeşil çevre	200m 100-150m
12v16	*Morfo fizyolojik değişimlerin sonucunda çıkan gereksinimler: *Bağımsızlık eğilimi *Davranışlardaki günlük değişimler (Aşırı canlılık, okulda takım spor çalışmaları katılma ve hareketlilikten sessizliğe dönme- yalnız geziler, hayal kurma, uzak marangozluk çalışmaları kitap okuma, müzik dinleme gibi) kişisel ya da takım çalışmalarında üstünlük gösterme eğilimi. *Geçici ve modayı amaçlayan donatım ile sürekli olarak kullanılan arasında ayırım yapma.	*Toplantı salonları (yeterince çıkışı sağlanmalıdır) *Bir önceki yaş kümesinin (7-11) oyunlarına sık sık katılmayı kolaylaştırıcı düzen, özellikle; başarı kazanma çabası, bütün bu hareketler: -Macera gereksiniminin giderildiği alanlardaki oyunlar -Bir çalıştırıcının denetimindeki Roberson oyunlarına ve sokak oyunlarına elverişli (toprak engibelerinin, yığın durumundaki yapı gereçlerinin bulunduğu sağlam zeminli yerlerde) *Dış görüşü kesen ve oyun alanlarını çevreleyen perdeleyici bükükler *Boş oyun düzlükleri (Bunlar çimlendirilebilir.) Ancak çimlerin dayanabilmesi için yüzölçümleri en az 1ha olmalıdır. *Değişik sosyo profesyonel ortamlardan doğan ve davranışları olan çocuk grupları *Konutta okul ya da iş yeri arasında göze hoş görünen dinlendirici yeşil yaya yolları *Tatli günlerinde yetişkinleri tatlı edebilmelerine yardımcı yerler. -Yüzme havuzları, spor merkezleri, alış-veriş yerleri gibi ilgi çekici yerler.	*Konut başına 14m² (yeşillendirilmiş alanlarla birlikte).	*Bu gibi yerlerde aredaki uzaklık en çok 350m En çok 350m
16v20	*Daha geniş bağımsızlık anlayışının gerektirdiği gereksinime *Aile çevresi dışında yetişkinlerle tartışma ve onlar gibi davranabilme olanağının aranması *Atölyeler, okullar, toplum ulaşım araçları gibi kırı havalı yerlere geçen zamanın kötü etkilerini gidermek için açık hava	*Konutta okul ya da iş yeri arasında göze hoş görünen dinlendirici yeşil yaya yolları *Tatli günlerinde yetişkinleri tatlı edebilmelerine yardımcı yerler. -Yüzme havuzları, spor merkezleri, alış-veriş yerleri gibi ilgi çekici yerler.		Kent dışında ya da yakın çevrede
21v60	*Dinlenme gereksinimi -Rehatlık arama, sessizlik, yalnız geziler, açık hava kahveleri -Kültürel eğlenceler (diniöler, müze açık hava tiyatrosu, ağaç ve çiçek sergi bahçesi, botanik bahçe, hayvanat bahçesi gibi) *Eylern gereksinmesi (çeşitli spor ve oyunlar) *Toplumsal (başka sosyal yaşantı grupları ile toplantıma, biraraya gelme ve kent yaşantısına katılma)	*Değişik toplum ve meslek illimierindeki aile ve kişilere göre düzenlenecek -Yapı adaları içindeki bahçeler (okumak, başkası ile buluşmak için yer yer bankalar konulmalıdır.) -Çiçekli odalar, parklar, (İlgi çekici manzaralara açılan çeşme, heykel, su yüzeylerinin yanından geçen dinlendirici gezi yolları, falkör ve yörnesel bayramlar için gösteri yerleri dostların biraraya gelmekleri için uygun toplantı yerleri, değişik uğraşlar için değişik oyunlara olanak sağlayan araç ve gereçin donatılmış geniş ve orta yaşlılar için oyun yerleri, üstü örtülü oyun yerleri, tabeşifle resim yapılabilecek duvarlar, zemini betonlanmış poçyumlar, dolanma ve gezi yerlerinde dinlenme bankaları, yeşillik içinde açık hava tiyatrosu, top oyunlarına atlıedizm ve yüzme sporlarına elverişli araç ve gereçle donatılmış spor alanları, hipodrom, binicilik yapılabilecek düzlükler vb -Konut bahçeleri (ekilebilecek yerler, özen gösterilmiş saksılar, çiçekli bordürler, kum ya da çakıl kaplanmış gezi yolları çocuklar için oyun yerleri, su yüzeyleri ya da kanallar)		En çok 1km.
60+	*Başlıklar ile konuşma ve ilgi çekici olaylara tanık olma gereksinmesi (sokağı görme ve çocuklarla bir arada bulunma) *Yeşil alanlarda dinlenme	*Genellikle çocuk bahçeleri çevrelerinde gezinti, yolların kenarında ya da dolanma alanlarının uygun yerlerinde yaşlılara ayrılan gölgelik ve güneşli oyurma yerleri *Yaşlılar için düzenlenen huzur verici alanlar		

Yapı çevresinde açık dinlenme mekanı işlevi de gören bina düzeyindeki yeşil alanlar,yapının ve yapı kullanıcılarının gereksinimlerine göre düzenlenirler (Zeren, 1989) ve kişilerin yaşam kalitesini yükseltici ya da belirleyici mekanlardır. Günlük yaşamın içinde şehrin hareketli yaşamına ayak uydurmak zorunda kalan insanlar, konut yakın çevresinde rahat edebilecekleri donatımlar ve serbest alanlar bulmak isterler. Donatım alanları; sosyal etkinlikler için insanları bir araya getirmesi, kişinin ruhsal ve fiziksel gereksinimlerini karşılaması, yapı alanlarında kitleleri yumuşatarak mekanlar arasında geçişi sağlaması, insan ve çevre arasında ölçek oluşturmaları, yaşam konforu sağlaması açısından önemlidir. (Karaman, 1989)

Bu düzeyde bina içerisindeki yeşil ve özel bahçe, binaya bütünlük kazandırmaktadır. Bina, yeşil elemanlarla yaratılan kontrastlar, mekanlar, biçim ve renk ritimleriyle estetik değer kazanır. Eğer bu kontrastlar, mekanlar, bazı oranlara, bazı boyut, yüz ölçüm, hacim, renk ilişkilerine göre yapılmışsa estetik sonuca en üst derecede yaklaşırlar. Bütünlük kavramı ayrıca bina karakterine, insan ve çevre ölçeğine de bağlı olmalıdır. Bunun için kütlelerin, yüzeylerin, formların, renklerin, dengeli kompozisyonunu gerek bitkiler arasında gerekse bitkilerle-mimari elemanlar arasında aramak gereklidir (Yıldızcı, 1982).

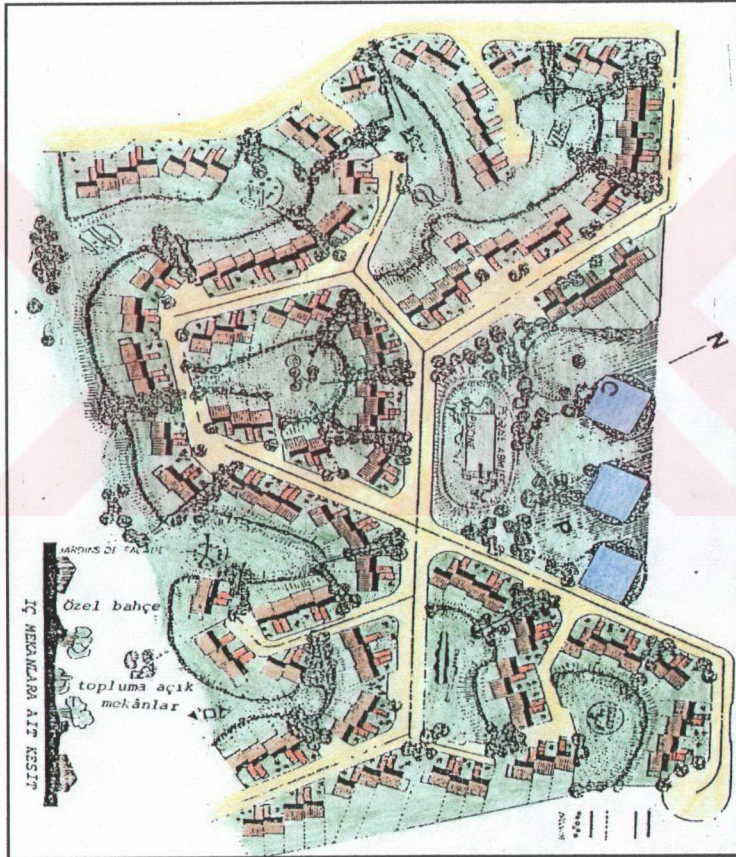

Şekil 3.1 :Bina düzeyinde yeşil.

3.1.2. İlköğretim Ünitesi Düzeyinde

Bu düzey kapsamındaki yeşil alanlar, çocuk bahçeleri ve toplu konut bahçelerinden oluşurlar (Yıldızcı, 1982). 5000 kişilik nüfus büyüklüğünü ve minimum 15 ha.'lık alanı kapsar.

İlkokul ünitesi düzeyindeki spor alanlarında işletme maliyeti olmamalı, çocukların oynayacağı küçük anfiler yapılabilir. Farklı mekan organizasyonları içinde su elemanları yüzey, hareket ve ses olarak kullanılabilir (Yıldızcı, 1994).

Şekil 3.2 :İlköğretim ünitesi düzeyinde yeşil. (Yıldızcı, 1982)

3.1.2.1. Çocuk Bahçeleri

Çocuk oyun alanları, çocuğun bedensel, ruhsal, duygusal, zihinsel ve sosyal gelişimi için önemli olan oyun gereksiniminin giderilmesi amacı ile çocukların topluca bir araya gelebildikleri açık mekanlardır (Özgüç, 1998). Bu ortamda çocuk her etkiden uzak kendi içgüdü, beğenisi ve taklit eğilimi içinde oyun şeklini, amaçlarını ve beşeri çevreyi bulabilmelidir (Yıldızcı, 1978).

Çocuklar için oyun, büyüklerin dinlenme gereksinimleri ve bundan da öte fiziksel, ruhsal yönden geliştirici, eğitici ve öğretici bir anlam taşır. Çocuklar, iyi tasarlanmış bir oyun alanında oynayarak birçok yönden yararlanırlar. Oyun çocukta, işbirliği ve dayanışma duygusunu geliştirir, çevresine girişkenliğini sağlar, konsantrasyon gücünü ve yeteneğini artırır, çeşitli deneyler yapmasına olanak verir ve çevreyi tanıma yolu ile bir takım korkuların etkisinden kurtulmasına yardımcı olur. Oyun, çoğu kez çocukta sorumluluk duygusunun da gelişmesine yardımcı olur. Bedensel ve ruhsal yönden gelişme ise çocuğun ileride toplumun, aktif ve eylemci bir üyesi olmasına neden olur (Akdoğan, 1984).

Çocuk bahçeleri çocukların sadece oynamaktan öte birbirleri ile konuştukları, birbirleri ile geçinmeyi öğrendikleri mekanlardır. Bunların ötesinde; çocuk, oyun sayesinde ileride üstleneceği rollere ve sorumluluklarına oyundaki örneklemeler yoluyla uyum sağlar. Böylesine yoğun bir eğitim merkezi olan oyun alanları kent bünyesinde yeterli sayıda bulunmalı ve bu tip alanlar farklı disiplinlerin (tasarımcılar ve eğitimciler) ortak çalışmalarının ürünleri olmalıdırlar. Burada önemli olan her planlamada ve tasarımı olduğu gibi kullanıcıların istek ve ihtiyaçları göz önüne alınmalı ve kullanıcı ile doğrudan temasa geçilmelidir. Tasarımlarda esnekliğe, yaratıcılığa yer verilmeli, çocuğa doğa hakkında bilgiler verebilecek düzenlemelere gidilmelidir. Böylesi düzenlemeler; çocuğun, oyun alanlarında uzun süreler geçirmelerine de olanak sağlar. Çocuk için böylesine mekanlar oluşturulurken, önemli olan diğer bir konu da, oluşturulan mekanın güvenlik ve sağlamlık açısından çocuğun sağlığına zarar vermeyecek şekilde oluşmasıdır (Fanuscu, 1998).

Kentsel alan içinde çocuk oyun alanları planlanırken bu alanlar yalnızca çocuk oyun alanı olarak görülmemeli, parklara çocukların aile bireyleri ile birlikte geldikleri ve bu nedenle bir tür dinlenme mekanı olarak değerlendirilmeleri gerektiği unutulmamalıdır (Mondon, 1982).

Çocuk oyun yerlerinin düzenlenmesinde bu alanlara yerleştirilecek oyun elemanları, yaş gruplarına göre sınıflandırılarak birbirlerinden ayrı alanlarda yerleştirilmelidir. Çünkü her yaş grubu çocuğun oyun oynamadaki fiziksel yeterliliği farklı olduğundan çeşitli kazalara veya sakatlıklara neden olmamak için bu ayırımın yapılması gereklidir (Bozkurt, 1961).

Çocuk oyun yerlerinin çeşitli yaş gruplarındaki çocukların oyun eğilimlerine ve yeteneklerine uygun şekilde donatılması için, çocuk oyun yerleri üç gruba ayrılabilir (Yıldızcı, 1982).

- 0-3 Yaş Arasındaki Çocuklar İçin Oyun Alanları:

Kreşlerdeki çocuk bahçesi donatılarını içerirler. Konut grubu biriminde asgari 50 m² alan önerilmektedir. Etrafı alçak ve tehlike yaratmayacak bir biçimde çevrenelidir. Bahçedeki tüm yapısal ve bitkisel öğeleri çocuk ölçeğine indirgeyerek seçilip, düzenlenmeleri gerekir. Duvar, basamak, yer döşemesi, örtü, çatı öğeleri formu, ölçü, tekstür yönünden titizlik ve duyarlılıkla seçilip tasarlanmalıdır. Bitki örtüsü seçiminde de aynı şekilde hareket etmek gerekmektedir. Çocukların üzerinde dolaşıp oynayabileceği bakımlı çim alanları, küçük boylu çalı ve ağaçcıklar seçilmelidir. Ayrıca çocukların dokunmasında sakıncalı olacak dikenli bitki türlerinden, meyveli çalı ve ağaçcıklardan kaçınılmalıdır. Alerji yapabilecek bitkilerden de uzak tutulmalı, oyun öğeleri sade ve tehlikesiz olmalıdır. Kum havuzu, salıncak, az derinlikte bir havuzcuk, hareketli plastik oyun aletleri ve benzeri olabilir. Her çocuk için 7-10 m² alan önerilebilir Özellikle komşuluk grubu içinde yer alacak alanlarda 300-500 m² alan asgari ölçü olarak görülmelidir. Yerleşim biriminin yapısal özelliği, çevrenin doğal koşulları, çocuk nüfusu ve benzeri etmenler alan gereksinimi üzerinde önemli rol oynayacaklardır (Akdoğan, 1984).

Çocukların yetenek seviyeleri hızla gelişir ve gelişme aşamalarının tüm alanına uygun, mücadele imkanı sunan, uyarıcı oyun mekanlarına gereksinim duyarlar. Çocuklar ve yürümeye yeni başlayan çocuklar genellikle bir şeye doğru ilerleme, dokunma ve cisimleri tutma ve kavrama eğilimindedirler. Küçük elle idare edilebilen, atılabilen, düşürülebilen küçük objelerin çeşitliliği çocukların gereksinimleri açısından önemlidir. Küçük ve büyük oyuncaklara ilave olarak oturma, bekleme, yürüme ve tırmanma becerileri için gerekli olanakların oluşturulması da önemlidir. Zarar vermeyecek yumuşak maddelerle desteklenmiş değişik yükseklikler, basit tırmanma elemanları, yeni yürümeye başlayan çocuklar

için korunabilecekleri ve tutunabilecekleri derin olmayan çukurlar, küçük yaştaki çocukların vücutlarının ve onlar üzerinde etki oluşturan güçlerin farkına varabilmeleri için yardımcı elemanlardır.

Bu tür çocuk oyun alanları düzenlemelerinde göz önünde tutulması gereken en önemli etkenlerden birisi çocuklarıyla beraber gelen anne, baba veya gözcüler için de oyun alanı etrafında gerekli oturma birimleri ve yardım gerekebilecek yerlere ulaşabilmesi için doğrudan ve hızlı geçiş mekanlarının oluşturulmasıdır (Soulier).

- 4-7 Yaş Arasındaki Çocuklar İçin Oyun Alanları:

Bu yaş grubunun yararlanacağı çocuk bahçeleri bir anaokulu bünyesinde veya bir mahalle parkı içinde yer alabilir. Bu tür bahçe düzenlemelerinde mahallindeki bu yaş grupları arasındaki çocuk sayısı dikkate alınır. Planlamada çocuk başına 10-15 m² alan ayrılması düşünülmelidir (Yıldızcı, 1994).

Bu tür çocuk bahçelerinin etki alanları için 200 metre yarıçap önerilmektedir. Koşullar ne olursa olsun bu ölçü 400 metreyi geçmemelidir. Çocukların cadde geçmeyip ulaşabildikleri çok katlı apartmanlardan oluşmuş yerleşmelerde etki yarıçapı 600 metre olabilir (Kentsel Tasarım Kılavuzu Çalışma Grubu, 1992).

Çocuk bahçelerinin tasarımında çocuğu her yönden geliştirici oyun elemanları düşünülmelidir. Atlama, koşma, tırmanma, zıplama, denge bulma, kayma, mekan değiştirme ve benzeri fiziksel eğilimlerini gerçekleştirecek donatılarla tasarlanmalıdır. Bunların yanı sıra çocukların hayal gücünü geliştirecek, kendisine güven duygusu, cesaretini arttırıcı oyun öğeleri de yer almalıdır. Bu konularda tasarımcının Pedagoglarla sıkı bir ilişki içinde olması gerekir.

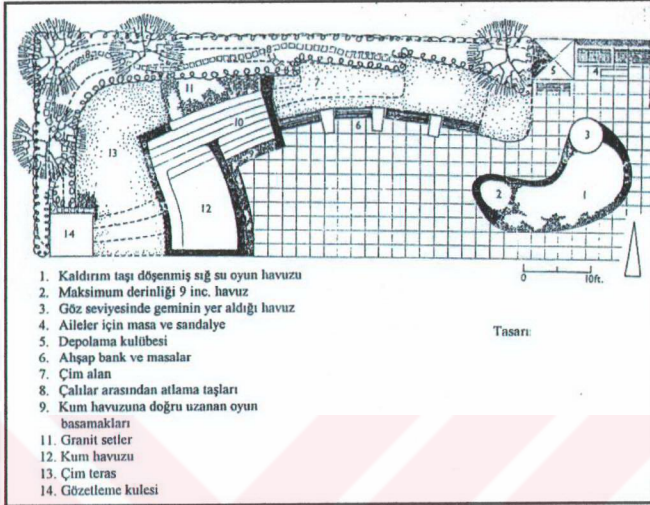
Çocuk bahçeleri için yer seçiminde eğimli alanlardan kaçınmak gerekir. Çok az eğimli alanlar, birbirinden 40-50 cm'lik kot farkı gösteren platformlara ayrılabilir ve böylece değişik türdeki aktivitelere yarayışlı alanlar tasarlanabilir. Yüksek duvarlardan, dik ve uzun merdivenlerden, derin havuzlardan her zaman kaçınılmalıdır. Çok düz olan alanlarda 1 metreyi aşmayan küçük tepelikler yaratarak çocuk için oyun alanını hem görsel hem de fiziksel yönden daha ilginç hale getirmek mümkün olacaktır. Diğer taraftan tek bir düzlem üzerinde tasarlanacak ise resim ve yazı tahtası fonksiyonunu da içerebilecek küçük ahşap paravanlar, grafik ve mozaik anlatımlı masalları içeren dekoratif alçak duvarlar veya form verilmiş bitki çitleriyle oyun mekanında modülasyon yani değişim duygusu oluşturulabilir. Bunları

tasarlarken çocuğu ürküttücü, ebeveynlerin veya gözleyicilerin görüş alanlarından uzaklaştırıcı düzenlemelere yer verilmemesi en azından oluşturulan birimde gözlemciler için oturma ünitelerinin düşünülmesi gerekecektir.

Oyun öğeleri olarak;

- Kum havuzu
- Kaydırak ve kayma alanları
- Minyatür tepeler
- Paten ve bisiklet pisti
- Tırmanma aletler
- Ahşap veya beton denge elemanları
- Ahşap kulübe
- Salıncak
- Tahtaravalli
- Sığ havuz
- Minyatür gemi ve uzay aracı modelleri ve buna benzer oyun öğeleri bulunabilir.

Çocukları en fazla çeken öğelerden birisi olan çim alanlar işlevsel amaç taşımaktadır. Üzerinde oynanması yasaklanacak veya kısıtlanacak ise, bakım koşullarının yetersizliği nedeniyle çamurlu yeşilliklere dönüşmeleri kaçınılmaz ise yeşil alan yerine başka bir döşeme türü seçilmelidir. Çiçek parterleri de çocuk bahçeleri için çeşitli sorunlar oluşturabilir. Basılmama, koparılmama gibi baskılar çocuklar üzerinde çeşitli olumsuz etkiler ortaya koyabilir. Çocukların merakını uyandıracak, neşelendirecek çiçekli çalı veya ağaçlar, çiçek parterlerinden daha olumlu sonuçlar verecektir. Alanın genel yeşil dokusunu oluşturacak bitkilerin seçiminde gene çocuk boyutunun dikkate alınması gerekir. Kötü kokulu, zehirli meyve veya yapraklı, dikenli, çok fazla çiçek tozu yapan bitkileri kullanmaktan kaçınılmalıdır (Akdoğan, 1984).

Şekil 3.3 :Çocuk oyun alanı (0-7 yaş grubu). (Callwey, 1957)

• 8-15 Yaş Arasındaki Çocuklar İçin Oyun Alanları:

Bu yaş grubunu içeren oyun alanları İlkokul yerleşme birimi ile koordine edilecek oyun alanlarıdır. Ayrıca mahalle parkları ve semt parkları içinde de yer alırlar. Playground denen bu oyun alanları daha küçük ünitelerdeki çocuk bahçelerini içerebilecekleri gibi erginler için de az yer gerektirecek bazı oyun ve sportif donatıları da bünyelerinde bulundurabilirler. Hatta içinde bulunduğu mahalle ve ya semtin bazı özel günlerinde bir araya gelebileceği bayram şenlikleri, oyun, yarışma ve bunun gibi toplu rekreatif eğilimlere aracı olabilirler. Bu alanlar genellikle aktif rekreasyon alanlarıdır.

Alan gereksiniminin saptanmasında hizmet verecekleri nüfus yoğunluğu, nüfus projeksiyonları, çevresel ve yerel fiziksel özellikler göz önünde bulundurulur (Akdoğan, 1984).

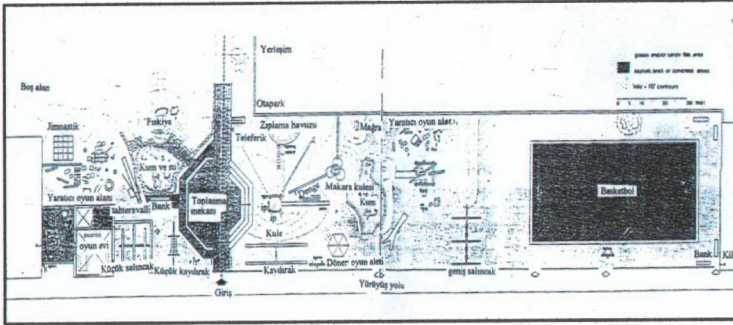
Komşuluk grubu içinde yer alacak oyun alanları en az 500 m², ilkokul yerleşme birimi ile beraber ise 4000 m² alan öngörülmektedir. Bazı kaynaklar böyle bir oyun alanı için 15-20 dekarın altına düşülmemesini önermektedirler. Nüfus yoğunluğu nedeniyle alan gereksinimi 40 dekarın üzerine çıktığında bir oyun alanı yerine aynı konumda iki oyun alanının düzenlenmesinin kullanım açısından daha uygun olacağı belirtilmektedir (Kentsel Tasarım Kılavuzu Çalışma Grubu, 1992).

Bu yaş grubundaki çocuklar için düzenlenecek açık oyun alanlarının büyükler tarafından gözetlenmesine gerek yoktur. Çünkü bu yaştaki çocuklar kendilerini yönetebilecek, grup ve takım halinde oynayabilecek kapasiteye sahiptirler (Yıldızcı, 1982).

Düzenlenecek olan bu oyun alanlarının bir taraftan çocukların bireysel olarak oynayacakları oyun veya aktiviteler için tırmanma, kayma, fiziki her çeşit egzersiz, paten, bisiklet, yüzme ve benzeri donatılara, diğeri taraftan çizgi, heykel, yapı ve benzeri becerilerini geliştireceğı donatılara gereksinimleri olacaktır. Bunların yanı sıra grup halinde oynayacakları oyunlar için ayrıca piknik, informal yarışlar ve benzeri aktiviteler için alanlara gereksinimleri olacaktır. Satranç, dama ve özellikle kız çocukları için çok ilginç olan sek sek oyunları için sert döşeme yüzeyli alanlar gerekecektir. (Akdoğan, 1984) Ayrıca bu alanlarda futbol, voleybol, basketbol ve hentbol alanları; geniş çim veya çayır alanları, bisiklet ve paten pistleri, macera alanları bulunmalıdır (Yıldızcı, 1982).

Oyun alanlarındaki yeşil alan düzenlemelerine gelince, güneşli çim açıklıklar ile gölge verecek geniş açıklıklar arasında iyi bir dengenin kurulması gerekecektir. Yeşil dokunun, getirilen aktivitelere ters düşmeyecek şekilde düzenlenmesi ana ilke olmalıdır. Çok yönden tehlikeli olabilecek girift çalılık veya ağaçlıklardan kaçınmak gerekir. Yüksekten taçlanan ağaç türleri seçilmelidir. Devamlı kasvetli ve durağan karakterdeki ibreli ağaçların yeşil dokuya katılma payları yapraklılara oranla az olmalıdır. Işıklı, neşeli bir ortam yaratacak hafif tekstürlü bitkilere önem verilmelidir. Güzel çiçekli ağaçlarla ilginç formlu koniferler çocuklar için alanı daha çekici ve eğitici yapacaktır. Düzenlemede çocuklara yasak edilmiş çim alanlar oluşturmamak ideal olanıdır. Basılmaya, oyun oynamaya dayanıklı çim türleri kullanmakla hem çok amaçlı yeşil alanlar elde edilmiş hem de çocuklar için gerekli fonksiyonel alanlarda bir kısıtlama olmamış olur (Akdoğan, 1984).

Çeşitli yaşlardaki çocukların eğlenme ve dinlenmelerini bir arada, fakat yaş kategorilerine göre ayrı ayrı organize etmenin önemi unutulmamalıdır. Bir arada yaşama ve arkadaşlık duygusunu geliştirmenin, büyük – küçük ilişkilerini düzenlemenin kısaca toplumsal hayata hazırlamanın bir başka yolu da budur (Gürenli, 1970).

Şekil 3.4 :Çocuk oyun alanı (8-15 yaş grubu). (Callwey, 1957)

Çocuk oyun alanlarının klasik ve çağdaş oyun alanları olmak üzere de sınıflamalarını yapmak mümkündür (Yıldızcı, 1994).

a- Klasik Çocuk Oyun Alanları : Alışagelmiş çocuğun fiziksel enerjisini harcadığı atlama, kayma, koşma gibi hareketlerin karşılandığı donatıları içerir. Sık sık karşılaşılan oyun alanı tipidir. Ekipmanlar genellikle tek kullanıma cevap verecek niteliktedir. Bu alanlarda kombine çocuk oyun elemanları konulabilir. Klasik tipteki çocuk oyun bahçeleri toplu konut düzeyinde düzenlenebilir.

b- Çağdaş Oyun Alanları : Çağdaş oyun alanları iddialı bir mimari estetiğe sahiptirler. Burada çocuğa farklı konuların verildiği, verilmek istendiği çocuk bahçeleridir. Sayıları az, maliyetleri yüksektir. Bu sebeple daha çok çekim gücü fazla olan parklar içinde düzenlenmeleri önerilir. Bu tür çocuk oyun bahçelerinde her konu çocuk fantezileri ile işlenir. Çocuğa yeni ufuklar, yeni görüşler aşılar. Düşünme ve kavrama etkilerini geliştirmek, eğitimlerine yardımcı olmak amacıyla;

- Uzak çocuk bahçeleri
- Doğa çocuk bahçeleri
- Lego çocuk bahçeleri, çağdaş çocuk oyun alanları kapsamında düzenlenebilirler. (Yıldızcı, 1994)

Bayındırlık ve İskan Bakanlığının yönetmeliklerle belirlemiş olduğu kişi başına 10m² aktif yeşil alanın 1,5 m²'sini çocuk oyun alanları oluşturmaktadır (Yıldızcı, 2001).

Şekil 3.5 :Çocuk oyun alanlarından genel bir görünüm. (Erkasan, 2000)

3.1.2.2. Toplu Konut Bahçeleri

İnsanların rekreatif isteklerini gerçekleştirebilecekleri, kentin boğucu ve kalabalık ortamından uzaklaşabilecekleri, sakin ve dinlendirici açık ve yeşil mekanlara gereksinimleri vardır. Bu alanlar günlük ihtiyaçlar için kolay ulaşılabilir mekanlarda olmalıdır (Erdem, 1994).

Toplu konut düzeyinde her türlü ihtiyacın kendi içinde sağlanması önemli olduğu gibi bu alanlarda kullanıcıların zaman içerisindeki sosyal değişimine ve isteklerine ortam sağlayacak mekanlar da oluşturulmalıdır (Karaman, 1991).

Konutları çevreleyen bahçeler genellikle konut sakinlerine ayrılmıştır. Bazen grup halindeki konut bahçeleri, mahalle parkları niteliğini alabilirler. Eğer konut bahçeleri halka açık bir park gibi ele alındığı ve herhangi bir sınırlayıcı ile ayrılmadığı zaman komşu konut bahçeleriyle ilişkili olup, çevre dekorunun güzelleşmesinde katkısı olmaktadır. Günümüzde, binalar arasındaki duvar, çit gibi sınırlayıcılar kaldırılarak geçiş kolaylığı, geniş görüş açısı ve sınırlandırmayı ortadan kaldırmaya yönelik düzenleme eğilimleri bulunmaktadır (Yıldızci, 1982). Bu tür bahçelerin tanziminde,

insanların boş zamanlarını değerlendirebilecekleri ve kısa süreli enerji harcayabilecekleri alanlar düzenlenmeli, çeşitli yaş gruplarına cevap verebilecek çocuk bahçeleri, gezinti yolları, dinlenme alanları tesis edilmelidir (Yıldızcı, 1994).

Şekil 3.6 :Toplu konut bahçesi Ataşehir örneği. (Kadıköy Belediyesi, 1996)

3.1.3. Mahalle Ünitesi Düzeyinde Yeşil

Mahalle ünitesi düzeyindeki yeşil alanlar; mahalle parkları, spor alanları ve meydanlardan oluşur. 15000 kişilik nüfus büyüklüğünü ve minimum 45 ha.'lık alanı kapsar (Yıldızcı, 1982).

3.1.3.1. Mahalle Parkları

Halka açık kentsel yeşil alanların en küçük elemanlarından birisi olan mahalle parkları daha çok bir geçiş yeri olarak oluşturulan yeşil alanlar olup mahalle birimine hizmet eden parklardır (Yıldızcı, 1982).

Konut alanları içinde bulunan ve yapı adaları ile çevrelenmiş olan bu parklar, daha çok küçük çocuklara oyun, ev kadınları ve yaşlı kimselere dinlenme, seyr, bir arada olma ve satranç, dama vb. oyun olanakları sağlayan yeşil alanlardır. İçerecekleri

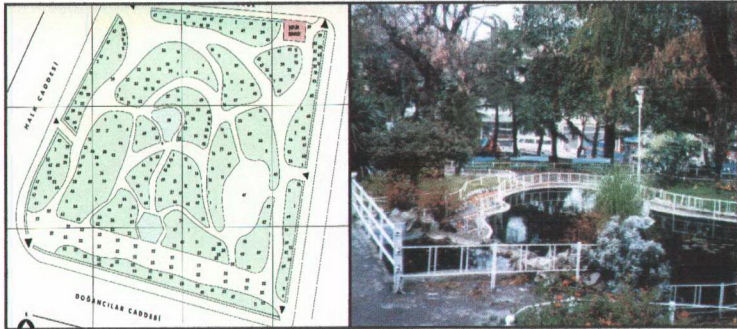
rekreasyon türlerine, çevrenin özelliği kadar, ayrılacak asgari alan ölçüsü de etki yapar. Çocuk bahçesi, oyun alanı, kitap okuma, güneşlenme köşeleri, seyir teraslarını içermelidirler.

Genellikle gelişmiş ülkelerde, kişi başına 4-5 m² alan düşmekte ve en uzak konuta 800 m mesafe düşünülmektedir. Bizde tüm kent için kişi başına hesap edilen 7 m² aktif yeşil alan içinde, mahalle parkı için kişi başına 1 m² kabul edilmektedir (Akdoğan, 1984).

Trafiğe ve gürültüye karşı iyi korunmuş ve donatılmış çocuk oyun alanları, parkın büyüklüğüne göre ayarlanmalıdır. Mahalle parkları her şeyden önce yaşanabilir olmalı, kullanıcılar için burada dinleneceği, eğleneceği ve seyredeceği mekanlar oluşturulmalıdır. Mahalle parkı planlamasında dikkat edilecek diğer bir konu da bu tür parkların düzenlenmesinde botanik bahçesi gibi farklı türlerle parkı süslemekten kaçınmak gerekmektedir (Yıldızcı, 1982).

Park içindeki farklı kullanım alanlarının tasarımı, bitkilendirmenin ayrıntılarıyla vurgulanması neticesinde parkın çekiciliği de artırılmış olur. Öyle ki bu ölçekteki bir parkın tasarımında bitkisel ve konstrüksiyonel ayrıntılar önem taşır. Form, renk, tekstür ve norm yönünden fonksiyonlarla ilişkili olmak üzere çeşitli düzenlemeler oluşturulabilir. Öte yandan, yeşil alanların fonksiyonları göz önünde bulundurularak, iklimsel koşullarda dikkate alınarak mümkün olduğu kadar kitlesi yeşillikler oluşturularak geniş mekanlar düzenlenmelidir (Akdoğan, 1984).

Bayındırlık ve İskan Bakanlığının yönetmeliklerle belirlemiş olduğu kişi başına 10m² aktif yeşil alanın 2 m²'sini mahalle parkları oluşturmaktadır (Yıldızcı, 2001).

Şekil 3.7 .Mahalle Parkı örneği. Yalırık ve diğ. (1997)

3.1.3.2. Spor Alanları

Spor alanları parklarda olduğu gibi, kentsel doku içerisindeki büyük ve işlevsel açık alanlardır. Büyük açıklıkları ve boşlukları oluştururlar. Kentin havalandırılmasıyla, havasının temizlenmesiyle ve içerisinde yarattığı işlevler ile kente katkıda bulunan mekanlardır. Bu alanların en önemli işlevi aktif bir dinlence türü oluşturmaktır. Bu tür işlevler, toplumun her kesimini bir araya getiren önemli bir sosyo-kültürel değer taşır (Akdoğan, 1985).

Spor ve oyun alanları, halka açık yeşil alanların en geniş kısmını teşkil ederler. Spor genç kuşakların yapıcı, milli birlik ve beraberlik duygusu taşıyan kişiler olarak yetişmesini sağlar. Ayrıca grup çalışması, karşılıklı dayanışma, kendine güven, dürüstlük gibi üstün niteliklerin kazandırılmasına yardımcı olur. Sportif faaliyetlerin bedensel yapıya da çeviklik, denge, kuvvet, hız, duyarların sağlamlığı, cesaret gibi olumlu etkileri olmaktadır (Yıldızcı,1995). Ünal'a göre; spor ve oyun gereksinimlerini karşılayan alanlardır. Bu alanlarda futbol, basketbol, voleybol, tenis, yüzme, atletizm, buz pateni ve benzeri spor faaliyetlerini içeren açık ve kapalı tesis alanları bulunabilir (Ayaşlıgil, 1993).

Bir spor alanında bir anda yararlanacak her kişi için 200m² alan ve bu alanlardan yararlanacak olan yaş gurubu ise genel nüfusun beşte biri olarak hesaplanmalıdır. Spor alanları için asgari ölçü 40 dekâr, en uygun ölçü ise 80 dekâr olmalıdır (Memluk, 1974).

Konuk ve Bakan, Türkiye’de kentsel dış mekanların düzenlenmesi isimli kitaplarında, Spor ve oyun alanlarının maksimum uzaklığının 1000-1500 metre olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Genellikle kent dokusu içinde lise ve üniversitelere komşu planlanmaları, ideal olan bu spor salonları, gençlerle birlikte kentlilerinde büyük bir kesiminin yararlanabileceği önemli yeşil alan birimleri olarak tanımlanabilirler. Avrupa ve Amerika Birleşik Devleti’nin bir çok büyük kentlerinde üniversite kampüsleri ile birlikte planlanan bu spor alanları stadyumları da içermektedir (Akdoğan, 1984).

Spor alanlarının,kentlerin hava kirliliğinden en az etkilenen bölümlerinde ve geniş yeşillikler içinde kurulması bir ilke olarak benimsenmektedir. Benimsenen diğer bir ilke de bu alanların parklarla birlikte planlanmaları yönündedir (Kentsel Tasarım Kılavuzu Çalışma Grubu, 1992). Diğer taraftan üniversite kampüsleri ile birlikte

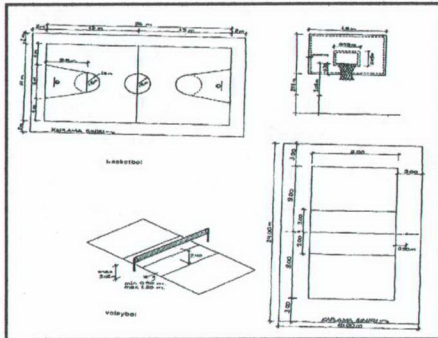
düşünülmeleri de oldukça yaygın bir uygulama halindedir. Nitekim birçok ileri ülkede, hemen hemen bir kent ölçüsündeki alan üzerinde planlanan üniversite kampüslerinde, spor alanları kentlilerinde yararlanabileceği bir park-spor alanı kombinasyonu olarak ele alınmaktadırlar (Akdoğan,1984). Ayrıca spor tesislerinin geniş yeşillikler içinde kurulması gürültü, toz, duman gibi zararlı etkilerden uzaklaşabilmek ve spor yapan kişilerin gerek duyacakları temiz havayı sağlamak açısından gereklidir (Kentsel Tasarım Kılavuzu Çalışma Grubu, 1992).

Bayındırlık ve İskan Bakanlığının yönetmeliklerle belirlemiş olduğu kişi başına 10m² aktif yeşil alanın 2 m²'sini açık spor alanları oluşturmaktadır (Yıldızcı, 2001).

Kentsel yeşil alan içindeki çeşitli yerleşme birimlerinde olması gerekli spor donatımları Tablo 3.2'de gösterilmiştir.

Tablo 3.2 :Yerleşme Birimlerinde Yer Alması Gerekli Spor Donatımları. (Yıldızcı, 1994)

Konut Grubu Düzeyi 1.400 kişi	Voleybol Basketbol Yüzme Havuzu
İlkokul Ünitesi Düzeyi 5.000 kişi	Tenis Kapalı Spor Salonu Açık Yüzme Havuzu
Mahalle Ünitesi Düzeyi 15.000 kişi	Futbol Atletizm Yüzme Havuzu Spor Salonu
Kent Ünitesi Düzeyi 100.000 kişi	Kapalı Yüzme Havuzu Spor Salonu Sandalcılık (Park içindeki bir gölde) Stadyum
Metropol Ünitesi Düzeyi 1.000.000 kişi	Yüzme Havuzu (Olimpiyat Ölçeği) Spor Merkezi Olimpiyat Stadi

Şekil 3.8 :Spor tesislerine ilişkin ölçütlere örnek. (Kentsel Tas. Kılavuzu Çal. Grubu, 1992)

Spor ve oyun alanları için kabul edilen ölçütler Tablo 3.3 da verilmiştir.

Tablo3.3 :Spor ve Oyun Alanları İçin Belirlenen Ölçütler. (Çetiner, 1991)

Futbol Sahası	70 m x 105 m
Basketbol Sahası	15,24 m x 28,64 m
Voleybol Sahası	18,30 m x 9,15 m
Hendbol	6 m x 100 m
Beyzbol Sahası	45 m x 160 m
Tenis Kortu	8,23 m x 23,77 m
Golf Sahası	50-75 ha arazi
Uzun Mesafe Koşu Pisti	333,3 m bazen 500-600 m
At Yarışı Sahası	Takriben 50 ha. Arazi
Polo Oyun Sahası	183 m x 275 m
Kayak Pisti	1500 m x 300 m meyil % 10-20
Paten Pisti	Tabi ve suni pistler 40 x 40 yarış pisti 100-200

3.1.3.3. Meydanlar

Meydanlar, kesişme noktası yada kesişme yeri gibi bir kaç yolun, birleştiği yerlerde ortaya çıkan ve yaya trafiğinin düzenlenmesi bakımından önemli olan yerlerdir. Bunlar önemli binaların çevresinde yada yakınında, genellikle taşıt gidiş ve gelişine açık olmayan, herkesin oturup dinlenmesine olanak verecek şekilde planlanmış, isteyenlerin gerektiğinde toplantılarını da yapabileceği geniş ve düz alanlardır (Keleş, 1984).

Suher'e göre, meydan doğal çevre ve/veya yapılaşmış çevre öğeleri ile çevrelenmiş sınırlı bir mekandır. Kentte olsun, köyde olsun belli bir amaca yönelik toplu etkinliklere olduğu kadar, bireysel isteklere bağlı hareketlere de mekan sağlar. Arazinin mülkiyeti kamunun elindedir; bu bağlamda kullanımı kamu yararındır, toplum yararındadır. Planlama, düzenleme ilkeleri de kamu yararına, toplum yararına uygundur. Meydan toplumun kullanımına sunulan bir "açık alan türü" bir "ortak mekan"dır (Suher, 1997).

Meydanlar, yerleşme strüktürünün en seçkin elemanıdır ve sınırları açıkça belirlenmiş bir yer olarak imajları en kolay belirlenir. Pek çok eski yerleşmede, sokaklar doğal bir şekilde bu odak noktasına yöneliktirler. Meydan da sokağı

sınırlayan biçimsel faktörlerle belirlenir. Ancak meydan bir toplanma mekanı ve odak noktası olma özelliğindedir (Yürekli, 1997).

Meydanlar toplumun organik bir parçasıdır. İnsanlar bir araya gelmek, buluşmak, günlük problemlerini tartışmak, alışveriş yapmak için bütün kültürlerde meydanlara ihtiyaç duymuşlardır. Eski Yunan ve Roma'da meydanlar kentin kültürünü ve görkemini sergilemişlerdir. Kapalı, kale içi ortaçağ kentlerinin meydanları ise, daracık sokaklardan ulaşılan toplanma, buluşma alanları olarak bugün de güzelliklerini korurlar. Meydanlar, ortaçağ kentlerinin loş, dar, sıkışık sokaklarında yaşayan insanların, nefes alması için adeta bir ihtiyaçtır. Havuz, çeşme, kolonat, kilise ve saraylara ait kuleleriyle kurulu bu çevrede noksan olan yeşil ve tabiata ait renklerdir. Yeşile, tabiatın renklerine olan özlem, çiçekler dolu saksılarla, fiçilerde yetiştirilen ağaçlarla giderilmek istenmiştir. Açıkça tanımlanabilen bir geometri olmayan bu meydanların en güzel örneklerini bugün İtalya'da, Fransa'da ve diğer Batı Avrupa kentlerinde bulmak mümkündür (Gültekin, 1996).

Paul Zucker'e göre meydan tanımlanırken şu üç özelliğe sahip olması gerekmektedir;

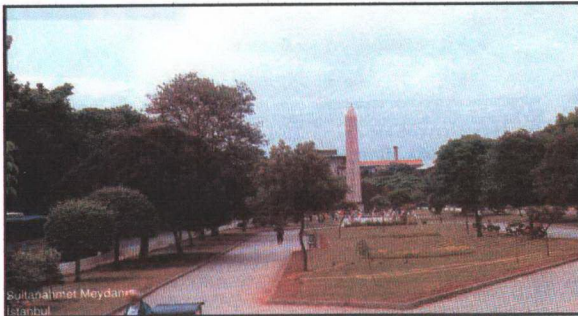
- Mimari elemanlarla sınırları belirlenmiş,
- Belli toplumsal işlevi olan,
- Belli şehir dokusuna entegre olmuş kent parçası (Zucker, 1959).

Mevcut geleneksel şehirlerde, bina ve insan yoğunluğunun arttığı bir mekan olan meydan, her biri ayrı ayrı fonksiyona sahip binaların toplanmasından doğan bir bütünlüktür. Ancak bu bütün; kullanma ve mülkiyet açısından birbirinden bağımsız elemanlar topluluğudur. Geleceğin büyük şehirlerindeki çeşitli ulaşım imkânları insanları akımların toplanma ve dağılmasını sağlayan bir sistemin çözümüne zorlamıştır. Bu birleşme noktalarında yayalar, araçlar, alışveriş, depolama, otopark gibi ulaşım sistemleri ve fonksiyonları yer alır ve organize edilir. Bu düzenin kurulabilmesi için ise meydanın bir kompleks olarak çözülmesi gerekir

Meydanlar planlamasında mevcut topografya ve yol düzeni ile şehrin büyüklüğü, yapılması düşünülen planlamayı ayrı ayrı etkiler. Bugüne kadar korunabilmiş tarihi meydanların dışında, meydanların esas fonksiyonu trafikle ilgilidir. Bu nedenle korunamamış bir çok tarihi meydan ile şehir meydanları, trafiğin toplandığı ve dağıldığı mekanlar olmuştur. Akımlar burada toplanır ve aktarmalar yapılarak akımların yönü ve cinsi değişir (Gültekin, 1996).

Meydanların ana teması, fiziksel boyutların insan ölçeğinde tasarlanması, insanların yaşaması düşünülen rekreasyonel veya kültürel işlevlerin ve meydana referans verecek simge değerlerin olmasıdır. Bir meydan kentin diğer alanları ile fonksiyonel ilişkisine ve kendisini çevreleyen binaların kullanımına bağlı olarak farklı yoğunluk ve zamanlarda yaşamaktadır. İnceoğlu ve diğ. (1989)

Meydanlar geçit yerleridir. Kompozisyonları dekoratif ve işlevseldir. Dikimler, ulaşım ve görüş açısına olumsuz etki yapmamalıdır. Çevresindeki binaların ölçeği göz önüne alınarak sade ve basit bir düzenleme düşünülmelidir. Satış alanları, Pazar yerleri, gezici satıcılar için düzenlenmiş çarşı meydanları ve alanlarda dekoratif ve hassas bitkiler dikilmemeli ve bu dikimlerde bitkiler, satıcı ve müşteriler için bir engel olmamalıdır. Buralarda gölge veren ağaçlar dikilebilir ve sıra ağaçlamaları önerilebilir. (Yıldızci, 1982)

Şekil 3.9 :Bakırköy ve Sultanahmet meydanlardan

genel bir görünüş. (Suher, 1998)

3.1.4. Kent Ünitesi Düzeyinde Yeşil

Yerleşmeler nüfusça geliştikçe ve yapı yoğunluğu arttıkça yeşil alan ihtiyacı büyümeye başlar. Bu ihtiyaç kullanım türlerine göre belirlenmekte olup kent ünitesi düzeyindeki yeşil alanlar, etki alanı bakımından bütün bir kent halkına hizmet edecek büyüklük ve işlevleri kapsamaktadır

Kent içindeki yeşil alanlar için alınan kabuller Tablo 3.4'de görülmektedir (Çetiner, 1991).

Tablo 3. 4 :Kent içi yeşil alan kabulleri

Tipler	Nüfus yönünden alınan kabuller	Gerekli alan (ha)
Oyun yerleri	4000 m ² 800 nüfus için	2-4 ha
Mahalli parklar	4000 m ² 1000 nüfus için	0.8 ha veya daha fazla
Eğlence merkezi	4000 m ² 800 nüfus için	6-8 ha
Spor sahaları	4000 m ² 800 nüfus için	4-12 ha

Kent ünitesi düzeyindeki yeşil alanlar olarak; şehir parkları, hayvanat bahçeleri, botanik bahçeleri, kent içi yollar, refüjler ve yaya yolları ile mezarlıklar ele alınacaktır (Yıldızcı, 1982).

3.1.4.1.Şehir Parkları

Şehir parkları, mahalle parklarından daha büyük bir çerçevede kent halkına fiziksel, psikolojik ve sağlık yönünden önemi olan, bazı grup elemanlarıyla donatılmış büyük yeşil alanlardır (Yıldızcı, 1982).

Şehir parklarını diğer park kategorilerinden ayıran en belirgin özellik bu parkların bütün kente hizmet etmeleridir. Parkın hizmet alanı genişliği yada etki alanının bütün kenti kaplaması, parka uzaklık ve ulaşılabilirlik, parkta sunulan hizmet ve aktivitelerin çeşitlilik ve nitelikleri, park büyüklüğü, parkın estetik özellikleri ve benzeri pek çok etmene bağlı olarak değişmektedir (Oğuz, 1998).

Kent ünitesi düzeyi için önemli fonksiyonları içeren bu rekreatif yeşil alanın, her yaş grubu için her türlü aktif ve pasif rekreasyon olanakları sağlayacak şekilde planlanması gereklidir. Aile düzeyinin dışında, bazı profesyonel eylemler için de

donatıları içerebilirler (şenlik alanları, açık hava tiyatroları, konser yerleri, kültür merkezleri vb.).

Şekil 3. 10 :Bayrampaşa Şehir Parkı projesi. (Bayrampaşa Belediyesi Bülteni, 2001)

Kentlerin, doğal güzellikler ve özellikler yönünden, en seçkin alanlarını içermesi gereken bu büyük parklar için asgari ölçü olarak 20 hektar alan önerilmektedir. Bazı ülkelerde ise alt sınır 40 hektar olarak kabul edilmektedir. Modern  hircilikte kullanılan alan standartlarına göre kişi başına 10 – 40 m² lik bir park alanı hesap edilmektedir. Kentin özelliği, büyüklüğü ve nüfusu dikkate alınarak; parkın 40 – 400 hektar alana gereksinme duyacağı ortaya çıkar. Kent parkları için hizmet etki alanının 3200 – 4800 m olması uygun görülmektedir. Dış ülkelerde bu tür parklar için kişi başına 10 – 40 m² alan d  erken bizim ülkemizde ise kişi başına 3 m² alan kabul edilmektedir (Akdoğan, 1984).

Kent parkları 30 –60 dakikalık bir yürüyüş mesafesinde olabildikleri gibi, ulaşım araçları ile eri ebilecek mesafelerde de planlanabilirler (Kentsel Tasarım Kılavuzu  alı ma Grubu, 1992).

Bir  ehir parkında mahalle parkında bulunan fonksiyonlardan başka;

- Spor kompleksi (basketbol, voleybol, tenis,yüzme)
- Gölet veya büyük bir su elemanı (görsel ve sandalcılık)
- Dekoratif ve eğitici bahçe köşeleri (g l bahçeleri, egzotik bitkiler)
- Sergi alanları
- Hayvanat bahçeleri
- Diğer donatımlar (büfe, restaurant, kahve, yağmur s ınakları, kule, wc vb)

(Yıldızcı, 1982).

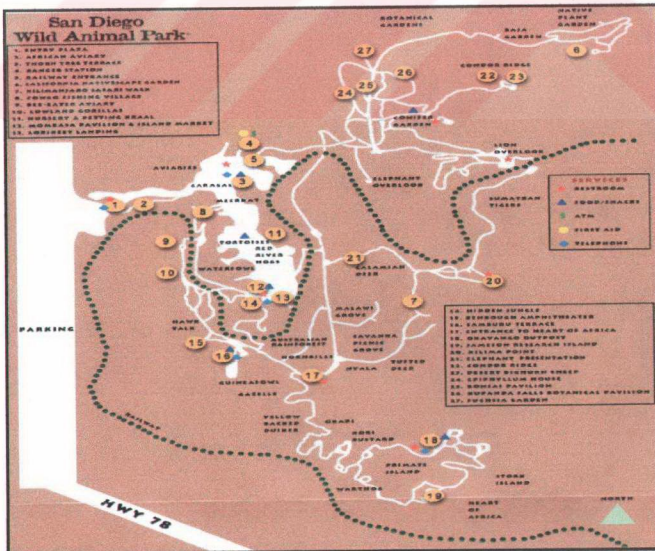
Bu tür donatımların yer seçiminde fonksiyonlar arası ilişkiler göz ardı edilmemeli, kullanıcıları tüm alanda dola tırabilmek için çeşitli alanlara dağıtılmış odaklar ve dikkat çekici fonksiyonlar oluşturulmalıdır.

Bayındırlık ve  skan Bakanlığının yönetmeliklerle belirlemiş olduğu kişi başına 10m² aktif yeşil alanın 3,5 m²'sini  ehir parkları, 1 m²'sini spor tesisleri olu tırmaktadır (Yıldızcı, 2001).

3.1.4.2. Hayvanat Bahçeleri

Sosyo – kültürel değeri olan kentsel açık mekanlardır ve belli bir nüfusa ulaşmış,nüfusu en az 20.000 kişi olan kentlerde tasarlanmaktadır. Bu alanlar kentlerin imar sınırları içerisinde yada yakın çevrelerinde yer almaktadır. Bir büyük

Bir hayvanat bahçesinde dinlenme yerleri, gezinti yerleri, tabiat köşeleri, hayvan müzeleri ve şehir parkındaki bazı donatılar bulunmalıdır (Yıldızıcı, 1982).

44

3.1.4.3. Botanik Bahçeleri

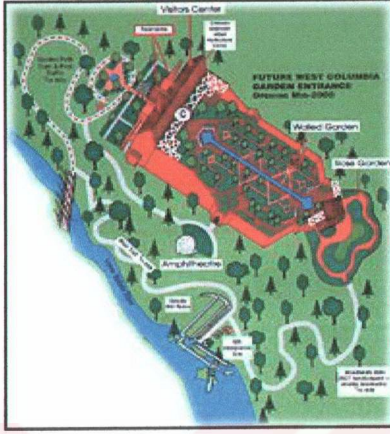
Botanik bahçeleri, bilimsel amaçlar yönünden çeşitli bitki türlerinin bir araya getirildiği koleksiyon sahalarıdır (Öztan, 1970). Bilimsel eğitim ve araştırmalar ile koleksiyon fonksiyonları yanında kent veya bölge halkının rekreatif aktivitelerine ve gereksinimlerine cevap veren önemli bir kuruluş olup nesli tükenen bitki türlerinin yetiştirilip çoğaltılmaları için de doğa koruma yönüyle özel bir fonksiyona daha sahiptir.

Botanik bahçelerinin en önemli planlama elemanları çeşitli bitki türleri (gerek bitki sistematigi gerekse ekolojik topluluklarıyla) olmakla beraber, belli mimari yapı elemanları dışında, kendilerine özgü konstrüksiyon elemanları vardır, (Pamay, 1979) ve bir botanik bahçesinde;

- Sistematik sınıflandırmalarına göre gruplaşmış bitki kompozisyonları,
- Tabii grupların teşkil ettiği biyolojik bahçenin küçük bir örneği,
- Kullanım özelliklerine göre yararlılığı gruplandırılmış bitkiler,
- Kuraklığa, toprak isteklerine, fazla güneşe dayanıklı bitki türleri,
- Seralar,
- Araştırma ve servis binalarıyla, laboratuvar, konferans ve koleksiyon salonları bulunmalıdır.

Botanik bahçelerine enteresan ve dekoratif karakteri vermek oldukça güçtür, dolayısıyla fazla miktardaki bitki koleksiyonunu bir arada ve tabii biçimde sergileyebilmek için botanik bahçesi ölçeğinde onlara ayrılmış olan, bir kompozisyon birliği yaratmaya her zaman müsaade etmeyebilir. Bu bitkilerin sergilenmesinde arazi üzerinde ayrılmış bir bant şeklindeki monoton bir peyzaj stilinden her zaman kaçınılmalıdır (Yıldızcı,1982).

Botanik bahçelerine ayrılacak sahanın genişliği için, kent nüfusuna göre ve kişi başına 0.10-0.15 m² hesap edilmesi uygun olacaktır (Pamay,1979).

Şekil 3.12 :Botanik Bahçesi örneği. ([http:// www.green.com](http://www.green.com))

3.1.4.4. Kent içi Yollar , Refüjler, Yaya Yolları

Kentin geniş veya dar birçok caddeleri, sokakları vardır. Modern kentlerde bu yollar genellikle geniş tutulduğu için beton kitleler arasında gömülmüş olan monoton görünüşlü şeritleri yeşil objelerle, özellikle ağaç ve ağaççıklarla çim veya çiçeklerle, ayrıca diğer süs bitkileriyle süsleme zorunluluğu vardır (Pamay, 1979).

Kent peyzajına, estetiğine ve insan sağlığına yaptığı olumlu etkiler nedeniyle kent içi yollarda, gerek ortada gerekse iki kenarda bulunan refüjlerinde estetik ve fonksiyonel biçimde yeşillendirilmeleri ve renklendirilmeleri gerekir (Yıldızcı, 1982).

Şekil 3.13 :Kent içi refüjlerine ilişkin örnek.

Yaya yolları insanların içinde hareket ettiği ve kullanıcılar arasında sosyal ilişkiyi sağlayan kanallardır. Bu nedenle konut dışı alanların tasarımında en önemli noktalardan birisidir. Bakan ve Konuk (1987) Yaya yolları arasındaki dolaşım sürekliliği pasajlarla da sağlanır. Devinim halindeki insanlar, doğal olarak stratejik bir nokta hissi veren yaya yollarının yönüne veya görüntüsüne göre yer tayini yaparlar. Bunun yanında giriş noktaları, heyecan veren ilgi çekici mekanları, yüksek kontrast noktaları, yapı ve renk bakımından en zengin olan noktalar insanı çekip onu harekete özendirirler (Simonds, 1961).

Yaya yolları genellikle taşıt trafiğinden arındırılmış, yayalara, kısmen de duran oto trafiğine ayrılmış olan alanlardır. Kent halkının gereksinimlerine; fizyolojik yönden (büfe, çayhane, gazino,wc, gibi), sosyolojik yönden(buluşma ve iletişim merkezleri olma nedeniyle), ekonomik yönden(alışveriş olanağı sağlaması nedeniyle) hizmet ederler (Fanusçu, 1998).

Yaya ulaşımına ait kent içi açık alanların tümü yaya yolları kapsamına girmektedir. Bunlar; kaldırımlar, alt-üst geçitler, yaya meydanları, pasaj ve geçitler ile salt yayaya ayrılan cadde ve alanlardır. Yaya alanları, yaya ulaşımının yanı sıra gerçekleştirdikleri toplumsal etkinliklerle de mekan oluşturma görevini yüklenirler. (Kazmaoğlu, 1979) Bunlar, birer cadde veya meydan olduğu gibi, trafik alanlarındaki tüm bir sistemi de içererek, şehir merkezi veya şehir bölgelerinin merkezlerindeki veya alış-veriş merkezlerindeki düzenlemeyi gösterirler (Çakıroğlu, 1981).

Yaya yolunda amaç,yayaları araçlardan ayırmak, araçların çevreye olumsuz etkilerinden arınmış yaya alanları düzenlemektir. Araçla seyahat edenlerin aksine yayalar rüzgar ve yağışın etkilerine maruz kalırlar ve yaya hareketi özellikle de alış-veriş dönüşü, el arabası çeker ya da bebek arabası iterken veya çocuklarla birlikte iken fiziksel gayret gerekmektedir. Bu nedenle büyük kentlerde;

- yaya akışlarına göre düzenlenmiş, dolambaçlı olmayan,
- kamuya açık mekânları bağlayan,
- birden çok işleve hizmet eden,
- otobüs durağı, dükkânlar, okullar, oyun alanları, sağlık kuruluşları gibi yoğun

kullanılan donatılar arasında yer alan, yaya ağırlıklı yollar ağı düzenlenmelidir (Kentsel Tasarım Kılavuzu Çalışma Gurubu, 1992).

Şekil 3.14 :Yayalaştırılmış mekan örneği (Fanuscu, 1998).

Yayalar, yaya yollarında güvenlik içinde ve özgürce hareket edebilmelidirler. Bunu sağlamak için yaya yollarının sınırlarını belirlemek, insanları araçlardan korumak gereklidir. Buda yaya yollarının kenarlarının kot farklarıyla veya bordürlerle belirgin hale getirilmesi ile olur. Bakan ve Konuk (1987)

Ayrıca yalnız yayaya ayrılmış açık mekanlardan yaya yolları, yaya ulaşımını sağlamanın yanı sıra çeşitli doğal ve yapay elemanların, donatımların katkısı ile çekici dinlenme mekanları haline getirilebilir (Zeren, 1989).

Diğer tüm alanlarda olduğu gibi yaya yollarının kullanıcıları da insanlardır. Bu yüzden yaya yollarının ölçülendirilmesinde tek bir yayanın zeminde kaplayacağı alan önemlidir. İnsanın ortalama omuz genişliği 60 cm ile rahat bir yürüyüş alanı ölçüyü belirler 0.75 m iki yada daha çok kişi için ölçünün katları 0.75 m. şeklindedir. Bakan ve Konuk (1987)

Trafik yeşili yada yol yeşili bitkilendirilmiş açık mekanlar ve yollar ile meydanlardaki ve kentsel geçiş zonlarındaki yeşil elemanların tümünü kapsayan bir kavramdır. Tek tek ağaçlar, ağaç grupları ve sıraları, allelerden, meydanlardaki yada yaya zonlarındaki mobil beton saksılara kadar tüm yeşil elemanlar buna örnek olarak verilebilir (Ayaşlıgil,1991).

Yol boyunca dikilmiş ağaçlar, yakınlarından geçen araçların çıkardığı gazların olumsuz etkilerini azaltmaktadır. Bu yol ağaçlarının tesisinde;

- yol genişliği
- komşu binanın yüksekliği
- komşu binaya olan mesafesi ile bir uyum sağlayabilecek form ve büyüklükte bir ağaç seçimine
- peyzaj değeri olan, zararlı gazlara dayanıklı ve ekolojik koşullara uyabilecek türler olmasına dikkat edilmelidir (Yıldızcı, 1982).

3.1.4.5. Mezarlıklar

Hayati fonksiyonlarını kaybetmiş organların toplum sağlığı yönünden zarar vermeyecek şekilde oluşturulan çözülme odacıklarının bulunduğu alanlardır (Odabaşı, 1997). Mezarlıklar zaman zaman parklar gibi kullanılan kentsel açık ve yeşil mekanlar olduğu düşünülerek kentsel planlama kapsamında ele alınıp, park niteliğinde tasarlanmalı ve dinsel özelliği ile bütünleştirilmelidir. Bakan ve Konuk (1987)

Mezarlıklar yalnız ölülerin toprağa gömüldüğü bir yer olarak değil halka açık ve daha geniş bir yeşil alan içine alınmış alanlar olarak düşünülmelidir. Mezarlıkları planlarken dikkat edilecek en büyük özelliklerden birisi mezarlığın bir park niteliği kazanmasıdır (Soulie).

Mezarlıklar için ayrılacak sahanın, kentin müsait bir yerinde olması ve kent peyzajını olumsuz yönde etkilememesi gerekir. Bu bakımdan mezarlık sahalarının estetik ve fonksiyonel şekilde, mutlaka yeşil örtüye kavuşturulmasında zaruret vardır. R.Auzelle'in araştırmalarına göre, bir insan için mezarlıklarda ayrılacak yerin azami 2,5-4,90 m² kadar olması gerekmektedir. Aslında mezarlığa defnedilen bir insana ayrılan toprak sahası bizde 1,5 m² den fazla değildir. Ama geri kalan kısmın (1,0-3,40 m²) parkın genel yeşil örtüsüne tahsisi uygundur. Tabiatıyla bu ölçülerin, çocuklar için daha da küçülmesi gerekecektir.

Mezarlıkların düzenlenmesinde özellikle sükunete, sessizliğe, intizama ve uhrevi hisler yaratacak bir düzenlemeye yer vermek yerinde olacaktır (Pamay, 1979). Çağdaş bir mezarlıkta ; tören ve patika yolları, çeşme, otopark, oturma yerleri, çim ve su yüzeyleri, çöp kutuları, büfe, çiçekçi, taşçı ve benzeri fonksiyonlar için ayrılmış mekanlar olmalıdır (Odabaşı, 1997).

Genel Sağlık Koruma Yasası ve Mezarlıklar Tüzüğüne dayanılarak çıkarılmış bulunan 1942 tarihli bir yönetmeliğe göre mezarlıkların, kent ve kasabaların konut yada başka amaçlı yerleşik alan sınırından en az 500 metre uzaklıkta kurulmaları gerekmektedir. Mezarlıkların yer altı sularından olabildiğince uzak bulundurulmaları ve mezarlık sınırından 250 metre uzaktaki kuyu ve kaynak vb. yer altı sularının hiçbir amaçla kullanılamayacağı da bu yönetmeliğin hükümleri arasındadır (Keleş, 1984).

3.2. Doğal Yeşil Alanlar

Karşımıza çıkan doğal yeşil alanların insanlar ve kent dokusu için üstlenmiş olduğu bazı fonksiyonları vardır. Bu alanlar kentlerde ve kent çevresinde doğal yaşam için rekreatif, peyzaj, koruma ve hidrolojik işlevleri içerirler ve üstlenirler (Karataş, 1995).

Bu kapsamda doğal yeşil alanlar olarak; bölge parkları ve milli parklar incelenecektir.

3.2.1. Bölge Parkları

Hafta sonu veya akşamüstü gidilebilen, kent ölçeğindeki yerleşim alanlarının gelişip birleşmelerini önlemek üzere oluşturulan belediyeye ait tampon alanlardır. Bünyesinde uzun yürüyüşler, kamping, piknik, tabiatı inceleme ve kış sporları gibi faaliyetlere elverişli sahaları bulundurmakla beraber esas gaye doğayı koruma ve geniş rezerv sahalarla sahip olmaktır (Ayaşıl, 1993).

Bölge parkları, kent insanına bir sükunet, gezinti ve gözlem olanağını vererek tüm moral ve fiziki dinlenme ile zaman zaman doğayı yeniden tatma gereksinimini karşılamaktadır (Yıldızcı, 1982).

Kentsel yerleşik alan içerisinde büyük bir park kurmak oldukça zordur. Bu nedenle kent çevresinde doğal ortamın hakim olduğu kırsal alanlarda ve ormanlarda tesis edilirler.

Doğal ve yapay surette kurulmuş olan bölge parklarının tesisinde, üzerinde önemle durulması gereken konu; bu alanlarda her şeyden önce fonksiyonel bir yol şebekesinin tesis edilmesidir. Bu maksatla yapılacak planlamada, yol şebekesi planı yapılırken parkın özellikle hangi fonksiyona sahip olacağı üzerinde önemle durulmalıdır. Orman sahası, hangi amaç için kurulacaktır, bunu daha önceden gereği

gibi tespit ettikten sonra sahanın gerekli peyzaj tesislerine kavuşturulması, varsa mevcut tesislerinin bu amaca ve fonksiyona göre yeniden düzenlenmesi uygun olacaktır (Pamay, 1979).

Bölge parkları, büyük ölçüde koruma amacına yönelik olmakla beraber değişik eğlence, oyun ve spor sahalarını da içermelidir. Bölge parkı kapsamında; göletler, su oyun grupları, doğa kültürünü yaygınlaştırıcı sergi bahçeleri, doğal bitki köşeleri, hayvanat ve botanik bahçeleri, çeşitli spor aktiviteleri (golf, binicilik, kürek, yüzme vb.), gerekli yerlerde araç yolu, yürüyüş ve gezinti yolları, gölgeli oturma alanları, kapalı oyun alanları, açık hava tiyatrosu, satış birimleri, spor kulübü ve seyir terasları yer alır. Bu eğlence ve canlılık elemanları çevre peyzajı ile bir uyum sağlamalıdır. Bölge parkları, bir orman alanı içinde tesis edilirse orman parkı, av amacıyla tahsis edildikleri takdirde av parkı olarak da adlandırılırlar.

Ülkemizde, bölge parklarının etki alanı birden fazla şehir, büyüklüğü ise 200 ha.'dan daha büyük olarak kabul edilmektedir (Yıldızcı, 1982).

3.2.2. Milli Parklar

1872 yılında ABD'de doğan ve oradan bütün dünyaya yayılan Milli Park kavramı bir refleks-tepki ve bir düşünceden hareket eder (Betalaud, 1971). Günümüzde insan yaşamının boyutları o kadar genişlemiş ve teknolojik imkanlar o kadar artmıştır ki, bu nedenle insanın tabiat ve kültürel kaynaklardan yararlanması çoğu kez kaynakların aleyhine aşırı bir kullanım ortaya koymuş, giderek tabii ve kültürel mirasımızın eşsiz değerleri silinmeye başlamıştır. Tehlikeye maruz kalmış yörelerde etkin kuvvetlerle kaynak arasında denge kurup, kaynakların devamlılığının sağlanması, bakir sahalarda tabiatı korumak ana fikirlerinden hareketle koruma ve kullanımların bağdaştırılmasıyla yenilenemeyecek kaynaklarımızın milli bir miras olarak korunması ancak o yörelerin Milli park sistemine alınmasıyla sağlanabilecektir (Aran, 1976). İşte Milli parkların özel statüsünün tanımı bu koruma tepkisinden doğmuştur.

Tabiat herkesin hizmetindedir. Şehirleşme öyle bir gelişme kazanmıştır ki, vatandaşlar tabiatla kucaklaşmanın büyük ihtiyacını hissetmişler ve böylece Milli Park oluşturma düşüncesi ortaya çıkmıştır (Betalaud, 1971).

Mili Parklar doğal bir alanı, donatılmış bir toprak parçası haline getiren, başka bir deyişle doğa parçasını kutsallaştıran, onu insanların hoşça vakit geçirmelerine,

dinlenmelerine ve kültürüne açan gelecek kuşaklara bunu el değmemiş bir şekilde teslim etme gerekliliğini hatırlatan, bir işletme şeklini bize göstermektedir (Yıldızıcı, 1982).

Milli Parklar, Bölgesel parklar kapsamına giren bölgeler büyük tabiat güzellikleri ile, nadir bitki ve hayvan topluluklarının bulunduğu bakir geniş alanlar, halk ve turistlerin dinlenme ve tabiatı faydalanma ihtiyaçlarını temin ettikleri yerlerdir.

Milli Parklar aynı zamanda koruma alanlarıdır. Amaç, bilimsel incelemelere yer vermek, tabiatı korumak, bitki ve hayvan türlerini beslenmek ve üretmek, halkın spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turizme imkan sağlamak olduğuna göre Milli Parklarda koruma sahalarının genişliği ve yerlerinin tespiti çok önemlidir. Bu alanlar içinde piknik sahaları, göl, plaj, kabinler, kayak iskeleleri, oyun yerleri, lokanta, büfe gibi ticari tesisler ve otoparklar düzenlenebilir. Golf sahaları, atış poligonu gibi spor ile ilgili alanlar bu bölge kapsamı içinde bulunabilir (Çetiner, 1991).

Milli Parklarda her şeyden önce bölgeyi çevreye bağlayan yollar tesis etmek gerekmektedir. Yolun sonunda gizli otoparklar tesis etmek gerekir ki oradan itibaren doğanın esrarlı alanına girilebilsin. Bu alanı niteliğini bozmadan halkın kullanımına açmak ve doğanın meraklı tarihini halka sunmakla amaca erişilmiş olunacaktır. Her şeyden önce yollar, kentın büyük kalabalıklarından çıkmış olan huzursuz insanı doğayı görecek gözlerle sahip dikkatli bir insan haline getirecek şekilde olmalıdır.

Manzara ile birleşen güzel bir binada her türlü danışmanlık ziyaretçilerin hizmetine sunulmalıdır. Yakınında özgürlük içinde hayvan ve bitki koleksiyonunu bulma olanağına sahip olmalıdırlar. Park içinde patikaların da önemi büyüktür. Patikalar sezonuna göre yaya, at veya kayakla gezilebilir.

Rehber nezaretindeki geziler, anlatıcı bir kitabın yardımı ile yapılan yeni buluşlar, kayak yarışları, fotoğraflı safari seferleri, parkların zenginliklerini bulmaya yardım ederler. Tırmanma, balık avlama gibi çeşitli doğa sporları da buralarda yapılabilir. Sadece bu muhteşem çevre içinde dinlenmek, hoş vakit geçirmek isteyenler, barınacak küçük dağ evleri bulabilmelidirler (Betalaud, 1971).

Milli Parkların amaçlarından biriside eğitim ve halk kültürüdür. Her şey halkın merakını çekmek ve onu tatmin etmek için yapılmalıdır. Milli park çok büyük bir araştırma alanıdır. Bilimsel komisyonlar burada, araştırmalara açık entegral rezervler bulacaklardır (Yıldızıcı, 1982).

Ayrıca Milli Parklar Devlete ait olan çok geniş bir alan olup, sınırları bir kanun tarafından saptanmıştır (Çubuk, 1987). Milli Parkların etki alanları ise, bulundukları bölgeyi ve hatta tüm ülkeyi kapsar.

4. ARAŞTIRMA ALANI: ÜMRANİYE İLÇESİ

Araştırma alanı olarak Ümraniye ilçesinin seçiminde; bölgenin eski bir köyün kentsel yerleşmeye dönüşme sürecini içermesi, eski bir belediyesinin oluşu (1963) nedeniyle gelişme göstermiş yerleşim bölgelerinin bulunması, ilçede ve çevresinde formal ve enformal iş olanaklarının varlığı ve halen hızlı nüfus kazanan bir bölge oluşu, Ümraniye'nin İstanbul metropolü içerisinde Kadıköy-Üsküdar gibi merkezlere yakın, hem yerleşik alanların bulunduğu hem de doğusunda potansiyel kent gelişme alanlarının bulunduğu dinamik bir bölge olması, yapılanmaların tamamlanma noktasına geldiği alanlar ile yeni konut gelişme alanlarının bulunduğu bölgelerde kentsel yeşil alan sistematığına ilişkin çözüm üretme yollarının aranabileceği bir bölgeyi içeriyor olması, sosyal ve fiziksel yapı itibarı ile gecekondulu, müstakil yapı, apartman ve site türü konut ve konut çevrelerinin dolayısıyla kullanıcı portföyünün çok farklı sosyal bir yapıya sahip olması, İstanbul metropolü içindeki konumu ve fiziksel özellikleri itibarı ile günümüzde ve özellikle gelecekte hem kendi hem de şehir bütününe hizmet edebilecek mülkiyet bakımından yoğun hazine ve orman arazilerinin oluşu bakımından önemli bir yeşil alan işlevselliğine sahip olması Ümraniye'nin araştırma alanı olarak seçilmesinde etkili olmuştur.

Bu bölümde Ümraniye ilçesinin doğal, fiziksel ve sosyal yapısı hakkında genel bilgi verilerek ilçenin yeşil sisteminin değerlendirilmesi ile ilgili olarak planlanan, mevcut ve imar mevzuatınca öngörülen yeşil alan büyüklükleri hakkında detaylı açıklama ve değerlendirmeler yapılmıştır.

4.1. Çalışma Alanının Özellikleri

4.1.1. Fiziki Çevre Analizi

4.1.1.1 Türkiye Ve Bölge İçindeki Yeri

Araştırma alanının yer aldığı Ümraniye ilçesini içine alan İstanbul ili, Marmara Bölgesinin kuzeyinde kalmakta olup, batıda Tekirdağ ve Kırklareli, doğuda Kocaeli, kuzeyinden Karadeniz ve güneyinden Marmara Denizi ile çevrilidir. İstanbul Boğazi, Karadeniz'i Marmara Deniziyle birleştirirken, Asya kıtasıyla Avrupa kıtasını birbirinden ayırmakta ve İstanbul kentini ikiye bölmektedir.(OSB Plan Raporu) Trakya-Kocaeli platosu üzerinde kurulmuş olan ilin yüzölçümü 5.512 km²'dir. Rumeli yakası Anadolu yakasına nazaran daha engebeli olan il, 41⁰ kuzey enlemi, 29⁰ doğu boylamı üzerindedir (Şekil 4.1) (Ümraniye Belediyesi, 1998).

İstanbul metropoliten alanı içinde Anadolu yakasında yer alan Ümraniye'nin, kuzeyinde Beykoz, kuzeydoğusunda Çekmeköy, doğusunda Sarıgazi, güneyinde Maltepe ve Kadıköy, batısında Üsküdar ilçeleri bulunmaktadır. 14 mahalle ve 3 köyden oluşan Ümraniye ilçesi yüzölçümü bakımından, İstanbul topraklarının % 2.72'sini oluşturmaktadır (Şekil 4.2).

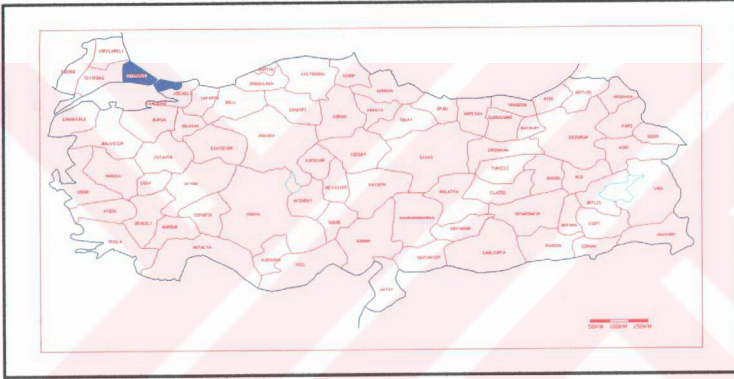
İstanbul Metropoliten alanı sahip olduğu; iç ve dış dinamiklerle, ülke genelinde vurgulanması gereken doğal, ekonomik, kültürel, tarihi ve jeopolitik potansiyeller gereği ülkesel politika ve kararlarda etkinliği sürekli korunmuştur.

İstanbul Metropoliten Alanı; batıda Tekirdağ ilinden, doğuda Kocaeli sınırına, kuzeyde Karadeniz kıyılarına kadar uzanan bir alana yayılmıştır. 1997 nüfus sayımına göre nüfusu 9.198.229 kişilik büyüklüğe ulaşan kentin 2000 yılı kesin olmayan geçici nüfus değerlerine göre nüfusu 10.072.470'dir. Kent, ülke genelindeki egemenliğini yalnız sahip olduğu nüfus büyüklüğü ile değil ekonomiye yaptığı katkılarıyla da sürdürmektedir.

İstanbul'da ağırlıklı batı yakasında konumlanan sanayi, süreç içinde Boğaz Köprüsü ve çevre yolu bağlantılarının tamamlanmasından sonra doğu yakasına da sıçramış; gerek Harem'den Gebze'ye uzanan lineer yerleşmelerin omurgasını oluşturan E-5, gerekse

demiryolu aksına bağı ve paralel olarak güçlenmiştir. Hızla yoğunlaşan sanayiye koşut olarak bölge göç almış ve göç sonucu nüfusunda önemli artışlar olmuştur.

Özellikle Ümraniye ilçesi, sanayi baskısı ve yerleşme potansiyeli olan alanlara sahip olması, Tem otoyolu, Fatih Sultan Mehmet köprüsü bağlantı yolları ve Üsküdar-Şile yolu ile kolay ulaşılabilirlik sağlanabilmesi gibi nedenlerle büyük oranda göç almıştır. Bunun nedeni ise Ümraniye ilçesindeki sanayi sektörünün gelişmesi ve bu yerleşmenin nüfus çekmeye başlamasıdır. Bu olgu İstanbul Metropoliten Alan bütünündeki genel eğilime paraleldir.

Şekil 4.1 :Araştırma Alanının Ülke ve Bölge İçindeki Yeri (Ümraniye Belediyesi, 1998).

1970’li yıllarda bölgede sanayi faaliyetlerinin yoğunlaşmaya başlamasıyla hızlı bir gelişim gösteren Ümraniye ilçesi bugün Dudullu’daki Organize Sanayi Bölgesi, İnkılap mahallesindeki büyük sanayi kuruluşları, küçük sanayi siteleri, büyük alışveriş ve ticaret merkezleri ile gelişen hizmet sektörü ağırlıklı kentsel karakterli II. kademe alt merkez konumundadır.

Yoğun nüfus akışına hazır olmayan Ümraniye daha çok ıslah imar planları ile gelişirken hem konut hem de küçük sanayi ağırlığındaki fonksiyonları bünyesinde barındırmıştır. Ancak modern kent anlayışı içinde, şehircilik ve planlama ilkelerine uygun donatı ihtiyacını karşılayan planlama çalışmaları gelişmektedir.

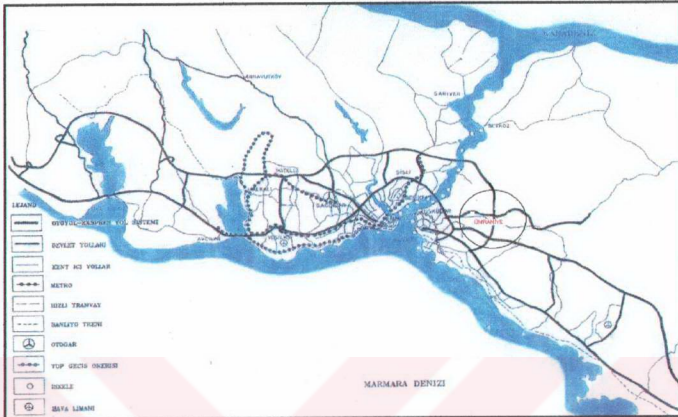
4.1.1.2 Ulaşım

Ümraniye İlçesi ülkesel ve bölgesel karayolu bağlantıları olan Anadolu Otoyolu ile Altunizade-Şile Devlet Karayolu üzerinde bulunmaktadır (Şekil 4.3). İzmit-Gebze Anadolu Otoyolunun, Kozyatağı üzerinden gelen E-5 ile yaptığı kavşak ve bu kavşağın batısında I. Boğaziçi Köprüsü Otoyolu ile olan bağlantısı, yine Kozyatağından gelen otoyolun Altunizade-Şile Devlet Yolu ile olan kavşak bağlantısı ve bu bağlantıdan sonra Fatih Sultan Mehmet Köprüsü ile birlikte Trakya bölgesine bağlantı yapılmıştır.

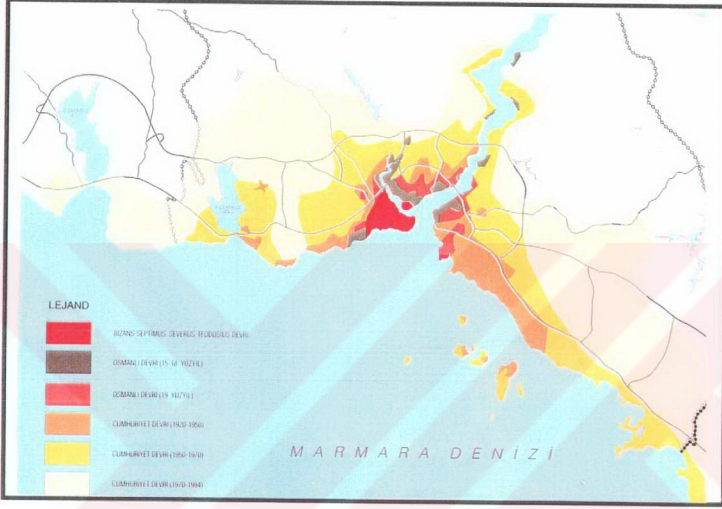

Şekil 4.2 :Araştırma Alanının Metropolen Kent Bütünü İçindeki Konumu (Ümraniye Belediyesi, 1998)

Bu bağlantı sonucu Trakya bölgesinde bugün oluşmakta olan 2. Derece alt merkezlerin uzun (İzmit-Gebze) ve yakın (Kartal-Kadıköy-Şişli-Bakırköy) mesafelerdeki hızlı ulaşılabilirlikle birlikte, Ümraniye ilçesinin diğer merkezlerle olan düşük düzeydeki ilişkileri yakın zamanda kurulan bu ulaşım bağlantıları ile güçlenmiştir (Tablo 4.3). Bu amaçla bugün yalnızca Üsküdar ilçesiyle olan yatay bağlantılar yanında kuzey-güney istikametinde de güçlendirilmiş dikey akslar geliştirilmiştir (Ümraniye Belediyesi, 1998).

Devleti zamanında İstanbul'daki toplumsal ihtiyaçlar vakıf yoluyla karşılandığından devlet bünyesinde kentsel sorunlara eğilmek üzere bir örgütlemeye gerek duyulmamıştır. Osmanlı toplumunda 19. y.y'a kadar hizmetlerin bir bütün olarak mekanla ilişkisi ve arazi kullanımının düzenlenmesi vakıflar yoluyla gerçekleştirilmiştir.

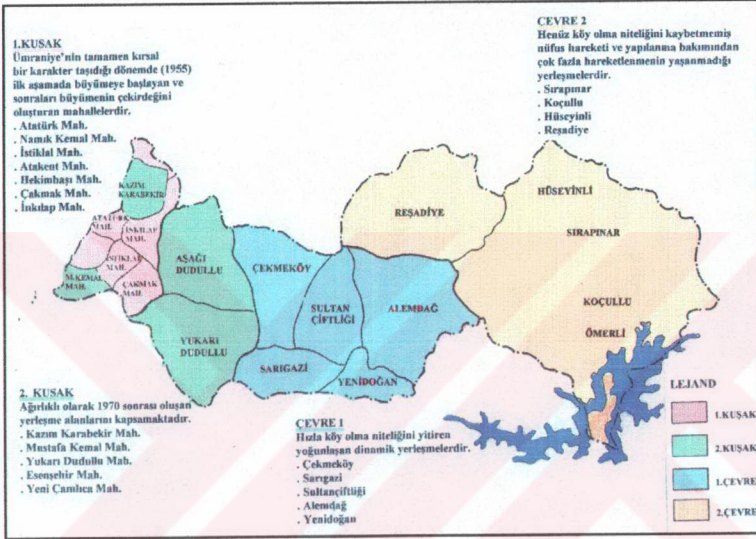
Şekil 4.4 :İstanbul ve Araştırma Alanının Tarihsel Gelişim Süreci. (İ.B.B.Ş.P.M., 1995)

19. y.y'da kentin batıya doğru surların dışında gelişimi çok azdır. Osmanlı Devleti bir çok yer gibi sahihsiz kalan bu alanları vakfetmiş ve Hazine-i Hassa'nın mülkü saymıştır. Bu dönemde de buradaki açık alanlarda taş çıkartmak için Taş ocakları çalıştırılmıştır. Bu taş ocaklarından çıkan taşlar ile bir çok cami ve imaret inşa edilmiştir (Şekil 4.4).

II. Meşrutiyetten sonra Hazine-i Hassa mallarını maliye hazinesine devrederken Ümraniye ve civarındaki alanlar bu mallar kapsamındaydı. Bu araziler 1912'den sonra bir komisyon tarafından değer biçilmek yolu ile halka satılmıştır.

Ümraniye'deki ilk yerleşmenin adının Yalnız Selvi olduğu söylenmektedir. Kırsal nitelikli olan yerleşme büyük bir yangınla harap olmuş ve şimdi eski köyün bir sokak adı olarak kalmıştır. Ümraniye tarihsel gelişimi içinde çeşitli göçlere sahne olmuştur. Bunlardan ilki 19.y.y başında bölgeye gelen Rum göçmenleridir (Ümraniye Belediy,

1998). Bu göçü daha sonra Yugoslavya ve Bulgaristan'dan gelen göçmenler izlemiştir. Bundan dolayı köyün Yalnız Selvi olan adı Muhacir Köyü olarak değiştirilmiş, daha sonraları Ümraniye gören yer anlamına gelen "Ümraniye" adına dönlmüştür (Ümraniye Belediyesi,1997).

Şekil 4.5 :Ümraniye ve Çevre Yerleşmelerin Tarihi Analizi (OSB Plan Raporu, 2000).

Bölgede Cumhuriyet devri öncesinde Atatürk mahallesinde kalan Belediye binasının çevresinde birkaç binadan oluşan yerleşim, Cumhuriyet döneminde İstanbul'u Şile'ye bağlayan Alemdağ Caddesinin iki cephesi boyunca 40-50 haneye yükselmiştir.

1950'li yıllara kadar Atatürk mahallesinde 100 hanelik bir yerleşim alanı durumunda bulunan Ümraniye, bu tarihten sonra İstanbul içinde yapılan kamulaştırmalarla oluşan kent içi ve yurt dışı göçlerle kalabalıklaşmaya başlamıştır.

Bölgede 1963 yılında belediye örgütü kurulmuştur. Aynı yıl içinde Netaş'ın kurulması, bunu izleyen yıllarda organize sanayi alanı olarak ilan edilen alan üzerine küçük sanayi sitelerinin kurulması, demografik gelişimi başlatan nedenler olmuştur. Bölgede sanayinin gelişimine bağlı olarak oluşan istihdam olanakları kentsel yerleşim alanlarının oluşmasında önemli bir rol oynamıştır.

1970’li yıllardan sonra ilçe İstanbul’un kaçak iskan alanı olmuş ve bugüne gelinmiştir. İlçe bu yıllarda idari açıdan yetersiz kalmış olup, Üsküdar’a bağlı olduğu için idari ve sosyal açıdan yetersiz kalmış bunun sonucu olarak da ilçenin dışarı bağımlılığı gelişmiştir. Böylece eğlence, kültür ve eğitim alanları Üsküdar da yoğunlaşmıştır. 1978’lerden itibaren ilçe, Devletin yanlış yapılaşma politikası yüzünden değişim sürecine girmiş ve kaçak betonarme yapılar inşa edilmiştir (Ümraniye Belediyesi, 1998). Üsküdar ilçesinin bir köyü durumunda olan Ümraniye 19.06.1987 tarih ve 3392 sayılı yasa ile ilçe olmuştur. 11.08.1988 tarihinde Kaymakamlık olarak hizmet vermeye başlamıştır (Şekil 4.5) (Solmaz, 1991).

4.1.2. Doğal Çevre Analizi

• Bitki Örtüsü

İstanbul ve çevresinde karışık ormanlar ve çalılıklar hakimdir. Şehrin kuzeyinde Karadeniz kıyısı boyunca gür ormanlar yer alır. İstanbul ve çevresinde doğal bitki örtüsü iklim, topoğrafya, anakaya ve insan faktörlerine bağlı olarak çeşitlilik gösterir (Mortan, 2000).

Ümraniye İlçesinin doğal bitki örtüsü, orman ve fundalıktır. İlçenin kuzeyinde, ormanlarla kaplı topraklar vardır. Bu ormanlardan, Küçüksu, Göksu ve Riva derelerinin kolları doğmaktadır. Orman alanlarının dışındaki yerler, çayır ve otlaklarla kaplıdır.

Alemdağ çevresinde ve Sultançiftliği köyü yöresinde, sık meşe ormanları ve kestanelikler vardır; dağ yamaçları, kırsal alan makilerle kaplıdır. Dudullu mahalleleri, Alemdağ, Sarıgazi ve Reşadiye köylerinin sınırları içinde, geniş çayır ve otlaklar yer almaktadır. Köylerin yakınındaki sebze ve meyve bahçeleri de yeşil bir örtü oluşturmaktadır (OSB Plan Raporu,2000).

• Topoğrafya

Ümraniye ilçesi aşınmış bir plato olan Kocaeli yarımadası üzerinde yer almaktadır. Zaman içerisindeki jeolojik hareketler sonucunda ilçenin yer aldığı alan genellikle aşınmaya uğramış silik yeryüzü şekilleri içeren bir plato (peneplen) görünümü kazanmıştır. Jeomorfolojik birimler olarak gruplanabilen, vadiler, ovalar, yükseklikler

(hafif dalgalı tepelik alanlar), vb. keskin ve çarpıcı bir görünüme sahip değildir (OSB Plan Raporu,2000).

İlçenin üzerinde bulunduğu platonun her iki yönü aşınım ile önemli ölçüde taşınmıştır. Bu nedenle plato etrafında çukurluklar ve bu çukurlukların birleşmesinden vadiler oluşmuştur. Bu vadilerden en önemlileri; Hekimbaşı ile Kazım Karabekir mahallelerini ayıran Küçüksu deresi vadisi, Çakmak mahallesi içinden geçen Çakmak deresinin oluşturduğu vadi ve Mustafa Kemal Mahallesi sınırında bulunan ve Kadıköy ilçesi ile sınırı oluşturan Şeytan Deresi Vadisidir.

Ümraniye içerisinde doğu-batı yönünde geçen ve ana eksenini oluşturan Alemdağ caddesi platonun sırtını oluşturmaktadır.

Alemdağ caddesinin güneyinde kalan; Namık Kemal, İstiklal, Atakent; Çakmak, Mustafa Kemal Yukarı Dudullu ve Esenşehir mahallelerinde Marmara Denizi yönünde (güneye doğru) bir eğim akışı bulunmaktadır. Bu mahallelerde eğim 140-150 metreden başlayarak 60-70 metreye kadar inmektedir. Özellikle Mustafa Kemal mahallesinde bu eğim 25 metreye kadar düşmektedir. Alemdağ Caddesinin kuzeyinde kalan Atatürk, İnkılap, Kazım Karabekir, Hekimbaşı, Aşağı Dudullu ve İhlamurkuyu mahallelerinde İstanbul Boğazının bulunduğu kuzey-kuzeybatı yönünde bir eğim yönlenmesi bulunmaktadır. Eğimin İstanbul Boğazı yönünde azalma gösterdiği bu mahallelerde 140-150 metreden 80-90 metreye kadar, Kazım Karabekir ve Hekimbaşı mahallelerinde bu yükseklik yer yer 20-25 metreye kadar düşmektedir.

İlçe bütününe bakıldığında en yüksek nokta Yukarı Dudullu mahallesinde Orhangazi Korusu diye bilinen tepede 185 kotu, en düşük nokta ise Hekimbaşı mahallesinde Beykoz ilçe sınırını oluşturan Küçüksu deresinin bulunduğu 20 kotudur (Ümraniye Belediyesi, 2001)

• Jeolojik ve Hidrojeolojik Özellikler

Ümraniye bölgesi ve yakın çevresinde jeolojik olarak başlıca paleozoyik, mesozoyik ve senozoyik yaşlı kayalar bulunmaktadır. Paleozoyik devri kayalar; alt-orta devoniyen yaşlı olup kireç taşları, killi şeyller ve trakiandezit daykaları ile temsil edilir.

Ümraniye çevresinde mesozoyik'te Alt Triyas ve Üst Kretase yaşlı birimler vardır. Alt-orta Devoniyen yaşlı killi şeyllerin üzerine diskordansla Alt Triyas yaşlı Konglomeralar ve kum taşları gelir. Bu birim üzerine ise yine bir açılı diskordansla andezitler, marnlı kireç taşları mevcuttur. Bu senozoyik birimler ise Eosen, Pliyosen ve Kuvaterner yaşlıdır. Eosen seyl-kireçtaşı blokları şeklindeki bir sedimanter karmaşıktan oluşur. Bölgede pliyosen çakıllarla temsil edilir. Genellikle Eosen yaşlı birimlerin üzerinde yaygın olarak bulunur. Kuvaterner yaşlı deniz kumları sahil kesiminde Alivyonlar bölgede gözlenir (Yeditepe Üniversitesi, 1998).

Ümraniye ilçesinin temelinde, İstanbul grubunun en yaşlı birimi olan Kurtköy formasyonu bulunur. Ayrıca Kartal ve Gözdağ formasyonları da alanda görülen diğer formasyonlardır.

Kurtköy formasyonu: Genel olarak mor renkli çakıl taşı, kumtaşı ve çamur taşlarından veya bunların ardışımından oluşmuştur. Bütün özelliklerinin görüldüğü bir tip kesit mevcut değildir. Formasyon Maltepe kuzeyinde de açıkça görüldüğü gibi mor renkli, çoğunlukla kaotik iç yapılı, tabakalaşması belirsiz, ünite kalınlıkları 15-20 metreyi bulabilen para çakıl taşlarından oluşmuştur. Çökelme ünitelerinin üst kesimlerinde, seyrek de olsa paralel laminasyon ve çapraz tabakalanma izlenmektedir. Ünitelerin alt çökelme yüzeyleri aşınmalı ve kanallıdır. Ünite içlerinde kum boyutlu matriks içerisinde yüzer durumlu kuvars, volkanik ve düşük dereceli metamorfizmlerden türemiş, maksimum boyutları 10 cm.ye kadar olan çakıllar izlenir. Bunlardan başka kırmızı renkli çamur klastları da yaygındır.

Kurtköy formasyonunu oluşturan tüm litolojiler ileri derecede diyajenez sonucu çok sert kaya halini almışlardır. Birimin alt sınırı İstanbul çevresinde görülmez, üstten Aydos formasyonu ile tedrici geçişlidir. Kurtköy formasyonu alüvyon yelpaze çökellerinin bulunduğu bölgelerde bu fasiyesin fay kontrolü gelişmesi nedeniyle kalın, Aydos formasyonu ile ilişkili olduğu bölgelerde ise kıyı ovalarında kalınlık olarak daha ince ve taneli çökellerin bulunuşu nedeniyle giderek incelen bir kama şeklindedir (OSB Plan Raporu, 2000).

Dolayoba formasyonu üzerinde sarımsı kahve-gri renkli, iyi yapraklanmalı düzeyler halinde brakiyopod, mercen ve bryozoa vs. fosilleri içeren ve seyrek silttaşı ile kumtaşı

• Geoteknik Özellikler

Araştırma alanını oluşturan arkoz ve arkozik seri orta-sert kaya sınıfında davranış gösteren birimlerdir. Yerleşimin yoğunluğu nedeniyle çok az yerde özellikleri gözlemlenebilen arkozlar, bordo renkli yer yer iri taneli konglomerik özellikte, yer yer ince taneli şeyl özelliğinde olup, çatlaklıdır. Bu çatlaklar sık ve sıkı olup; dayanım güçleri yüksektir. Temel birimin üzerini değişik kalınlıkta örten residüel zon kumlu siltli kildir. Bu birim orta-sıkı zemin niteliğindedir. Kabdaşlı ve diğ. (2000)

• Toprak Özellikleri ve Kullanım Durumu

İstanbul'un doğu yakasında yaygın olan toprak tipleri kireçsiz kahverengi topraklar ile kahverengi orman toprakları olarak sıralanabilmektedir. Kireçsiz kahverengi topraklar yarımada'nın güney yarısında, kahverengi orman toprakları ise yarımada'nın kuzey yarısında hakim olmakta ve dolayısıyla bu iki toprak tipi yarımada'nın tamamını kaplamaktadır. Kahverengi orman toprakları nemli-ılıman iklim bölgelerinin topraklarıdır (Döşer,1990).

Araştırma alanı olan Ümraniye bölgesinde halen yoğun bir yerleşim mevcuttur. Yoğun kentleşme bu alanda ekili dikili alan, tarım ve bahçe alanı bulunmamasına ve planlanmasına engel olmaktadır. Ancak Elmalı Havzası'nın güney bölümlerinde mevcut açık alanlarda yer yer tarım ve bahçe tarımı yapıldığı görülmektedir. Bölgede genel olarak konut, ticaret ve sanayi alanları mevcuttur ve planlanmaktadır. Bu özellikleri ile bölge tarım alanı olarak nitelendirilmemelidir.

• Su Ekosistemi

Ümraniye ilçesinin Dudullu bölgesinde kalan araziye etkileyecek olan su ortamı Elmalı Baraj Gölü ve bunun oluşturmuş olduğu havzadır. Gölü bir zamanlar besleyen Çekmeköy ile Çakmak deresi de havza içerisinde yer almaktadır. Zamanla bu dereler, çevrede oluşan plansız ve kaçak yapılaşma sonucu kirlenerek doğal özelliklerini kaybetmiş durumdadır. Dereler bu halleri ile baraj gölünü kirllettikleri için yakın geçmişte İSKİ tarafından kollektörlere bağlanarak baraj gölüne karışımları engellenmiştir. Bu nedenle adı geçen derelere ait özel bir flora ve fauna türünden bugün için söz edilememektedir Kabdaşlı ve diğ. (2000).

• Kara Ekosistemi

Ümraniye ve çevresi, iklim ve jeolojik açıdan bütün yönlerin bir geçiş noktası, merkezi konumu özelliğini taşımaktadır. Bölgenin jeolojik yapısı, bugünkü ekolojik ve biyolojik zenginliğine yol açan geçiş karakteri dolayısıyla büyük bir floristik potansiyele ve bunu besleyen faunaya sahiptir. Araştırma alanı içinde yer alan orman arazilerinin çoğu, Orman Genel Müdürlüğü tarafından ağaçlandırılmıştır. Ümraniye Belediyesi sınırlarının büyük bir bölümü Elmalı baraj gölünün koruma mesafeleri içinde bulunmasından dolayı kısmen bitki dokusu korunabilmiştir. Bunun başlıca sebebi, arazinin ormanlıklarla çevreli olmasıdır. Kısmen dış tesirlerden ve insanların müdahalesinden uzak kalışı, fauna zenginliğine önemli bir etkidir Kabdaşlı ve diğ. (2000).

• İklim

Bölge coğrafi konum bakımından Akdeniz iklimi ile Karadeniz iklimlerinin özelliklerini yansıtan “Marmara Geçiş İklimi” etkisi altındadır. Bu iklimin genel karakterlerini subtropikal ve polar hava kütlelerinin mevsimlik yer değiştirmeleri ve bunların arasındaki kutupsal cephe boyunca meydana gelen frontal faaliyetlerin mevsimlere göre değişen etki sahası, şiddeti ve frekansı belirler. Bunun sonucunda esas olarak birbirinden farklı iki mevsim ve bu mevsimleri karakterize eden hava şartları ortaya çıkar. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise yağışlı ve ılımandır. Bununla beraber Akdeniz makroklima tipinin yayılma alanının kuzey kesiminde yer alan bu yörede kuraklı güney ve batı kıyılarımızda olduğu kadar şiddetli olmadığı gibi, süresi de kısadır. Dolayısıyla sahanın kuzey kesimi güneye göre daha fazla yağış alır (Mortan, 2000).

Mevsimlere göre başlıca hava tipleri şunlardır:

Kuzey yönlü hava tipi: Kuzeyden sokulan hava kütleleri ile oluşan şartlar.

Güney yönlü hava tipi: Güneyden sokulan hava kütleleri ile oluşan şartlar.

Sakin hava tipi: Hava kütlelerinin gidiş gelişi arasında sakin geçen devrelerdeki şartlar bir yıllık süre İstanbul'da bu hava tipleri açısından incelendiğinde dört farklı devrenin ortaya çıktığı görülmüştür.

Soğuk devre: Aralıktan Mart sonuna kadar devam eder. Esas kuzey yönlü hava tipi hakimdir(%70); zaman zaman da güney yönlü hava tipi yıl içindeki en yüksek

frekansına (%30) erişir. Kuzey yönlü hava hakimiyeti sırasında %70 yağış (kar ve yağmur)dan düşük sıcaklıklar, fazla nem, devamlı kapalı hava görülmesine karşılık güney yönlü hava hakimiyeti sırasında ise %10-40 yağış, zaman zaman da, orta değerlerde nisbi nem ve bulutlu hava, 50-160 dereceler arasında sıcaklık ile kendisini belirtir.

Uzun geçiş devresi: Nisan ile Haziran arasındaki bu devrede kuzey yönlü hava tipleri aynı kalır, güney yönlü hava tipleri ise azalır. Devre boyunca serin, serin ılık, ılık-sıcak-ılık tipler birbiri ardına görülür. Yağış, ihtimali kısa oranla azalmış ancak yine de yüksektir. (Nisan %65, Mayıs %40, Haziran %50)

Sıcak devre: Temmuz ile Ekim sonu arasındaki bu devrede özellikle Temmuzda kuzey yönlü hava tipinin frekansı artar. (%6) Güney yönlü tipler azalır, sakın hava tipleri çoğalır. (Ağustos, Eylül Ekimde %30-40) Ağustos ta aşırı bir sıcaklık görülür. Eylül de ılık-sıcak bir hava ve nispeten yüksek bir yağış olasılığı (%50) vardır. Sakin hava tipleri arasında nemlilik, sıcaklık ile ters orantılıdır; yağış olasılığı yoktur.

Kısa geçiş devresi: Kasım ayındaki bu devrede güney yönlü hava tipleri birden yüksek bir frekansa çıkarken sakın hava tipleri azalır, kuzey yönlü hava tiplerinin frekansı aynı kalır ve bu tipin özelliklerinde değişimler olur, soğuk, yağmur ve kar yağışlı, serin ve yağmurlu tip haline geçer, yağış olasılığı %70'e çıkar, güney yönlü ve sakın tipler bu ayda donlu ve yağışlıdır. Bu kısa devre, kış aylarından frekansların değişimleri ile ayrılır.(Ümraniye,1998)

1983-1987 yılları arasında yapılan araştırmalarda sıcaklık, rüzgar, yağış, yağışın nitelik ve süresi, basınç merkezlerinin genel durumu ve kısaca bütün meteorolojik parametreler ile Göztepe istasyonunun ölçümleri esas alınmıştır.

• Sıcaklık

Ümraniye, sıcaklık bakımından İstanbul'un sıcaklık özelliklerinden farklılık göstermemektedir. Bölgeye en yakın meteoroloji istasyonu Göztepe'dir. Bu istasyonun çeşitli parametreler konusunda ortalama 40 yıllık kayıtları bulunmaktadır. Göztepe meteoroloji istasyonunun verilmesine göre 41 yıllık rasat süresinde ortalama sıcaklık 14,0 C., ortalama yüksek sıcaklık 18,5 C., ortalama düşük sıcaklık 10,2 C. olarak

verilmiştir. Aylık ortalama sıcaklıklar değerlendirildiğinde yılın en sıcak ayının 23,2 C. ile Ağustos, en soğuk ayının 2,7 C. ile Şubat ayı olduğu görülmektedir (Tablo 4.1).

Rasat periyodunda en düşük sıcaklık -16,1 C. Olarak Şubat ayında (09.02.1929) ölçülmüştür. En yüksek sıcaklık ise 40,5 C. Olarak Ağustos ayında (11.08.1970) ölçülmüştür (Yeditepe Üniversitesi, 1998).

Tablo 4.1 :Göztepe Meteoroloji İstasyonunda Toplanan İklim Bilgileri (Ümraniye Belediyesi, 2000)

METEOROLOJİK PARAMETRE	Ras. Sü. (yıl)	A Y L A R											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Ort. Sıc. (C)	62	5.6	5.6	7.1	11.6	16.4	20.8	23.2	23.2	19.7	15.3	11.6	8
En Yık. Sıc.	62	21.7	24	26.8	32.7	34.1	39.2	39.2	40.5	37.5	34.2	26.4	21.5
En Düş. Sıc.	62	-13.9	-16.1	-11.1	-2	5.8	7.1	10.3	10.2	6	2.2	-7.2	-10.8
Ort. Bağıl Nem(%)	62	79	78	76	73	73	69	69	70	73	77	78	79
Ort. Yağış Miktarı(mm)	62	92.4	73.4	61.4	43.2	31.5	23.8	22.2	23.2	44.5	68.2	86.2	107.2
Gün. En Çok Yağ. Mik. (mm)	62	54	72.8	52.1	50.4	55.6	45.4	39.2	72.1	79.6	81.3	87.8	67.3
Ort. Kar Yağışlı Günler Sayısı	35	2.5	2.9	1.4	-	-	-	-	-	-	-	0.1	0.4
Ort. Karla Örtülü Günler Sayısı	62	3	3.2	1	-	-	-	-	-	-	-	0.2	1
En Yık. Kar Ört. Kalınlığı(cm)	62	75	70	44	-	-	-	-	-	-	-	12	17
Ort. Sisli Günler Sayısı	62	1.3	1.1	1.3	1.2	0.9	0.3	0.4	0.5	1	1.2	1	1
Ort. Güneş Süresi (saat.dakika)	56	2:23	3:15	4:21	6:12	8:24	10:23	11:06	10:23	8:11	5:39	3:41	2:34
Ortalama Buharlaşma(mm)	29	27.8	27.5	49.1	77.7	117	160.7	192.9	177.6	126	70.1	40.5	31.4
Ort. Rüzgar Hızı(m/s)	57	3.2	3.1	3	2.7	2.5	2.6	3	3	2.6	2.5	2.6	3.1
Rüz. Esme Sayısı	N	42	212	197	212	183	204	157	206	190	154	192	156
"	NNE	42	639	603	611	494	542	521	813	861	759	700	478
"	NE	42	767	691	1001	915	968	1132	1482	1503	1319	1159	905
"	ENE	42	248	216	297	227	250	231	305	334	322	356	255
"	E	42	79	60	63	49	69	48	98	64	78	89	72
"	ESE	42	98	57	64	48	49	38	27	29	25	41	79
"	SE	42	163	95	102	74	55	55	26	21	28	60	114
"	SSE	42	167	157	98	109	94	86	36	21	34	55	95
"	S	42	121	138	121	125	105	103	32	19	30	46	109
"	SSW	42	300	243	235	266	222	237	89	57	93	181	348
"	SW	42	308	314	261	284	265	210	92	84	135	182	255
"	WSW	42	158	188	179	209	240	157	88	72	96	137	166
"	W	42	80	81	89	148	154	123	71	64	62	83	84
"	WNW	42	51	31	54	65	47	54	34	30	41	43	56
"	NW	42	79	68	56	52	49	64	42	41	38	43	52
"	NNW	42	162	166	157	136	118	153	160	123	111	151	181

• Yağış

Araştırma alanı kış aylarında frontal yağışlar almakta, ilkbahar ve yaz aylarında konvektif yağışlardan yağış bilançosunu tamamlayabilmektedir. Maksimum yağışların Ekim, Kasım, Aralık, Ocak ve Şubat aylarına rastlamakta olduğu bölgede diğer aylardaki yağış miktarlarının giderek azaldığı ve Temmuz, Ağustos aylarında minimum değerler gösterdiği tespit edilmiştir.

Genellikle m²'ye Mart ayında 13.6 kg., Ağustos ayında ise 6.8 kg. yağmur suyu düşmektedir. Ümraniye; Mayıs, Ekim, Kasım aylarında bahar yağmurları sonucunda maksimum yağış almaktadır (Ümraniye Belediyesi, 1998).

- **Basınç**

Basınç tabloları genel atmosfer sirkülasyonu içinde kış aylarında İstanbul'a inen İrlanda siklonu nedeni ile düşük yaz aylarında Azor antisiklonu nedeniyle yüksektir. Bölgenin basıncı Nisan ayından itibaren Güneybatıdan sokulmaya başlayan taşra alçak basıncı yüzünden termik olarak düşmekte ve Ağustos ayında zaman zaman 1008 mb. gibi küçük değerlere inmektedir. Bu yüzden soğuk İrlanda alçağının basınç değerleri Basra altından daima yüksektir ve ortalama basınç değerlerinde 1011.9 ile 2.3 mb. arasında oynama göstermektedir. Nisbi nem yüksek olup Temmuz, Ağustos, Eylül ayları nemin en az olduğu aylardır.

Karlı günler sayısı ve kar yüksekliği durumuna bakıldığında 1983 yılı kar yağışlı günler sayısı Ocak 3, Şubat 7, Mart ayında ise 9 gün, karla örtülü gün sayısı ise Ocak 4, Şubat 6, Mart ayında 1 gün olarak tespit edilmiştir. Bu dönemde maksimum kar örtüsü 26 cm olmuştur. 1985 yılında kar yağışlı sayısı 15, karla örtülü gün sayısı 16 maksimum kar örtüsü 25 cm olmuştur. 1986'da büyük bir kar yağışı olmamıştır. 1987 yılında kar 14 gün yağmış ve 44cm'e ulaşmıştır (Ümraniye Belediyesi, 1998).

- **Buharlaşma**

Buharlaşmanın en çok meydana geldiği dönem Haziran-Eylül arasında olup 92.7 mm ile 125.8 mm arasında değişmektedir. En çok buharlaşma, sıcaklık artışının da maksimuma ulaştığı Ağustos ayında oluşur. En az buharlaşma ise sıcaklığın en az yağışın en çok olduğu kış aylarında olup, minimum 28.8 mm ile Ocak ayındadır (Şekil 4.7) (Ümraniye Belediyesi, 1998).

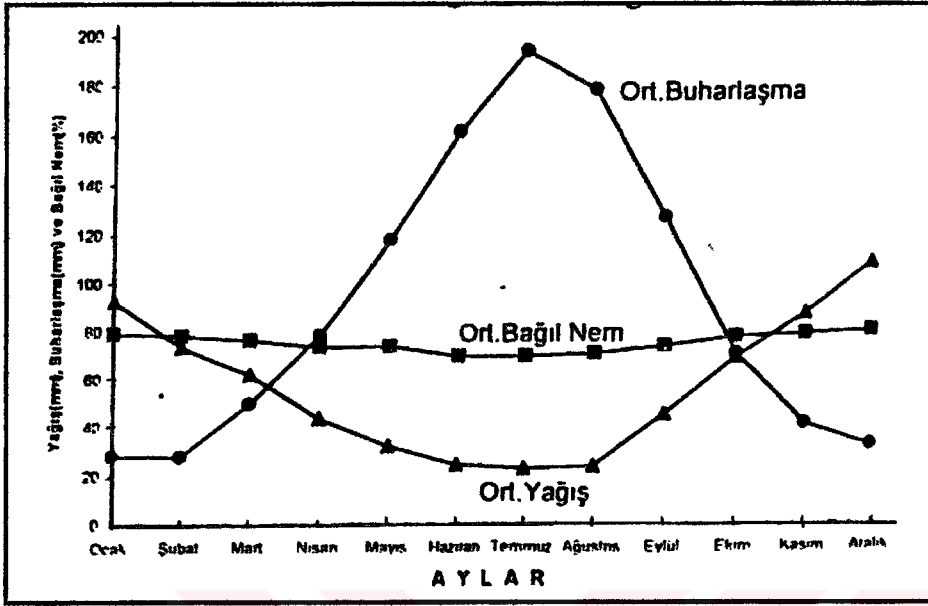
- **Ortalama Bağıl Nem (%)**

Yıllık ortalama rutubet % 75 olup sıcaklığın düşük yağışların arttığı kış aylarında % 80'e çıkmakta, buna karşılık yüksek sıcaklıkların görüldüğü kurak yaz aylarında ise % 70'e kadar düşmektedir (Ümraniye Belediyesi, 1998).

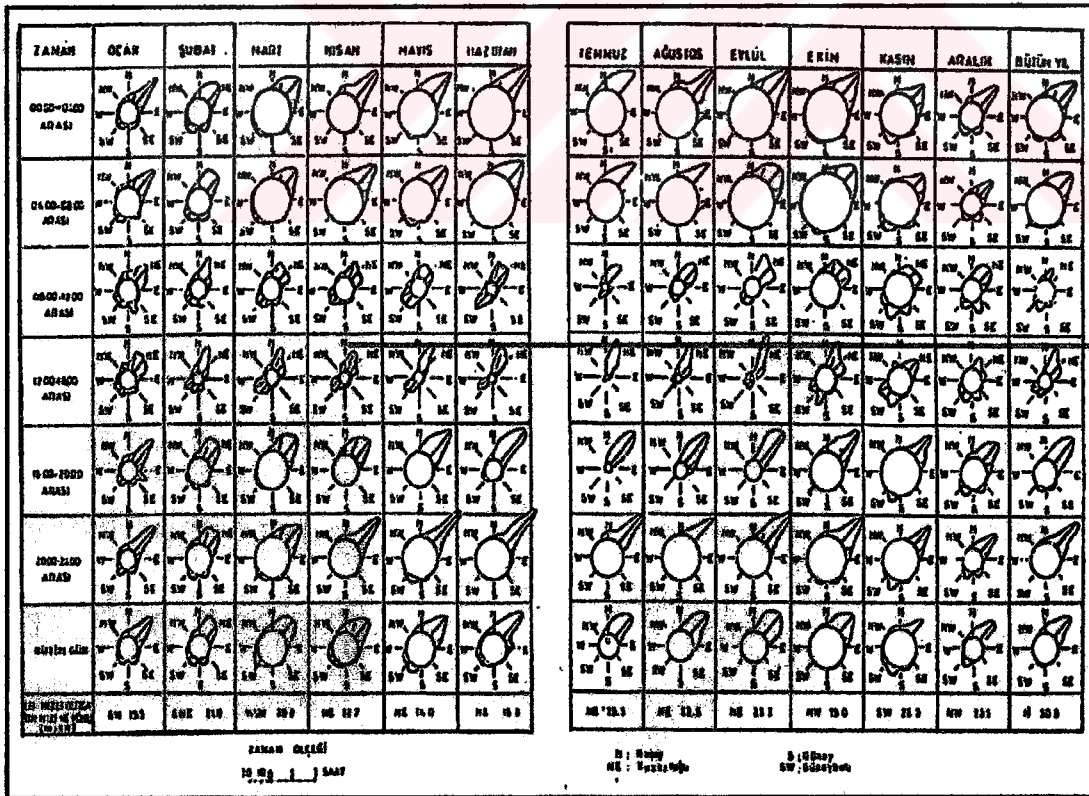
- **Rüzgar**

Ümraniye Marmara Bölgesi ve Marmara Denizi geçit noktaları üzerinde bulunmaktadır. İlçe kuzeydoğu rüzgarlarına açıktır. Ümraniye'de hakim rüzgar kuzeyden yıldız,

karayeldir. İkinci derece önemli rüzgar da güneyden lodostur. Ortalama rüzgar hızı 3.45 m/sn'dir (Şekil 4.8) (Ümraniye Belediyesi, 1998).

Şekil 4.7 :Ortalama yağış, buharlaşma ve Bağıl Nem Grafiği (Yeditepe Üniversitesi, 1998)

Şekil 4.8 :Rüzgar Analizi (Ümraniye Belediyesi, 1998).

4.1.3. İdari Yapı Ve Demografik Veriler

4.1.3.1. İdari Yapı

İnceleme konusu Ümraniye ilçesi, İstanbul'un Anadolu yakasında olup toplam 14 mahalle ve mücavir alanındaki 3 köyden oluşmaktadır (Tablo 4.2).

Aşağı Dudullu ve İhlamurkuyu mahalleleri Üsküdar-Şile yolunun güneyi ile Alemdağ caddesinin kuzeyinde, Yukarı Dudullu ve Esenşehir mahalleleri TEM otoyolunun kuzeyi ile Alemdağ caddesinin güneyinde, İnkılap, Kazım Karabekir ve Hekimbaşı mahalleleri Fatih Sultan Mehmet köprüsü yolunun batısı ile Üsküdar-Şile yolunun kuzeyinde, Atatürk ve İnkılap mahallesinin bir kısmı ilçenin doğu-batı bağlantısını sağlayan Alemdağ caddesinin kuzeyinde, Namık Kemal, Atakent, Çakmak ve İstiklal mahalleleri ile Mustafa Kemal mahallesinin bir kısmı Alemdağ caddesinin güneyi ile TEM bağlantı yolunun kuzeyinde, Mustafa Kemal mahallesinin diğer kısmı ise TEM bağlantı yolunun güneyinde yer almaktadır (Şekil 4.9). Mücavir alan sınırı içerisinde bulunan Hüseyinli ve Sırapınar köylerinin bir kısmı ile Reşadiye köyü, Şile Devlet yolunun kuzey kuzey-batısında yer almakta olup, doğusunda Ömerli, batısında Alemdağ köyü, kuzey kuzey-batısında Beykoz yer almaktadır (Ümraniye Belediyesi, 2001).

Tablo 4. 2. Ümraniye ilçesinin mahalleler ve köyler itibari ile alanları (Ümraniye Belediyesi Planlama Şefliği, 2001)

SIRA NO	MAHALLE VE KÖY ADI	ALAN (Hektar)
1	ATATÜRK MAHALLESİ	126
2	İSTİKLAL MAHALLESİ	99
3	NAMIK KEMAL MAHALLESİ	155
4	MUSTAFA KEMAL MAHALLESİ	121
5	ATAKENT MAHALLESİ	97
6	İNKILAP MAHALLESİ	449
7	ÇAKMAK MAHALLESİ	758
8	KAZIM KARABEKİR MAHALLESİ	449
9	HEKİMPAŞI MAHALLESİ	134
10	AŞAĞI DUDULLU MAHALLESİ	303
11	YUKARI DUDULLU MAHALLESİ	593
12	ESENŞEHİR MAHALLESİ	435
13	IHLAMURKUYU MAHALLESİ	727
14	YENİ ÇAMLICA MAHALLESİ	283
15	REŞADİYE KÖYÜ	1586
16	SIRAPINAR KÖYÜ	246
17	HÜSEYİNLİ KÖYÜ	167
BELEDİYE TOPLAMI		6735

ÜMRANİYE BELEDİYESİ
BÖLGE HARİTASI

Şekil 4.9 :Ümraniye Belediyesi İdari Bölünüş Haritası (Ümraniye Belediyesi Planlama Şefliği, 2001)

4.1.3.2. Demografik Yapı

İstanbul nüfus büyüklüğü açısından, Türkiye'nin en büyük ili olma özelliğine sahiptir. 1990 genel nüfus sayımına göre 7.3 milyon olan İstanbul'un nüfusu, 1997 yılı nüfusu ise genel nüfus sayımı sonuçlarına göre 9.2 milyon kişidir. Türkiye toplam nüfusunun yaklaşık %14.7'sini oluşturmaktadır (Tablo 4.3) (DİE, 2001).

İstanbul'un Nüfus hareketlerinin (doğum-ölüm oranları, göçler) zaman içinde önemli değişiklikler göstermesi, İstanbul nüfusunun Türkiye içindeki payının da değişimine neden olmaktadır. Bu değişim 1950'den sonra sürekli artış şeklindedir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 1995).

Tablo 4.3 :Yıllara Göre Türkiye ve İstanbul Nüfus Değerleri. (D.İ.E. Genel Nüfus Sayımları)

YILLAR	TÜRKİYE NÜFUSU	İSTANBUL NÜFUSU	İST./TÜR.ORANI (%)
1950	20.947.188	1.166.477	5,57
1955	24.064.763	1.533.822	6,37
1960	27.754.820	1.882.092	6,78
1965	31.391.421	2.293.823	7,31
1970	35.605.176	3.019.032	8,48
1975	40.347.279	3.904.588	9,68
1980	44.736.957	4.741.890	10,60
1985	50.664.458	5.842.985	11,53
1990	56.473.035	7.309.190	12,94
1997	62.606.157	9.198.229	14,69

İstanbul Metropolünün Türkiye nüfusundan aldığı pay; 1950'de % 5.6 iken, 1970'lerde % 8.48 1980'lerde % 10.60 1990'lara gelindiğinde % 13'lere yükselmiştir. 1950'lerdeki sanayileşme ve tarımda makineleşme çabaları sonucu kırdan kente göç olgusuyla birlikte, özellikle İstanbul Metropolitan Alanına nüfus hareketleri tarihsel süreç içinde hızlanarak devam etmiştir. Özellikle 1970'li yıllarla birlikte göç olgusu ivme kazanmıştır. Bununla birlikte İstanbul nüfusunun Türkiye nüfusundan aldığı pay devamlı artış trendi izleyerek 1990 yılında % 13 gibi en yüksek orana ulaşmıştır.

İstanbul nüfus büyüklüğü açısından, Türkiye'nin en büyük ili olma özelliğine sahiptir. 1997 genel nüfus sayımına göre 9.2 milyon olan İstanbul nüfusu Türkiye toplam nüfusunun yaklaşık % 14.69'unu oluşturmaktadır (Ümraniye Belediyesi, 1998).

1997 nüfus sayımına göre ilin nüfusu 9.198.229, Ümraniye İlçesinin nüfusu ise 397.359'dur. 2000 yılı kesin olmayan geçici nüfus değerlerine göre İstanbul ili nüfusu 10.072.447, Ümraniye ilçesinin nüfusu ise 445.514'dür (Tablo 4.4) (D.İ.E., 2001).

Tablo 4.4 :İstanbul ve Ümraniye'nin Nüfus Gelişimi (D.İ.E., 2001)

NÜFUS GELİŞİMİ	İSTANBUL	ÜMRANIYE
1970	3.019.032	22.969
1975	3.904.588	38.730
1980	4.741.890	71.954
1985	5.842.985	131.495
1990	7.309.190	242.091
1997	9.198.229	397.359
2000	10.072.447	445.514

Tablo 4.5 :Ümraniye ilçesinin mahalleler ve köyler itibari ile 1997 ve 2000 yılı kesin olmayan geçici nüfusları (Ümraniye Belediyesi Planlama Şefliği, 2001).

SIRA NO	MAHALLE VE KÖY ADI	NÜFUS (1997)	NÜFUS (2000)
1	ATATÜRK MAHALLESİ	26.037	26.130
2	İSTİKLAL MAHALLESİ	25.695	29.846
3	NAMIK KEMAL MAHALLESİ	27.489	31.653
4	MUSTAFA KEMAL MAHALLESİ	23.470	25.503
5	ATAKENT MAHALLESİ	18.287	17.732
6	İNKILAP MAHALLESİ	30.553	38.618
7	ÇAKMAK MAHALLESİ	21.609	23.677
8	KAZIM KARABEKİR MAHALLESİ	39.029	51.365
9	HEKİMBAŞI MAHALLESİ	8.730	6.516
10	AŞAĞI DUDULLU MAHALLESİ	23.515	31.619
11	YUKARI DUDULLU MAHALLESİ	33.269	43.321
12	ESENŞEHİR MAHALLESİ	30.260	39.636
13	İHLAMURKUYU MAHALLESİ	23.584	31.043
14	YENİ ÇAMLICA MAHALLESİ	37.684	46.699
15	REŞADİYE KÖYÜ	2.063	2.156
16	SIRAPINAR KÖYÜ	-	-
17	HÜSEYİNLİ KÖYÜ	-	-
BELEDİYE TOPLAMI		371.274	445.514

Bu bölümde aktarılabacak bilgiler, DİE nüfus sayımlarına dayanmaktadır. Ancak bu verilerin değerlendirilmesinde, hemen her aşamada sınır değişikliklerinin söz konusu olduğunu dikkate almak gerekmektedir. 1940'ta Üsküdar'a bağlı bir köy konumunda olan Ümraniye nüfusunun 501 olduğu bilinmektedir. 1955 yılında da köy konumundadır ve nüfusu 1781 olmuştur. 1963 yılında "belediye" olan Ümraniye'nin nüfusu 1965'te 14.800'e yükselmiştir. Nüfusu 1970 yılında 22.969'a, 1975 yılında ise 38.730'a ulaşan Ümraniye Belediyesi, nüfusunun 71.954'e ulaştığı 1980 yılında askeri yönetim tarafından "ilga" edilmiş ve Üsküdar Belediyesi'ne bağlanmıştır. 1989 yılında ise Ümraniye tekrar bağımsız belediye statüsüne kavuştuğu gibi, "kimlik" değiştirerek, ilçe merkezi konumuna gelmiştir. 1990 yılı sayımına göre, Ümraniye Belediye sınırları içindeki nüfus 242.091 kişi (Erder, 1996), 1997 yılı nüfusu 371.274 kişi ve 2000 yılı kesin olmayan geçici nüfusu ise 445.514 kişidir (Tablo 4.4) (Ümraniye Belediyesi, 1998).

4.2. Yeşil Sistemin Değerlendirilmesi

Yeşil sistemin değerlendirilmesindeki amaç; planlanan, mevcut ve imar mevzuatınca öngörülen büyüklüklerin tespit edilerek bunlar arasındaki büyüklük ve işlevsel ilişkilerin saptanması ve sonuç bölümüne veri sağlayacak bilgilerin elde edilmesidir.

Bu kapsam çerçevesinde;

- İstanbul'daki yeşil alanlar ve yeşil alan kararları bölümünde, İstanbul Büyükşehir Belediyesine bağlı olan yeşil alanlar ile ilçelerle beraber sahip olunan yeşil alan büyüklükleri ve İstanbul Nazım Planında alınmış olan yeşil alan plan kararlarından bahsedilmiştir.
- Ümraniye ilçesi kapsamındaki planlar bölümünde, ilçenin plan mozağı hakkında bilgi verilerek ne tür plan çeşitlerinin (nazım, uygulama, ıslah, mevzi vb.) bulunduğu ve daha sonraki bölümlerde bu planlar kapsamındaki yeşil alanlarla ilgili bilgi verilmesine taban oluşturulmaya çalışılmıştır.
- Mevcut arazi kullanımının anlatıldığı bölümde, ilçenin ne tür konut gelişme alanlarının bulunduğu yoğunlukları ve benzeri arazi kullanım kararları hakkında genel bilgi verilmiştir.
- Mevcut yeşil alanlar bölümünde, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Ümraniye Belediyesi tarafından düzenlenmiş olan aktif ve pasif yeşil alan uygulamaları mahalle ölçeğinde ele alınmıştır.
- Planlardaki yeşil alanlar bölümünde, planlanan yeşil alanların mahalle ölçeğinde sahip olduğu büyüklükler ve hangi planlar kapsamında kaldığı belirtilmiştir. Burada özellikle uygulama imar planları ile ıslah imar planları arasındaki planlanan yeşil alan oranlarındaki farklılık ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır.
- İmar mevzuatınca öngörülen durum ve yeşil alan açığı bölümünde ise mevcut ve planlanan yeşil alan büyüklüklerinin yanı sıra standartlarca olması gereken yeşil alan büyüklükleri tespit edilerek yeşil alan açıklarının tespiti yapılmıştır.

4.2.1 İstanbul'daki Yeşil Alanlar Ve Yeşil Alan Kararları

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğüne bağlı olan bölge şefliklerinden Doğu yakasında; Anadolu korular, Beykoz bölgesi, Doğancılar bölgesi, Göztepe bölgesi, Tuzla bölgesi ve Ümraniye bölgesi şeflikleri Batı yakasında ise; Beyoğlu bölgesi, Gaziosmanpaşa bölgesi, Gülhane, Güngören bölgesi, Haliç I-II bölgesi, Florya bölgesi, Sultanahmet bölgesi, Sarıyer bölgesi, İstanbul bölgesi, Emirgan ve Yıldız koru şeflikleri bulunmaktadır (İ.B.B., 2000).

Batı yakasındaki şefliklere bağlı yeşil alanların toplamı 7.830.192 m²'dir. Doğu yakasındaki şefliklere bağlı yeşil alanların toplamı ise 4.407.735 m²'dir. İstanbul genelinde toplam yeşil alanların %35,7'si doğu yakasında, % 64,3'ü ise batı yakasında yer almakta olup İstanbul genelinde Büyükşehir Belediyesine bağlı olan yeşil alanların toplamı E-5 ve E-6 yolu üzerindeki yeşil alanlar ile birlikte 20.237.927 m²'dir (Tablo 4.6).

İstanbul genelindeki bölge şefliklerine bağlı park, refüj ve benzeri yeşil alanların listesi, büyüklükleri ve bünyesinde bulunan fonksiyonların listesi (Havuz, oyun grupları, heykel, anıt, pergola, kafe, köprü, lokanta, anfi tiyatro, teleferik, satranç oyun ünitesi, akvaryum, hayvanat bahçesi, müze, sergi alanı, basketbol oyun alanı, voleybol, tenis alanı, futbol alanı, trafik eğitim pisti, tuvalet, otopark, bisiklet sürme alanı, paten alanı, bekçi kulübesi gibi) Tablo A.1'de verilmiştir.

İstanbul genelinde Büyükşehir Belediyesine bağlı yeşil alanlar hakkında yukarıda bilgi verilmiş olup İstanbul geneli için yapılacak olan planlama çalışmalarında, fonksiyon değişimi ve boşalan mekanların değerlendirilmesinde önceliklerin yeşil alanlara ayrılması, yoğun yapılaşmanın olduğu ve gün geçtikçe bu yoğunluğun artma yolunda olduğu bir yerleşmede alınması gereken en önemli plan kararlarından birisi olması gerektiği ve mevcut yerleşik alan içinde yeni yeşil alanların tahsis edilmesinin imkanı olmaması sebebiyle, yerleşim alanının dışında bulunan orman alanlarının planlı bir şekilde rekreatif (aktif) kullanıma açılma gerekliliği 1/50.000 ölçekli İstanbul Metropoliten Alan Alt Bölge Nazım planında belirtilmektedir (İ.B.B., 1995).

Tablo 4.6 :Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğüne Bağlı Şeflikler ve Bu Şeflikler Bağlı Yeşil Alan Büyüklükleri (İ.B.B. Park Bahçeler Müd., 2000)

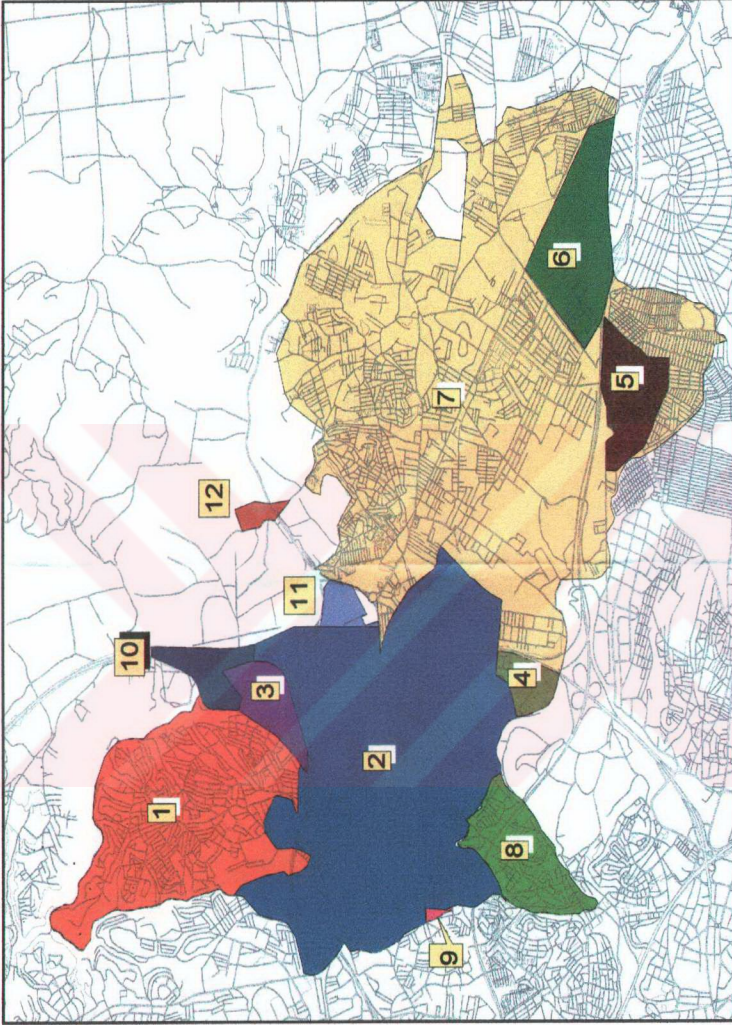
BATI YAKASI	BEYOĞLU BÖLGESİ ŞEFLİĞİ	1.146.700 m²
	GAZİOSMANPAŞA BÖLGESİ ŞEFLİĞİ	293.000 m²
	GÜLHANE ŞEFLİĞİ	163.000 m²
	GÜNGÖREN BÖLGESİ ŞEFLİĞİ	123.500 m²
	HALIÇ I-II BÖLGESİ ŞEFLİĞİ	1.045.700 m²
	FLORYA BÖLGESİ ŞEFLİĞİ	2.044.974 m²
	SULTANAHMET BÖLGESİ ŞEFLİĞİ	186.000 m²
	SARIYER BÖLGESİ ŞEFLİĞİ	1.353.368 m²
	İSTANBUL BÖLGESİ	602.950 m²
	EMİRGAN KORU ŞEFLİĞİ	473.000 m²
	YILDIZ KORU ŞEFLİĞİ	398.000 m²
	TOPLAM	7.830.192 m²
DOĞU YAKASI	ANADOLU KORULAR ŞEFLİĞİ	724.000 m²
	BEYKOZ BÖLGE ŞEFLİĞİ	477.200 m²
	DOĞANCILAR BÖLGE ŞEFLİĞİ	949.000 m²
	GÖZTEPE BÖLGE ŞEFLİĞİ	1.205.935 m²
	TUZLA BÖLGE ŞEFLİĞİ	711.600 m²
	ÜMRANİYE BÖLGE ŞEFLİĞİ	310.000 m²
	TOPLAM	4.407.735 m²
	E-5 YOLU ÜZERİNDEKİ YEŞİL ALANLAR	3.000.000 m²
	E-6 YOLU ÜZERİNDEKİ YEŞİL ALANLAR	5.000.000 m²
GENEL TOPLAM		20.237.927 m²

4.2.2. Ümraniye İlçesi Kapsamındaki Planlar Ve Plan Mozaïği

Ümraniye İlçesini kapsayan Kasım 2000 tarihi itibari ile 3 tane 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Nazım İmar planı, 4 tane 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı, 1 tane 1/2000 ölçekli Gecekondu Önleme Bölgesi planı ve 14 tane 1/1000 ölçekli (Uygulama İmar Planı, İlave Uygulama İmar Planı, Mevzi İmar Planı, Islah İmar Planı) plan bulunmaktadır (Tablo 4.7) (Ümraniye Belediyesi, 2000).

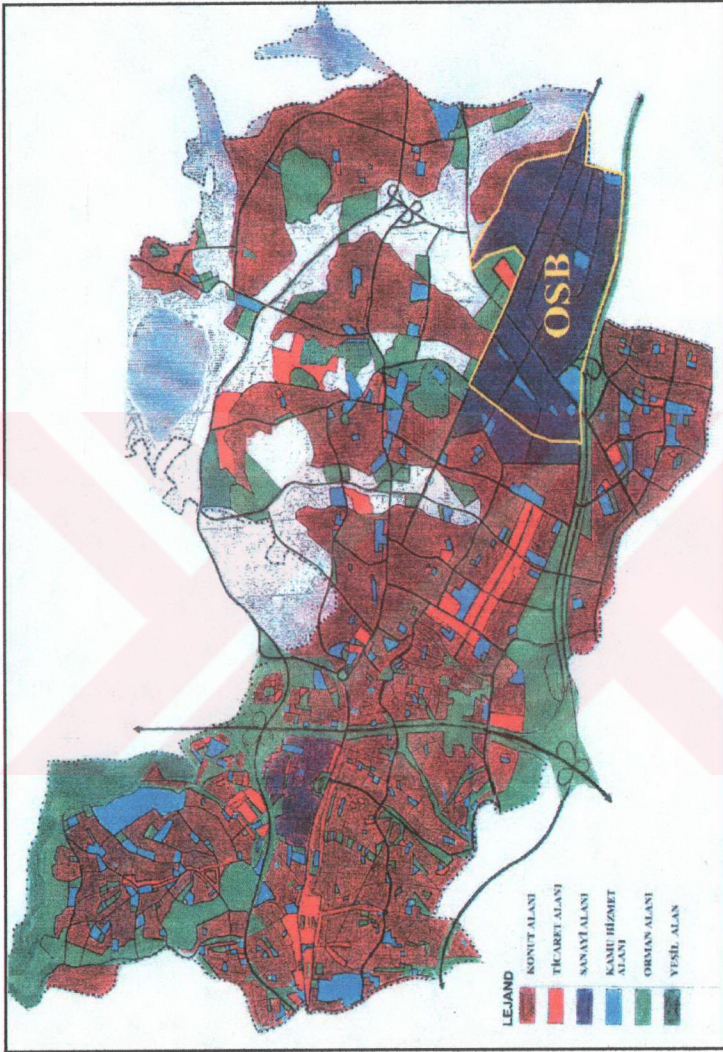
Tablo.4.7 :Ümraniye İlçesi Plan Listesi (Ümraniye Belediyesi Planlama Şefliği, 2000)

ÖLÇEK	PLAN ADI	ONAY TARİHİ
1/25.000	ÜSKÜDAR-A.DUDULLU Y.DUDULLU MAHALLELERİ VE ÇEKMEKÖY CİVARI ÇEVRE DÜZENİ NAZIM İMAR PLANI	30.05.1985
1/25.000	ELMALI İÇME SUYU HAVZASI VE CİVARI ÇEVRE DÜZENİ NAZIM İMAR PLANI	29.08.1988
1/25.000	BEYKOZ İLÇESİ KÖYLERİ VE ÇEVRESİ ÇEVRE DÜZENİ NAZIM İMAR PLANI	04.03.1988
1/5.000	ÜMRANIYE MERKEZ REVİZYON NAZIM İMAR PLANI	13.02.1998
1/5.000	DUDULLU NAZIM İMAR PLANI	02.09.1988
1/5.000	HEKİMBAŞI REVİZYON NAZIM İMAR PLANI (1)	11.11.1993
1/5.000	ÜMRANIYE ÇAKMAK MAHALLESİ NAZIM İMAR PLANI	08.05.1998
1/1.000	ÜMRANIYE MERKEZ REVİZYON UYGULAMA İMAR PLANI (2)	13.02.1998
1/1.000	ÜMRANIYE MERKEZ REVİZYON İLAVE UYGULAMA İMAR PLANI (3)	15.03.1999
1/1.000	ÜMRANIYE ÇAKMAK MAHALLESİ UYGULAMA İMAR PLANI (4)	08.05.1998
1/2.000	ŞERİFALİ ÇİFTLİĞİ GECEKONDU ÖNLEME BÖLGESİ VE TÜRKİŞ YAPI KOOPERATİFİ YERLEŞME PLANI (5)	13.07.1978
1/1.000	ORGANİZE KÜÇÜK SANATLAR VE SANAYİ ALANI İMAR PLANI (6)	01.07.1977
1/1.000	A.Y.DUDULLU ISLAH İMAR PLANI (7)	23.05.1995
1/1.000	MUSTAFA KEMAL MAHALLESİ ISLAH İMAR PLANI (8)	26.03.1987
1/1.000	ÜSKÜDAR ÖRNEK MAHALLESİ ISLAH İMAR PLANI	16.03.1989
1/1.000	ÇAMLICA ISLAH İMAR PLANI (9)	02.04.1987
1/1.000	HEKİMBAŞI ISLAH İMAR PLANI	02.04.1987
1/1.000	ÜMRANIYE HEKİMBAŞI MAHALLESİ ISLAH İMAR PLANI	19.06.1991
1/1.000	ÜMRANIYE HEKİMBAŞI-K.KARABEKİR MAH. ISLAH İMAR PLANI	06.12.1989
1/1.000	KOCATEPE MEVKİİ UYGULAMA İMAR PLANI (10)	09.08.2000
1/1.000	İNKILAP MAH. 50 PAFTA 1840 ADA 185-207-210-222 PARSELLER MEVZİ İMAR PLANI (11)	15.03.1999
1/1.000	BJK MEVZİ İMAR PLANI (12)	16.07.1998

Şekil 4.11 :Ümraniye İlçesi Plan Mozaigi (Ümraniye Belediyesi Planlama Şefliği, 2000)

Plan mozaigi üzerinde belirtilen numaralar Tablo 4.7 'de gösterilmiştir.

Şekil 4.12 :Ümraniye İlçesinde Yürürlükte Bulunan Planlar Bütünü (Ümraniye Belediyesi Planlama Şefliği, 2000)

4.2.3. Ümraniye'nin Mevcut Arazi Kullanım Durumu

Ümraniye'nin mevcut arazi kullanımları incelendiğinde; Ümraniye merkez mahalleleri olarak bilinen Atatürk, İstiklal, Namık Kemal, Atakent, İnkılap ve Çakmak mahallelerindeki konut gelişimi 01.03.1984 onay tarihli uygulama imar planı ve sonrasında 13.02.1998 tarihinde onaylanan uygulama imar planı doğrultusunda gelişmiş olup konut alanları da bu yönde oluşmuştur. Bu alanlardaki yoğunluk ise 200-300 kişi/ha'dır. İnkılap mahallesinde Netaş, Ümran boru fabrikası ve oto sanayi sitesi de merkez içerisinde kalmış sanayi sektörü olarak göze çarpmaktadır. TEM Otoyolunun, Üsküdar-Şile bağlantısını sağlayan kavşak civarında yönetim+iş merkezleri ve büyük ticaret merkezleri gelişmeye başlamıştır.

İlçenin kuzeyinde bulunan Kazım Karabekir ve Hekimbaşı mahallelerindeki mevcut konut stoku tamamen işgaller sonucu oluşan gecekondu ve kaçak yapılardan oluşmakta olup Mustafa Kemal mahallesindeki mevcut konut stoku da yine işgal ve kaçak yapılardan oluşmuştur. Bu bölgelerdeki yoğunluk değerleri ise 100-200 kişi/ha arasında değişmektedir (Ümraniye Belediyesi, 2001).

Aşağı Dudullu, Yukarı Dudullu, Esenşehir, Yeni Çamlıca ve İhlamurkuyu mahallelerinden oluşan Dudullu bölgesinde mevcut konut stoku hisseli ifraza dayalı parselasyon düzeni, hazine arazileri üzerindeki işgaller ve ıslah imar planı doğrultusunda oluşmuştur. Yörenin sağlıklı gelişimini engelleyen en önemli faktörlerde bunlardır. Bu bölgedeki yoğunluk değerleri ise 200-400 kişi/ha arasında değişmektedir (Kabdaşlı ve diğ., 2000).

1985 yılında kurulan ve II. derece uzun mesafe koruma kuşağında yer alan Dudullu Sanayi Bölgesi yaklaşık 300 ha'lık bir alanı kaplamakta ve 250-300 kişi/ha'lık bir yoğunluğu barındırmaktadır. Sanayi bölgesi çevresindeki yapılanmalar da daha çok sanayiye hizmet eden depolama, imalathane vb. fonksiyonların bulunduğu alanlara dönmüştür.

İlçedeki Ticari fonksiyonlar daha çok Alemdağ caddesi boyunca lineer gelişim göstermektedir. İdari, sağlık ve kültür tesisleri de genelde merkez mahalleleri olarak belirtilen alanda yer almaktadır.

Dudullu bölgesinin kuzeyinde bulunan orman alanları geçmişte gecekondulaşma tehdidinde iken günümüzde orman vasfını koruduğu görülmektedir (Ümraniye Belediyesi, 2001).

Şekil 4.12 :Ümraniye ilçesi bütününe ilişkin hava fotoğrafı.

4.2.4. Ümraniye Planlarındaki Yeşil Alan Durumu

Bu bölümde ilçe bütününde meriyette bulunan imar planlarında planlanmış olan yeşil alanların alansal büyüklükleri mahalle ölçeğinde tespit edilerek bu tespitler doğrultusunda değerlendirmeler yapılacaktır.

Mahalle ölçeğinde yapılacak tespitler aktif ve pasif yeşil alanlar olarak ele alınacak olup aktif yeşil alanlar; parklar, çocuk oyun alanları ve spor alanları pasif yeşil alanlar ise refüjler ve diğer yeşil alanlar olarak sınıflandırılmıştır.

Planlardaki yeşil alanların ölçümleri ise bilgisayar ortamından ve plan paftaları üzerinden yapılmıştır (Ümraniye Belediyesi, 2001).

Mahalle bazında hangi planların olduğu, bu planların büyüklükleri ve bu planlar kapsamındaki aktif ve pasif yeşil alanların büyüklüklerini gösteren tablolar ilgili mahalle anlatımları sonunda verilmiştir.

Atatürk mahallesinin tamamı 13.02.1998/15.03.1999 tasdik tarihli 1/1000 ölçekli Ümraniye Merkez Revizyon Uygulama İmar Planı kapsamında kalmaktadır (Şekil 4.13).

Bu plan kapsamında mahalle bütününde parklar 173.894 m², çocuk oyun alanları 31.618 m²'lik bir alanı kapsamakta olup planlanan toplam aktif yeşil alan miktarı 205.512 m²'dir. Pasif yeşil alanlar olarak refüjler 15.985 m², diğer yeşil alanlar ise 22.609 m² büyüklüğe sahip olup toplamda 38.594 m²'lik bir alanı kapsamaktadır. Planlanan toplam yeşil alan miktarı ise 244.106 m² olarak karşımıza çıkmaktadır (Tablo 4.8 ve Tablo 4.9).

Atatürk mahallesinde planlanan 205.512 m²'lik aktif yeşil alanın 24.139 m²'lik kısmı yapılmış olup şuan hizmet vermektedir. 1997 nüfus verilerine göre 260.370m², 2000 yılı kesin olmayan geçici nüfus verilerine göre ise 261.300 m² olması gereken aktif yeşil alan miktarının planlanan yeşil alan miktarından daha fazla olması gelecek yıllarda artacak nüfus da dikkate alındığında Bayındırlık ve İskan Bakanlığı standartlarına göre aktif yeşil alanların yeterli olmadığı görülmektedir.

Şekil 4.13 :Atatürk mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı

Tablo 4.8 :Atatürk Mahallesindeki Planlanan Yeşil Alanlar.

AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	173.894 m ²
	ÇOCUK OYUN ALANLARI	31.618 m ²
	SPOR ALANLARI	-
	TOPLAM	205.512 m²
PASİF YEŞİL ALANLAR	REFÜJ	15.985 m ²
	DİĞER YEŞİL ALANLAR (Tanımlanmamış)	22.609 m ²
	TOPLAM	38.594 m²
GENEL TOPLAM		244.106 m²

Tablo 4.9 :Atatürk Mahallesindeki İmar Planı ve Bu Plan İçindeki Yeşil Alan Oranı.

PLAN ADI	MAHALLE YÜZÖLÇÜMÜ	PLANLAMA ALANI TOPLAMI	PLANDAKİ AKTİF VE PASİF YEŞİL ALANLAR TOPLAMI	AKTİF VE PASİF YEŞİL AL. PLANDAKİ ORANI (%)
ÜMRANIYE MERKEZ REV. UYG. İMAR PLANI	1.260.894 m ²	1.260.894 m ²	244.106 m ²	19,4

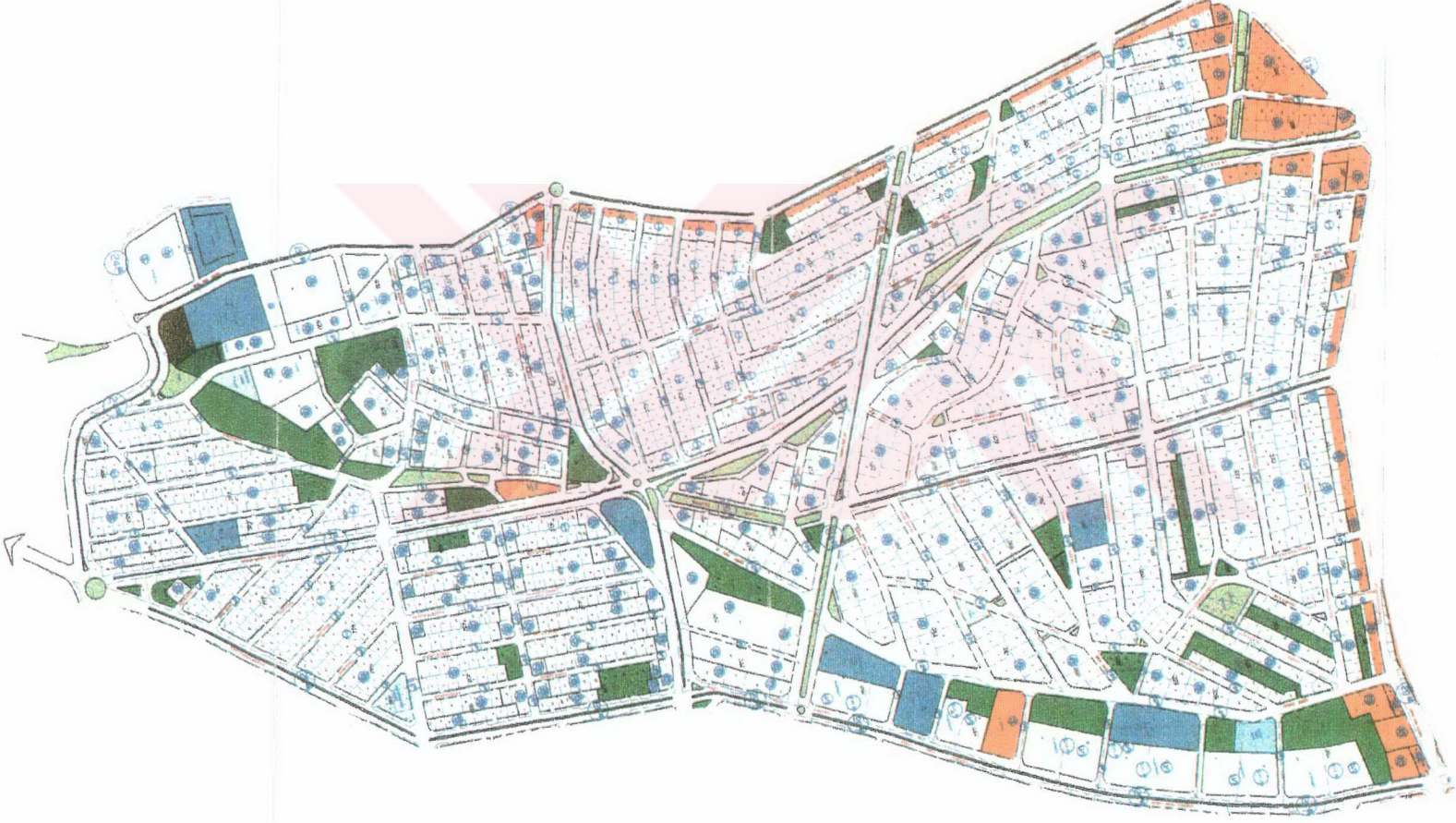
İstiklal mahallesinin tamamı Ümraniye Merkez Revizyon Uygulama İmar Planı kapsamında kalmaktadır (Şekil 4.14).

Mahallenin bütününe kapsayan imar planında aktif yeşil alanlardan parklar 42.756 m², çocuk oyun alanları 17.279 m², spor alanları ise 1.930 m²'lik büyüklükleri ile toplam 61.965 m²'lik bir alanı kapsamaktadır. Refüjler ve diğer yeşil alanlardan oluşan pasif yeşil alanların toplamı ise 21.820 m²'dir. Planlanan aktif ve pasif yeşil alanlar toplamı 83.835 m² büyüklüğe sahiptir (Tablo 4.10 ve Tablo 4.11).

İmar planıyla getirilen 61.965 m² büyüklüğündeki aktif yeşil alanın 13.737 m²'lik bir bölümü hizmet vermektedir.

2000 yılı kesin olmayan geçici nüfus verileri doğrultusunda Bayındırlık ve İskan Bakanlığı standartlarına göre olması gereken aktif yeşil alan miktarı 298.460 m² iken gelecek yıllarda nüfus büyüklüğünün artması da dikkate alındığında planlanan 61.965 m² büyüklüğündeki aktif yeşil alanın oldukça yetersiz olduğu bu alanın yaklaşık 6200 kişiye hizmet edebilecek bir büyüklük olduğu görülmektedir.

Şekil 4.14: İstiklal mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı

Tablo 4.10 : İstiklal Mahallesindeki Planlanan Yeşil Alanlar.

AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	42.756 m ²
	ÇOCUK OYUN ALANLARI	17.279 m ²
	SPOR ALANLARI	1.930 m ²
	TOPLAM	61.965 m²
PASİF YEŞİL ALANLAR	REFÜJ	17.894 m ²
	DİĞER YEŞİL ALANLAR (Tanımlanmamış)	3.976 m ²
	TOPLAM	21.870 m²
GENEL TOPLAM		83.835 m²

Tablo 4.11 : İstiklal Mahallesindeki İmar Planı ve Bu Plan İçindeki Yeşil Alan Oranı.

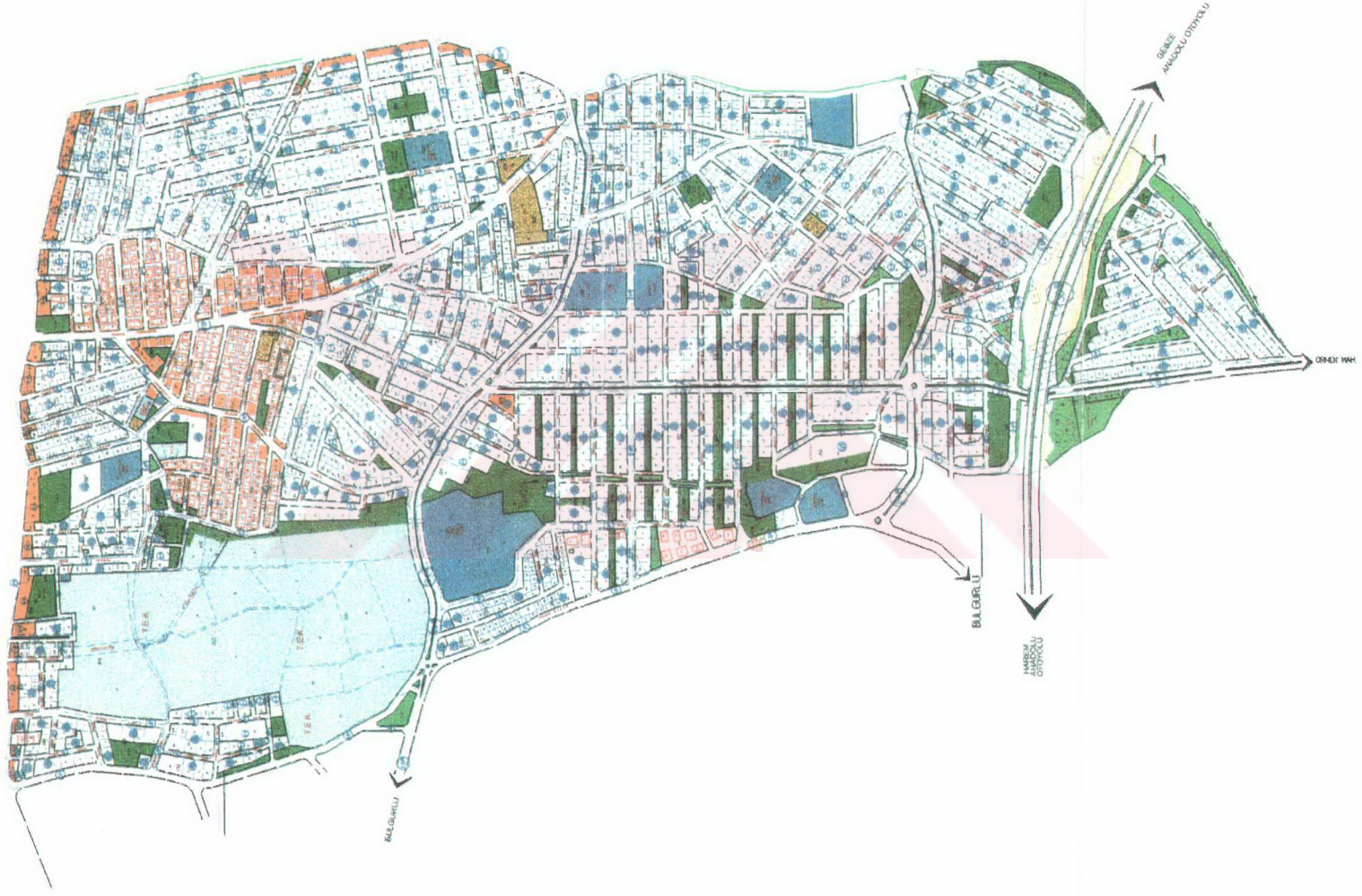
PLAN ADI	MAHALLE YÜZÖLÇÜMÜ	PLANLAMA ALANI TOPLAMI	PLANDAKİ AKTİF VE PASİF YEŞİL ALANLAR TOPLAMI	AKTİF VE PASİF YEŞİL AL. PLANDAKİ ORANI (%)
ÜMRANİYE MERKEZ REV. UYG. İMAR PLANI	998.790 m ²	998.790 m ²	83.835 m ²	8,4

Namık Kemal mahallesinin hemen hemen tamamı Ümraniye Merkez Revizyon Uygulama İmar Planı kapsamında iken küçük bir bölümü ise Üsküdar Çamlıca İslah İmar Planı sınırları içerisinde kalmaktadır (Şekil 4.15).

Mahalle bünyesinde bulunan bu iki plan incelendiğinde parklar ve çocuk oyun alanlarından oluşan aktif yeşil alanlar toplamı 102.279 m², refüj alanları ve diğer yeşil alanlardan oluşan pasif yeşil alanlar toplamı 127.320 m²'lik büyüklüğe sahiptir. İmar planları ile planlanan aktif ve pasif yeşil alanların toplamı 127.320 m²'lik bir alanı kapsamaktadır (Tablo 4.12 ve Tablo 4.13).

Planlanan 102.279 m²'lik aktif yeşil alanın 13.069 m²'lik kısmı mevcutta bulunmakta olup mahalle sakinlerinin kullanımına açıktır.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı standartları doğrultusunda 2000 yılı kesin olmayan geçici nüfus büyüklüğüne göre 316.530 m²'lik aktif yeşil alana ihtiyaç bulunmakta iken planlanan aktif yeşil alan miktarı 102.279 m²'dir. Gelecekte nüfusun daha da artacağı dikkate alındığında planlanan yeşil alan miktarının standartlara göre yetersiz kaldığı, yaklaşık 10.000 kişinin ihtiyacına cevap verecek yeşil alanın planlandığı görülmektedir

Şekil 4.15 :Namık Kemal mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı

Tablo 4.12 : Namık Kemal Mahallesiindeki Planlanan Yeşil Alanlar.

AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	76.716 m ²
	ÇOCUK OYUN ALANLARI	25.563 m ²
	TOPLAM	102.279 m²
PASİF YEŞİL ALANLAR	REFÜJ	10.186 m ²
	DİĞER YEŞİL ALANLAR (Tanımlanmamış)	14.855 m ²
	TOPLAM	25.041 m²
GENEL TOPLAM		127.320 m²

Tablo 4.13 : Namık Kemal Mahallesiindeki İmar Planı ve Bu Plan İçindeki Yeşil Alan Oranı.

PLAN ADI	MAHALLE YÜZÖLÇÜMÜ	PLANLAMA ALANI TOPLAMI	PLANDAKİ AKTİF VE PASİF YEŞİL ALANLAR TOPLAMI	AKTİF VE PASİF YEŞİL AL. PLANDAKİ ORANI (%)
ÜMRANİYE MERKEZ REV. UYG. İMAR PLANI		1.533.261 m ²	125.670 m ²	8
ÜSKÜDAR ÇAMLICA İSLAH İMAR PLANI	1.550.521 m ²	17.260 m ²	1.650 m ²	0.9
TOPLAM	1.550.521 m²	1.550.521 m²	127.320 m²	8,21

Mustafa Kemal mahallesi kapsayan iki adet ıslah imar planı bulunmakta olup bunlar; Örnek mahallesi ıslah imar planı ile Mustafa Kemal mahallesi ıslah imar planlarıdır (Şekil 4.16).

Mahalle kapsamında bulunan bu planlar bünyesinde planlanmış olan aktif yeşil alanlardan parklar 32.157 m², çocuk oyun alanları 4.630 m² ve spor alanları 4.998 m² büyüklüğe sahip olup 41.785 m² toplam büyüklüğe sahiptir. Pasif yeşil alanlardan refüj alanları 2.470 m² ve diğer yeşil alanlar 8.972 m²'lik alanı kapsamakta olup toplamda 11.422 m²'lik büyüklüğe sahiptir. Sonuç olarak aktif ve pasif yeşil alanların Mustafa Kemal Mahallesi kapsamında bulunan planlardaki toplamı 53.207 m²'dir (Tablo 4.14 ve Tablo 4.15).

Örnek mahallesi ve Mustafa Kemal mahallesi ıslah imar planları ile mahalle için planlanmış olan aktif yeşil alanların toplamı 41.785 m² olup mevcutta planlanan yeşil alanların 7.014 m²'lik kısmının yapımı gerçekleştirilmiştir.

Mustafa Kemal mahallesinin Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından yaptırılan 2000 yılı nüfus sayımına ilişkin açıklanan kesin olmayan geçici nüfus büyüklüğü ve buna bağlı olarak Bayındırlık ve İskan Bakanlığı standartlarına göre 255.030 m² aktif yeşil alanın bulunması gerekmektedir. Planlanan 41.785 m² büyüklüğündeki aktif yeşil alanın 2000 yılı itibarı ile mahallede yaşayan nüfusun ihtiyacı olan alanın çok altında olduğu görülmektedir.

Tablo 4.14 : Mustafa Kemal Mahallesindeki Planlanan Yeşil Alanlar.

AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	32.157 m ²
	ÇOCUK OYUN ALANLARI	4.998 m ²
	SPOR ALANLARI	4.630 m ²
	TOPLAM	41.785 m²
PASİF YEŞİL ALANLAR	REFÜJ	2.470 m ²
	DİĞER YEŞİL ALANLAR (Tanımlanmamışlar)	8.972 m ²
	TOPLAM	11.422 m²
GENEL TOPLAM		53.207 m²

Tablo 4.15 :Mustafa Kemal Mahallesindeki İmar Planı ve Bu Plan İçindeki Yeşil Alan Oranı.

PLAN ADI	MAHALLE YÜZÖLÇÜMÜ	PLANLAMA ALANI TOPLAMI	PLANDAKİ AKTİF VE PASİF YEŞİL ALANLAR TOPLAMI	AKTİF VE PASİF YEŞİL AL. PLANDAKİ ORANI (%)
MUSTAFA KEMAL MAH. ISLAH İMAR PLANI	1.211.648 m ²	1.211.648 m ²	53.207 m ²	4,4

Atakent mahallesi, Ümraniye ilçesi Belediye olarak hizmet vermeye başlamadan önce Bayındırlık Bakanlığı tarafından yapılan Mevzi İmar Planı ile gelişmiş olup bu plan küçük değişiklikler haricinde aynen muhafaza edilerek Ümraniye Merkez Revizyon Uygulama İmar Planı kapsamına alınmıştır (Şekil 4.17).

Atakent mahallesindeki aktif yeşil alanlardan parklar 107.752 m², çocuk oyun alanları 20.895 m² ve spor alanları 1059 m²'lik büyüklüğe sahip olup imar planında toplam 129.706 m² aktif yeşil alan bulunmaktadır. Refüj alanları ve diğer yeşil alanlardan oluşan pasif yeşil alanların toplamı ise 9.615 m²'dir. Mahalle bütününde aktif ve pasif yeşil alanlar olarak planlanmış olan 139.321 m² toplam alan bulunmaktadır (Tablo 4.16 ve Tablo 4.17).

Şekil 4.16 :Mustafa Kemal mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı

Şekil 4.17 :Atakent mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı

Ümraniye Merkez Revizyon Uygulama İmar Planı ile getirilmiş olan 129.706 m² büyüklüğündeki aktif yeşil alanın bugüne kadar 23.717 m²'lik kısmının yapımı gerçekleşmiştir.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı standartlarına göre 2000 yılı kesin olmayan geçici nüfus verileri doğrultusunda 177.320 m²'lik yeşil alana ihtiyacı bulunmakta olup planla getirilen 129.706 m² büyüklüğündeki kullanılabilir yeşil alan bugünkü nüfusun ihtiyacı olan alandan daha düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 4.16 : Atakent Mahallesindeki Planlanan Yeşil Alanlar.

AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	107.752 m ²
	ÇOCUK OYUN ALANLARI	20.895 m ²
	SPOR ALANLARI	1.059 m ²
	TOPLAM	129.706 m²
PASİF YEŞİL ALANLAR	REFÜJ	7635 m ²
	DİĞER YEŞİL ALANLAR (Tanımlanmamışlar)	1980 m ²
	TOPLAM	9615 m²
GENEL TOPLAM		139.321 m²

Tablo 4.17 :Atakent Mahallesindeki İmar Planı ve Bu Plan İçindeki Yeşil Alan Oranı.

PLAN ADI	MAHALLE YÜZÖLÇÜMÜ	PLANLAMA ALANI TOPLAMI	PLANDAKİ AKTİF VE PASİF YEŞİL ALANLAR TOPLAMI	AKTİF VE PASİF YEŞİL AL. PLANDAKİ ORANI (%)
ÜMRANIYE MERKEZ REV. UYG. İMAR PLANI	975.532 m ²	975.532 m ²	139.321 m ²	14,3

Çakmak mahallesi kapsamında Çakmak mahallesi 37 pafta uygulama imar planı, Ümraniye merkez revizyon uygulama imar planı ve Aşağı Yukarı Dudullu ıslah imar planı bulunmaktadır (Şekil 4.18).

Çakmak mahallesi kapsamında bulunan bu üç imar planı incelendiğinde aktif yeşil alanlardan parklar 423.427 m², çocuk oyun alanları 156.400 m² ve spor alanları 13.394 m²'lik büyüklüklere sahip olup toplam 593.221 m²'lik bir alanı içermektedir. Pasif yeşil alanları oluşturan refüjler ve diğer yeşil alanların toplamı olarak ise 97.620 m²'lik bir alan planlanmıştır. Sonuç olarak imar planları ile getirilen aktif ve pasif yeşil alanların toplamı 690.841 m²'lik bir alanı kapsamaktadır (Tablo 4.18 ve Tablo 4.19).

Şekil 4.18 :Çakmak mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı

Çakmak mahallesinde imar planları ile getirilen aktif yeşil alanların toplamı 423.427 m² olup mevcutta yapılmış ve hizmet veren 21.966 m²'lik bir alan bulunmaktadır.

Mahalle kapsamında planlanan 423.427 m² büyüklüğündeki aktif yeşil alanlar 2000 yılı verilerine göre gerekli yeşil alan miktarı olan 386.180 m²'nin üzerinde bir büyüklük olduğu görülmektedir. Yeşil alanlar ile ilgili verilere bakıldığında Çakmak mahallesinde diğer mahallelere göre daha fazla alanın ayrıldığı görülmektedir. Bunun nedeni ise özellikle mahallenin içerisinde geçen Çakmak deresi ve civarının planlarda aktif kullanıma açık yeşil alan olarak planlanmasıdır.

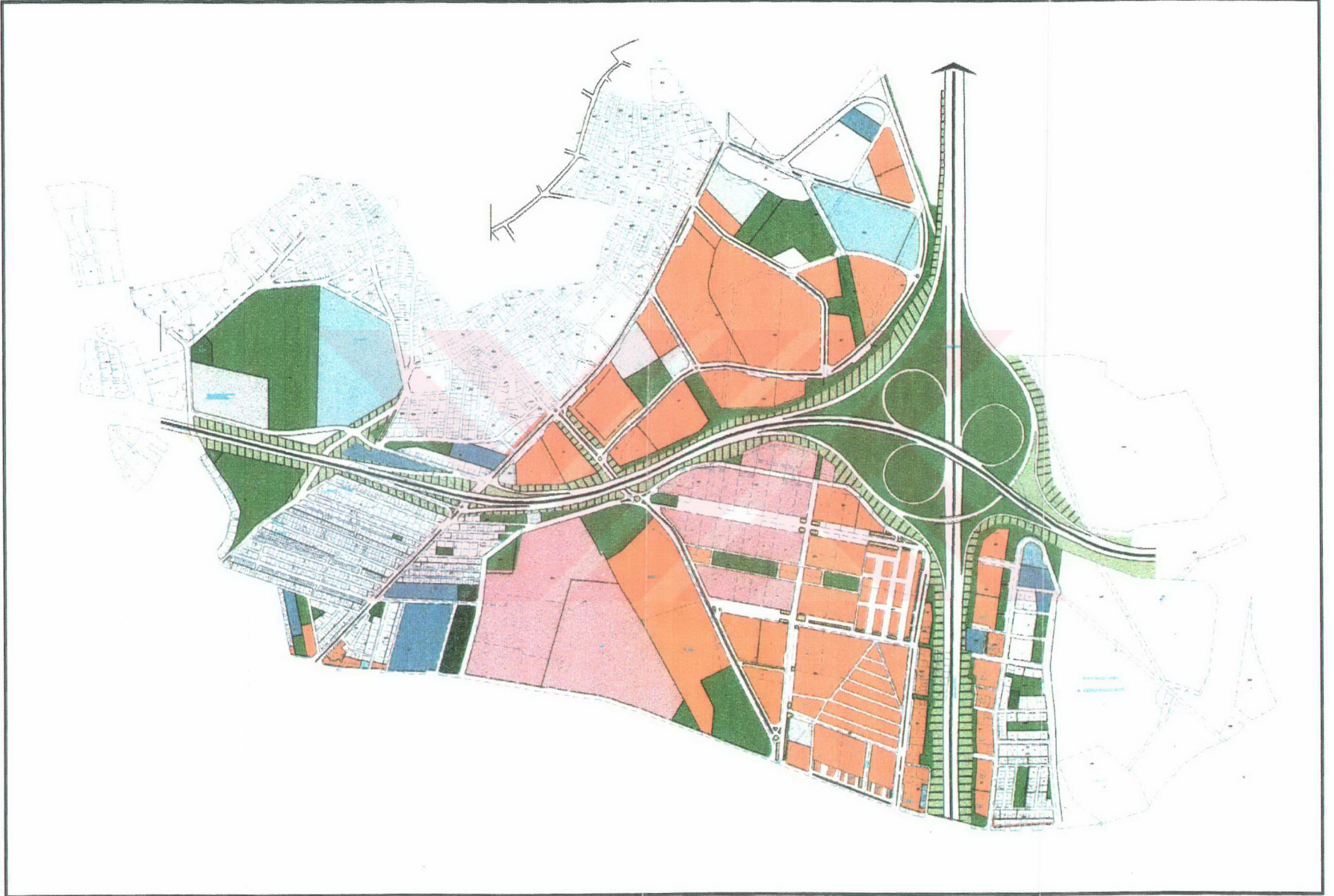
Tablo 4.18 : Çakmak Mahallesindeki Planlanan Yeşil Alanlar.

AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	423.427 m ²
	ÇOCUK OYUN ALANLARI	156.400 m ²
	SPOR ALANLARI	13.394 m ²
	TOPLAM	593.221 m²
PASİF YEŞİL ALANLAR	REFÜJ	40.968 m ²
	DİĞER YEŞİL ALANLAR (Tanımlanmamış)	56.652 m ²
	TOPLAM	97.620 m²
GENEL TOPLAM		690.841 m²

Tablo 4.19 :Çakma Mahallesindeki İmar Planı ve Bu Plan İçindeki Yeşil Alan Oranı.

PLAN ADI	MAHALLE YÜZÖLÇÜMÜ	PLANLAMA ALANI TOPLAMI	PLANDAKİ AKTİF VE PASİF YEŞİL ALANLAR TOPLAMI	AKTİF VE PASİF YEŞİL AL. PLANDAKİ ORANI (%)
ÜMR.MRK.REV.U YG. İ.PL.	4.354.657 m ²	3.822.413 m ²	609.663 m ²	16
A.Y.DUDULLU ISLAH İ.PL.		362.856 m ²	22.645 m ²	6
ÇAKMAK MAH. UYG. İ. PL.		312.000 m ²	58.533 m ²	18,7
TOPLAM	4.354.657 m²	4.354.657 m²	690.841 m²	15,4

İnkılap mahallesi, Ümraniye merkez revizyon uygulama imar planı, Hekimbaşı nazım imar planı, Ümraniye merkez revizyon ilave uygulama imar planı, İnkılap mahallesi 1840 ada 207-210-222-185 parseller mevzi imar planı, Kocatepe piknik alanı mevzi imar planı ve BJK mevzi imar planlarından oluşan bir plan mozağıne sahiptir (Şekil 4.19).

Şekil 4.19 :İnkılap mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı

Yüzölçümü itibarı ile en büyük mahalle olan İnkılap mahallesi kapsamında bulunan planlar incelendiğinde aktif yeşil alanları oluşturan parklar çocuk oyun alanları ve spor alanlarının toplam büyüklüğü 516.667 m²'dir. Pasif yeşil alanlardan refüj alanları 48.928 m² ve diğer yeşil alanlar 182.206 m² büyüklüğünde olup pasif yeşil alanlar toplamı 231.134 m²'dir. Parklar, çocuk oyun alanları, spor alanları, refüjler ve diğer yeşil alanlardan oluşan aktif yeşil alanların toplamı 747.701 m²'lik alanı kapsamaktadır (Tablo 4.20 ve Tablo 4.21).

İmar planlarında ayrılmış olan 516.667 m² büyüklüğündeki aktif yeşil alanın, 18.150 m²'lik kısmının yapımı gerçekleşmiş olup mahalle sakinlerine hizmet vermektedir.

İnkılap mahallesinde yaşayan nüfusun 2000 yılı değerlerine göre 236.770 m² yeşil alana ihtiyaç bulunmakta olup planlanan aktif yeşil alan miktarı 516.667 m²'dir. Mahalle için imar planları ile ayrılmış olan yeşil alan miktarının gelecek nüfus büyüklüğü için uygun bir büyüklük olduğu görülmektedir.

Tablo 4.20 : İnkılap Mahallesindeki Planlanan Yeşil Alanlar.

AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	477.448 m ²
	ÇOCUK OYUN ALANLARI	6.309 m ²
	SPOR ALANLARI	32.910 m ²
	TOPLAM	516.667 m²
PASİF YEŞİL ALANLAR	REFÜJ	48.928 m ²
	DİĞER YEŞİL ALANLAR (Tanımlanmamış)	182.206 m ²
	TOPLAM	231.134 m²
GENEL TOPLAM		747.701 m²

Tablo 4.21 :İnkılap Mahallesindeki İmar Planı ve Bu Plan İçindeki Yeşil Alan Oranı.

PLAN ADI	MAHALLE YÜZÖLÇÜMÜ	PLANLAMA ALANI TOPLAMI	PLANDAKİ AKTİF VE PASİF YEŞİL ALANLAR TOPLAMI	AKTİF VE PASİF YEŞİL AL. PLANDAKİ ORANI (%)
ÜMR.MRK.REV.U YG. İPL.	7.585.737 m ²	2.082.740 m ²	78.341 m ²	3,8
HEKİMBAŞI NAZIM İMAR PL.		683.482 m ²	93.900 m ²	13,74
ÜMR.MR.REV.İLA VE U. İPL.		605.736 m ²	113.260 m ²	18,7
1840 ADA MEVZİİ İMAR PL.		212.821 m ²	31.800 m ²	14,94
KOCATEPE MEVZİ İMAR PL.		400.000 m ²	400.000 m ²	100
BJK MEVZİ İMAR PLANI		55.600 m ²	30.400 m ²	54,68
TOPLAM	7.585.737 m²	4.040.379 m²	747.701 m²	18,5

Kazım Karabekir mahallesi Hekimbaşı nazım imar planı sınırları içerisinde bulunmakta olup mahallenin tamamı kamu mülkiyetinde olan bir alandır. Yaşayan insanların mülkiyet sahibi olmamaları dolayısıyla tüm mahallenin kaçak yapılaşmaya gitmesi planın uygulanamayan bir plan özelliği göstermesini ortaya çıkartmıştır (Şekil 4.20).

Mahalle kapsamındaki Hekimbaşı nazım imar planı incelendiğinde aktif yeşil alan olarak değerlendirdiğimiz fonksiyonlardan parklar 494.325 m², çocuk oyun alanları 42.950 m², spor alanları 91.250 m²'lik büyüklükleri ile toplam 628.525 m²'lik alanı oluşturmaktadır. Pasif yeşil alanları oluşturan refüj alanları 14.280 m², orman, mezarlık ve ağaçlandırılacak alanlardan oluşan diğer yeşil alanlar 520.600 m² büyüklükte olup toplam 534.880 m² pasif yeşil alan bulunmaktadır. Kazım Karabekir mahallesini içeren planda aktif ve pasif yeşil alan olarak ayrılan alanlar toplamının 1.163.405 m² olduğu görülmektedir (Tablo 4.22 ve Tablo 4.23).

Kazım Karabekir mahallesini içinde bulunduran planda aktif yeşil alan olarak ayrılan alanların toplamı 628.525 m² olup bugüne kadar 15.187 m²'lik kısmı fiili olarak uygulanarak mahalle sakinlerinin kullanımına sunulmuştur.

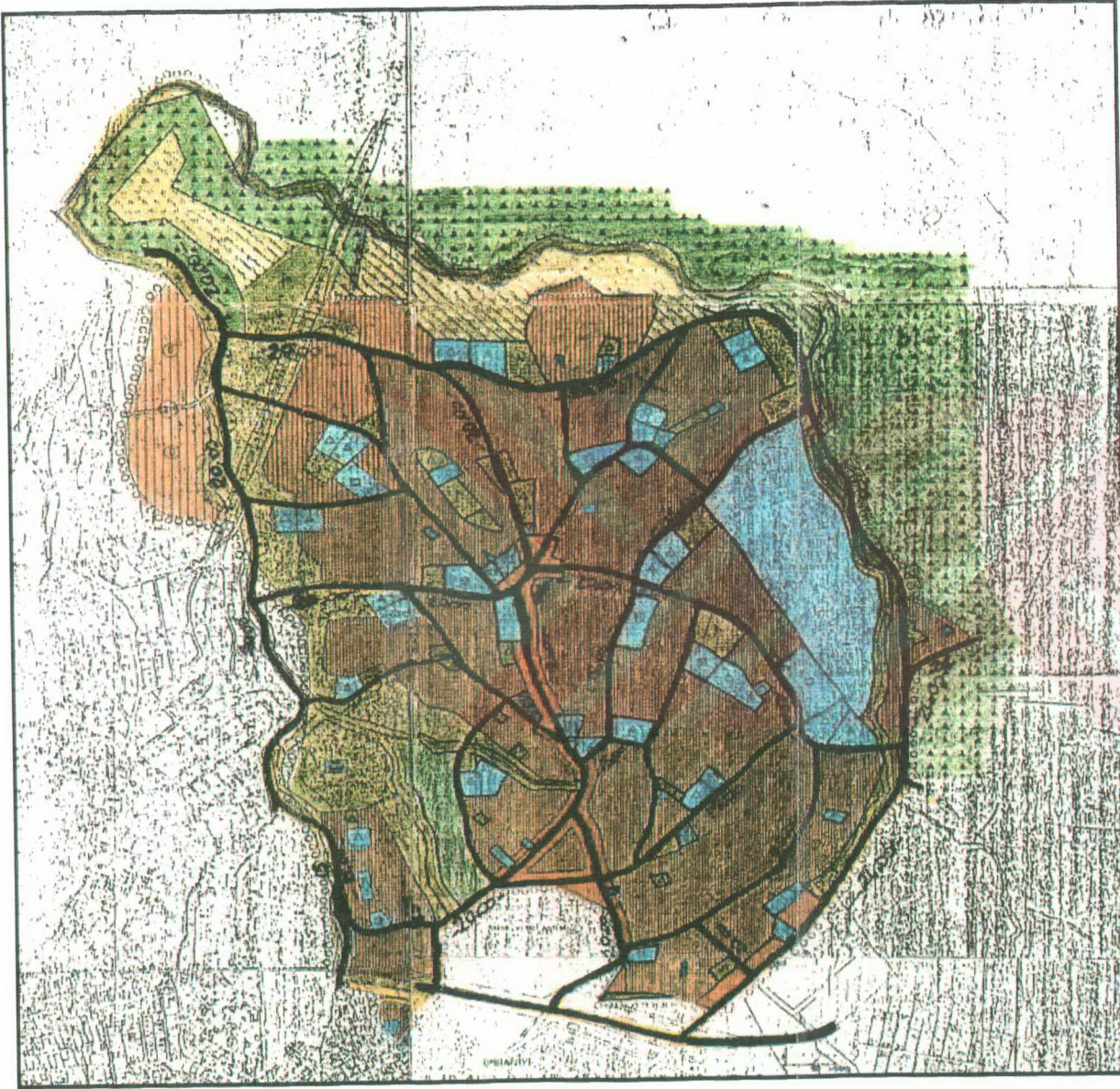
Bayındırlık ve İskan Bakanlığı standartları doğrultusunda 2000 yılı kesin olmayan nüfus sonuçlarına göre 513.650 m² alana ihtiyaç olmakla beraber planlanan 628.525 m²'nin de yaklaşık 60.000 kişiye yetebilecek bir büyüklük olduğu görülmektedir.

Tablo 4.22 : Kazım Karabekir Mahallesindeki Planlanan Yeşil Alanlar.

AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	494.325 m ²
	ÇOCUK OYUN ALANLARI	42.950 m ²
	SPOR ALANLARI	91.250 m ²
	TOPLAM	628.525 m²
PASİF YEŞİL ALANLAR	REFÜJ	14.280 m ²
	DİĞER YEŞİL ALANLAR (Tanımlanmamış)	520.600 m ²
	TOPLAM	534.880 m²
GENEL TOPLAM		1.163.405 m²

Tablo 4.23 :Kazım Karabekir Mahallesindeki İmar Planı ve Bu Plan İçindeki Yeşil Alan Oranı.

PLAN ADI	MAHALLE YÜZÖLÇÜMÜ	PLANLAMA ALANI TOPLAMI	PLANDAKİ AKTİF VE PASİF YEŞİL ALANLAR TOPLAMI	AKTİF VE PASİF YEŞİL AL. PLANDAKİ ORANI (%)
HEKİMBAŞI NAZİM İMAR PLANI	4.497.490 m ²	4.497.490 m ²	1.163.405 m ²	25,8

Şekil 4.20 :Kazım Karabekir mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı

Aşağı Dudullu mahallesi, 23.05.1995 tasdik tarihli 1/1000 ölçekli Aşağı Yukarı Dudullu ıslah imar planı kapsamında kalmaktadır (Şekil 4.21).

Mahallenin tamamını kapsayan plan bünyesinde parklar ve çocuk oyun alanlarından oluşan aktif yeşil alanların toplamı 108.890 m² büyüklüğe sahip olup bu alanın 95.815 m²'si park, 13.075 m²'si ise çocuk oyun alanlarından oluşmaktadır. Refüj alanını 3.740 m² ve orman alanını da içerisinde bulunduran diğer yeşil alanlar ise 865.300 m² olduğu pasif yeşil alanların toplamı 869.040 m²'dir. Mahalle bütününde aktif ve pasif yeşil alan olarak planlanan alanların toplamı 977.930 m²'dir.

Aşağı Yukarı Dudullu ıslah imar planında, Aşağı Dudullu mahallesi için planlanan aktif yeşil alanlar 108.890 m² büyüklüğe sahip iken mahalle bünyesinde tek bir aktif yeşil alan bulunmakta olup 695 m² büyüklüğe sahiptir (Tablo 4.24 ve Tablo 4.25).

Mahallenin Bayındırlık ve İskan bakanlığı standartlarına göre ihtiyacı olan aktif yeşil alan miktarı 316.190 m²'dir. İmar planı ile getirilmesi planlanan yeşil alan miktarı olan 108.890 m²'nin bugünkü nüfusa dahi yetmeyeceği görülmektedir.

Tablo 4.24 : Aşağı Dudullu Mahallesindeki Planlanan Yeşil Alanlar.

AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	95.815 m ²
	ÇOCUK OYUN ALANLARI	13.075m ²
	TOPLAM	108.890 m²
PASİF YEŞİL ALANLAR	REFÜJ	3.740 m ²
	DİĞER YEŞİL ALANLAR (Tanımlanmamış)	865.300 m ²
	TOPLAM	869.040 m²
GENEL TOPLAM		977.930 m²

Tablo 4.25 : Aşağı Dudullu Mahallesindeki İmar Planı ve Bu Plan İçindeki Yeşil Alan Oranı.

PLAN ADI	MAHALLE YÜZÖLÇÜMÜ	PLANLAMA ALANI TOPLAMI	PLANDAKİ AKTİF VE PASİF YEŞİL ALANLAR TOPLAMI	AKTİF VE PASİF YEŞİL AL. PLANDAKİ ORANI (%)
AŞAĞI YUKARI DUDULLU ISLAH İMAR PLANI	3.035.056 m ²	2.936.381 m ²	977.930 m ²	33,3

Yukarı Dudullu mahallesi, Aşağı Yukarı Dudullu ıslah imar planı kapsamında olup gelişimi bu plan şartları doğrultusunda devam etmektedir (Şekil 4.22).

Mahalle kapsamında planlanan aktif yeşil alanlar toplamı 457.225 m² olup bu büyüklük içerisinde parklar 359.850 m², çocuk oyun alanları 94.725 m² ve spor

Şekil 4.21 :Aşağı Dudullu mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı

Şekil 4.22 :Yukarı Dudullu mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı.

alanları 2.650 m²'lik alanı kapsamaktadır. Pasif yeşil alanlardan refüj alanları 21.825 m² ve diğer yeşil alanlar 70.575 m²'lik bir alanı kapsamakta olup planlanan pasif yeşil alanlar toplamı 92.400 m² büyüklüğündedir. Mahalle bütününde parklar, çocuk oyun alanları, spor alanları, refüjler ve diğer yeşil alanlardan oluşan aktif ve pasif yeşil alanlar 549.625 m² toplam alanı kapsamaktadır (Tablo 4.26 ve Tablo 4.27).

Aşağı Yukarı Dudullu ıslah imar planı ile planlanan 457.225 m² büyüklüğündeki aktif yeşil alanın şu ana kadar 222.551 m²'lik kısmının yapımı gerçekleşmiştir. Bu alan içerisinde Ümraniye'nin en büyük aktif yeşil alanı olan Orhangazi Korusu 210.000 m²'lik alanı kapsamaktadır.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığının kişi başına gerekli aktif yeşil alan miktarı ve 2000 yılı kesin olmayan geçici nüfus büyüklüğü dikkate alındığında mahallenin 433.210 m²'lik aktif yeşil alan ihtiyacı bulunmaktadır. Planlanan 457.225 m² büyüklüğündeki yeşil alan bugünkü nüfus için yeterli gibi görünmesine karşın gelecek yıllarda artacak nüfus dikkate alındığında planlanan yeşil alan miktarının standartlar bakımından yetersiz kalacağı görülmektedir.

Tablo 4.26 : Yukarı Dudullu Mahallesindeki Planlanan Yeşil Alanlar.

AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	359.850 m ²
	ÇOCUK OYUN ALANLARI	94.725 m ²
	SPOR ALANLARI	2.650 m ²
	TOPLAM	457.225 m²
PASİF YEŞİL ALANLAR	REFÜJ	21.825 m ²
	DİĞER YEŞİL ALANLAR (Tanımlanmamış)	70.575 m ²
	TOPLAM	92.400 m²
GENEL TOPLAM		549.625 m²

Tablo 4.27 : Yukarı Dudullu Mahallesindeki İmar Planı ve Bu Plan İçindeki Yeşil Alan Oranı.

PLAN ADI	MAHALLE YÜZÖLÇÜMÜ	PLANLAMA ALANI TOPLAMI	PLANDAKİ AKTİF VE PASİF YEŞİL ALANLAR TOPLAMI	AKTİF VE PASİF YEŞİL AL. PLANDAKİ ORANI (%)
AŞAĞI YUKARI DUDULLU ISLAH İMAR PLANI	5.938.179 m2	5.938.179 m2	549.625 m2	9,2

İhlamurkuyu mahallesinin kuzeyinde bulunan orman alanları plan kapsamında olmayıp bu alan dışında kalan diğer alanlar 1/1000 ölçekli Aşağı Yukarı Dudullu ıslah imar planı kapsamında kalmaktadır (Şekil 4.23).

Şekil 4.23 :Ihlamurkuyu mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı.

Mahalle kapsamında bulunan bu iki plan içerisinde planlanmış olan aktif yeşil alanlardan parklar 172.550 m² ve çocuk oyun alanları 21.375 m² büyüklüğe sahip olup 193.925 m² toplam alana sahiptir. Pasif yeşil alanlardan refüj alanları 72.800 m² ve diğer yeşil alanlar 86.200 m²lik alanı kapsamakta olup toplamda 159.000 m²lik kapsamında kalan bir mahalledir (Şekil 4.24).

Esenşehir mahallelesi sanayi alanlarının yoğun olarak bulunmuş Organize Küçük Sanatlar ve Sanayi Alanı İmar Planı ile Aşağı Yukarı Dudullu İslah İmar Planı

PLAN ADI	MAHALLE VEZÖLÇÜMÜ	PLANLAMA ALANI TOPLAMI	PAKİT VE PASİF YEŞİL ALANLAR TOPLAMI	AKTİF VE PASİF YEŞİL ALANLARDAKİ ORAN (%)
ASAĞI YUKARI DUDULLU İSLAH İMAR PLANI	4.354.657 m ²	2.406.649 m ²	115.725 m ²	4.8

Tablo 4.29 : İhlamurkuyu Mahallesindeki İmar Planı ve Bu Plan İçindeki Yeşil Alan Oranı.

GENEL TOPLAM		115.725 m ²
PAKİT VE PASİF YEŞİL ALANLAR	TOPLAM (Tanımlanmamış)	17.200 m ²
	DİĞER YEŞİL ALANLAR	9.300 m ²
	REFÜJ	7.900 m ²
AKTİF YEŞİL ALANLAR	TOPLAM	98.525 m ²
	ÇOCUK OYUN ALANLARI	31.350 m ²
	PARKLAR	67.175 m ²

Tablo 4.28 : İhlamurkuyu Mahallesindeki Planlanan Yeşil Alanlar.

alan miktarı sadece 98.525 m²'dir. büyüklüğünde aktif yeşil alan olması gerektirirken imar planında ayrılmış olan yeşil taraftan yapılan 2000 yılı nüfus sayım sonuçlarına göre mahalle için 396.360 m² Bayındırlık ve İskan Bakanlığı standartlarına göre Devlet İstatistik Enstitüsü m²lik kısmının yapımı gerçekleştirilmiş olup mahalle sakinlerine hizmet vermektedir. Aktif yeşil alan olarak planlanan 98.525 m² büyüklüğündeki alanın mevcutta 7.216 115.725 m²lik bir alan bulunmaktadır (Tablo 4.28 ve Tablo 4.29).

büyükliğe sahiptir. Planlanmış olan aktif ve pasif yeşil alanların toplamı olarak m² olduğu İhlamurkuyu mahallesindeki pasif yeşil alan toplamı 17.200 m²lik m²lik bir alanı kapsamaktadır. Refüj alanının 7.900 m² ve diğer yeşil alanların 9.300 m² ve çocuk oyun alanları 31.350 m²lik büyüklüğe sahip olup toplamda 98.525 m² ve çocuk oyun alanları 31.350 m²lik büyüklüğe sahip olan aktif yeşil alanlardan parklar 67.175

İmar planlarında ayrılmış olan 230.925 m² büyüklüğündeki aktif yeşil alanın 31.353 m²'lik kısmının yapımı gerçekleşmiş olup mahalle sakinlerine hizmet vermektedir.

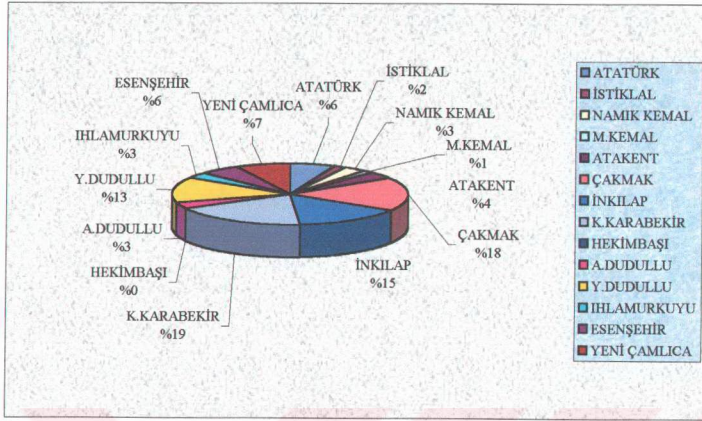
Yeni Çamlica mahallesinde yaşayan nüfusun 2000 yılı kesin olmayan geçici nüfus değerlerine göre 466.990 m² aktif yeşil alana ihtiyacı bulunmakta olup planlanan yeşil alan miktarı 230.925 m²'dir. İmar planlarında ayrılan aktif yeşil alan miktarının 2000 yılı nüfus büyüklüğü için gerekli olan alanın çok altında olduğu ve gelecek yıllarda yaşayacak nüfusun artacağı da dikkate alınırsa planlanan alanın yetersiz olduğu görülmektedir.

Tablo 4.32 : Yeniçamlıca Mahallesindeki Planlanan Yeşil Alanlar.

AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	140.050 m ²
	ÇOCUK OYUN ALANLARI	37.115 m ²
	SPOR ALANLARI	53.760 m ²
	TOPLAM	230.925 m²
PASİF YEŞİL ALANLAR	REFÜJ	7.600 m ²
	DİĞER YEŞİL ALANLAR (Tanımlanmamış)	78.800 m ²
	TOPLAM	86.400 m²
GENEL TOPLAM		317.325 m²

Tablo 4.33 : Yeniçamlıca Mahallesindeki İmar Planı ve Bu Plan İçindeki Yeşil Alan Oranı.

PLAN ADI	MAHALLE YÜZÖLÇÜMÜ	PLANLAM A ALANI TOPLAMI	PLANDAKİ AKTİF VE PASİF YEŞİL ALANLAR TOPLAMI	AKTİF VE PASİF YEŞİL AL. PLANDAKİ ORANI (%)
A.Y.DUDULLU ISLAH İ.PL.	2.837.072m ²	1.923.275 m ²	40.575 m ²	2,1
Ş.ALİ ÇİF.GECEKOND U ÖN. BÖLGESİ PLANI		913.797 m ²	276.750 m ²	30,3
TOPLAM	2.837.072m²	2.837.072m²	317.325 m²	11,2

Şekil 4.26 : Mahallelere göre plandaki aktif yeşil alanların ilçe bütünü içindeki dağılımı.

4.2.5. Ümraniye'nin Mevcut Yeşil Alanları

Ümraniye'nin mevcutta bulunan yeşil alanlarının konumları ve alansal özellikleri ortaya koyularak ilçenin mevcut yeşil alan envanteri çıkartılacaktır.

Yapılacak olan incelemede mevcut yeşil alanlar, Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü ile Ümraniye Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü verileri doğrultusunda aktif ve pasif yeşil alanlar olarak mahalle ölçeğinde ve ilçe bütününde incelenmiştir (İ.B.B., 2000).

İnceleme merkez mahalleleri olarak bilinen 14 mahalle üzerinde yapılacaktır. Ümraniye'nin gelecekteki potansiyel yeşil alanları konumundaki Mücavir alan sınırları içinde olan Reşadiye, Sırapınar, Hüseyinli köyleri imar planları olmadıkları için inceleme dışında tutulmuştur.

Yeşil alanlar ilçe bütününde, aktif ve pasif yeşil alanlar olarak sınıflandırılarak mahalle ölçeğinde değerlendirilmiştir (Ümraniye Belediyesi, 2001).

Aktif yeşil alanlar; parklar, spor alanları, çocuk bahçeleri olarak, pasif yeşil alanlar; mezarlıklar, refüj ve diğer yeşil alanlar olarak değerlendirmeye alınmıştır. İlçe bütününde yer alan, aktif ve pasif olarak ayrılan yeşil alanların mahalle bazında alansal büyüklükleri ve isimleriyle birlikte ilgili tablolarda, konumları ise mahalle ölçeğindeki paftalarda gösterilmiştir.

Atatürk mahallesinde aktif yeşil alan özelliği gösteren, bünyesinde çocuk oyun alanları ve küçük spor alanları bulunduran toplam 25.339 m² alanı kapsayan 7 adet park bulunmaktadır. Büyük çoğunluğu refüj alanlarından oluşan resmi ve sosyal bazı tesislerin çevrelerinde yapılan düzenlemeleri de içeren 9.150 m² pasif yeşil alan bulunmaktadır. Sonuç itibarı ile aktif ve pasif yeşil alanların Atatürk mahallesindeki toplamı 34.489 m²'dir (Tablo 4.34) (Şekil 4.27).

Tablo 4.34 :Atatürk Mahallesindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.

ATATÜRK MAHALLESİ		
AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	
	DENİZCİLER PARKI (1)	2162 m ²
	MEVLANA PARKI (2)	4525 m ²
	TANTAVİ PARKI (3)	15700 m ²
	MEDİNE PARKI (4)	554 m ²
	İLKE SOK. PARK (5)	1048 m ²
	MİMAR SİNAN DİNLENME ALANI (5-a)	150 m ²
PASİF YEŞİL ALANLAR	REFÜJLER	
	BOSNA BULVARI REFÜJ (6)	635 m ²
	ATATÜRK CAD. REFÜJ (7)	91 m ²
	KARTAL REFÜJ	205 m ²
	SU İŞ CAD.REFÜJ 1 (8)	114 m ²
	SU İŞ CAD. REFÜJ 2 (9)	50 m ²
	SU İŞ CAD. REFÜJ 3 (10)	864 m ²
	MEKTEP SOK.REFÜJ	2565 m ²
	F.S.MEHMET CAD. REFÜJLER (11)	280 m ²
	YEŞİL ALANLAR	
	VEREM SAVAŞ DİSP. (12)	1200 m ²
	TRAFO ATATÜRK MAH. (13)	100 m ²
	BAŞKANLIK BAHÇESİ (14)	1100 m ²
	ATA SAĞLIK OCAĞI (15)	2000 m ²
	GAFFER EFENDİ SOK. (16)	1050 m ²
	MERKEZ OTOPARK (17)	96 m ²
TOPLAM		34489 m²

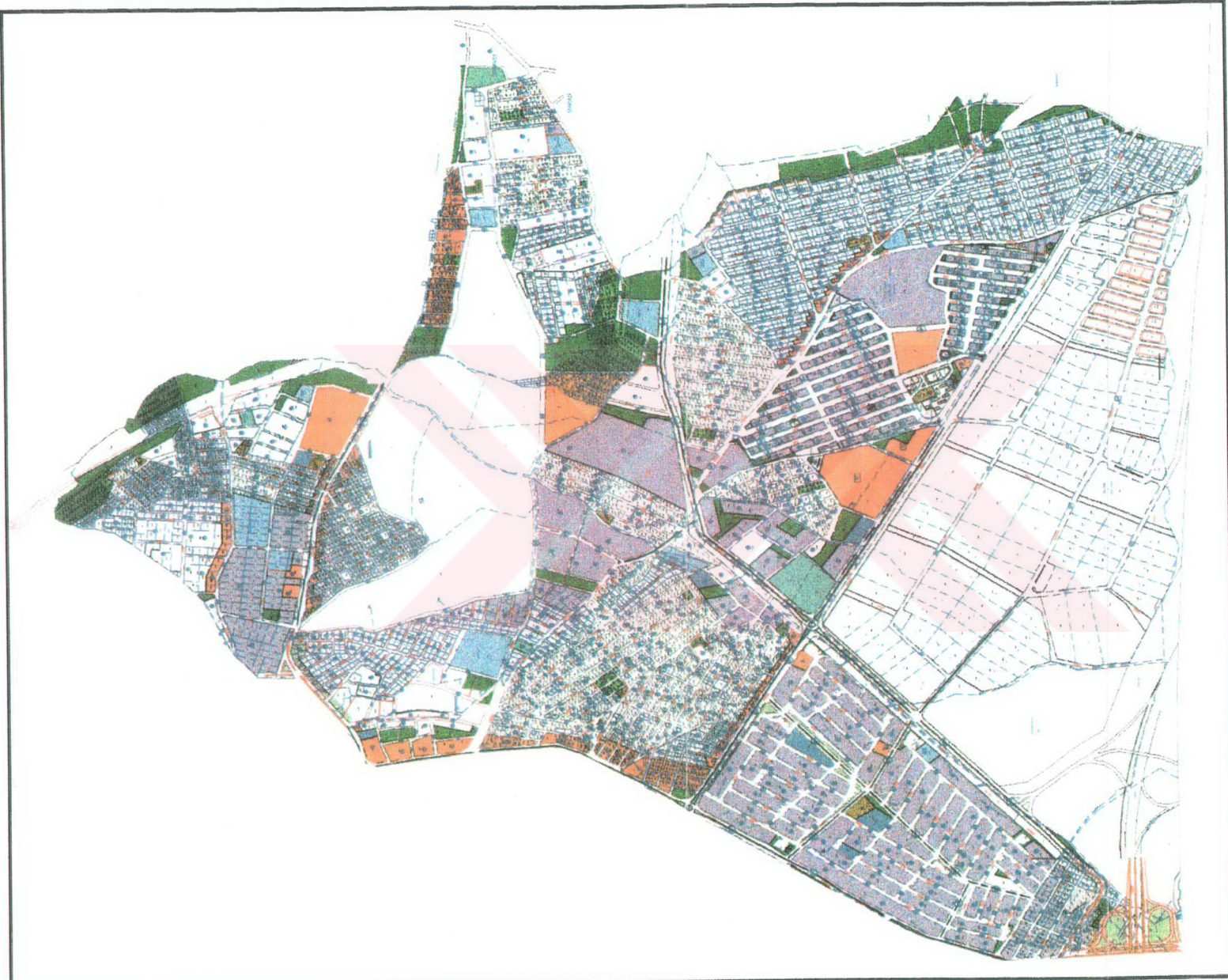
Tablo 4.36 :Namık Kemal Mahallesindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.

NAMIK KEMAL MAHALLESİ		
AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	
	DR.SADIK AHMET PARKI (1)	1100 m ²
	BARIŞ PARKI (2)	4070 m ²
	YUNUS EMRE PARKI (3)	575 m ²
	ALKILIÇ PARKI (4)	410 m ²
	KARAGÖZ PARKI (5)	942 m ²
	HACIVAT PARKI (6)	462 m ²
	LOKMAN HEKİM PARKI (7)	3000 m ²
	TUBA PARKI (8)	400 m ²
	Ş.YALÇIN DURSUN PARKI (9)	1620 m ²
PASİF YEŞİL ALANLAR	ERYUVAM PARKI (10)	490 m ²
	REFÜJLER	
	SÜTÇÜ REFÜJ (11)	150 m ²
	YEŞİL ALANLAR	
	N.KEMAL MAH. DİLEK SOK. - PARK SOK.KEŞİŞ.(12)	380 m ²
TOPLAM		13599 m²

Mustafa Kemal mahallesindeki koruluk alan ve Otuz Ağustos parkı mahalledeki aktif yeşil alanlar olarak karşımıza çıkmakta olup bunların toplamı 7.014 m²'dir. Mahallenin en işlek caddesi konumundaki Otuz Ağustos caddesi üzerinde yapılmış olan refüj düzenlemesi ile karakol durağı çevresinde yapılan 270 m²'lik yeşil alan düzenlemesi ile toplam 680 m² pasif yeşil alan bulunmaktadır. Koruluk, park, refüj ve otobüs durağı çevresi yeşil alan düzenlemesinden oluşan aktif ve pasif yeşil alanların toplamı 7.694 m²'dir (Tablo 4.37) (Şekil 4.29).

Tablo 4.37 :Mustafa Kemal Mahallesindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.

MUSTAFA KEMAL MAHALLESİ		
AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	
	OTUZ AĞUSTOS PARKI (1)	1414 m ²
	M.KEMAL MAH. KORULUK (2)	5600 m ²
PASİF YEŞİL ALANLAR	REFÜJLER	
	OTUZ AĞUSTOS REFÜJLER (3)	410 m ²
	M.KEMAL KARAKOL DURAĞI (4)	270 m ²
TOPLAM		7694 m²

Şekil 4.24 :Esenşehir mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı.

büyükliğe sahiptir. Sonuç itibarı ile aktif ve pasif yeşil alanların Esenşehir mahallesi bünyesindeki iki plandaki toplam miktarı 352.925 m²'dir (Tablo 4.30 ve Tablo 4.31).

Organize sanayi planı ve ıslah imar planı ile mahalle için planlanmış olan aktif yeşil alanların toplamı 193.925 m² olup fiilen bu alanın 8.432 m²'lik kısmının yapımı gerçekleştirilerek kullanıcıların hizmetine sunulmuştur.

Esenşehir mahallesinin, 2000 yılı kesin olmayan geçici nüfus değerleri doğrultusunda Bayındırlık ve İskan Bakanlığı standartlarına göre 310.430 m² büyüklüğünde yeşil alana ihtiyacı olduğu dikkate alınırsa planlanan 193.925 m²'lik aktif yeşil alanın yeterli olmadığı görülmektedir.

Tablo 4.30 : Esenşehir Mahallesindeki Planlanan Yeşil Alanlar.

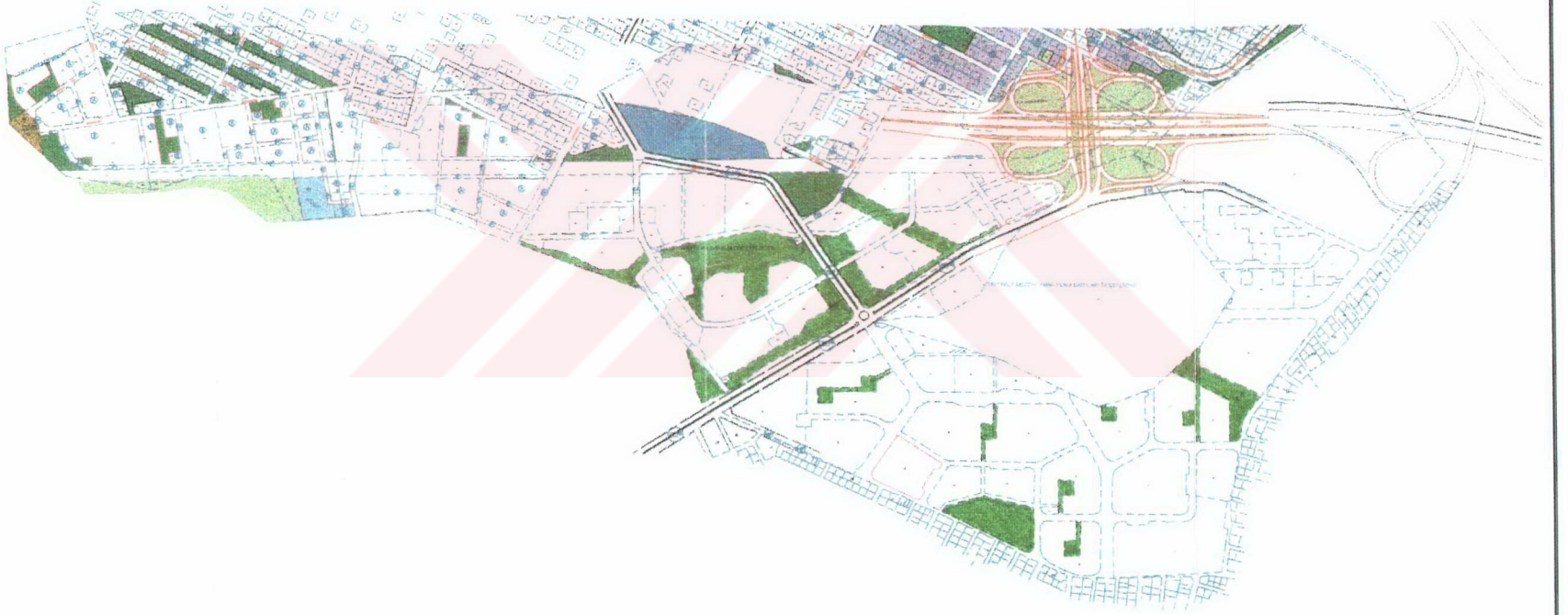
AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	172.550 m ²
	ÇOCUK OYUN ALANLARI	21.375 m ²
	TOPLAM	193.925 m²
PASİF YEŞİL ALANLAR	REFÜJ	72.800 m ²
	DİĞER YEŞİL ALANLAR (Tanımlanmamış)	86.200 m ²
	TOPLAM	159.000 m²
GENEL TOPLAM		352.925 m²

Tablo 4.31 : Esenşehir Mahallesindeki İmar Planı ve Bu Plan İçindeki Yeşil Alan Oranı.

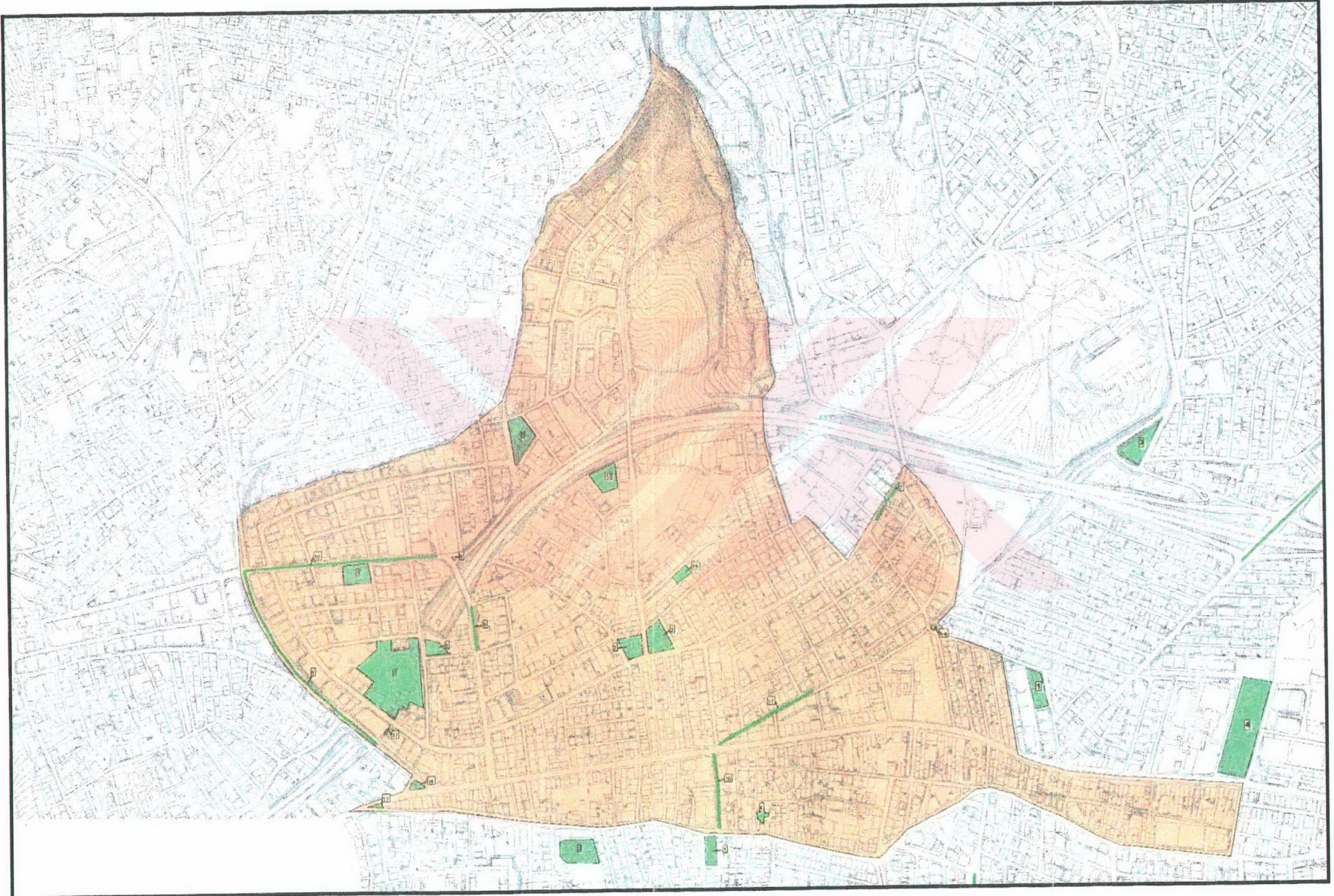
PLAN ADI	MAHALLE YÜZÖLÇÜMÜ	PLANLAMA ALANI TOPLAMI	PLANDAKİ AKTİF VE PASİF YEŞİL ALANLAR TOPLAMI	AKTİF VE PASİF YEŞİL AL. PLANDAKİ ORANI (%)
A.Y.DUDULLU ISLAH İ.PL.	7.275.479 m ²	4.866.544 m ²	276.585 m ²	5,6
ORGANİZE SAN. İMAR PL.		1.608.424 m ²	76.340 m ²	5
TOPLAM	7.275.479 m ²	6.474.968 m ²	352.925 m ²	5

İlçenin güneyinde bulunan Yeni Çamlıca mahallesi, Aşağı Yukarı Dudullu ıslah imar planı ve Şerifaliçiftliği gecekondü önleme bölgesi ve Türk-ış yapı kooperatifi yerleşme planı kapsamında kalmaktadır (Şekil 4.25).

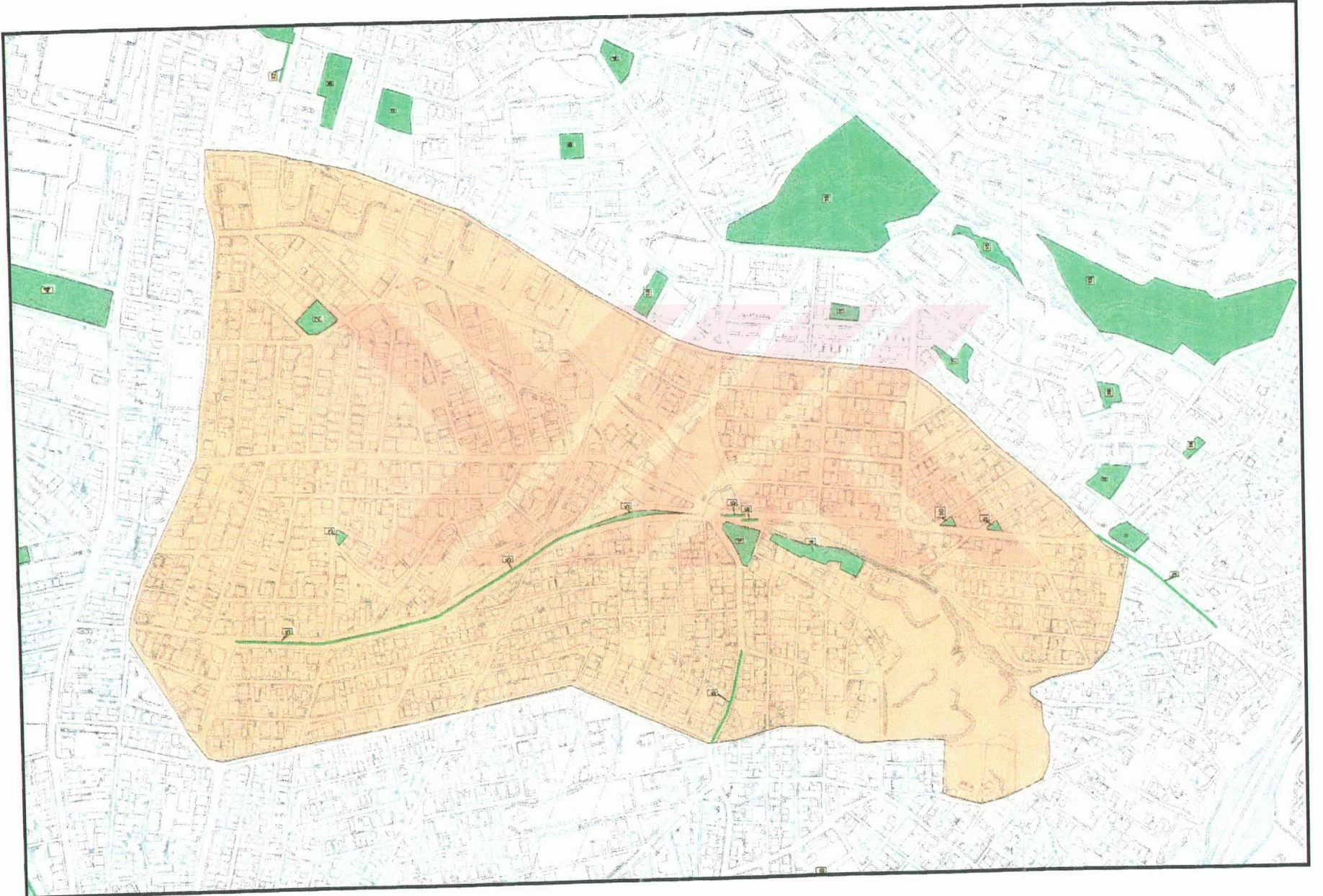
Mahalle kapsamındaki bu iki plan incelendiğinde parklar, çocuk oyun alanları ve spor alanlarından oluşan aktif yeşil alanların toplamı 230.925 m² büyüklüğe sahip olduğu görülmektedir. Pasif yeşil alanlardan refüjler 7.600 m² ve diğer yeşil alanlar 78.800 m²'lik bir alanı kapsamakta olup toplam 86.400 m²'lik alana sahiptir. İki planda fonksiyon olarak ayrılmış olan aktif ve pasif yeşil alanların toplam büyüklüğü olarak 317.325 m²'lik bir alan görülmektedir (Tablo 4.32 ve Tablo 4.33).

Şekil 4.25 :Yeni Çamhca mahallesine ilişkin plandaki yeşil alan dağılımı.

Şekil 4.27 :Aktif ve pasif yeşil alanların Atatürk mahallesiindeki dağılımı.

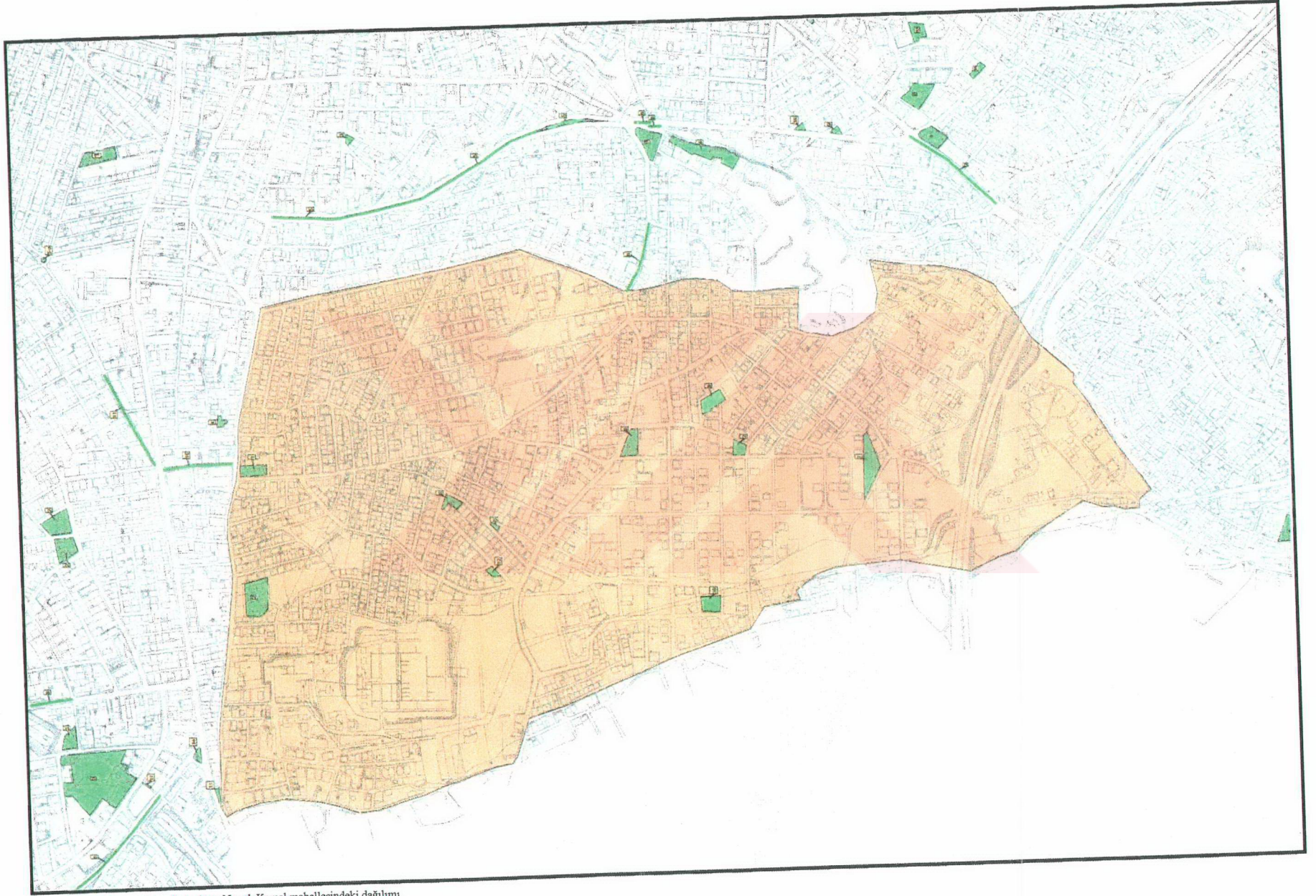
Şekil 4.28 :Aktif ve pasif yeşil alanların İstiklal mahallesindeki dağılımı.

İstiklal mahallesinde toplam 13.737 m² büyüklüğünde en küçüğü 300 en büyüğü 7.830 m² alana sahip 4 adet aktif yeşil alan özelliği gösteren park bulunmaktadır. Büyük çoğunluğunu, mahallenin kuzey-güney bağlantılarını sağlayan ana arter özelliğindeki caddeler üzerinde bulunan refüj alanlarının oluşturduğu pasif yeşil alanların toplamı 2.968 m²'dir. Aktif ve pasif yeşil alanların toplamı olarak 16.705 m²'lik bir alan bulunmaktadır (Tablo 4.35) (Şekil 4.28).

Tablo 4.35 :İstiklal Mahallesindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.

İSTİKLAL MAHALLESİ		
AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	
	İSTİKLAL PARKI (1)	3457m ²
	SEVGİ PARKI (2)	2150m ²
	ŞAİR NESİMİ PARKI (3)	300m ²
	A.ŞİMŞEK PARKI (4)	7830m ²
PASİF YEŞİL ALANLAR	REFÜJLER	
	KAVAKLIDERE REFÜJ (5)	2000m ²
	AKDENİZ CAD.REFÜJ (6)	54m ²
	CEVHER SOK. REFÜJ (7)	168m ²
	CENGİZ TOPEL CAD. REFÜJLER (2 AD.) (8)	466m ²
	YEŞİL ALANLAR	
	İSTİKLAL MAH.Y.DOĞU CAD. BAĞ. SOK.GİRİŞİ (9)	110 m ²
	İSTİKLAL M.Y.DOĞU CAD. YILDIR SOK.GİRİŞİ (10)	170 m ²
TOPLAM		16.705 m²

Namık Kemal mahallesinde büyüklükleri 400 ile 4.000 m² arasında değişen ve bünyelerinde çocuk oyun alanlarını da bulunduran 10 adet aktif yeşil alan bulunmaktadır. Aktif yeşil alanların toplamı ise 13.069 m²'dir. Dilek sokak ile park sokağın kesişimin de ve Sütçü caddesinde bulunan refüj alanından ibaret olan pasif yeşil alanların toplamı sadece 530 m²'dir. Aktif ve pasif yeşil alanların mahalle bütünündeki toplamı 13.599 m²'dir (Tablo 4.36) (Şekil 4.28).

Şekil 4.29 :Aktif ve pasif yeşil alanların Namık Kemal mahallesindeki dağılımı.

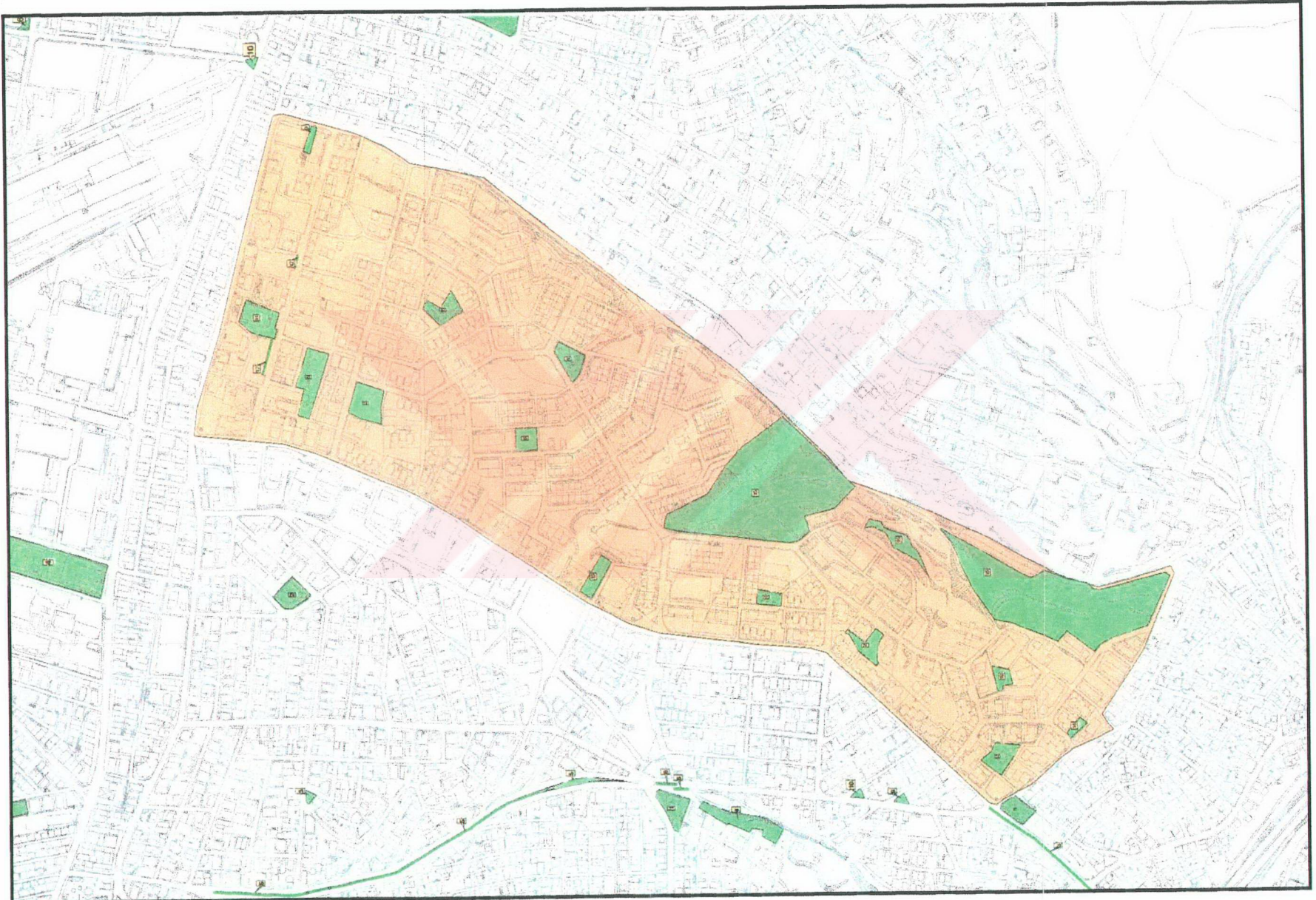

Şekil 4.30 :Aktif ve pasif yeşil alanların Mustafa Kemal mahallesindeki dağılımı.

İlçe genelinde sayı olarak en çok aktif yeşil alanı bünyesinde bulunduran Atakent mahallesinde, içinde çocuk oyun alanları ve küçük ölçekte spor kompleksleri de bulunan 21.637 m² park alanı bulunmaktadır. Mahallenin kuzeyinde mülkiyeti belediyeye ait olan 2.080 m² büyüklüğündeki Atakent spor tesisleri ile birlikte toplam 23.717 m² aktif yeşil alan bulunmaktadır. Atakent muhtarlık binası çevresi ile Çamsakızı ve Dadaloğlu sokaklarında yapılan 2.320m² yeşil alan düzenlemesinin yanında 26.180 m² büyüklüğündeki 6 adet korudan oluşan pasif yeşil alanlar toplamı 28.500 m²'dir. Mahalle bütünündeki yeşil alanlar toplamı 52.217 m²'dir (Tablo 4.38) (Şekil 4.30).

Tablo 4.38 :Atakent Mahallesindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.

ATAKENT MAHALLESİ		
AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	
	ÇALIKUŞU PARKI (1)	1026 m ²
	MİMAR SİNAN PARKI (2)	1960 m ²
	MİSAK-I MİLLİ PARKI (3)	4600 m ²
	BUHARA PARKI (4)	2530 m ²
	ENDÜLÜS PARKI (5)	3785 m ²
	GENÇLİK PARKI (6)	2660 m ²
	AKŞEMSETTİN PARKI (7)	1620 m ²
	ATAKENT ARİF NİHAT ASYA PARKI (8)	1525 m ²
	GİMA MARKET YANI PARK (9)	646 C100
	COCUK BAHÇESİ	
	ALPASLAN ÇOCUK BAHÇESİ (10)	1285 m ²
PASİF YEŞİL ALANLAR	SPOR ALANI	
	ATAKENT SPOR TESİSLERİ (11)	2080 m ²
	YEŞİL ALANLAR	
	DADALOĞLU SOK. (12)	910 m ²
	ATAKENT MUH.BAHÇESİ (13)	1000 m ²
	ATAKENT MAH. ÇAMSAKIZI SOK. (14)	410 m ²
	ATAKENT KORULUKLAR (6 AD.) (15)	26180 m ²
TOPLAM		52217 m²

Şekil 4.31 :Aktif ve pasif yeşil alanların Atakent mahallesindeki dağılımı.

Çakmak mahallesinde, büyüklükleri 554 ile 8.000 m² arasında değişen 16.044 m² alanı kapsayan 5 adet park, 1285 m²'lik 1 adet çocuk bahçesi ile 5.922 m² büyüklüğündeki Çakmak spor sahasından oluşan aktif yeşil alanların toplamı 23.251 m²'dir. 1.153 m² büyüklüğünde 6 adet refüj düzenlemesinden oluşan pasif yeşil alanlar ile birlikte toplam 24.404 m² aktif ve pasif yeşil alan bulunmaktadır (Tablo 4.39) (Şekil 4.31).

Tablo 4.39 :Çakmak Mahallesindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.

ÇAKMAK MAHALLESİ		
AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	
	ÇAKMAK PARKI (1)	8000 m ²
	ŞEYH EDİBALİ PARKI (2)	2800 m ²
	ÇAKMAK SEVGİ PARKI (3)	2400 m ²
	ÖĞRETMENLER SİT.PARKI (4)	2290 m ²
	UZUN AYNA PARKI (5)	554 m ²
	SPOR ALANI	
	ÇAKMAK SPOR SAHASI (6)	5922 m ²
PASİF YEŞİL ALANLAR	REFÜJLER	
	ÇAKMAK REFÜJ 1 (7)	320 m ²
	ÇAKMAK REFÜJ 2 (8)	450 m ²
	ÇAKMAK REFÜJ 3 (9)	245 m ²
	ÇAKMAK REFÜJ (10)	33 m ²
	ÇAKMAK KÖPRÜ ÖNCESİ REFÜJ 2 AD. (11)	105 m ²
TOPLAM		23119 m²

İnkılap mahallesinde, profesyonel spor alanı niteliğinde olan 10.450 m² büyüklüğündeki Haldun Alagaş Kapalı Spor salonu, Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü tarafından Nevzat Ayaz Lisesi yanında yapımına başlanan 5.000 m² büyüklüğündeki park ile birlikte toplam aktif yeşil alan miktarı 18.650 m²'dir. Mahalle içinde çeşitli yollarda yapılmış olan refüj düzenlemeleri ile yeşil alan düzenlemelerinin yanı sıra 124.169 m² alanı kapsayan Kocatepe Mezarlığı, 3.160.000 m² büyüklüğündeki yer yer açıklıklar ve makilikten oluşan Kocatepe Devlet Ormanı pasif yeşil alanlar içinde yer almakta olup toplamı 3.295.132 m²'dir. (Tablo 4.40) (Şekil 4.32).

Kocatepe Devlet Ormanı olarak bilinen orman alanının 39.000 m²'sini kapsayan Küçüküsu caddesi ile TEM Otoyolu arasındaki alanın Rekreasyon alanı olarak düzenlenmesine yönelik 1/1.000 ve 1/5.000 ölçekli planlar onanmış olup şuan için pasif yeşil alan özelliği gösteren alanda yapılacak olan çalışmalar neticesinde bu alan aktif yeşil alan özelliği kazanarak mahalle ve ilçe geneline hizmet edecek bir rekreasyon alanı olacaktır. Sonuç olarak aktif ve pasif yeşil alanların toplamı 3.313.782 m²'dir.

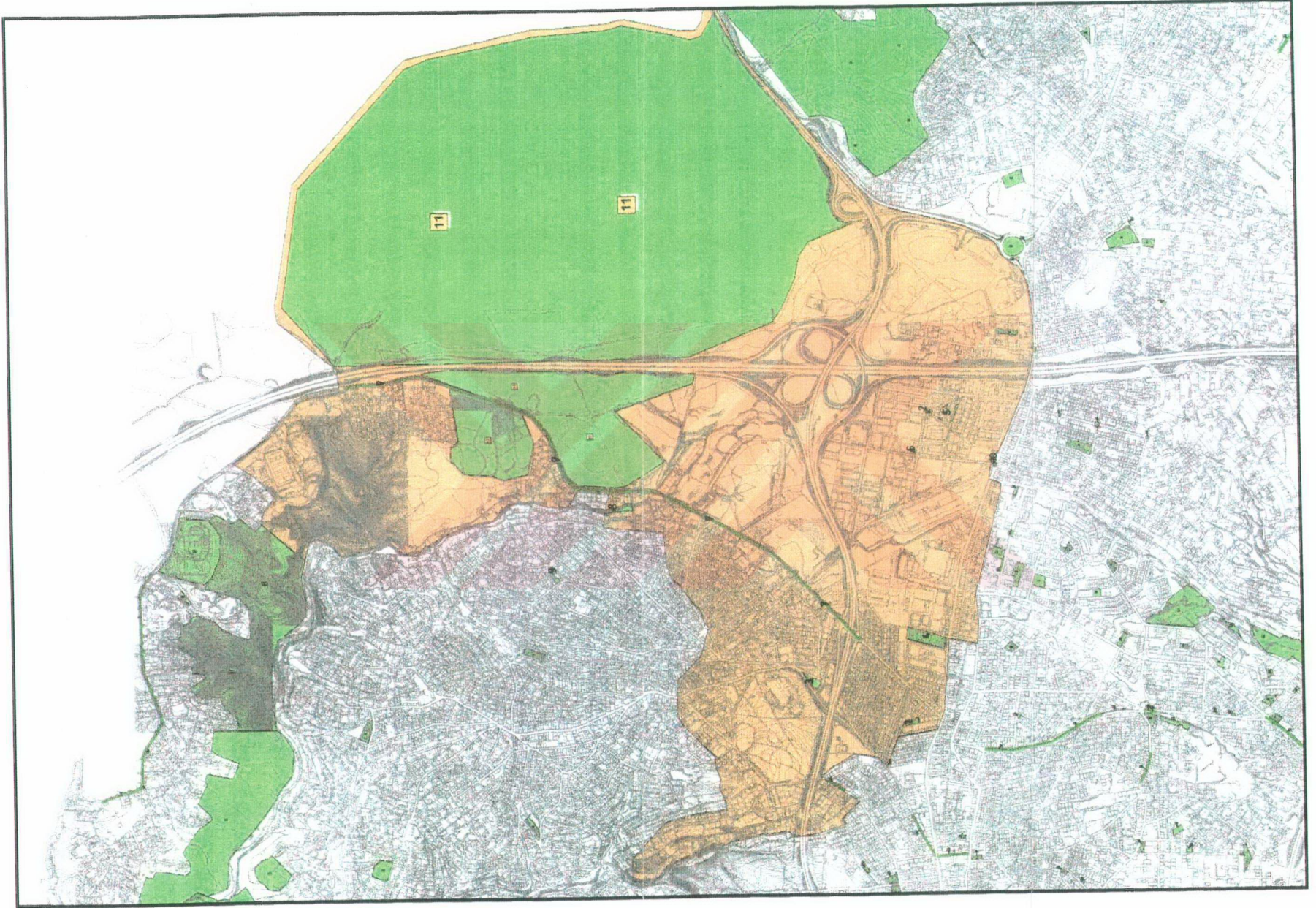
Tablo 4.40 :İnkılap Mahallesindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.

İNKILAP MAHALLESİ		
AKTİF YEŞİL ALANLAR	<u>PARKLAR</u>	
	ORHANGAZİ PARKI (12)	2300 m ²
	GÜVEN PARK (13)	400 m ²
	NEVZAT AYAZ LİSESİ YANI PARK (14)	5000 m ²
	<u>SPOR ALANI</u>	
	HALDUN ALAGAŞ KAPALI SPOR SALONU (15)	10450 m ²
PASİF YEŞİL ALANLAR	<u>REFÜJLER</u>	
	GÜVEN REFÜJLER (3 AD.) (16)	600 m ²
	SİTE YOLU REFÜJ (17)	375 m ²
	DR.FAZİL KÜÇÜK CAD. REFÜJ (18)	7570 m ²
	<u>YEŞİL ALANLAR</u>	
	İNKILAP DEREBOYU (19)	2014 m ²
	İNKILAP MAH. NEŞE SOK. ÇEŞME YANI (20)	204 m ²
	ÇAKMAK SİTE YOLU GİRİŞİ (21)	200 m ²
	KOCATEPE DEVLET ORMANI (22)	3160000 m ²
	<u>MEZARLIKLAR</u>	
	KOCATEPE MEZARLIĞI (23)	124169 m ²
TOPLAM		3313782 m²

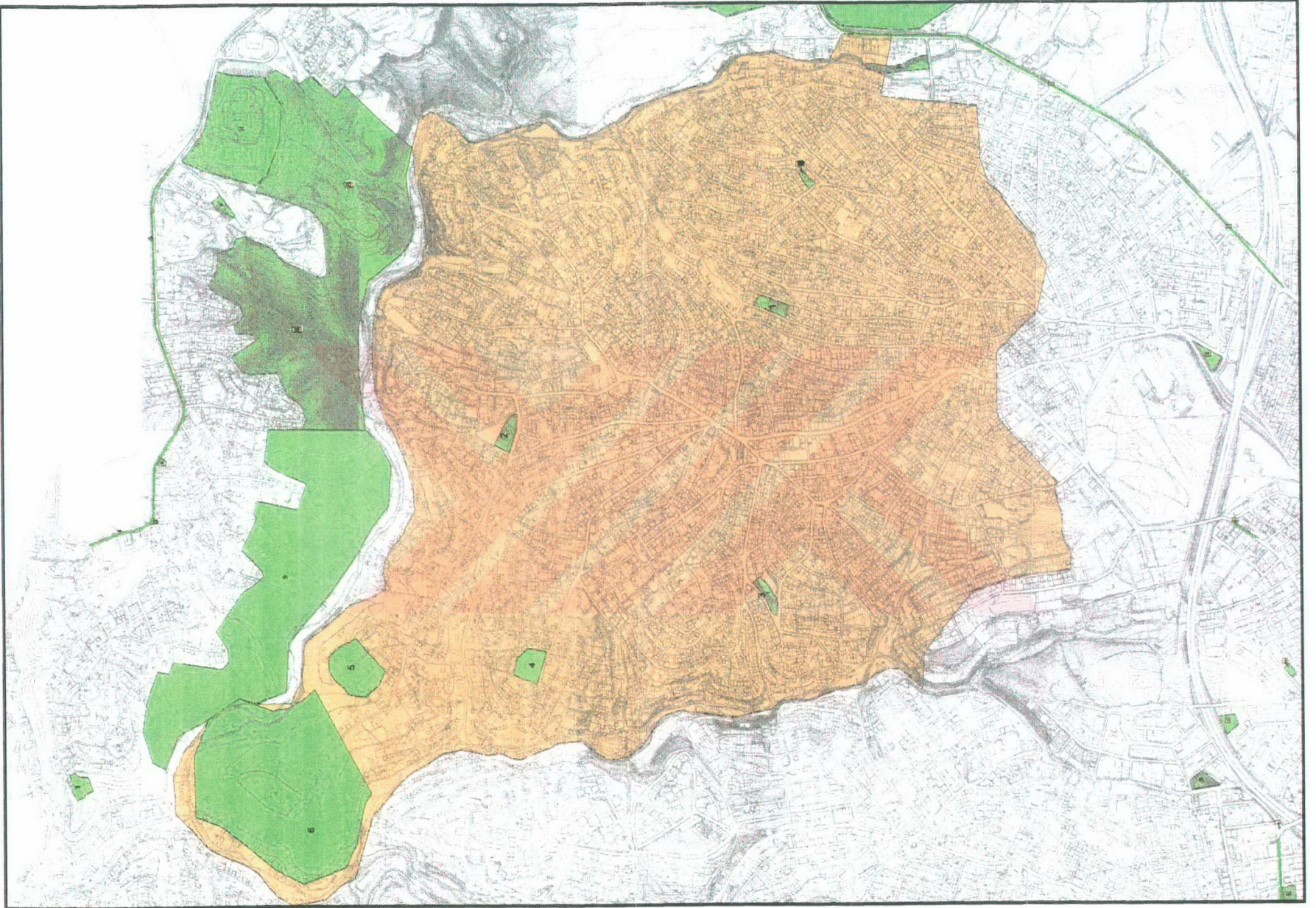
Kazım Karabekir mahallesinde, Karacaoğlan, Bosna, Seyrantepe parklarının yanı sıra 7.743 m² büyüklüğündeki futbol sahası ile mahallenin toplam aktif yeşil alanı 15.187 m²'dir. Kazım Karabekir mahallesinde bulunan Küçüküsu deresi civarında orman vasfında bulunan 550.859m²'lik alan ile 8.500 m²'lik koruluktan oluşan pasif yeşil alanların toplamı 574.546 m²'dir (Tablo 4.41) (Şekil 4.33).

Şekil 4.32 :Aktif ve pasif yeşil alanların Çakmak mahallesindeki dağılımı.

Şekil 4.33 :Aktif ve pasif yeşil alanların İnkılap mahallesindeki dağılımı.

Şekil 4.34 :Aktif ve pasif yeşil alanların Kazım Karabekir mahallesindeki dağılımı.

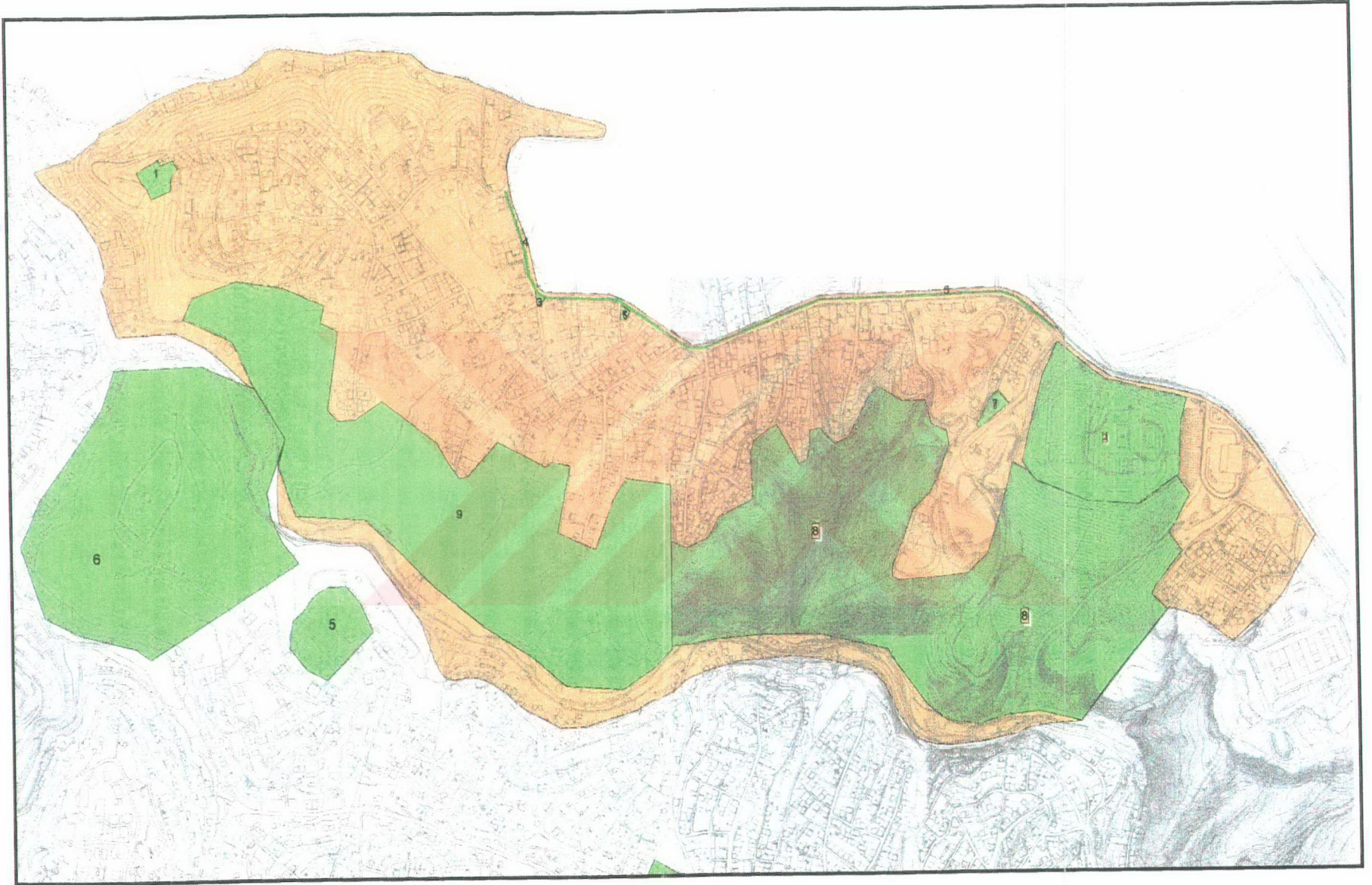
Tablo 4.41 :İnkılap Mahallesiindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.

KAZIM KARABEKİR MAHALLESİ		
AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	
	KARACAOĞLAN PARKI (1)	3584 m ²
	BOSNA PARKI (2)	1500 m ²
	SEYRANTEPE PARKI (3)	2360 m ²
	SPOR ALANI	
	KAZIMKARABEKİR SPOR SAHASI (4)	7743 m ²
PASİF YEŞİL ALANLAR	YEŞİL ALANLAR	
	K.KARABEKİR (KORU DAH.) (5)	8500 m ²
	KOCATEPE DEVLET ORMANI (6)	550859 m ²
TOPLAM		574546 m²

Hekimbaşı mahallesinde, eski çöplük üzerinde yapılan 40.000 m² büyüklüğündeki Hekimbaşı Spor Tesisleri ile Hekimbaşı İlköğretim okulu yanında bulunan 1.042 m² büyüklüğündeki park aktif yeşil alan özelliği göstermekte olup toplam 41.042 m²'lik alana sahiptir. Büyükşehir Belediyesi tarafından tahsisi alınan 232.875 m²'lik alanı içeren yeni mezarlık alanı ile orman vasfında bulunan 883.000 m²'lik Hekimbaşı Devlet ormanı pasif yeşil alanların büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır. Mezarlık ve orman alanı ile birlikte pasif yeşil alanlar 1.124.725 m² olup toplam aktif ve pasif yeşil alanlar 1.165.767 m²'lik alana sahiptir (Tablo 4.42) (Şekil 4.34).

Tablo 4.42 :Hekimbaşı Mahallesiindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.

HEKİMBAŞI MAHALLESİ		
AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	
	HEKİMBAŞI OKUL YANI PARK (1)	1042 m ²
	SPOR ALANI	
	HEKİMBAŞI SPOR TESİSLERİ (2)	40000 m ²
	REFÜJLER	
	HEKİMBAŞI REFÜJ (3)	60 m ²
PASİF YEŞİL ALANLAR	KÜÇÜKSU REFÜJ (4)	800 m ²
	KÜÇÜKSU - HEKİMBAŞI ORTA REFÜJ (5)	4800 m ²
	YEŞİL ALANLAR	
	HEKİMBAŞI KÜTÜPHANE BAHÇ. (6)	580 m ²
	ASFALT FABRİKASI BAHÇESİ (7)	2610 m ²
	HEKİMBAŞI DEVLET ORMANI (8)	883000 m ²
	MEZARLIKLAR	
	YENİ HEKİMBAŞI MEZARLIĞI (9)	232875 m ²

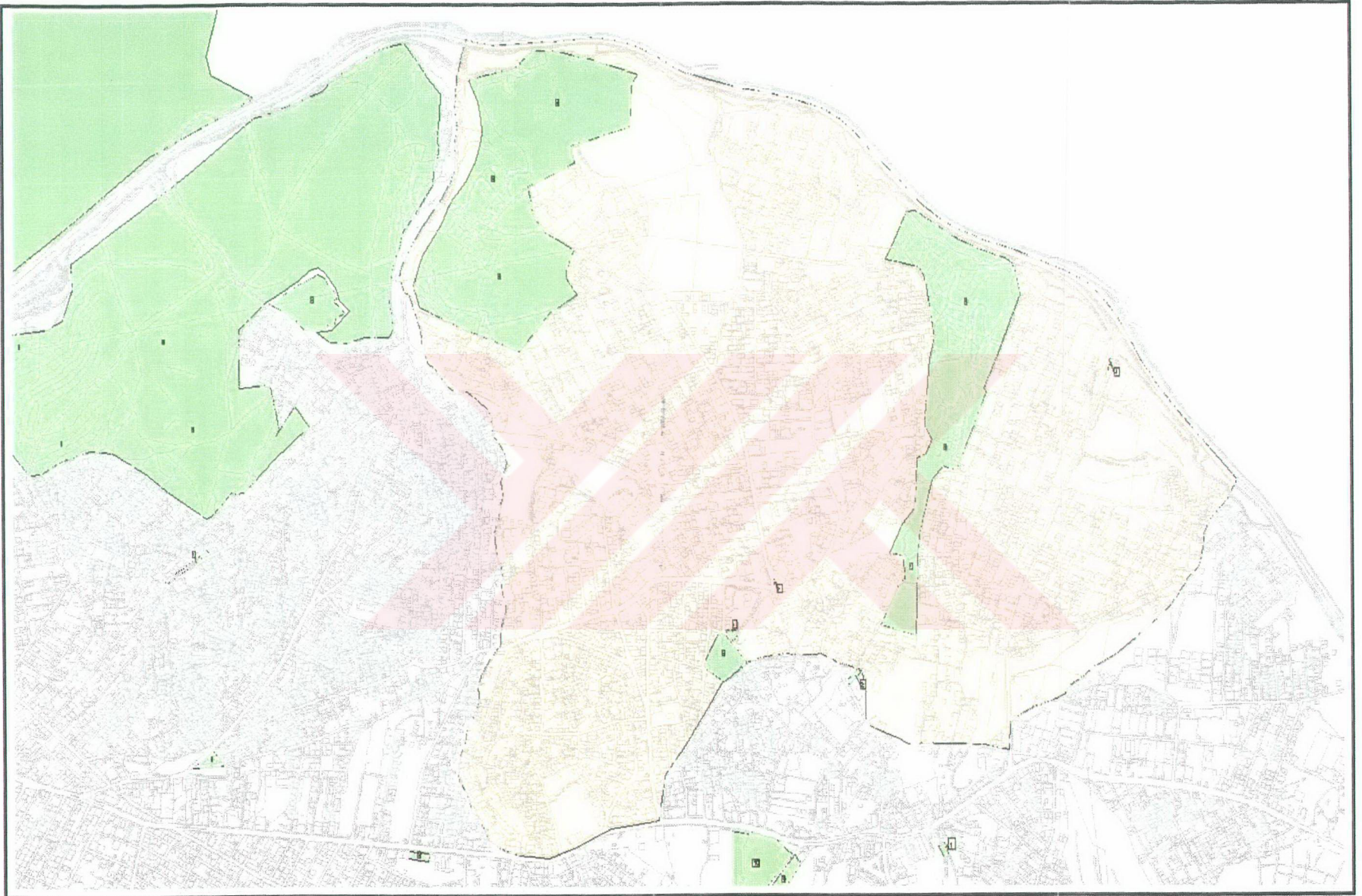
Şekil 4.35 :Aktif ve pasif yeşil alanların Hekimbaşı mahallesindeki dağılımı.

Aşağı Dudullu mahallesindeki tek aktif yeşil alan özelliği gösteren alan, bünyesinde çocuk oyun alanı ile etrafında dinlenme ve oturma alanlarının da bulunduğu 695 m² büyüklüğündeki Ümit parkıdır. Mahallenin kuzey kesiminde bulunan 142.515 m²'lik alana sahip orman alanı, 22.340 m² büyüklüğündeki Aşağı Dudullu Şaplan Bayır Mezarlığı ve 10.894 m² büyüklüğündeki Yukarı Dudullu Mezarlığının yanında 798 m²'lik alana sahip refüj düzenlemeleri ile birlikte pasif yeşil alanların toplamı 176.547 m²'dir. Sonuç olarak hemen hemen tamamı pasif yeşil alan özelliği gösteren 177.242 m² toplam yeşil alan bulunmaktadır (Tablo 4.43) (Şekil 4.35).

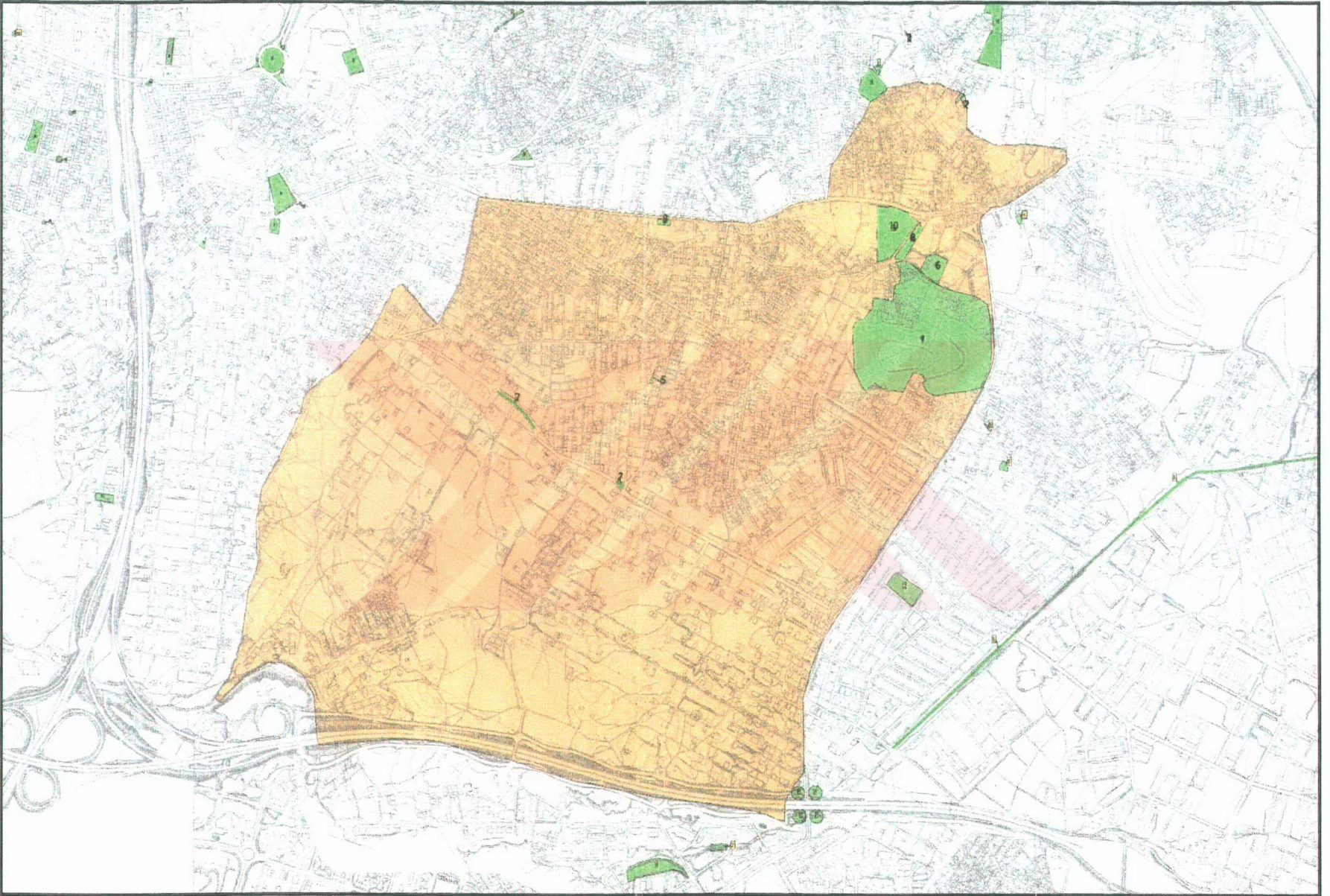
Tablo 4.43 :Aşağı Dudullu Mahallesindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.

AŞAĞI DUDULLU MAHALLESİ		
AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	
	ÜMIT PARK (1)	695 m ²
PASİF YEŞİL ALANLAR	REFÜJLER	
	ÜMIT REFÜJLER (2)	152 m ²
	ÇEKMEKÖY SAPAĞI REFÜJ (3)	646 m ²
	YEŞİL ALANLAR	
	ORMAN (4)	142515 m ²
	MEZARLIKLAR	
	A.DUDULLU ŞAPLAN BAYIR MEZARLIĞI (5)	22340 m ²
	Y.DUDULLU MEZARLIĞI (6)	10894 m ²
TOPLAM		177242 m²

Yukarı Dudullu mahallesinde, Ümraniye ilçesinin en büyük aktif yeşil alanı özelliğini gösteren 210.000 m² büyüklüğündeki Orhangazi Korusu yer almakta olup; spor alanları, çocuk oyun alanları, dinlenme ve piknik alanları gibi fonksiyonları bünyesinde bulundurmaktadır. Orhangazi Korusu haricinde 4 adet park, 370 m² büyüklüğünde 1 adet çocuk bahçesi ve 8.500 m² büyüklüğündeki Dudullu Spor sahasının da bulunduğu aktif yeşil alanların toplamı 227.551 m²'dir. Ana arter olan Tavukçu yolu caddesindeki refüj düzenlemeleri, muhtarlık binası çevresindeki yeşil alan düzenlemesi ve 26.882 m² büyüklüğündeki Dudullu mezarlığından oluşan pasif yeşil alanların toplamı 27.877 m²'dir. İlçe içindeki en büyük aktif yeşil alanı bünyesinde bulunduran Yukarı Dudullu mahallesindeki yeşil alanların toplamı 255.428 m²'dir (Tablo 4.44) (Şekil 4.36).

Şekil 4.36 :Aktif ve pasif yeşil alanların Aşağı Dudullu mahallesindeki dağılımı.

Şekil 4.37 :Aktif ve pasif yeşil alanların Yukarı Dudullu mahallesindeki dağılımı.

Tablo 4.44 :Yukarı Dudullu Mahallesindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.

YUKARI DUDULLU MAHALLESİ		
AKTİF YEŞİL ALANLAR	<u>PARKLAR</u>	
	ORHANGAZİ KORUSU (1)	210000 m ²
	GÜLÇOCUK PARKI (2)	1150 m ²
	Ş.ALİ ÇİFTLİĞİ PARKI (3)	1875 m ²
	DOĞANEVLER PARK (4)	656 m ²
	<u>ÇOCUK BAHÇESİ</u>	
	EMİNE KOÇULLU ÇOCUK BAHÇESİ (5)	370 m ²
	<u>SPOR ALANI</u>	
	DUDULLU SPOR SAHASI (6)	8500 m ²
PASİF YEŞİL ALANLAR	<u>REFÜJLER</u>	
	TAVUKÇU YOLU REFÜJ (7)	845 m ²
	<u>YEŞİL ALANLAR</u>	
	Y.DUDULLU (KORULUK DAH.) (8)	5000 m ²
	Y.DUDULLU MUH.BAHÇESİ (9)	150 m ²
	<u>MEZARLIKLAR</u>	
	DUDULLU MEZARLIĞI (10)	26882 m ²
TOPLAM		255428 m²

Ihlamurkuyu mahallesindeki tek park 1.790 m² büyüklüğündeki Yıldız parkıdır. Yine aktif yeşil alan olarak değerlendirilecek toprak futbol sahası 5.426 m² büyüklüğünde olup toplamda 7.216 m² aktif yeşil alan bulunmaktadır. Refüj alanları ile mahallenin kuzeyinde bulunan 1.236.421 m² büyüklüğündeki orman alanından oluşan pasif yeşil alanlar toplamı ise 1.237.531 m²'dir. Sonuç olarak mahalle bütününde 1.244.747 m² aktif ve pasif yeşil alan bulunmaktadır (Tablo 4.45) (Şekil 4.37).

Tablo 4.45 :Ihlamurkuyu Mahallesindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.

İHLAMURKUYU MAHALLESİ		
AKTİF YEŞİL ALANLAR	<u>PARKLAR</u>	
	YILDIZ PARKI (1)	1790 m ²
	<u>SPOR ALANI</u>	
	İHLAMURKUYU SPOR SAHASI (2)	5426 m ²
PASİF YEŞİL ALANLAR	<u>REFÜJLER</u>	
	TEPEÜSTÜ REFÜJLER (3)	790 m ²
	YEŞİLDERE REFÜJ (4)	320 m ²
	<u>YEŞİL ALANLAR</u>	
	ORMAN (5)	1236421 m ²
TOPLAM		1244747 m²

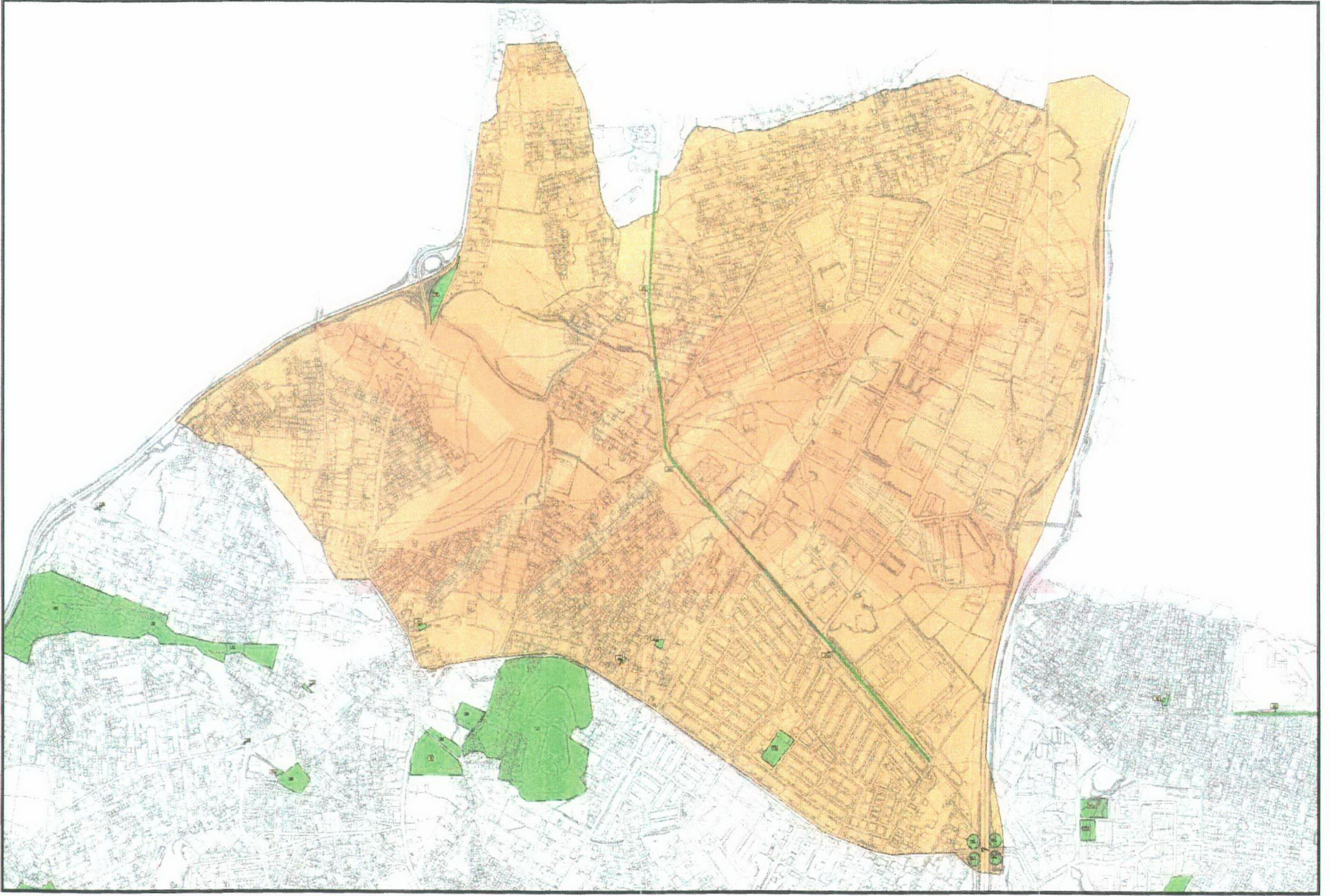
Şekil 4.38 :Aktif ve pasif yeşil alanların Ihlamurkuyu mahallesindeki dağılımı.

Büyük bir bölümü sanayi ve depolama alanı olan Eşenşehir mahallesinde; Ata sokakta bulunan 1.082 m² büyüklüğündeki park ile İmes sanayi sitesi içerisinde bulunan ve 7.350 m²'lik alana sahip olan spor sahası aktif yeşil alanları oluşturmaktadır. Bir park ve bir spor sahasından oluşan toplam 8.432 m² büyüklüğünde aktif yeşil alan bulunmaktadır. 700. Yıl İMES - TEM Köprültü kavşağı ve çevresinde yapılan 60.000 m² büyüklüğündeki yeşil alan düzenlemesi ile refüj ve sokak birleşimlerinde oluşturulan yeşil alanlardan oluşan toplam 86.220 m² pasif yeşil alan bulunmaktadır. Büyük çoğunluğu kavşak ve refüj düzenlemesinden oluşan toplam 94.652 m² aktif ve pasif yeşil alan bulunmaktadır (Tablo 4.46) (Şekil 4.38).

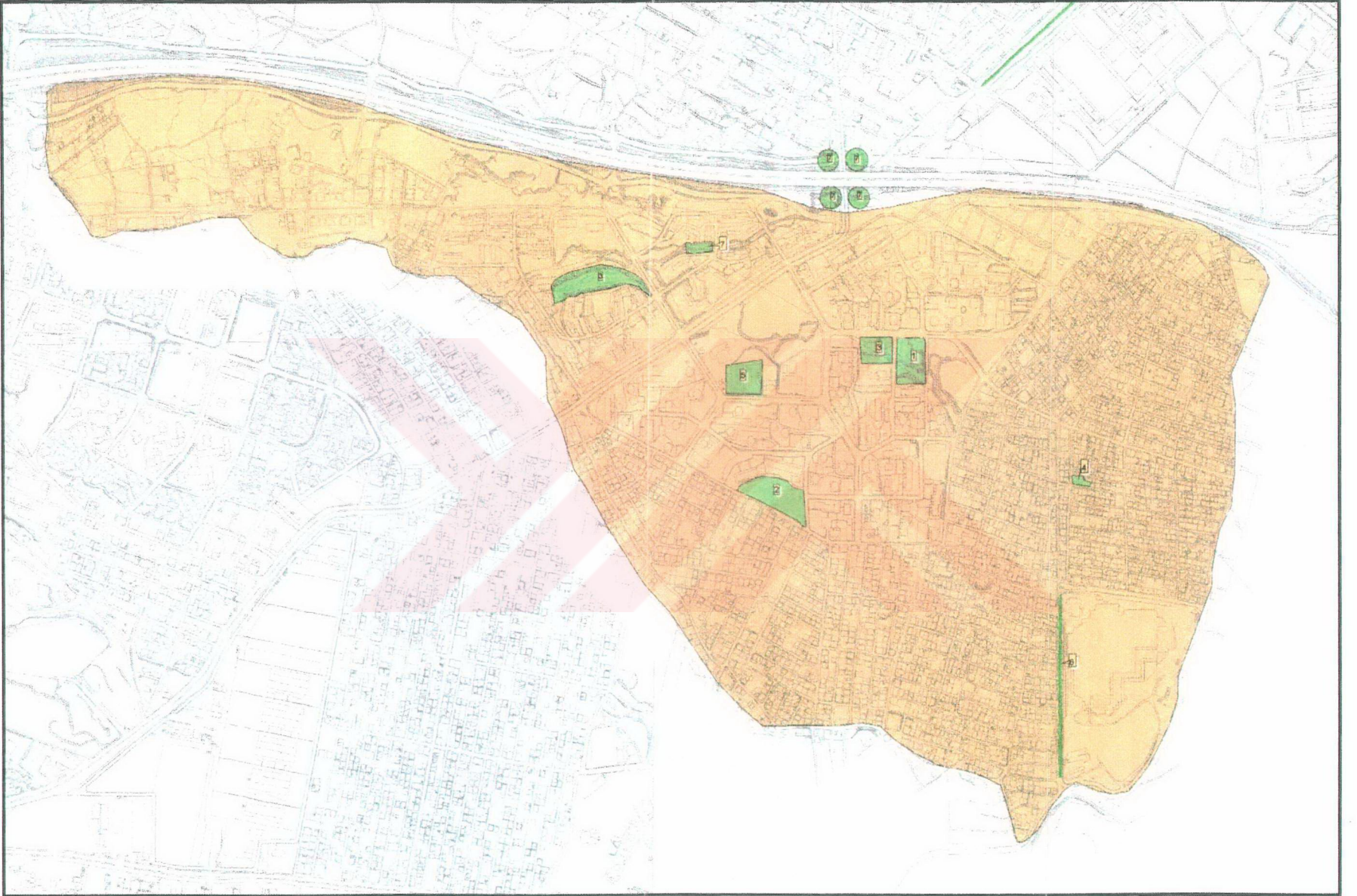
Tablo 4.46 : Eşenşehir Mahallesindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.

EŞENŞEHİR MAHALLESİ	
AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR
	EŞENŞEHİR MAH. ATA SOK PARK (1)
1082 m ²	
PASİF YEŞİL ALANLAR	SPOR ALANI
	ORGANİZE SANAYİ SPOR SAHASI (2)
7350 m ²	
REFÜJLER	BARAJ YOLU REFÜJ (3)
	KEMERDERE REFÜJ (4)
9870 m ²	
YEŞİL ALANLAR	EŞENŞEHİR MAH. FILİZ SOK. - MİNE SOK. (5)
	EŞENŞEHİR MAH. PIRLANTA SOK. KESİŞİMİ (6)
140 m ²	
210 m ²	
60000 m ²	700. YIL İMES-TEM KÖPRÜLTÜ KAVŞAĞI DÜZENLEMESİ (7)
94652 m ²	TOPLAM

Yeni Çamlıca mahallesinde toplam 31.353 m²'lik alanı oluşturan 3 adet park, 1 adet spor alanı ve Türkîş bloklarında bulunan koruluklar yer almaktadır. Yedpa ve Türkîş blokları içinde bulunan 884 m²'lik refüj alanları mahalledeki pasif yeşil alanları oluşturmaktadır. Aktif ve pasif yeşil alanların Yeni Çamlıca mahallesindeki toplamı 32.237 m²'dir (Tablo 4.47) (Şekil 4.39).

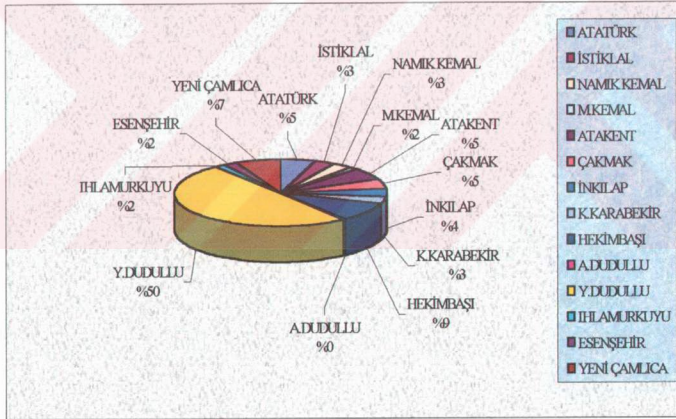
Şekil 4.39 :Aktif ve pasif yeşil alanların Esenşehir mahallesindeki dağılımı.

Şekil 4.40 :Aktif ve pasif yeşil alanların Yeni Çamlıca mahallesindeki dağılımı.

Tablo 4.47 :Yeni Çamlıca Mahallesiindeki yeşil alanların sayı ve alan olarak dağılımı.

YENİ ÇAMLICA MAHALLESİ		
AKTİF YEŞİL ALANLAR	PARKLAR	
	ŞEH.ÖĞRETMEN Ü.HÜSEYİN AĞIRMAN PARKI (1)	8040 m ²
	TÜRK İŞ BLOKLARI KORULUKLAR (2)	13700 m ²
	ŞEH.BNB.ÖMER AKTUĞ PARKI (3)	2783 m ²
	Y.ÇAMLICA R.PAŞA PARKI (4)	884 m ²
	SPOR ALANI	
	İSTANBUL SİTE SPOR SAHASI (5)	5946 m ²
PASİF YEŞİL ALANLAR	REFÜJLER	
	YEDPA REFÜJ (6)	554 m ²
	YEŞİL ALANLAR	
	Y.ÇAMLICA TÜRK-İŞ BLOKLARI İÇİ (7)	330 m ²
TOPLAM		32237 m²

Şekil 4.40 : Mahallelere göre mevcut aktif yeşil alanların ilçe bütünü içindeki dağılımı.

4.2.6. İmar Mevzuatınca Öngörülen Durum Ve Yeşil Alan Açığı

Araştırma alanı olan Ümraniye ilçesinde standartlar dahilinde olması gerekli yeşil alan miktarının belirlenmesinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığının normları ve Devlet İstatistik Enstitüsünün 1997 Nüfus sayım sonuçları ile 2000 yılı kesin olmayan geçici nüfus sayım sonuçları veri olarak alınacak olup 2000 yılı kesin olmayan nüfus verilerine göre çıkacak olan gerekli yeşil alan miktarı ve eksigi de belirtilecektir (Tablo 4.55).

02 Eylül 1999 tarih ve 23804 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren imar planı yapılması ve değişikliklere ait esaslara ait yönetmelikte değişiklik yapılması hakkındaki yönetmelikle daha önceden kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarı 7 m²'den 10 m²'ye çıkartılmıştır. Yapılacak olan incelemede Bayındırlık ve İskan Bakanlığı normları doğrultusunda 1997 ve 2000 yılı nüfuslarına ilişkin mahalle ve ilçe bütününde olması gereken yeşil alan miktarı ile yeşil alan eksigi belirlenecektir (Tablo 4.55) (Şekil 4.41 ve Şekil 4.42).

Ümraniye ilçesinin mahalleler ve ilçe bütününde standartlar açısından olması gerekli yeşil alan miktarı ile gereksinimi olan yeşil alan eksigi tablo 5'de belirtilmiştir. Konuyla ilgili yapılacak açıklama 1997 yılı nüfus verilerine göre yapılacak olup 2000 yılı kesin olmayan geçici nüfus verilerine göre olması gereken değerler parantez içerisinde belirtilecektir.

Atatürk mahallesinde yaşayan 26.037 (26.130) kişi için Bayındırlık ve İskan Bakanlığı standartlarına göre 260.370 m² (261.300 m²) aktif yeşil alan ihtiyacı olmasına karşın bünyelerinde çocuk oyun alanları, spor alanları ve dinlenme alanlarının da bulunduğu 24.139 m² mevcut aktif yeşil alan bulunmakta olup kişi başına 0,93 m² (0,92 m²) yeşil alan düşmektedir. Mevcut yeşil alan eksigi ise 236.231 m² (237.161 m²) olarak belirlenmiştir (Tablo 4.55).

İstiklal mahallesinde 25.695 (29.846) olan nüfus büyüklüğüne 259.950 m²'lik (298.460 m²) yeşil alan olması standartlarda belirtilirken, dört adet parktan oluşan toplam 13.737 m² mevcut aktif yeşil alan bulunmaktadır. Mevcut yeşil alanlar bakımından mahallede kişi başına 0,54 m² (0,46 m²) yeşil alan düşmektedir. İstiklal mahallesi bütününde yapılması gereken 243.213 m² (284.723 m²) aktif yeşil alan eksigi bulunmaktadır (Tablo 4.55).

Namık Kemal Mahallesinde yaşayan nüfus 27.489 (31.653) kişi olup bu nüfus büyüklüğü için olması gereken yeşil alan miktarı 274.890 m²'dir (316.530 m²). Küçük büyüklü 10 adet parkın oluşturduğu mevcut yeşil alanlar miktarı 13.069 m² olup kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarı 0,48 m²'dir (0,41 m²). Namık Kemal mahallesinin aktif yeşil alan olarak 261.821 m²'lik (303.461 m²) eksikliği bulunmaktadır. (Tablo 4.55).

Mustafa Kemal mahallesinde 1997 yılı nüfus sayım sonuçlarına göre 23.470 (25.503) kişi olan yaşayan nüfus için standartlar dahilinde olması gerekli yeşil alan miktarı 234.700 m² (255.030 m²) olarak karşımıza çıkmaktadır. Mahalledeki Otuz Ağustos parkı ile koruluklardan oluşan mevcut aktif yeşil alanların toplamı 7.014 m²'lik bir alana sahiptir. Kişi başına ise 0,30 m² (0,28 m²) alan düşmektedir. Standartlar dahilinde olması gerekli yeşil alan miktarı ile mevcutta bulunan yeşil alanlar değerlendirildiğinde Mustafa Kemal mahallesinde 227.686 m²'lik (248.016 m²) alan eksikliğinin bulunduğu görülmektedir (Tablo 4.55).

Yüzölçüm itibarı ile ilçenin en küçük mahallesi olan Atakent mahallesinde 18.287 (17.732) kişi yaşamakta olup bu nüfus için Bayındırlık ve İskan Bakanlığı normlarına göre 182.870 m² (177.320 m²) büyüklüğünde aktif yeşil alan bulunması gerekmektedir. Bünyelerinde çocuk oyun alanları ve sportif faaliyetlere olanak veren düzenlemeleri bulunduran 9 adet park, 1 adet çocuk bahçesi ve 1 adet spor kompleksinden oluşan toplam 23.717 m² aktif yeşil alan bulunmaktadır. Mevcut yeşil alanlar yaşayan nüfus bakımından incelendiğinde kişi başına 1,30 m² (1,34 m²) alan düşmektedir. Ayrıca nüfus büyüklükleri incelendiğinde 1997 yılından bu yana nüfusun Atakent mahallesinde azalma eğilimi gösterdiği de görülmektedir. Mahallenin aktif yeşil alan eksikliği ise 159.153 m² (153.603 m²) olarak belirlenmiştir (Tablo 4.55).

30.553 (38.618) kişilik nüfus büyüklüğü bulunan Çakmak mahallesinde kişi başına 10 m²'lik standart değer üzerinden 305.530 m²'lik (386.180 m²) büyüklüğe sahip aktif yeşil alanın olması gerekmektedir. Ancak büyüklükleri 500 ile 8000 m² arasında değişen mevcut aktif yeşil alanların toplam büyüklüğü 21.966 m² olup kişi başına 0,72 m²'lik (0,57 m²) bir alan düşmektedir. Olması gereken ve mevcutta bulunan alanlar incelendiğinde mahallenin 283.544 m²'lik (364.214 m²) aktif yeşil alan eksikliği bulunduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.55).

Yüzölçüm itibarı ile ilçenin en büyük alanına sahip olan İnkılap mahallesinde 21.609 (23.677) kişi yaşamaktadır. Bu nüfus büyüklüğüne göre mahallenin gereksinimi olan yani standartlarla belirlenmiş olan aktif yeşil alan büyüklüğünün 216.090 m²'lik (236.770 m²) bir alanı kapsaması gerekmektedir. En fazla pasif yeşil alan miktarına sahip ilçedeki mevcut aktif yeşil alanlar büyüklüğü 18.150 m² olup kişi başına 0,84 m²'lik (0,77 m²) bir alan düşmektedir. İnkılap mahallesinin aktif yeşil alan eksikliği bakımından 197.940 m²'lik (218.620 m²) bir alana gereksinimi bulunduğu görülmektedir (Tablo 4.55).

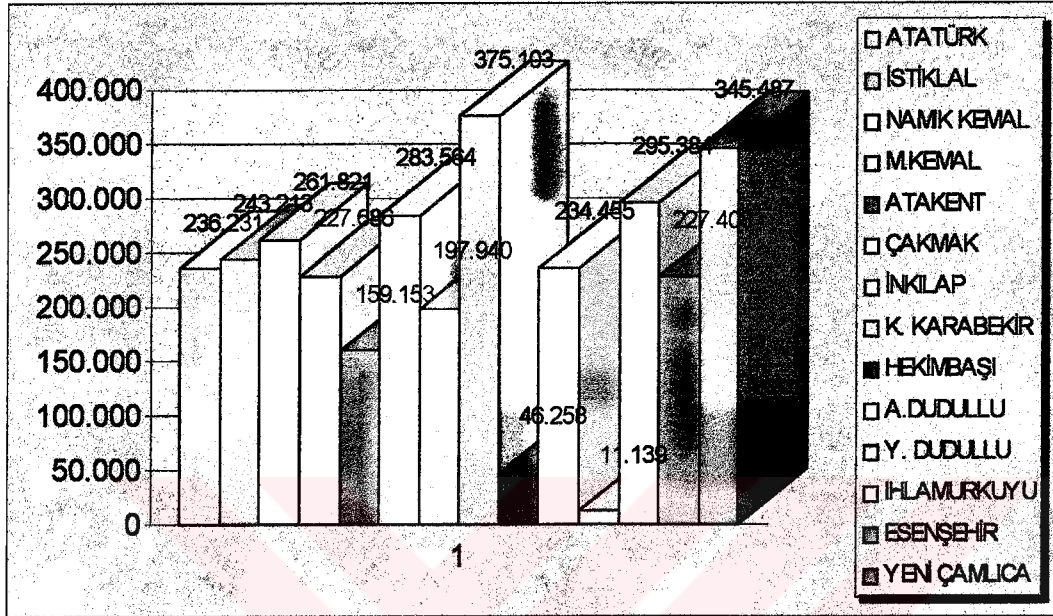
Ümraniye'nin nüfus büyüklüğü bakımından en yoğun nüfusunun yaşadığı Kazım Karabekir mahallesinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığı standartlarına göre 39.029 (51.365) kişinin ihtiyacı olan 390.290 m²'lik (513.650 m²) aktif yeşil alanın bulunması gereklidir. Mevcut aktif yeşil alanların toplamı 15.187 m² olup kişi başına 0,39 m² (0,30 m²) yeşil alan düşmektedir. Ümraniye ilçesinde bulunan mahalleler arasında en fazla aktif yeşil alan eksikliği bulunan mahalle olan Kazım Karabekir mahallesinde 375.103 m²'lik (498.463 m²) bir alana ihtiyaç vardır (Tablo 4.55).

30.260 (39.636) kişinin yaşamış olduğu İhlamurkuyu mahallesinde kişi başına 10 m² aktif yeşil alan standardı doğrultusunda 302.600 m²'lik (396.360 m²) büyüklüğüne sahip bir alan bulunması gerekmektedir. Sadece bir adet park ile bir adet spor sahasından oluşan mevcut yeşil alanlar toplamı 7.216 m²'dir. Kişi başına ise 0,24 m² (0,18 m²) büyüklüğünde bir alan düşmektedir. Söz konusu İhlamurkuyu mahallesinde 215.384 m² (398.144 m²) aktif yeşil alan eksikliği olduğu görülmektedir (Tablo 4.55).

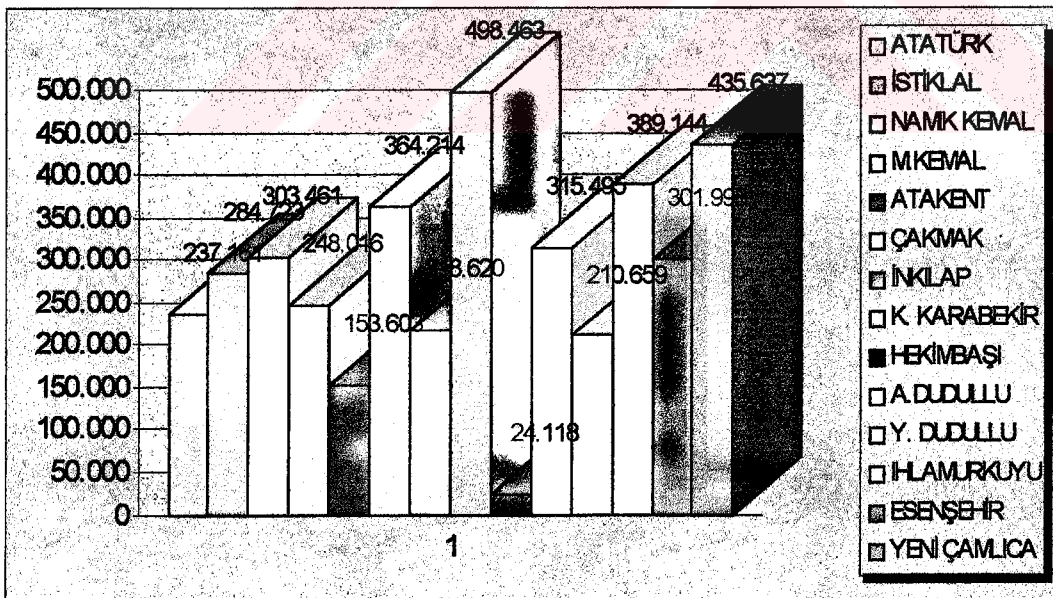
Büyük bir bölümü sanayi alanlarından oluşan Esenşehir mahallesinin nüfus büyüklüğü 23.584 (31.043) kişidir. Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca getirilmiş olan standartlar doğrultusunda mahallede 235.840 m²'lik (310.430 m²) bir alanı kapsayan aktif yeşil alan bulunmalıdır. İhlamurkuyu mahallesinde olduğu gibi Esenşehir mahallesinde de bir adet park ve bir adet spor sahasından oluşan mevcut aktif yeşil alanların toplamı 8.432 m² olup kişi başına 0,36 m²'lik (0,27 m²) bir alan düşmektedir. Mevcutta bulunan ve standartlarca olması gereken aktif yeşil alanlar incelendiğinde 227,408 m²'lik (301.998 m²) bir alanın aktif yeşil alan eksikliği olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.55).

Yeni Çamlıca mahallesinde 1997 yılı nüfus sayım sonuçlarına göre 37.684 (46.699) kişi olan nüfus büyüklüğüne standartlar dahilinde ayrılması gereken aktif yeşil alan

miktarı 376.840 m (466.990) olarak görülmektedir. Mahalledeki mevcut aktif yeşil alanların toplamı 31.353 m² olup kişi başına 0,83 m²'lik (0,67 m²) bir alan bulunmaktadır. Sonuç olarak Yeni Çamlıca mahallesinde mevcut durum ve olması gereken durum değerlendirildiğinde mahallenin 345.487 m² (435.637 m²) aktif yeşil alan eksikliğinin bulunduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.55).

Şekil 4.41 :1997 yılı nüfusuna göre aktif yeşil alan eksikliğinin mahallelere göre dağılımı.

Şekil 4.42 :2000 yılı nüfusuna göre aktif yeşil alan eksikliğinin mahallelere göre dağılımı.

4.2.7. Karşılaştırmalı Analiz

Ümraniye İlçesi bütününde bugün itibarı ile yürürlükte bulunan imar planlarında yeşil alan olarak planlanan alanların büyüklükleri fonksiyonlarına göre ayrı ayrı çıkartılmış olup ilgili bölümlerde detaylı olarak açıklanmıştır.

Yapılan tespitlerde aktif ve pasif yeşil alanlar ayrı ayrı ele alınmıştır. İlçe bütününde yapılmış olan tespitler neticesinde büyüklük olarak planlanan en fazla aktif yeşil alana Kazım Karabekir mahallesinin sahip olduğu görülmektedir. Ancak Kazım Karabekir mahallesinin tamamı maliye hazinesi mülkiyetinde ve işgalli olup planı uygulanabilir bir plan özelliği taşımamaktadır. Bununla birlikte fiilen uygulamaların yapıldığı ve planlı bir yapılaşmanın gerçekleştiği Çakmak mahallesi aktif yeşil alan, Aşağı Dudullu mahallesi ise pasif yeşil alan büyüklükleri bakımından diğer mahallelere göre daha ön planda gelmektedir (Tablo 4.49).

Çakmak mahallesinde bulunan çakmak deresi ve civarının planda aktif yeşil alan olarak planlanması bu mahallelerin aktif yeşil alan bakımından ön plana çıkmasını sağlamıştır. Kemerdere koruma kuşağı ve orman alanlarının Aşağı Dudullu mahallesinde bulunması da bu mahalleyi ön plana çıkartmıştır.

İlçe bütünündeki planlar incelendiğinde aktif yeşil alan olarak planlanan parklar 2.603.915 m², çocuk oyun alanları 503.284 m² ve spor alanları ise 201.951 m² büyüklüğe sahip olup toplam aktif yeşil alan büyüklüğü 3.308.850 m²'dir. Refüjler, orman alanları, mezarlıklar ve diğer yeşil alanlardan oluşan pasif yeşil alanların planlardaki toplam büyüklüğü ise 2.197.956 m²'dir (Tablo 4.48).

Ümraniye ilçesinde planlanan yeşil alanlar incelendiğinde daha çok dere yatakları ve çevrelerinin, mülkiyeti hazine, vakıf vb. resmi kurumlara ait alan arazilerin, Elmalı havzasında kalan bölümlerde ise dere koruma kuşaklarının ve orman vasfı taşıyan bölgelerin yeşil alan fonksiyonlarına ayrıldığı görülmektedir.

İlçe genelinde planlanan diğer yeşil alanlar ise yeşil alan gereksinimi duyularak kamulaştırma ile elde edilebilecek alanlarda ve imar alabilecek parsellerin yapacakları bedelsiz terklerle oluşabilecek alanlarda planlanmıştır.

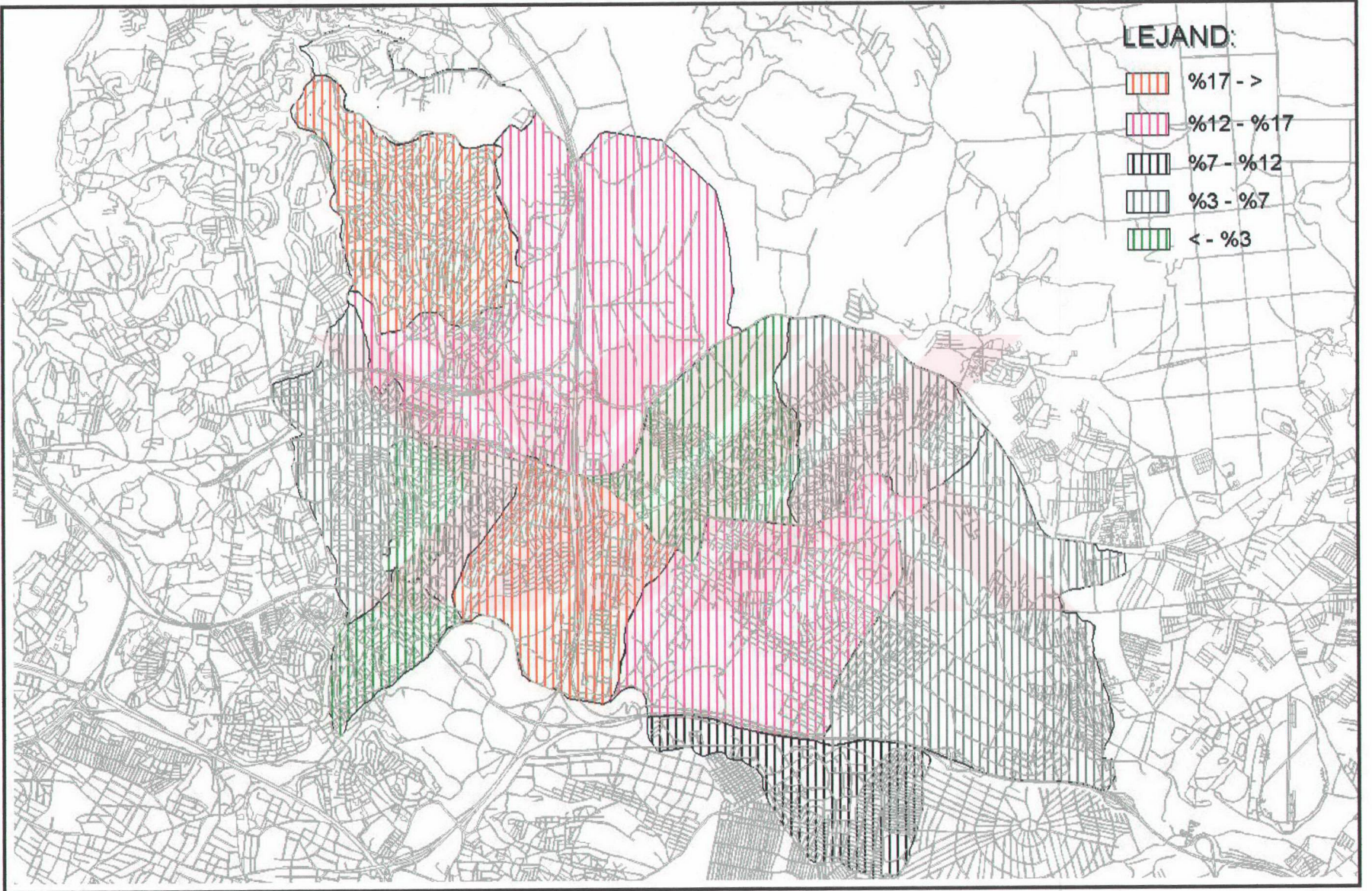
İlçe genelinde planlanmış olan yeşil alanlardan bugüne kadar yapılarak kullanıma açılan mevcut yeşil alanların büyüklükleri aktif ve pasif yeşil alanlar kapsamında ele alınıp ilgili bölümlerde detaylı olarak açıklanmıştır.

Tablo 4.48 :Planlanan aktif ve pasif yeşil alanların mahallelere göre dağılımı

MAHALLE	AKTİF YEŞİL ALANLAR			PASİF YEŞİL ALANLAR	
	PARK	ÇOCUK OYUN ALANI	SPOR ALANI	REFÜJLER	DİĞER YEŞİL ALANLAR (Tanımlanmamış)
ATATÜRK	173.894 m ²	31.618 m ²	-	15.985 m ²	22.609 m ²
İSTİKLAL	42.756 m ²	17.279 m ²	1.930 m ²	17.894 m ²	3.976 m ²
N.KEMAL	76.716 m ²	25.563 m ²	-	10.186 m ²	14.855 m ²
M.KEMAL	32.157 m ²	4.630 m ²	4.998 m ²	2.450 m ²	8.972 m ²
ATAKENT	107.752 m ²	20.895 m ²	1059 m ²	7.635 m ²	1.980 m ²
ÇAKMAK	423.427 m ²	156.400 m ²	13.394 m ²	40.968 m ²	56.652 m ²
İNKILAP	417.448m ²	6.309 m ²	32.910 m ²	48.928 m ²	182.206 m ²
K.KARABEKİR	494.325 m ²	42.950 m ²	91.250 m ²	14.280 m ²	520.600 m ²
A.DUDULLU	95.815 m ²	13.075 m ²	-	3.740m ²	869.040 m ²
Y.DUDULLU	359.850 m ²	94.725 m ²	2.650 m ²	21.825 m ²	70.575 m ²
IHLAMURKUYU	67.175 m ²	31.350 m ²	-	7.900 m ²	9.300 m ²
ESENŞEHİR	172.550 m ²	21.375 m ²	-	72.800 m ²	86.200 m ²
YENİ ÇAMLICA	140.050 m ²	37.115 m ²	53.760 m ²	7.600 m ²	78.800 m ²
TOPLAM	2.603.915 m²	503.284 m²	201.951 m²	272.191 m²	1.925.765 m²

Tablo 4.49 :Planlanan aktif ve pasif yeşil alanların mahalle ve ilçe bütünü içindeki alansal ve yüzde dağılımı.

Mahalle	Mahalle Yüzölç. (m ²)	Planlama Alanı (m ²)	Plandaki Aktif Yeşil AL Miktarı (m ²)	Plandaki pasif Yeşil AL Miktarı (m ²)	Plandaki Aktif Yeşil AL Oranı (%)	Plandaki pasif Yeşil AL Oranı (%)	Planlanan Aktif Yeşil Alanların İlçe Bütünündeki Oranı	Planlanan Pasif Yeşil Alanların İlçe Bütünündeki Oranı
ATATÜRK	1.260.894	1.260.894	205.512	38.594	16,3	3,1	6,06	1,76
İSTİKLAL	998.790	998.790	61.965	21.870	6,2	2,2	1,82	0,99
N.KEMAL	1.550.521	1.550.521	102.279	25.041	6,6	1,6	3,02	1,14
M.KEMAL	1.211.648	1.211.648	41.785	11.422	3,4	0,9	1,23	0,52
ATAKENT	975.532	975.532	129.706	9.615	13,3	0,9	3,82	0,43
ÇAKMAK	4.354.657	4.354.657	593.221	97.620	13,6	2,2	17,5	4,45
İNKILAP	7.585.737	4.040.379	516.667	231.134	12,8	5,7	15,24	10,53
K.KARABEKİR	4.497.490	4.497.490	628.525	534.880	13,9	11,9	18,54	24,38
A.DUDULLU	3.035.056	2.936.381	108.890	869.040	3,7	29,6	3,21	39,6
Y.DUDULLU	5.938.179	5.938.179	457.225	92.400	7,7	1,6	13,49	4,21
İHLAMURKUYU	4.354.657	2.406.649	98.525	17.200	4,1	0,7	2,9	0,78
ESENŞEHİR	7.275.479	6.474.968	193.925	159.000	2,9	2,5	5,72	7,25
YENİ ÇAMLICA	2.837.072	2.837.072	250.925	86.400	8,8	3	7,4	3,94

Şekil 4.43 :Planlardaki yeşil alanların ilçe bütünü içindeki oransal dağılımı.

Umraniye ilçesinin 4736,12 hektarlık alanı içerisinde aktif ve pasif olarak sınıflandırması yapılan yeşil alanların toplamı 7.005.724 m²'dir (700,57 ha).

Pasif yeşil alanlar bakımından Umraniye ilçesinde Orman alanları en büyük orana sahiptir. İnkişap mahallesindeki orman alanları en büyük pasif yeşil alanlar olarak görülmekte olup Hekimbaşı ve İhlamurkuyu mahallelerindeki orman alanları da pasif yeşil alanlar içinde büyük paya sahiptir. İlçe genelinde en çok karşılaşılan pasif yeşil alanlardan refilyer 52.587 m² toplam alana sahiptir (Tablo 4.50). İlçe genelinde refilyer, yeşil alanlar, mezarlıklar ve orman alanlarından oluşan pasif yeşil alanlar 6.557.456 m² toplam alana sahiptir (Tablo 4.51).

Umraniye ilçesinde aktif yeşil alanlardan parklar 353.196 m², spor alanları 93.417 m², çocuk bahçeleri 1.655 m² toplam alanlara sahiptir (Tablo 4.50). Aktif yeşil alanlar içerisinde Yukarı Dudullu mahallesinde bulunan ve semt parkı özelliği gösteren Orhangazi korusu 210.000 m²'lik alanı ile en büyük aktif yeşil alanı oluşturmaktadır. Mahalle genelinde spor alanları olarak büyük futbol sahaları karşımıza çıkmaktadır. Bunların yanı sıra yeni hizmete açılmış olan Haldun Alpağaç Kapalı Spor Salonu da hem amatör hem de profesyonel sporların yapıldığı bir tesisdir. Parklar, spor alanları, çocuk bahçelerinden oluşan aktif yeşil alanlar 448.268 m² toplam alana sahiptir (Tablo 4.51).

Mahalle ölçeğinde aktif ve pasif yeşil alan toplamının ilçe bütünündeki durumuna bakıldığında İnkişap mahallesinin 3.313.282 m², % 47,30'lık oran ile en fazla paya sahip olduğu saptanmıştır (Tablo 4.52).

Mahalleler ölçeğinde incelenmiş olan aktif yeşil alanların ilçe bütünü içindeki durumlarına bakıldığında, en yoğun aktif yeşil alanın 222.551 m², % 50,01'lik bir orana Yukarı Dudullu mahallesinde olduğu görülmektedir (Tablo 4.52). Bu mahallede bulunan Orhangazi Korusunun bu oran içinde büyük bir yeri vardır. Pasif yeşil alanlar bakımından İnkişap mahallesindeki 3.295.132 m², % 50,28'lik oranla en yoğun pasif yeşil alanın bulunduğu mahalle olarak görülmektedir (Tablo 4.52). İlçenin kuzeyinde ve İnkişap mahallesinin doğusunda bulunan orman alanının İnkişap mahallesindeki dahiliye alanı büyük bir alanı kapsıyor olması pasif yeşil alanları bu mahallede yoğunlaştırmıştır.

FONKSİYONLAR	MİKTARI	AKTİF YEŞİL AL. İÇİNDEKİ ORANI	TOP. YEŞİL AL. İÇİNDEKİ ORANI	GENEL TOPLAM	
				PASİF YEŞİL ALANLAR	TOPLAM
PARKLAR	353.196 m ²	%78,80	%5,10	AKTİF YEŞİL ALANLAR	TOPLAM
SPOR ALANLARI	93.417 m ²	%20,80	%1,40	REFÜJLER	MEZARLIKLAR
ÇOCUK BAHÇELERİ	1.655 m ²	%0,40	%0,02	YEŞİL ALANLAR	TOPLAM
				32.587 m ²	417.160 m ²
				448.268 m ²	6.087.709 m ²
				%0,80	%92,80
				%6,52	%0,79
				%0,96	%5,73
				%100	%93,48
				-	%100

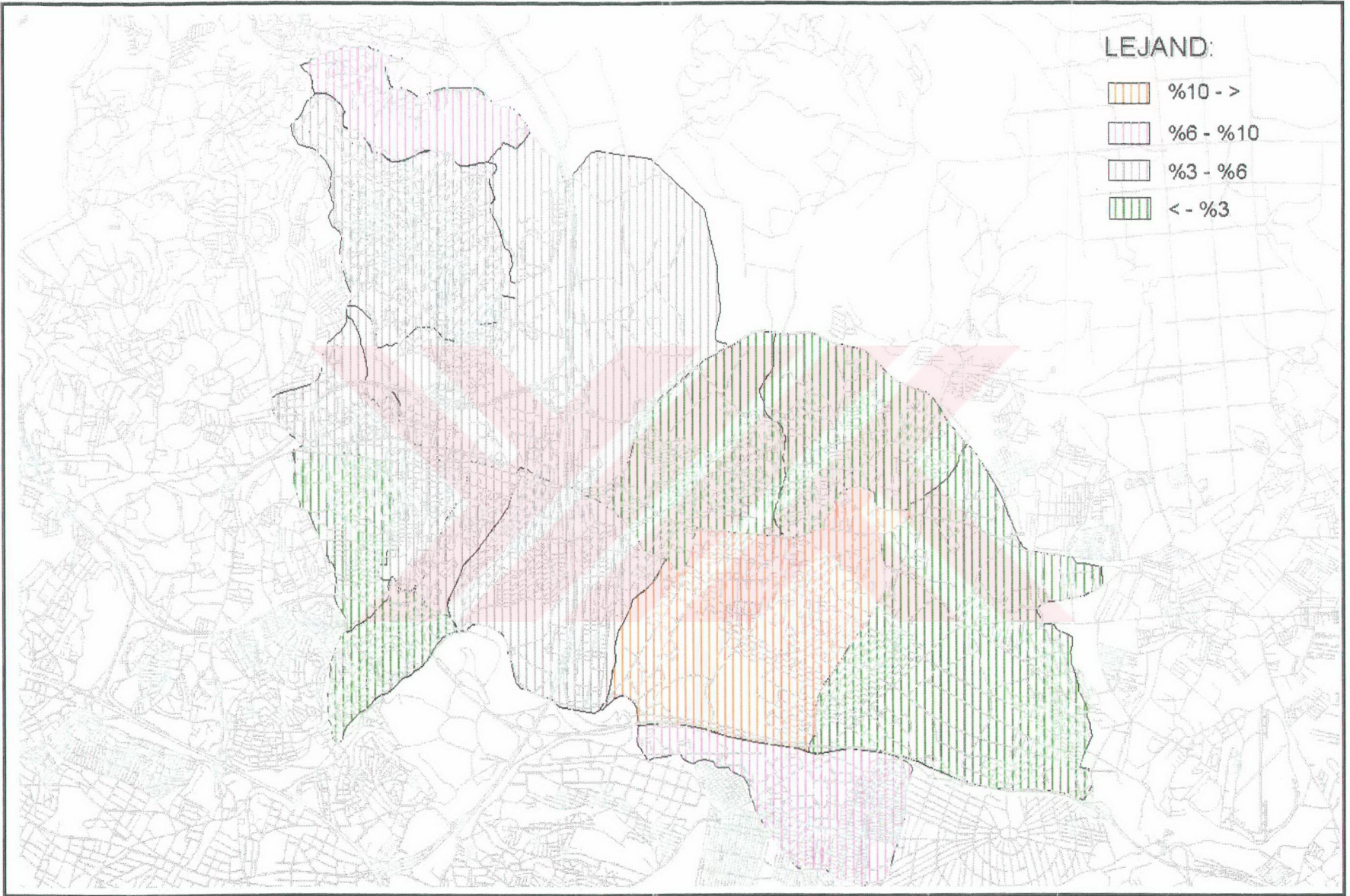
Tablo 4.51 : Mevcut aktif ve pasif yeşil alanların mahalle ve ilçe bütünü içindeki yüzde dağılımı.

MAHALLE		PARK	SPOR ALANI	Ç.O.A.	REFÜJ	YEŞİL ALAN	MEZARLIK
ATATÜRK	24.139 m ²	-	-	4.804 m ²	5.546 m ²	-	-
İSTİKLAL	13.737 m ²	-	-	2.688 m ²	280 m ²	-	-
NAMIK KEMAL	13.069 m ²	-	-	150 m ²	380 m ²	-	-
KEMAL	7.014 m ²	-	-	410 m ²	270 m ²	-	-
ATAKENT	20.352 m ²	2.080 m ²	1.285 m ²	-	28.500 m ²	-	-
ÇAKMAK	16.044 m ²	5.922 m ²	-	1.153 m ²	-	-	-
İNKILAP	7.700 m ²	10.450 m ²	-	8.545 m ²	3.162.418 m ²	124.169 m ²	-
KARABEKİR	7.444 m ²	7.743 m ²	-	-	559.359 m ²	-	-
HEKİMBAŞI	1.042 m ²	40.000 m ²	-	5.660 m ²	886.190 m ²	232.875 m ²	-
ADUDULLU	695 m ²	-	-	798 m ²	142.515 m ²	33.234 m ²	-
Y.DUDULLU	213.681 m ²	8.500 m ²	370 m ²	845 m ²	5.150 m ²	26.882 m ²	-
İHLAMURKUYU	1.790 m ²	5.426 m ²	-	1.110 m ²	1.236.421 m ²	-	-
ESENŞEHİR	1.082 m ²	7.350 m ²	-	25.870 m ²	60.350 m ²	-	-
YENİ ÇAMLICA	25.407 m ²	5.946 m ²	-	554 m ²	330 m ²	-	-
TOPLAM	353.196 m ²	93.417 m ²	1655 m ²	52.587 m ²	6.087.709 m ²	417.160 m ²	-

Tablo 4.50 : Mevcut aktif ve pasif yeşil alanların mahallelere göre dağılımı.

Tablo 4.52 : Mevcut aktif ve pasif yeşil alanların mahalle ve ilçe bütünü içindeki alansal ve yüzde dağılımı.

MAHALLE	AKTİF YEŞİL ALANLAR	PASİF YEŞİL ALANLAR	AKTİF YEŞİL ALAN ORANI	PASİF YEŞİL ALAN ORANI	TOP. AKTİF YEŞİL İÇİNDEKİ ORANI	TOP. PASİF YEŞİL İÇİNDEKİ ORANI	TOPLAM
ATATÜRK	24.139 m ²	10.350 m ²	%70	%30	%65,60	%60,14	34.489 m ²
İSTİKLAL	13.737 m ²	2.968 m ²	%82	%18	%63,02	%60,04	16.705 m ²
NAMIK KEMAL	13.069 m ²	530 m ²	%96	%4	%62,87	%60,01	13.599 m ²
M.KEMAL	7.014 m ²	680 m ²	%91,20	%8,80	%1,54	%60,01	7.694 m ²
ATAKENT	23.717 m ²	28.500 m ²	%45,40	%54,60	%5,20	%60,44	52.217 m ²
ÇAKMAK	21.966 m ²	1.153 m ²	%95	%5	%4,83	%60,02	23.119 m ²
İNKILAP	18.650 m ²	3.295.132 m ²	%60,50	%99,50	%4,10	%50,28	3.313.282 m ²
K.KARABEKİR	15.187 m ²	559.359 m ²	%62,60	%97,40	%63,32	%8,54	574.546 m ²
HEKİMBAŞI	41.042 m ²	1.124.725 m ²	%3,60	%96,40	%9,02	%17,17	1.165.767 m ²
A.DUDULLU	695 m ²	176.547 m ²	%60,40	%99,60	%60,15	%62,70	177.242 m ²
Y.DUDULLU	222.551 m ²	32.877 m ²	%87	%13	%50,01	%60,43	255.428 m ²
İHLAMURKUYU	7.216 m ²	1.237.531 m ²	%60,60	%99,40	%1,60	%18,89	1.244.747 m ²
ESENSEHİR	8.432 m ²	86.220 m ²	%9	%91	%1,85	%1,32	94.652 m ²
YENİ ÇAMLICA	31.353 m ²	884 m ²	%97,30	%62,70	%66,89	%60,01	32.237 m ²
TOPLAM	454.968 m²	6.551.256 m²	%66,50	%93,50	%100,00	%100,00	7.005.724m²

Şekil 4.44 :Mevcut yeşil alanların ilçe bütünü içindeki oransal dağılımı.

Tablo 4.53 : Mevcut aktif ve pasif yeşil alanların mahalle yüzölçümü içindeki alansal ve yüzde dağılımı.

MAHALLE	MAHALLE YÜZÖLÇÜMLERİ	AKTİF YEŞİL ALANLAR TOPLAMI	PASİF YEŞİL ALANLAR TOPLAMI	AKTİF YEŞİL ALAN. MAH. YÜZÖLÇÜMÜ İÇİNDEKİ ORANI	PASİF YEŞİL ALAN. MAH. YÜZÖLÇÜMÜ İÇİNDEKİ ORANI	AKTİF VE PASİF YEŞİL AL. MAH.YÜZÖLÇÜMÜ İÇİNDEKİ TOPLAM ORANI
ATATÜRK	1.260.894 m ²	24.139 m ²	10.350 m ²	%1,91	%0,82	%2,73
İSTİKLAL	998.790 m ²	13.737 m ²	2.968 m ²	%1,38	%2,97	%4,35
N.KEMAL	1.550.521 m ²	13.069 m ²	530 m ²	%0,84	%0,03	%0,87
M.KEMAL	1.211.648 m ²	7.014 m ²	680 m ²	%0,58	%0,06	%1,51
ATAKENT	975.532 m ²	23.717 m ²	28.500 m ²	%2,43	%2,92	%5,35
ÇAKMAK	4.497.269 m ²	21.966 m ²	1.153 m ²	%0,49	%0,03	%0,52
İNKILAP	7.585.737 m ²	18.650 m ²	3.295.132 m ²	%0,25	%43,44	%43,69
K.KARABEKİR	4.497.490 m ²	15.187 m ²	559.359 m ²	%0,34	%12,43	%12,77
HEKİMBAŞI	1.342.868 m ²	41.042 m ²	1.124.725 m ²	%3,06	%83,76	%86,82
A.DUDULLU	3.035.056 m ²	695 m ²	176.547 m ²	%0,02	%5,82	%5,84
Y.DUDULLU	5.938.179 m ²	222.551 m ²	32.877 m ²	%3,75	%0,55	%4,30
İHLAMURKUYU	4.354.657 m ²	7.216 m ²	1.237.531 m ²	%0,17	%28,42	%28,59
ESENŞEHİR	7.275.479 m ²	8.432 m ²	86.220 m ²	%0,12	%1,19	%1,31
YENİ ÇAMLICA	2.837.072 m ²	31.353 m ²	884 m ²	%1,10	%0,03	%1,13
TOPLAM	47.361.192 m²	454.968 m²	6.551.256 m²	%0,96	%13,83	%14,79

Mahalle yüzölçümleri bakımından en büyük alana 758,57 hektar ile İnkılap mahallesi sahiptir. Bu alanın % 43,69'unu aktif ve pasif yeşil alanlar oluşturmaktadır (Tablo 4.53).

Mahalle yüzölçümlerine göre aktif ve pasif yeşil alanlar incelendiğinde Yukarı Dudullu mahallesinin aktif yeşil alanlar bakımından mahalle yüzölçümünün % 3,75'i ile en büyük orana sahip olduğu, pasif yeşil alanlar bakımından ise Hekimbaşı mahallesinin % 83,76'lık bir oranla diğer mahallelere göre daha büyük bir orana sahip olduğu Tablo 4.52'de görülmektedir.

Ümraniye ilçesinin sahip olduğu yeşil alanların mahalle yüz ölçümleri içerisinde kapsadığı oran bakımından gösterimi Tablo 4.52'de gösterilmiştir.

İmar mevzuatınca belirlenen yeşil alan standardı ile ilgili olarak mahalleler bazında yapılan değerlendirme ve tespitler neticesinde 369.211 olan 1997 yılı nüfusuna, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı normlarına göre 3.692.110 m²'lik aktif yeşil alan gerekmektedir (Tablo 4.54). İlçe bütünündeki mevcut aktif yeşil alanların toplamı 448.268 m² olup kişi başına 1,31 m² alan düşmektedir (Tablo 4.55). Standartlar ve mevcut durum değerlendirildiğinde ilçenin aktif yeşil alan eksiği 3.243.842 m² olarak ortaya çıkmaktadır.

Mahalleler bazında yapılan değerlendirmeler sırasında verilen 2000 yılı kesin olmayan geçici nüfus büyüklüklerine göre ilçenin toplam nüfusu 443.580 kişi olup bu nüfus için gerekli olan aktif yeşil alan miktarı ise 4.433.580 m²'dir (Tablo 4.54). Mevcuttaki 448.268 m²'lik yeşil alan ele alındığında kişi başına 1,26 m²'lik bir alan düşmektedir (Tablo 4.55). İlçenin 2000 yılı nüfus değerlerine göre yeşil alan eksiği ise 3.985.312 m²'dir.

Ümraniye'nin yeşil alanlarına ilişkin yapılmış olan tespitler neticesinde; ilçenin 2000 yılı geçici nüfusu olan 443.850 kişinin ihtiyacı olan aktif yeşil alan büyüklüğünün 4.435.800 m² olduğu fakat bugün itibarı ile yürürlükte bulunan imar planlarında yeşil alan olarak planlanmış alanlar toplamının 3.308.850 m² olduğu görülmektedir.

Planlanan bu yeşil alanlar bugünkü değerlerle standartların altında kalmakta iken gelecekte nüfusun artacağı da düşünülürse mevcut planlardaki aktif yeşil alanların yetersizliği daha net olarak görülebilir. Kaldı ki bugün yaşayan nüfusun ihtiyacı olan 4.435.800 m²'lik alanın 448.268 m²'lik kısmı mevcutta bulunmaktadır. Standartlar dahilinde kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarı 10 m² iken mevcut yeşil alanlar

bakımından ilçe geneli için kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarının 1,26 m² olduğu görülmektedir (Tablo 4.55).

Tablo 4.54 :Mahalleler bazında standartlara göre gerekli olan yeşil alan miktarı.

Mahalle	Plandaki Aktif Yeşil Al. Miktarı (m ²)	Mevcut Aktif Yeşil Al. Miktarı (m ²)	Standartlara Göre Olması Gerekli Yeşil Alan Miktarı	
			1997	2000
ATATÜRK	205.512	24.139	260.370	261.300
İSTİKLAL	61.965	13.737	256.950	298.460
NAMIK KEMAL	102.279	13.069	274.890	316.530
M.KEMAL	41.785	7.014	234.700	255.030
ATAKENT	129.706	23.717	182.870	177.320
ÇAKMAK	593.221	21.966	305.530	386.180
İNKILAP	516.667	18.650	216.090	236.770
K.KARABEKİR	628.525	15.187	390.290	513.650
HEKİMBAŞI	-	41.042	87.300	65.160
A.DUDULLU	108.890	695	235.150	316.190
Y.DUDULLU	457.225	222.551	332.690	433.210
İHLAMURKUYU	98.525	7.216	302.600	396.360
ESENŞEHİR	193.925	8.432	235.840	310.430
YENİ ÇAMLICA	250.925	31.353	376.840	466.990
TOPLAM	3.308.850	454.968	3.692.110	4.433.580

Sonuç olarak; Bayındırlık ve İskan Bakanlığının yönetmelikler kapsamında belirlemiş olduğu yeşil alan standardının imar planlarında sağlanamadığı, standartları sağlamamasına rağmen planlanan yeşil alanların çok azının uygulamaya geçirilmiş olduğu, planlanan ve mevcut yeşil alanlarda kentsel yeşil alan sisteminin olmadığı görülmektedir.

Tablo 4.55 :Ümraniye ilçesinin yeşil alanlar bakımından planlanan, mevcut ve standartlara göre olması gereken alansal büyüklükleri, yeşil alan eksiği ve kişi başına düşen yeşil alan dağılımı.

MAHALLE	BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI NORMUNDA KİŞİ BAŞINA GEREKLİ ALAN	1997 YILI NÜFUSU	2000 YILI KESİN OLMAYAN GEÇİCİ NÜFUS SONUÇLARI	STANDARTLARA GÖRE OLMASI GEREKLİ YEŞİL ALAN MİKTARI		MEVCUT YEŞİL ALAN MİKTARI	YEŞİL ALAN EKSİĞİ		MEVCUT YEŞİL ALAN BAKIMINDAN KİŞİ BAŞINA DÜŞEN ALAN KİŞİ/m ²
				1997	2000		1997	2000	
				260.370	261.300	24.139	236.231	237.161	0,93
ATATÜRK	10 m ²	26.037	26.130	260.370	261.300	24.139	236.231	237.161	0,93
İSTİKLAL	10 m ²	25.695	29.846	256.950	298.460	13.737	243.213	284.723	0,54
NAMIK KEMAL	10 m ²	27.489	31.653	274.890	316.530	13.069	261.821	303.461	0,48
M.KEMAL	10 m ²	23.470	25.503	234.700	255.030	7.014	227.686	248.016	0,3
ATAKENT	10 m ²	18.287	17.732	182.870	177.320	23.717	159.153	153.603	1,3
ÇAKMAK	10 m ²	30.553	38.618	305.530	386.180	21.966	283.564	364.214	0,72
İNKILAP	10 m ²	21.609	23.677	216.090	236.770	18.150	197.940	218.620	0,84
K. KARABEKİR	10 m ²	39.029	51.365	390.290	513.650	15.187	375.103	498.463	0,39
HEKİMBAŞI	10 m ²	8.730	6.516	87.300	65.160	41.042	46.258	24.118	4,7
A.DUDULLU	10 m ²	23.515	31.619	235.150	316.190	695	234.455	315.495	0,03
Y. DUDULLU	10 m ²	33.269	43.321	332.690	433.210	222.551	11.139	210.659	6,69
İHLAMURKUYU	10 m ²	30.260	39.636	302.600	396.360	7.216	295.384	389.144	0,24
ESENŞEHİR	10 m ²	23.584	31.043	235.840	310.430	8.432	227.408	301.998	0,36
YENİ ÇAMLICA	10 m ²	37.684	46.699	376.840	466.990	31.353	345.487	435.637	0,83
TOPLAM	10 m ²	369.211	443.358	3.692.110	4.433.580	448.268	3.243.842	3.985.312	1,31
									1,26

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

İmar mevzuatında belirtilmiş olan yeşil alan standartlarının yerleşik alanlarda ve özellikle plansız olarak gelişmiş olan kentsel alanlarda ne ölçüde sağlandığı ve yerleşmelerin nefes almasını sağlayan son derece önemli olan bu koşulların yeniden elde edilmesi konusunda araştırmaları, tespitleri ve değerlendirmeleri hedefleyen bu çalışmanın şehir plancıları ve peyzaj tasarımcılarına yol gösterici olacak bir rehber niteliği taşıyacağına inanılmaktadır. Örneklem olarak seçilen Ümraniye ilçesinde, imar planlarında önerilerek oluşturulmuş olan kentsel yeşil alan sisteminin varlığı ve uygulamaya ne ölçüde yansıdığı irdelenerek, tartışma ortamına sunulmuş ve çözüm önerileri oluşturulmuştur.

Ümraniye ilçesinin tez araştırmasında örneklem alanı olarak seçilmesinde; İstanbul metropolü içerisinde Kadıköy-Üsküdar gibi merkezlere yakın olması, hem yerleşik alanlar içinde hem de potansiyel konut gelişme alanları yakınında olan konumu ile dinamik bir bölge niteliği taşıması, yapılanmaların tamamlanma noktasına geldiği alanlar ile yeni konut gelişme bölgelerinin bulunduğu ve böylece kentsel yeşil alan sistemine ilişkin çözüm üretme yollarının aranabileceği bir bölgeyi içeriyor olması; İstanbul metropolü içindeki konumu ve fiziksel özellikleri itibarı ile günümüzde ve özellikle gelecekte hem kendi hem de şehir bütününe hizmet edebilecek önemli bir yeşil alan işlevselliğine sahip olması; etken olmuştur.

Araştırmada; mevcut, planlanan ve olması gerekli standartlara ilişkin yeşil alan değerleri karşılaştırmalı olarak analiz edilmektedir.

Mevcut arazi kullanımına bakıldığında; Ümraniye merkez mahalleleri olarak bilinen Atatürk, İstiklal, Namık Kemal, Atakent, İnkılap ve Çakmak mahallelerindeki konut gelişimi 01.03.1984 onay tarihli uygulama imar planı ve 13.02.1998 tarihinde onaylanan uygulama imar planı doğrultusunda gelişmiş olup konut alanları da bu yönde oluşmuştur. İlçenin kuzeyinde bulunan Kazım Karabekir ve Hekimbaşı mahallelerindeki mevcut konut stoku tamamen işgaller sonucu oluşan gecekondular ve kaçak yapılardan oluşmaktadır. Mustafa Kemal mahallesindeki mevcut konut stoku da çoğunlukla işgal ve kaçak yapılardan oluşmuştur. Aşağı Dudullu, Yukarı Dudullu,

Esenşehir, Yeni Çamlıca ve İhlamurkuyu mahallelerinden oluşan Dudullu bölgesinde mevcut konut stoku hisseli ifraza dayalı parselasyon düzeni, hazine arazileri üzerindeki işgaller ve ıslah imar planı doğrultusunda oluşmuştur. İlçedeki Ticari fonksiyonlar daha çok Alemdağ caddesi boyunca lineer gelişim göstermektedir. Sanayi, depolama gibi fonksiyonlar Esenşehir mahallesinde yoğunlaşmıştır. İdari, sağlık ve kültür tesisleri de genelde merkez mahalleleri olarak belirtilen alanda yer almaktadır. Dudullu bölgesinin kuzeyinde bulunan orman alanları ise korunmuştur.

Araştırma alanı olan Ümraniye’de yeşil alan büyüklükleri mevcut, planlanan ve olması gereken standartlar bazında üç başlıkta değerlendirilmiştir. İlçe bütününde yürürlükte bulunan imar planlarında planlanmış olan yeşil alanların, mevcut yeşil alanların ve olması gereken standartlarla ilgili olarak alansal büyüklükler mahalle ölçeğinde değerlendirilmiştir. Mahalle ölçeğinde yapılan tespitler aktif ve pasif yeşil alanlar olarak iki kısımda ele alınmıştır. Aktif yeşil alanlar; parklar, çocuk oyun alanları ve spor alanları, Pasif yeşil alanlar ise refüjler, mezarlıklar, orman alanları ve diğer yeşil alanları kapsamaktadır.

İmar planlarındaki yeşil alanlara bakıldığında; aktif yeşil alanlardan parklar 2.603.915 m², çocuk oyun alanları 503.284 m² ve spor alanları ise 201.951 m² olmak üzere toplam 3.308.850 m²’lik alanı kapsamaktadır. Refüjler, orman alanları, mezarlıklar ve diğer yeşil alanlardan oluşan pasif yeşil alanların toplamı ise 2.197.956 m²’dir.

İlçe bütünündeki planlarda en fazla aktif yeşil alana sahip mahalle Kazım Karabekir mahallesidir. Ancak Kazım Karabekir mahallesinin tamamı maliye hazinesi mülkiyetinde ve işgalli olup planı uygulanabilir bir plan özelliği taşımamaktadır. Bununla birlikte fiilen uygulamaların yapıldığı ve planlı bir yapılaşmanın gerçekleştiği Çakmak mahallesinde aktif yeşil alan büyüklüğü, Aşağı Dudullu mahallesinde ise pasif yeşil alan büyüklüğü diğerlerine göre fazladır.

Ümraniye ilçesinde havza dışında planlanan yeşil alanlar daha çok dere yatakları, mülkiyeti hazine, belediye, orman, vakıf vb. resmi kurumlara ait olan araziler, Elmalı havzasında kalan bölümlerde ise çoğunlukla dere koruma kuşaklarının ve orman vasfı taşıyan arazilerin yeşil alan fonksiyonlarına ayrıldığı görülmektedir. İlçe genelinde planlanan diğer yeşil alanlar ise yeşil alan gereksinimi duyularak kamulaştırma ile elde edilebilecek alanlarda ve imar alabilecek parsellerin yapacakları bedelsiz terklerle oluşabilecek alanlarda planlanmıştır.

Mevcut yeşil alanlara bakıldığında; parklar, çocuk oyun alanları ve spor alanlarından oluşan aktif yeşil alan büyüklüğünün toplam 448.268 m², pasif yeşil alanların ise 6.557.456 m² olduğu görülmektedir.

Mahalleler bazında mevcut aktif ve pasif yeşil alanların ilçe bütünü içindeki durumlarına bakıldığında, en yoğun aktif yeşil alanın Yukarı Dudullu mahallesinde, en yoğun pasif yeşil alanın ise İnkılap mahallesinde bulunduğu görülmektedir. İlçedeki en büyük aktif yeşil alan olan Orhangazi Korusunun Yukarı Dudullu mahallesinde bulunması aktif yeşil alanların bu mahallede yoğunlaşmasını, ilçenin kuzeyinde ve İnkılap mahallesinin doğusunda bulunan orman alanlarının büyük bir alanı kapsıyor olması pasif yeşil alanları İnkılap mahallesinde yoğunlaştırmıştır.

Mahalle ölçeğindeki aktif ve pasif yeşil alanlar toplamının ilçe bütünündeki durumuna bakıldığında, İnkılap mahallesinin en fazla paya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Mahalle yüzölçümleri bakımından en büyük alana İnkılap mahallesi sahiptir. Bu alanın % 43,69'unu aktif ve pasif yeşil alanlar oluşturmaktadır.

Mahalle yüzölçümlerine göre aktif ve pasif yeşil alanlar incelendiğinde Yukarı Dudullu mahallesinin aktif yeşil alanlar, Hekimbaşı mahallesinin ise pasif yeşil alanlar bakımından diğer mahallelere göre daha büyük bir orana sahip olduğu görülmektedir.

Ümraniye ilçesinin 4736,12 hektarlık alanı içerisinde aktif ve pasif olarak sınıflandırması yapılan yeşil alanların toplamı 7.005.724 m²'dir (700,57 ha).

İlçe genelindeki mevcut yeşil alanlara bakıldığında, mülkiyeti hazine, orman, belediye gibi resmi kurumlara ait olan araziler ile imar uygulamaları sonucu elde edilen alanlardaki yeşil alan uygulamalarına öncelik verildiği bunların yanı sıra kamulaştırma yolu ile elde edilmiş alanlarda da uygulamaların yapıldığı görülmektedir.

Ümraniye ilçesi mevcut yeşil alan büyüklükleri bakımından Kadıköy, Üsküdar gibi yakın çevresinde bulunan ilçelerle benzer özelliklere sahip iken İstanbul'un Anadolu yakasına yeşil alan büyüklüklerine ilişkin değerlerin üstünde, İstanbul bütünündeki mevcut yeşil alan büyüklüğünün altında bir değere sahiptir (İ.B.B., 2001). Buradan da anlaşılabacağı gibi yeşil alanlara ilişkin eksiklik sadece Ümraniye ilçesinde değil genelde tüm yerleşmelerin bir eksikliği olarak görülmektedir.

Yeşil alan standardına ilişkin 02 Eylül 1999 tarih ve 23804 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren İmar Planı Yapılması ve Değişikliklere Ait Esaslara Ait Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkındaki Yönetmelikle daha önceki yönetmelikte kabul edilen kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarı 7 m²'den 10 m²'ye çıkartılmıştır.

Standartlar bakımından yeşil alan büyüklüklerine bakıldığında; 2000 yılı kesin olmayan geçici nüfus verilerine göre değerlendirme yapılmış ve ilçe bütünü için 4.433.580 m² büyüklüğünde aktif yeşil alanın olması gerektiği saptanmıştır. İlçenin 1997 yılı nüfusu 369.211 kişi olup Bayındırlık ve İskan Bakanlığı normlarına göre 3.692.110 m² büyüklüğünde aktif yeşil alanın bulunması gerektiği saptanmıştır.

İlçe bütünündeki mevcut aktif yeşil alanların toplam büyüklüğü 448.268 m² olup 1997 nüfusuna göre kişi başına 1,31 m² aktif yeşil alan düşmektedir. Standartlar ve mevcut durum değerlendirildiğinde aradaki fark 3.243.842 m² olarak ortaya çıkmaktadır. 2000 yılı kesin olmayan geçici nüfus büyüklüklerine göre ilçenin toplam nüfusu 443.580 kişi olup bu nüfus büyüklüğü için gerekli olan aktif yeşil alan miktarının 4.433.580 m² olması gerekmektedir. Mevcuttaki 448.268 m²'lik yeşil alan dikkate alındığında kişi başına 1,26 m²'lik bir aktif yeşil alanın düştüğü görülmektedir. İlçenin 2000 yılı nüfus değerlerine göre aradaki fark ise 3.985.312 m²'dir.

Ümraniye'nin yeşil alanlarına ilişkin yapılmış olan tespitler neticesinde; ilçenin 2000 yılı geçici nüfusu olan 443.850 kişinin ihtiyacı olan aktif yeşil alan büyüklüğünün 4.435.800 m² olduğu fakat bugün itibarı ile yürürlükte bulunan imar planlarında yeşil alan olarak planlanmış alanlar toplamının 3.308.850 m² olduğu görülmektedir.

Planlanan bu yeşil alanlar bugünkü değerlerle standartların altında kalmakta iken gelecekte nüfusun artacağı da düşünülürse mevcut planlardaki aktif yeşil alanların yetersizliği daha net olarak görülüyor. Ayrıca bugün yaşayan nüfusun ihtiyacı olan 4.435.800 m²'lik alanın 448.268 m²'lik kısmı mevcutta bulunmaktadır. Standartlar dahilinde kişi başına ayrılması gereken aktif yeşil alan miktarı 10 m² iken mevcut yeşil alanlar bakımından ilçe geneli için kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarının 1,26 m² olduğu görülmektedir.

Yapılan tespitlerden de görüleceği gibi planlanan aktif yeşil alanlarda standartların sağlanamadığı ayrıca planlanan yeşil alanlarında çeşitli sebeplerden dolayı sadece

448.268 m²'lik (bu büyüklük planlanan alanın %13,55'ini kapsamaktadır.) kısmının gerçekleşmiş olması büyüklükler bakımından planlanan ve mevcut aktif yeşil alanların standartlar bazında sağlanamadığını ortaya koymaktadır.

Ümraniye'deki mevcut aktif yeşil alan düzenlemeleri işlevsel bakımdan incelendiğinde; parklar, çocuk oyun alanları ve spor alanlarından oluşan fonksiyonlardan söz etmek mümkündür. Uygulamada üç fonksiyonun ayrı ayrı ya da ortak bir alanda birlikte düşünüldüğü görülmektedir.

Ümraniye'nin sosyo-kültürel ve sosyo ekonomik yapısına bakıldığında başka şehirlerden göç ederek şehre gelmiş ve ekonomik olarak alt, alt-orta ve orta gelir gruplarının ağırlıkla bulunduğu bir yapı mevcuttur. İlçedeki mevcut yeşil alan işlevlerinde, ilçenin sosyal yapısına ilişkin özelliklerin de göz önünde bulundurulması ve bunların yapılacak olan düzenlemelere yansıtılması gerekmektedir.

İlçedeki imar planlarındaki yeşil alan işlevlerine bakıldığında park, çocuk oyun alanı, spor alanı fonksiyonlarının yanı sıra çocuk bahçesi, yeşil alan, oyun alanı, bölge parkı gibi tanımlanan fonksiyonların da planlandığı görülmektedir. Planlanan yeşil alan fonksiyonlarına bakıldığında bir yeşil alan sistematigi kurgusunun bulunmadığı görülmektedir.

İlçe genelinde imar planları ile getirilmiş olan yapı düzenlerine bakıldığında; çoğunlukla ayırık nizam yapılanma koşulunun olduğu görülmektedir. Ticaret alanlarının bulunduğu aksta bitişik nizam yapılanma koşulu, özellikle kadastral parsellerin küçük olduğu yerlerde de nadiren ikiz nizam yapılanma şekilleri bulunmaktadır. Ayrıca büyük parsellerin veya birkaç parselin birleşerek site, kooperatif gibi ortak kullanım mekanlarını kendi bünyelerinde oluşturan yapılanma şekillerini de görmek mümkündür. İlçe genelinde yapı nizamı olarak çoğunlukla ayırık nizamın önerilmesi, kentsel yeşil alan sistemi içinde bina düzeyinde yeşil alanların oluşmasına olanak sağlamaktadır.

İlçe geneline bakıldığında yeşil alanlarla ilgili olarak en önemli eksikliklerin; Bayındırlık ve İskan Bakanlığının yönetmelikler kapsamında belirlemiş olduğu yeşil alan standardının imar planlarında sağlanamaması, standartları sağlamamasına rağmen planlanan yeşil alanların çok azının uygulamaya geçirilmiş olması, planlanan ve mevcut yeşil alanlarda kentsel yeşil alan sisteminin olmadığı görülmektedir.

Sonuç olarak kentsel yeşil alanlar, insanların boş zamanlarını değerlendirdikleri, ihtiyaç duydukları yeşil alan aktivitelerini gerçekleştirdikleri alanlardır. Bu nedenden dolayı Kentsel yeşil alan sisteminin ve yeşil alan standardının her ölçekteki imar planlarında sağlanması ve planlanan yeşil alanların uygulama noktasında önceliklerinin belirlenerek hayata geçirilmesi gereklidir.

Yasal Boyutta çözüm önerileri olarak;

3194 sayılı imar kanununda gerekli değişiklikler yapılarak planlarda kentsel yeşil alan sisteminin oluşturulmasına ilişkin lejandlar ve standart değerler getirilmeli, İmar planlarında 18. Madde uygulamalarına gidilerek bedelsiz yeşil alanlar elde edilebilir. Bu uygulama kapsamında %35 oranında olan Düzenleme Ortaklık Payı standartların sağlanabilmesi açısından yükseltilebilir,

Yeşil alanlarla ilgili olarak Belediyelerce özel bir fon kurularak emlak vergilerinden belli bir oranda bu fon para aktarımının sağlanması ve bu fonun başka amaçlar için kullanımını engelleyecek yeni hukuki düzenlemeler getirilerek planlanan yeşil alanların kamu eline geçmesi kolaylaştırılmalıdır.

Planlama Boyutunda çözüm önerileri olarak;

Yeşil alan planlamasının kent ölçeğinden başlayıp bölge, yakın çevre, ilçe ve mahalle ölçeğine kadar indirgenmesi ve bir yeşil alan sisteminin kurulması gereklidir,

Planlarda ayrılacak olan yeşil alanların mülkiyeti hazine, orman, belediye gibi resmi kurumlara ait olan arazilerde planlanmasının yanı sıra erişme mesafeleri de dikkate alınarak gerekli yerlerde kamulaştırma yöntemi ile elde edilebilecek alanlar planlanmalı,

İmar planlarında parsellerin kendi bünyelerinde oluşturabilecekleri yeşil alanların elde edilmesine olanak sağlayacak yapılanma koşulları sağlanmalı,

Planı bulunup henüz yapılaşması tamamlanmamış alanlarda gerekli yeşil alan büyüklükleri standartlara göre hesaplanarak yer seçimleri yapılmalı ve bu doğrultuda imar planları revize edilmeli,

İmar planlarında yeşil alan olarak planlanan yerlerde yapılaşmaya kesinlikle müsaade edilmemesi ve bu doğrultuda plan değişikliklerine gidilerek yeşil alanların azaltılmaması önerilmektedir.

Yönetimsel Boyutta çözüm önerileri olarak;

Uygulayıcı konumunda bulunan yerel yönetimlerin ekonomik ve yönetimsel zorluklardan kurtarılabilmesi için kent gelirlerinden yerel yönetimlere aktarılacak vergi gelirlerinin arttırılması, seçim ile göreve gelen yerel yönetimlerin vesayet altından kurtarılarak daha demokratik bir yapıya kavuşturulması ve halkın yönetsel faaliyetlere katılımını sağlayacak gerekli yasal düzenlemelerin yapılması gereklidir.

Uygulama Boyutunda çözüm önerileri olarak;

İmar planları ile getirilmesi düşünülen nüfus büyüklüğünün ihtiyacı olan yeşil alanlar standartlar bazında mutlaka sağlanmalı,

3194 sayılı imar kanununun 13. Maddesinin iptal edilmiş olması da göz önünde bulundurularak Belediyelerin beş yıllık imar programlarını hazırlamaları ve bu doğrultuda gerekli kamulaştırmaları yapmaları donatı alanlarının dolayısıyla yeşil alanların bir program dahilinde kamu eline geçmesini sağlayacaktır,

Belediyelerce yapılan yeşil alan düzenlemelerinde, yörenin sosyal yapısı da dikkate alınarak gerekli düzenlemeler yapılmalı, ayrıca pasif yeşil alanların aktif kullanıma açılmasını sağlayacak düzenlemeler yapılarak yeni aktif yeşil alanlar elde edilmeli ve mevcut yeşil alanların kullanım yoğunluğunu arttırmak için revizyon çalışmaları yapılmalıdır.

Yerleşme planlamasında son derece hayati bir önemi olan yeşil alan sistemi planlamasında etkin görevler sadece şehir plancılarına ve peyzaj tasarımcılarına değil aynı zamanda kanun yapıcılara, yerel yöneticilere de düşmektedir. Mevcut alanlardaki yeşil alan planlamasındaki olumsuz koşulları araştırarak uygun standartların sağlanması konusunda yeni öneriler getirilmesini ve böylece arzu edilen koşulların sağlanmasını hedefleyen bu tez çalışmasının bu konuda yapılacak uygulamalara ve yeni çalışmalara yol gösterici olacağına inanılmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akdoğan, G.,**1985. Doğa düzenleme ders notları, Y.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul
- Akdoğan, G.,**1984. Doğa düzenleme ders notları, Y.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul
- Aran, S.,** 1976. Ege ve Akdeniz sahil şeridindeki rekreasyonel gelişmeler, Tabiatı Koruma Cemiyeti Yayını, Yayın No:13, Ankara
- Ashiara, Y.,** 1981. Exterior Design in Architecture, Van Nostrand Reinhold Company,
- Ayazlıgil, T.,** 1993. Kent gelişimi sürecinde açık ve yeşil mekan gereksiniminin Çanakkale örneğinde irdelenmesi, Doktora Tezi, İ.Ü. Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Ayazlıgil, Y.,** 1991. Ekolojik planlama esasları, Basılmamış Yüksek lisans ders notları, İ.Ü. Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, İstanbul
- Aydınlı, S.,** 1992. Mimarlıkta görsel analiz, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul
- Bakan, K.,** 1987. Türkiye’de kentsel dış mekanların düzenlenmesi, Tübitak ve Yapı Araştırma Enstitüsü, Yayın No: 45, İstanbul
- Bakan, K. ve Konuk, G.,** 1987. Türkiye’de kentsel dış mekanların düzenlenmesi, Y.A.E., Ankara
- Barber, A.,** 1998. Parklar hakkında dünyadan görüşler, Peyzaj Mimarlığı Dergisi, İstanbul
- Bayrampaşa Belediyesi,** 2001. Bayrampaşa Belediyesi Bülteni, İstanbul
- Betalaud, Y.,** 1971. Fransız milli parkları, Orman ve Av Dergisi, Ankara
- Bilsel, A.A., Bilsel, S.G. ve Bilsel, C.,** 1989. Kentsel kamu alanlarının düzenlenmesinde kentsel tasarım tekniğinin kullanımına planlama bütününde kuramsal yaklaşım, Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, M.S.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- Bütünler, H.,** 1993. Kentsel çevrenin şekillenmesinde alternatif bir yaklaşım: yeşil mimari, Mimarlık Dergisi, TMMOB Mimarlar Odası yayını, sayı: 254, yıl: 31, İstanbul
- Bozkurt, O.,** 1961. Komşuluk- ikametgahın yakın çevresi, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- Çakıroğlu, N.,** 1981. Kentsel yaşam ve kent sevgisi, İstanbul Matbaası, İstanbul
- Callwey, M.,** 1957. Kinderspielplatze, Verlag Georg D.W., München

- Carr, S., Francis, M., Rivlin, L.G. and Stone, A.M., 1992.** Public Space, Cambridge University Press, Newyork
- Çetiner, A., 1991.** Şehircilik çalışmalarında donatım ilkeleri, İ.T.Ü. Baskı Atölyesi, İstanbul
- Çetiner, A., 1982.** Şehirselleme M.M.L. öğrenimi ders notları, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- Çetiner, A., 1979.** Şehir planlamasında çalışma ve ifade teknikleri, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- Çıracı, H., Kubat, A.S. ve Aydın, S., 1989.** Tarihsel çevrede kamu mekanları tasarım ölçütleri Bayazıt meydanı örneği, Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, M.S.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- Çubuk, M., Yüksel, G. ve Karabey, H., 1978.** Yapılanmamış kentsel kamusal dış mekanlar, Yapı Dergisi, Sayı: 30, Yapı Eğitim Merkezi, İstanbul
- Çubuk, M., 1989.** Kamu mekanları ve kentsel tasarım, Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, M.S.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- Çubuk, M., 1987.** Boğaziçi mekanının düzenlenmesinde bazı ilkeler, İstanbul
- Devlet İstatistik Enstitüsü, 1997.** 1997 yılı genel nüfus sayımı, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, İstanbul
- Devlet İstatistik Enstitüsü, 2000.** 2000 yılı genel nüfus sayımı, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, İstanbul
- Döşer, H., 1990.** Şehirleşme sürecinde İstanbul içme suyu havzalarının ekolojik durumu, Yüksek Lisans Tezi, Y.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Erdem, N., 1994.** Tarihsel süreç içerisinde konut bahçelerinin irdelenmesi ve İstanbul örnekleri, İ.Ü. Dergisi, Sayı: 3-4, İstanbul
- Erder, S., 1996.** İstanbul'a bir kent kondu Ümraniye, İletişim Yayınları, İstanbul
- Erkasan Plastik Kataloğu, 2000.** İstanbul
- Fanusçu, E.M., 1998.** Çocuk oyun alanları, Peyzaj Mimarlığı Dergisi, Sayı: 5, Peyzaj Mimarları Odası Yayını, İstanbul
- Fanusçu, E.M., 1998.** Yaya bölgeleri, Peyzaj Mimarlığı Dergisi, Sayı: 3, Peyzaj Mimarları Odası Yayını, İstanbul
- Francis, 1987.** Advances in Environment, Behavior And Design Volume I, Plenum Press, Newyork
- Gül, A., 1998.** Kapalı kentsel dış mekanları düzenleme ilkeleri, Yüksek Lisans Tezi, Y.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Gürenli, E., 1970.** Türk peyzaj mimarlığı, Peyzaj Mimarlığı Dergisi, cilt: 1, sayı: 4, Ankara
- Gürpınar, E., 1990.** Çevre sorunları, Der Yayınları, İstanbul
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi Harita Müdürlüğü, 2000.** İstanbul
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Şehir Planlama Müdürlüğü, 1995.** İstanbul
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Şehir Planlama Müdürlüğü, 2001.** İstanbul
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Park Bahçeler Müdürlüğü, 2000.** İstanbul

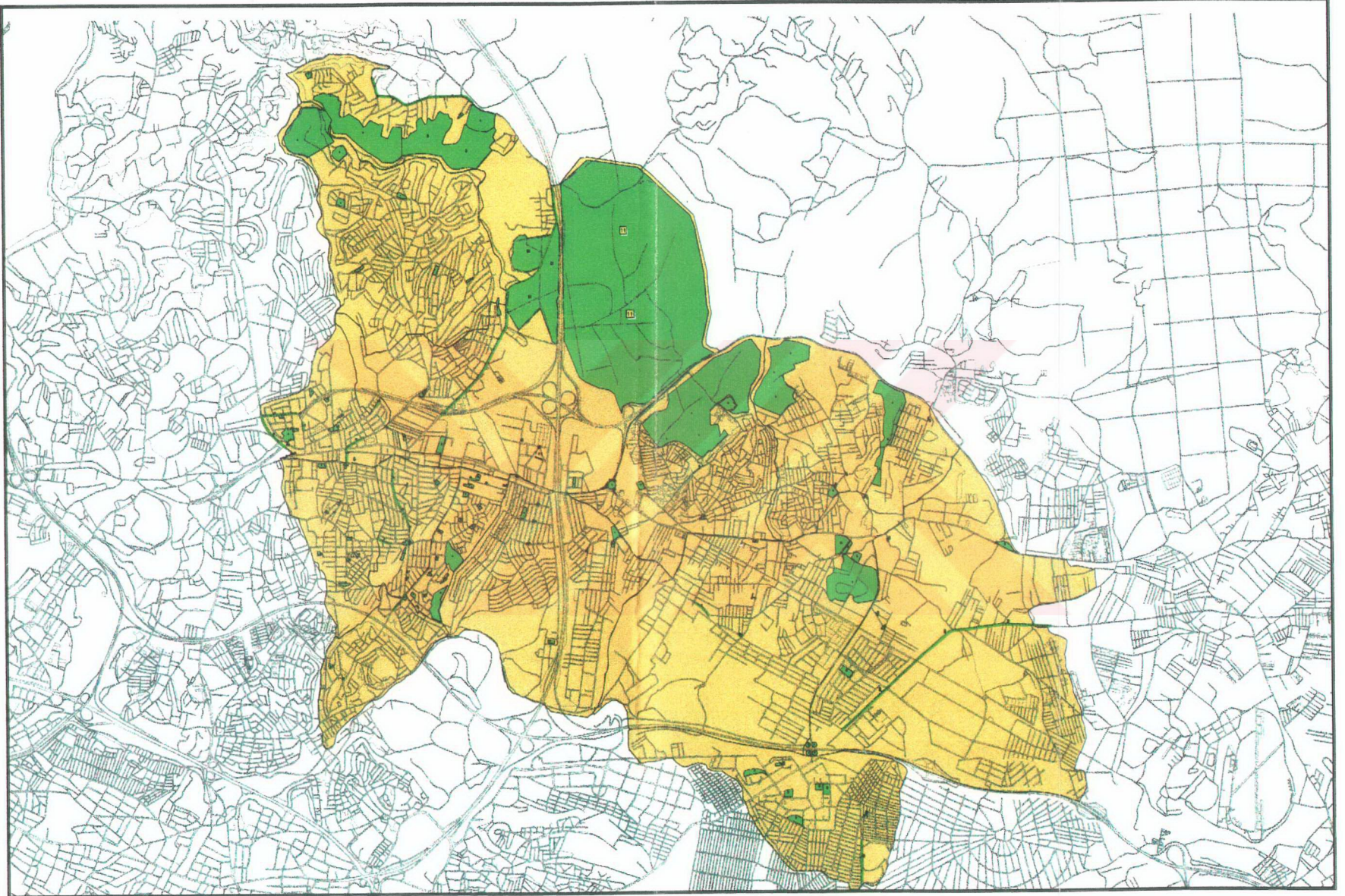
- İnceoğlu, N., Yıldızcı, A.C., İnceoğlu, M. ve Seher, H., 1989.** Kamu mekanları tasarım ilkelerinin örneklerle irdelenmesi, Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, M.S.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- Kabdaşlı, S., Sözen, S., Görgün, E., Kabdaşlı, I., Türkoğlu, H., Karahan, Ö., Bayhan, H. Ve Yüksel, Y., 2000.** Ümraniye Belediyesi Dudullu Uygulama İmar Planı ÇED Raporu, İstanbul
- Kadıköy Belediyesi, 1996.** Ataşehir yerleşim birimi vaziyet plan örneği, İstanbul
- Karaman, A., 1989.** Mekansal çevre düzenleme ders notları, M.S.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- Karaman, A., 1991.** Toplu konut alanlarının tasarımında sosyo-kültürel veriler, bazı ilke ve ölçütlerin irdelenmesi, Yapı Dergisi, sayı: 118, İstanbul
- Karataş, M.M., 1995.** İstanbul metropolünde yeşil alan sisteminin oluşturulması üzerine bir araştırma, Doktora Tezi, İstanbul
- Kazmaoğlu, M., 1979.** Yaya olgusu, yaya ulaşımı sorunları ve mevcut kent merkezlerimizde yaya alanları düzenlemesinde izlenecek bir yöntem önerisi, Doktora tezi, İDGSA Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- Keleş, R., 1984.** Kentleşme ve kent politikası, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 540, Ankara
- Keleş, R., 1998.** Peyzaj Mimarlığı dergisi, Sayı: 4, İstanbul
- Kentsel Tasarım Kılavuzu Çalışma Grubu, 1992.** Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık - Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul
- Konuk, G., 1989.** Kamu mekanları tasarımının tamamlayıcısı olarak bildirişim öğeleri, Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, M.S.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- Krier, R., 1979.** Urban Space, Rizzoli International Publications Inc., Cambridge
- Lynch, K., 1960.** The image of the city, M.I.T. Press, Cambridge
- Memluk, Y., 1974.** Çocuk oyun alanlarının düzenlenmesini etkileyen faktörler, Peyzaj Mimarlığı Dergisi, Sayı: 1, Peyzaj Mimarları Odası Yayını, İstanbul
- Mondon, A.V., 1982.** Built For Change, Newyork
- Mortan, K., 2000.** İstanbul-bir sosyo ekonomik değerlendirme, İstanbul Valiliği Yayını, İstanbul
- Odabaşı, A., 1997.** Ankara kenti mezarlıklarının yeşil alan açısından irdelenmesi, A.Ü Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Basılmamış Doktora Tezi, Ankara
- Oğuz, D., 1998.** Kent parkı, Peyzaj Mimarlığı Dergisi, sayı: 6, İstanbul
- Organize Sanayi Bölgesi Plan Raporu, 2000.** İstanbul
- Önalın, M., 1991.** Pendik bölgesi ile adaların jeolojisi ve sedimenter özellikleri, Basılmamış Doktora tezi, İstanbul
- Özaydın, G., Erbil, D. ve Ulusay, B., 1989.** Kamu mekanları tasarımının tamamlayıcısı olarak bildirişim öğeleri, Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, M.S.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul

- Özerdim, B., 1986.** Kentsel mekanların görsel analizinde kullanılabilecek bir yöntem, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- Özgüç, İ.M., 1998.** Çocuk oyun bahçelerinde tasarım ilkeleri, Peyzaj Mimarlığı Dergisi, sayı:5, İstanbul
- Öztan, Y., 1965.** Ankara Şehri ve çevresi yeşil alan sisteminin peyzaj mimarisi prensipleri yönünden tayinin, Ankara
- Öztan, Y., 1970.** Çankaya botanik bahçesi, Peyzaj Mimarlığı Dergisi, Sayı: 1, Ankara
- Pamay, B., 1978.** Kentsel peyzaj planlaması, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayını, İstanbul
- Pamay, B., 1979.** Park ve bahçe sanatı, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayını, İstanbul
- Sanem, H., 1994.** Kentsel alanlarda mekan organizasyonu ve Beyazıt çevresinin irdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- Simonds, O.J., 1961.** Landscape Architecture, Mc Graw Hill Company, London
- Solmaz, M., 1991.** Her yönüyle Ümraniye, Acar Matbaacılık, İstanbul
- Soulier, L., A.G.E.**
- Suher, H., 1997.** Taksim meydanı yeni düzenleme önerisi için bir görüş, Yapı Dergisi sayı:194, İstanbul
- Suher, H., 1998.** Kent planlama sürecinde kent meydanlarının yeri ve işlevi, Peyzaj Mimarlığı Dergisi sayı:4, İstanbul
- Süngü, I., 1998.** Kentsel blok ve kentsel mekan ilişkisi olarak kent mimarlığı ve yeni tasarımlar, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Şahin, Ş. ve Barış, M.E., 1998.** Kentsel doku içerisinde açık ve yeşil alan standartlarını belirleyen etmenler, Peyzaj Mimarlığı Dergisi, İstanbul
- Şakar, M., 1996.** İmar mevzuatı, Beta Basım Yayın A.Ş., İstanbul
- Tankut, G., 1979.** Kentlerde Yeşil Alanların Korunması ve Geliştirilmesi Sempozyumu, İ.T.Ü. Matbaası, İstanbul
- Trancik, R., 1986.** Finding Lost Space, Van Nostrand Reinhold Co., Newyork
- Ümraniye Belediyesi, 2000.** Ümraniye Belediyesi İmar ve Planlama Müdürlüğü Planlama ve Harita Şefliği, İstanbul
- Ümraniye Belediyesi, 2001,** Ümraniye Belediyesi İmar ve Planlama Müdürlüğü Planlama ve Harita Şefliği, İstanbul
- Ümraniye Belediyesi, 2001.** Park ve Bahçeler Müdürlüğü, İstanbul
- Ümraniye Belediyesi, 1997.** Ümraniye Belediye Bülteni, yıl:3, sayı:5, İstanbul
- Ümraniye Belediyesi, 1998.** İnkılap, Hekimbaşı, Kazım Karabekir Mahalleleri Analitik Etüt Raporu, Ümraniye Belediyesi İmar ve Planlama Müdürlüğü Planlama ve Harita Şefliği, İstanbul
- Yaltırık, F., Efe, A. Ve Uzun, A., 1997.** Tarih boyunca İstanbul'un park bahçe ve koruları egzotik ağaç ve çalıları, İstanbul Büyükşehir Belediyesi İsfalt Yayını, İstanbul
- Yeang, K., 1992.** Desing with nature, Mc Graw Hill Company, Newyork
- Yeditepe Üniversitesi, 1998.** ÇED ön araştırma raporu, İstanbul

- Yıldızci, A.C., 1978.** İstanbul'da kentsel doku ile yeşil doku arasındaki ilişkiler ve İstanbul yeşil alan sistemi için bir öneri, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- Yıldızci, A.C., 1982.** Kentsel yeşil alan planlaması ve İstanbul örneği, Doçentlik Tezi, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- Yıldızci, A.C., 1994.** Doğa düzenleme ders notları, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul
- Yıldızci, A.C., 1995.** Peyzaj planlaması ders notları, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- Yıldızci, A.C., 2001.** Kentsel yeşil alan planlaması ders notları , İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- Yürekli, F., 1997.** Çevre görsel değerlendirmesine ilişkin bir yöntem araştırması, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Zeren, N., 1989.** Dinlenme amaçlı kentsel açık mekanlardan örnekler, Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, M.S.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- Zucker, P., 1959.** Town and square, Colombia University Press, New York
- [http:// www.green .com/botanicgarden](http://www.green.com/botanicgarden)
- <http://www.sandiegozoo.com/wap/wap-map>

**Ek A - MEVCUT AKTİF VE PASİF YEŞİL ALANLARIN İLÇE BÜTÜNÜ
İÇİNDEKİ DAĞILIMI**

Şekil A.1 :Mevcut Yeşil Alanların İlçe Bütünü İçindeki Durumu

Ek B – MAHALLELERE İLİŞKİN HAVA FOTOĞRAFLARI

Şekil B.1 :Atatürk Mahallesi Hava Fotoğrafi.

Şekil B.2 :İstiklal Mahallesi Hava Fotoğrafı.

Şekil B.3 :Namik Kemal Mahallesi Hava Fotoğrafi.

Şekil B.4 :Mustafa Kemal Mahallesi Hava Fotoğrafi

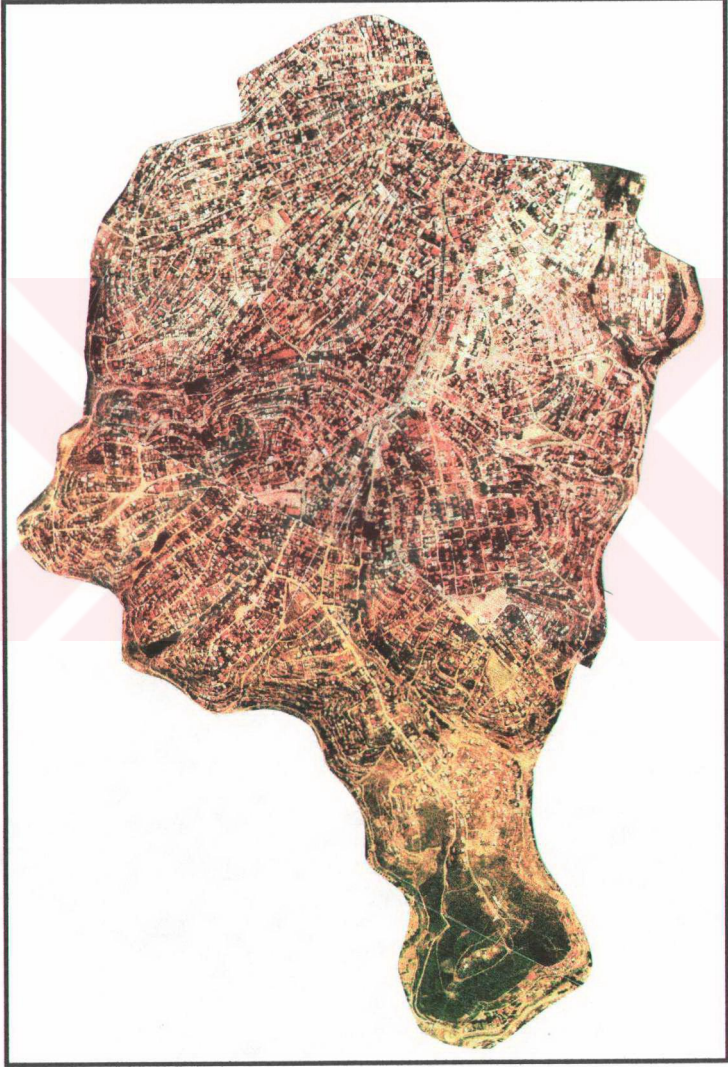
Şekil B.5 :Atakent Mahallesi Hava Fotoğrafı.

Şekil B.6 :Çakmak Mahallesi Hava Fotoğrafı.

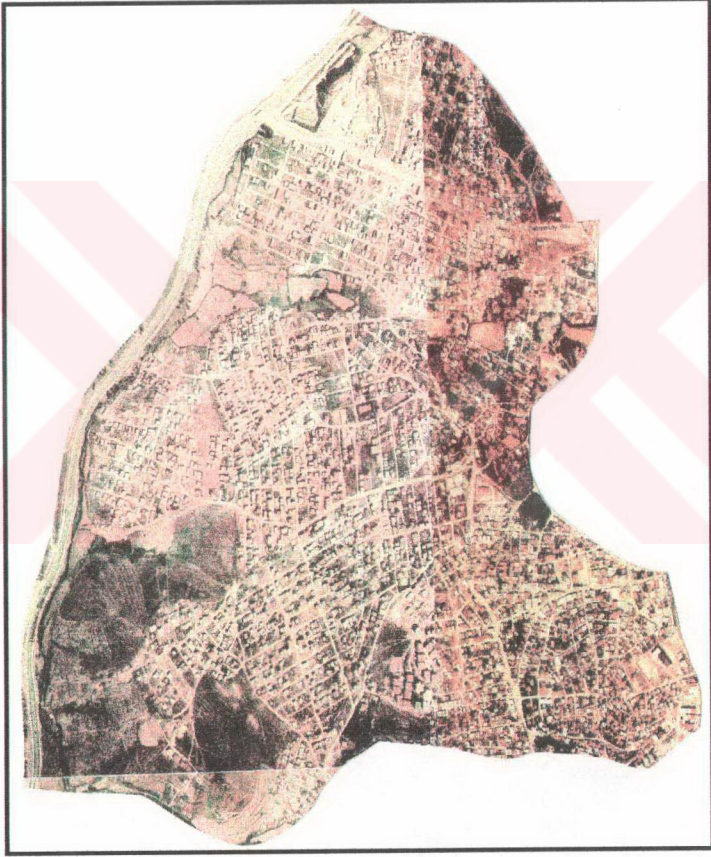
Şekil B.7 İnkilap Mahallesi Hava Fotoğrafı.

Şekil B.8 :Kazım Karabekir Mahallesi Hava Fotoğrafi.

Şekil B.9 :Hekimbashi Mahallesi Hava Fotoğrafı.

Şekil B.10 :Aşağı Dudullu Mahallesi Hava Fotoğrafi.

Şekil B.11 :Yükarı Dudullu Mahallesi Hava Fotoğrafi.

Şekil B.12 :Ihlamurkuyu Mahallesi Hava Fotoğrafi.

Şekil B.13 :Esenşehir Mahallesi Hava Fotoğrafi.

Şekil B.14 :Yeni Çamlıca Mahallesi Hava Fotoğrafi.

**Ek C - BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNE BAĞLI OLAN YEŞİL ALANLAR
LİSTESİ**

184

[illegible]

PARKLARIN ADI	TOPLAM ALANI (M2)	HAVUZ	YATIRIM	YERLEŞİM	AMF	PERGOLA	KAFE	KÜPÜ	LOKANTA	ANİT	TELEFON	SANAT	YATIRIM	AKVARİUM	HAYVANAT	BARKAN	MÜZE	SERGI ALANI	BASKET OYUN ALANI	Voleybol	TENİS ALANI	FUTBOL ALANI	TRAFİK EĞİTİM PİSTİ	TUVALET	OTOPARK	BİSKİLET	SURME ALANI	PATEN ALANI	BEKÇİ KULÜBESİ	Diğerleri
Otosan Kavşağı	35.000																													
Ümraniye 1.2 Parkları	443.650	2																												
TOPLAM	949.000																													
GÖZTEPE BÖL.ŞEFLİĞİ																														
Göztepe 60.Yıl Parkı	80.000	2	1																	2			1	1						
Maltepe - Bağdat Caddesi	3.000																													
Söğütözü Çeşmesi	3.000																													
Sahrayı Cedid Parkı	8.000	1			2															3	1				2					
Dalyan Parkı	137.000	3																												
Bagdat Caddesi Orta ve Yan Refüj	15.000																													
Idaaltape Parkı	97.000	1	2			2														1										
Kurbağalıdere Parkı	40.000	1	1																	1	1	1								
Kadıköy Moda Parkı	150.000	2	1																	1	1									
Caddebostan Sahil Parkı	152.425	2	2																	3										
Caddebostan Yolu Parkı	72.950																													
Maltepe Kartal Sahil Parkı	288.280	3			2	5														8										
Kartal Özgürlik Parkı	21.000	1	1		6	4		1	1					1	1										5					
Kartal Halk Parkı	4.000																													
Yakacık Uğur Mumcu Parkı	14.000																													
Yakacık Eski Çöpçü Parkı	20.000																													
Zirvebey Orta Refüj	10.000																													
Paris Mah. Orta Refüj	7.500																													
Kayıdağı Cad. Orta ve Yan Refüj	14.800																													
Yakacık Uğur Mumcu Orta Refüj	15.000																													
Kadıköy Mey. Ve Deniz Oto. Yanı	10.000																													
Göztepe Çocuk Parkı	8.000	3																												
Acıbadem Cad. Orta Refüj	5.000																													
Kalamış Orta Refüj	3.000																													
Zeytinlik Parkı	8.000																													
Kartal- Pendik Orta Refüj	30.000																													
Rahmanlar E-5 Bağlantı Yolu	9.000																													
TOPLAM	1.205.935																													
GAZİOSMANPAŞA BÖL.ŞEF.																														
Çamlık Parkı	35.000	2	3			1	1							1																
Hoca Ahmet Yesevi Cad.	12.000																													
Mevlana Cad.	1.000																													
Atatürk Cad.	10.000																													
Eski Edirne Asfaltı (Kısmi)	50.000																													
E-5 Şevleri Hastal Kavşağı																														
Metrin Cezaevi çevresi	80.000																													
Ağsarı Yolu	25.000																													
Hal Yolu	70.000																													
Kuru Gıdacılar Sit. - Mega Center	20.000																													
Cebeci Yolu (Sultançiftliği)	10.000																													
TOPLAM	293.000																													
GÜLHANE ŞEFLİĞİ																														
Gülhane Parkı	97.000	2	2	3		1	2							1	1	1														
Sarayburnu Parkı	66.000			1			1																							
TOPLAM	163.000																													
GÜNGÖREN BÖL.ŞEFLİĞİ																														
Cinçin deresi	35.000	1																												
Merter Kavşağı	15.000																													
Otogar Çevresi	30.000																													
Tavukçuderesi	4.000																													
Merter Çirçir Parkı	5.000	2	2				1	1																						
Taşocağı Orta Refüj	5.000																													
Mehmet Akif Kavşağı - Çeşme Kavşağı	2.500	1																												
Davutpaşa Orta Refüj ve Üçgenler	15.000																													
Terazidere - Tozkoparan Yeşil Alanları	10.000																													
E.Pileen Yarı - Emlak Konutları Önü	2.000																													
TOPLAM	123.500																													
HALIÇ I - II BÖLGE ŞEFLİĞİ																														
Eyüp Sümerbank Parkı	41.000					1																								
8 Mayıs Parkı	25.000	1	1																											
Eyüp Cami Avlusu	3.000	1																												
Kazıklıyol - Eyüp Lisesi Arası	8.500																													
Eyüp Lisesi Bahariye Karakolu Arası	12.500																													
Tekke Cami Çevresi	25.000																													
BP İstasyonu Karşısı	25.000																													
BP İstasyonu - Şeflik Arası	38.500																													
Şeflik - B.Paşa İnzibat Karakolu Arası	39.500																													
Derne Parkı	68.500	1	1																											
Sünnet Köprüsü Yanı	7.500																													
Kemiklilere Parkı	33.000																													
Demirdöküm Parkı	85.000																													
Elektrometal Parkı	44.000																													
Silahtarğa 2. Parkı	25.000																													
Kağıthane Memerçiler Parkı	30.000																													
Sütlüce 3. Parkı	62.000																													
Beyoğlu - Sütlüce 1.ve 2. Parkı	25.000																													
Sütlüce Kapalı Spor Salonu Yanı	25.000																													
Demirkeçi Orta Refüjü	1.000																													

ÖZGEÇMİŞ

1973 yılında Giresun’da doğan Süleyman Karalı orta öğrenimini Sultanahmet Teknik Lisesi Elektrik Bölümü’nde tamamlayarak 1991 yılında mezun olmuştur. Aynı yıl başladığı İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümünü, 1995 yılında tamamlamıştır. Lisans eğitimini tamamladıktan sonra İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı Peyzaj Planlama Programına girmiştir. Yüksek Lisansa devam ettiği dönem içerisinde Ümraniye Belediyesinde Şehir Plancısı olarak göreve başlamış ve halen bu göreve devam etmektedir. Ekim 1997’de Kentsel Mekan İçerisinde Yer Alan Yeşil Alanların Değerlendirilmesi, İstanbul – Ümraniye Örneği konulu lisansüstü bitirme tezine başlamış ve halen devam etmektedir.

**Y. A. KÜSEKİMEYİN KÜMÜLİ
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**